

**T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI**

**TEMEL FİNANSAL ARAÇLARIN KOBİ TFRS, TAM SET TFRS
VE TÜRK VERGİ MEVZUATI İLE KARŞILAŞTIRMALI
İNCELENMESİ VE MUHASEBELEŞTİRME ÖRNEKLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Serdar GÜNEŞ

Balıkesir, 2014

**T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI**

**TEMEL FİNANSAL ARAÇLARIN KOBİ TFRS, TAM SET TFRS
VE TÜRK VERGİ MEVZUATI İLE KARŞILAŞTIRMALI
İNCELENMESİ VE MUHASEBELEŞTİRME ÖRNEKLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Serdar GÜNEŞ

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Hasan ABDİOĞLU**

Balıkesir, 2014

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün İşletme Anabilim Dalı'nda 201212507002 numaralı Serdar GÜNEŞ'in hazırladığı "Temel Finansal Araçların KOBİ TFRS, Tam Set TFRS ve Türk Vergi Mevzuatı ile Karşılaştırmalı İncelenmesi ve Muhasebeleştirme Örnekleri" konulu YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 06./05/2014 tarihinde yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonucunda tezin onayına OY BİRLİĞİ/~~OY ÇOKLUĞU~~ ile karar verilmiştir.

Başkan ..Yrd. Doç. Dr. Burcu İSGÜDEN KILUÇ
Unvanı, Adı-Soyadı, İmza

Üye ..Doç. Dr. Hasan ABDİOĞLU
Unvanı, Adı-Soyadı, İmza
(Danışman)

Üye ..Yrd. Doç. Dr. Mine BİNİŞ
Unvanı, Adı-Soyadı, İmza

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylım.

26./05/2014
Doç. Dr. Zübeyde ÇİĞDEM YAKAR
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

1 Temmuz 2012 tarihinde yasalanan yeni Türk Ticaret Kanunu'na göre işletmelerin, 1 Ocak 2013 tarihinden itibaren finansal tablolarını, Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları'na göre uygun bir biçimde hazırlaması zorunlu kılınmıştır. Türkiye'de hazırlanan finansal raporların Türk Vergi Mevzuatı hükümlerine göre oluşturuluyor olması ve Standartlar ile Türk Vergi Mevzuatı hükümleri arasında farkların bulunması ve bu farklılıkların ortaya konulması isteği, tezin yazımının birinci amacını oluşturmaktadır. Tezin diğer amacı ise, işletmelerin finansal varlıklarını ve yükümlülüklerini nasıl sınıflandıracığı, değerlemeye tabi tutacağı, muhasebeleştirileceği ve raporlayacağı ile ilgili güncel bir bilginin ihtiyacı, tezin yazımının ikinci amacını oluşturmaktadır.

Tezin hazırlanması aşamasında çalışmalarına yön veren, görüşlerini, desteğini ve önemli bir zamanını bana ayıran, değerli hocam sayın Doç. Dr. Hasan ABDİOĞLU'na teşekkürü bir borç bilirim.

Ayrıca, bu süreç zarfında bana her konuda destek veren babam Erdoğan GÜNEŞ'e, annem Halime GÜNEŞ'e ve ablam İlknur GÜNEŞ'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Serdar GÜNEŞ

ÖZET

TEMEL FİNANSAL ARAÇLARIN KOBİ TFRS, TAM SET TFRS VE TÜRK VERGİ MEVZUATI İLE KARŞILAŞTIRMALI İNCELENMESİ VE MUHASEBELEŞTİRME ÖRNEKLERİ

GÜNEŞ, Serdar

**Yüksek Lisans, İşletme Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Doç. Dr. Hasan ABDİOĞLU
2014, 173 Sayfa**

Her ülkenin kendine özgü mali mevzuatlarının bulunması, uluslararası anlamda ilgililerin sayısının artması ve yatırımların uluslararası boyutlara ulaşması, tüm dünyada geçerli olabilecek ortak bir Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları setlerinin ihtiyacını gündeme getirmiştir. Küresel anlamda uyumun yakalanabilmesi amacıyla oluşturulacak Standart setleri özünde şeffaf, anlaşılabilir, güvenilir ve karşılaştırılabilir olması hedeflenmektedir. Bu hedef doğrultusunda, geçmişten günümüze dek birçok kurum ve kuruluş, küresel anlamda uyumun yakalanabilmesi amacıyla Uluslararası Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları setlerini oluşturma çalışmalarına başlamışlardır. Bu çalışmalar neticesinde, çokuluslu büyük ölçekli işletmelere yönelik olarak hazırlanan Tam Set UFRS'ler yayımlanarak yürürlüğe konulmuştur. Ülke ekonomileri içerisinde göreceli olarak önemli bir paya sahip olan KOBİ'ler için ise, tüm dünyada tam anlamıyla bir uyumun yakalanabilmesi amacıyla da, çokuluslu büyük ölçekli işletmelere yönelik olarak hazırlanan Tam Set UFRS'ler den farklı olarak, fakat özünde paralel olan KOBİ UFRS'ler yayımlanarak yürürlüğe konulmuştur. Böylece, tüm ülkelerin mali mevzuatlarını ve mali sistemlerini ortak bir paydada buluşturabilecekleri bir Standartlar setine kavuşulması hedefine ulaşılmış olacaktır.

Tezin ana konusunu oluşturan Temel Finansal Araçlar ise, KOBİ TFRS'nin Bölüm 11 uyarınca ele alınmış olup, bu kapsamda finansal araçların Tam Set TFRS, KOBİ TFRS ve Türk Vergi Mevzuatı ile ilgili hükümleri doğrultusunda karşılaştırmalı olarak analizi yapılmak istenmektedir. Tekdüzen Muhasebe Sistemi Uygulamaları finansal araçları, Standartlara göre daha dar kapsamlı olarak ele almaktadır. KOBİ TFRS ise finansal araçları, Tam Set TFRS'ye nazaran daha temel düzeydeki finansal araçları ele alarak incelemektedir. Bu doğrultuda tezde, ilgili Temel Finansal Araçların nasıl sınıflandırılacağı, değerlendirileceği, muhasebeleştirileceği ve dipnotlarda açıklanması gereken bilgilerin nasıl raporlanacağı ile ilgili bilgiler sunularak açıklanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Temel Finansal Araçlar, KOBİ TFRS, Tam Set TFRS, Türk Vergi Mevzuatı.

ABSTRACT

RECOGNITION SAMPLES AND COMPARATIVE ANALYSIS OF BASIC FINANCIAL INSTRUMENTS WITH SME TFRS, FULL SET TFRS AND TURKISH TAX LEGISLATION

GÜNEŞ, Serdar

Master's Degree, Department of Business Administration

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Hasan ABDİOĞLU

2014, 173 Pages

Having specific financial legislation of each country, increase of number of those concerned internationally and reaching of investments to international dimensions, have brought up need of an associated Accounting and Financial Reporting Standards sets which would be valid around the world. These standard sets that are going to be created on the purpose of achieving globally adaptation are intended to be substantially transparent, apparent and comparable. To that end, from past to present a good number of institutions and organizations have begun to map out International Accounting and Financial Reporting Standards sets with the intent of achieving globally adaptation. As a result of these studies Full Set IFRSs which were designed particularly for multinational large-sized enterprises have been brought into force by publishing. Also with the aim of achieving completely adaptation all over the world, for the SMEs that have a relatively important part in economies of countries differently from Full Set IFRSs which are designed particularly for multinational large-sized enterprises but essentially parallel SME IFRSs have been put into effect by publishing. Thus, it will be reached the target of achieving a Standards sets that they will be able to find the least common denominator of their financial systems and financial legislation of all countries.

And Basic Financial Instruments the main theme of thesis were considered according to Chapter 11 of SME TFRS, in this context financial instruments are wanted to be analyzed comparative in the way of rules concerned Full Set TFRS, SME TFRS and Turkish Tax Legislation. Uniform Accounting System Applications consider financial instrument more narrow-scoped than Standards. Though SME TFRS analyze financial instruments by considering more basic level financial instruments compared to Full Set TFRS. Accordingly in thesis information about how to report information which is to be explained in footnotes and how to classify, make valuation, recognize concerned Basic Financial Instruments will be explicated.

Key Words: Basic Financial Instruments, SME TFRS, Full Set TFRS, Turkish Tax Legislation.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
ÇİZELGELER.....	viii
KISALTMALAR.....	ix
GİRİŞ.....	1

1. MUHASEBE STANDARTLARININ GELİŞİM SÜRECİ VE KOBİ'LER İÇİN ÖNEMİ.....	3
1.1. Muhasebe Standartları Hakkında Genel Bilgiler.....	4
1.2. Muhasebe Standartlarının Tarihsel Gelişim Süreci.....	6
1.2.1. Uluslararası Alanda Yapılan Çalışmalar.....	7
1.2.2. Türkiye’de Yapılan Çalışmalar.....	11
1.3. KOBİ’ler Hakkında Genel Bilgiler.....	14
1.3.1. KOBİ’lerin Özellikleri.....	16
1.3.2. KOBİ’lerin Avantajları ve Dezavantajları.....	17
1.4. KOBİ’ler için UFRS/TFRS Süreci ve Tam Set UFRS/TFRS Karşısında KOBİ UFRS/TFRS’nin Durumu.....	19
1.4.1. KOBİ’ler için UFRS/TFRS İhtiyacı.....	19
1.4.2. KOBİ UFRS/TFRS’nin Tarihsel Gelişim Süreci.....	21
1.4.3. KOBİ UFRS/TFRS’nin Tam Set UFRS/TFRS Karşısındaki Konumu.....	25

2. TEMEL FİNANSAL ARAÇLARIN KOBİ TFRS, TAM SET TFRS VE VERGİ USUL KANUNU AÇISINDAN KARŞILAŞTIRMALI İNCELENMESİ VE MUHASEBELEŞTİRİLMESİ.....	27
2.1. Finansal Araçlara İlişkin Genel Bilgiler.....	27
2.2. Finansal Araçlar Standartlarına İlişkin Açıklamalar.....	31
2.2.1. TMS-32 Finansal Araçlar: Sunum Standardına İlişkin Açıklamalar.....	31
2.2.1.1. TMS-32 Standardının Amacı ve Kapsamı.....	31
2.2.1.2. TMS-32 Standardına İlişkin Tanımlar.....	33
2.2.2. TMS-39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme Standardına İlişkin Açıklamalar.....	35
2.2.2.1. TMS-39 Standardının Amacı ve Kapsamı.....	35
2.2.2.2. TMS-39 Standardına İlişkin Tanımlar.....	37
2.2.3. TFRS-7 Finansal Araçlar: Açıklamalar Standardına İlişkin Açıklamalar.....	41
2.2.3.1. TFRS-7 Standardının Amacı ve Kapsamı.....	41
2.2.3.2. TFRS-7 Standardına İlişkin Tanımlar.....	42
2.2.4. KOBİ TFRS Bölüm-11 Temel Finansal Araçlar Standardına İlişkin Açıklamalar.....	43
2.2.4.1. Bölüm-11 Standardının Amacı.....	44
2.2.4.2. Bölüm-11 Standardının Muhasebe Politikası Tercihleri.....	44

2.2.4.3. Bölüm-11 Standardının Kapsamı.....	44
2.2.5. KOBİ TFRS Bölüm-12 Diğer Finansal Araçlar Standardına İlişkin Açıklamalar.....	48
2.2.5.1. Bölüm-12 Standardının Amacı	48
2.2.5.2. Bölüm-12 Standardının Muhasebe Politikası Tercihi	49
2.2.5.3. Bölüm-12 Standardın Kapsamı	49
2.3. Temel Finansal Araçların Karşılaştırmalı İncelenmesi.....	50
2.3.1. Finansal Varlıkların İncelenmesi	51
2.3.1.1. Finansal Varlıkların Sınıflandırılması.....	51
2.3.1.2. Finansal Varlıkların Değerlenmesi.....	54
2.3.1.3. Finansal Varlıkların Muhasebeleştirilmesi.....	62
2.3.1.3.1. Kasa Hesabının İncelenmesi	68
2.3.1.3.2. Alınan Çekler Hesabının İncelenmesi	72
2.3.1.3.3. Bankalar Hesabının İncelenmesi	78
2.3.1.3.4. Hisse Senetleri Hesabının İncelenmesi.....	89
2.3.1.3.5. Özel Kesim Tahvil, Senet ve Bonoları Hesabının İncelenmesi	96
2.3.1.3.6. Kamu Kesimi Tahvil, Senet ve Bonoları Hesabının İncelenmesi.....	101
2.3.1.3.7. Alıcılar Hesabının İncelenmesi	105
2.3.1.3.8. Alacak Senetleri Hesabının İncelenmesi.....	108
2.3.1.3.9. Şüpheli Alacaklar Hesabının İncelenmesi	113
2.3.1.4. Finansal Varlıkların Dipnotlarda Açıklanması	116
2.3.2. Finansal Borçların İncelenmesi	123
2.3.2.1. Finansal Borçların Sınıflandırılması	123
2.3.2.2. Finansal Borçların Değerlenmesi.....	125
2.3.2.3. Finansal Borçların Muhasebeleştirilmesi	130
2.3.2.3.1. Verilen Çekler ve Ödeme Emirleri Hesabının İncelenmesi.....	135
2.3.2.3.2. Banka Kredileri Hesabının İncelenmesi.....	141
2.3.2.3.3. Satıcılar Hesabının İncelenmesi	146
2.3.2.3.4. Borç Senetleri Hesabının İncelenmesi.....	150
2.3.2.3.5. Çıkarılmış Tahviller Hesabının İncelenmesi	155
2.3.2.4. Finansal Borçların Dipnotlarda Açıklanması.....	159
3. SONUÇ.....	165
KAYNAKÇA	168

ÇİZELGELER

	Sayfa
Çizelge 1. KOBİ UFRS/TFRS Gelişim Süreci	21
Çizelge 2. Finansal Araçların Tam Set TFRS'ye Göre Sınıflandırılması.....	28
Çizelge 3. Finansal Araçların KOBİ TFRS'ye Göre Sınıflandırılması	29
Çizelge 4. Finansal Araçların Tekdüzen Muhasebe Sistemi Uygulamalarına Göre Sınıflandırılması.....	30
Çizelge 5. Finansal Varlıklara İlişkin Finansal Araçların Değerleme Yöntemlerinin Karşılaştırılması (İlk Ölçüm)	59
Çizelge 6. Finansal Varlıklara İlişkin Finansal Araçların Değerleme Yöntemlerinin Karşılaştırılması (Sonraki Ölçüm)	60
Çizelge 7. Finansal Borçlara İlişkin Finansal Araçların Değerleme Yöntemlerinin Karşılaştırılması (İlk Ölçüm)	129
Çizelge 8. Finansal Borçlara İlişkin Finansal Araçların Değerleme Yöntemlerinin Karşılaştırılması (Sonraki Ölçüm)	130

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AICPA	: American Institute of Certified Public Accountants
AISG	: Accountant International Standards Group
APB	: Accounting Principles Board
ASB	: Accounting Standards Board
ASC	: Accounting Standards Committee
ASSC	: Accounting Standards Setting Committee
BDDK	: Bankalar Düzenleme ve Denetleme Kurulu
BM	: Birleşmiş Milletler
DRSC	: Deutschland Reporting Standards Committee
FASB	: Financial Accounting Standards Board
FRC	: Financial Reporting Council
IAS	: International Accounting Standards
IASB	: International Accounting Standards Board
IASC	: International Accounting Standards Committee
ICAEW	: Institute of Chartered Accountants in England and Wales
IFAC	: International Federation of Accountants
IFRS	: International Financial Reporting Standards
IMF	: International Monetary Fund
IOSCO	: International Organization of Securities Commissions
ISAR	: International Standards of Accounting and Reporting
KDV	: Katma Değer Vergisi
KGK	: Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
no	: numara
OECD	: Organisation for Economic Co-Operation and Development
SME's	: Small and Medium Enterprises
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TFRS	: Türkiye Finansal Raporlama Standartları
TL	: Türk Lirası
TMS	: Türkiye Muhasebe Standartları
TMSK	: Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu
TMUD	: Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği
TMUDES	: Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
TÜRMOB	: Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği
UFRS	: Uluslararası Finansal Raporlama Standartları
UMS	: Uluslararası Muhasebe Standartları
UMSK	: Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu
vb.	: ve benzerleri
vd.	: ve diğerleri
VUK	: Vergi Usul Kanunu

GİRİŞ

Küreselleşme hareketleri sonucunda, ekonomi ve ticaret alanında yaşanan gelişmeler, işletmelerin muhasebe ve finansal raporlama teknikleri üzerinde bazı değişimlere yol açmıştır. Bu değişimlerden en önemlisi ise, Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu'nun yayımlanmış oldukları Uluslararası Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları setlerini, uygulama ve uyumlaştırma çalışmaları alanında gerçekleştirmiştir. Ülkelerin birbirlerinden farklılaşan mali mevzuatlarının olması, uluslararası anlamda ilgililerin sayısının artması ve daha şeffaf, anlaşılabilir, güvenilir ve karşılaştırılabilir bir bilginin ihtiyacı, Standartlar dâhilinde çözüm arayışlarına götürmüştür. Bu amaçla da, çokuluslu büyük ölçekli işletmelere yönelik olarak hazırlanan Tam Set UFRS/TFRS'ler oluşturularak yürürlüğe konulmuştur. Ayrıca, ülke ekonomileri içerisinde göreceli olarak önemli bir paya sahip olan KOBİ'ler için ise, tüm dünyada tam anlamıyla bir uyumun yakalanabilmesi amacıyla Tam Set UFRS/TFRS'lerden farklı olarak, fakat özünde paralel olan KOBİ UFRS/TFRS'ler yayımlanarak yürürlüğe konulmuştur.

Bu bilgiler doğrultusunda tezin birinci bölümünde, Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları hakkında temel bilgilere yer verilerek, hem Tam Set UFRS/TFRS alanında yapılan çalışmalara hem de KOBİ UFRS/TFRS alanında yapılan çalışmalara kronolojik olarak açıklık getirilecektir.

Finansal piyasaların uluslararası boyutlara ulaşması ve yatırımcıların sınır tanımaksızın yaptıkları yatırımların sonucu olarak ilgililerin, hem işletmelerin finansal raporlarına hem de sahip oldukları finansal araçlarına ilişkin küresel bir bilginin ihtiyacı, Standartlar dâhilinde oluşturulan Finansal Araçlar Standartları ile çözümlenmesi hedeflenmiştir. Geçmişten günümüze kadar Tam Set UFRS/TFRS'de finansal araçlar ile ilgili olarak dört adet standart yayımlanmış "UMS/TMS-32 Finansal Araçlar Sunum, UMS/TMS-39 Finansal Araçlar Muhasebeleştirme ve Ölçme, UFRS/TFRS-7 Finansal Araçlar Açıklamalar ve UFRS/TFRS-9 Finansal Araçlar" ve bu Standartlardan UFRS/TFRS-9 Finansal Araçlar henüz tam anlamıyla tamamlanıp yürürlüğe konulmadığı için (2015 yılı itibariyle yürürlüğe girmesi

beklenmektedir) tezin kapsamı dışında bırakılmıştır. KOBİ UFRS/TFRS açısından bakıldığında ise finansal araçlar iki ayrı bölüm dâhilinde “Bölüm-11 Temel Finansal Araçlar ve Bölüm-12 Diğer Finansal Araçlar” ele alınarak incelendiği ve yayımlandığı görülmektedir.

Bu bilgiler doğrultusunda tezin ikinci ve asıl bölümünde, Temel Finansal Araçlar Standardına ilişkin hükümlerin KOBİ TFRS, Tam Set TFRS ve Türk Vergi Mevzuatı ile karşılaştırmalı olarak incelenmesi ve analizi yapılması amaçlanmaktadır. Tezimizin ana konusu temel düzeydeki finansal araçların incelenmesi olması sebebiyle, daha karmaşık nitelikte olan finansal araçlar (türev finansal araçlar) tezimizin kapsamı dışında bırakılarak, ilgili temel finansal araçların karşılaştırmalı olarak incelenmesi hedeflenmektedir.

1. MUHASEBE STANDARTLARININ GELİŞİM SÜRECİ VE KOBİ'LER İÇİN ÖNEMİ

Birçok alanda olduğu gibi ekonomi alanında da küreselleşme süreci başlamış ve bu süreç ülkeler arasındaki ekonomik sınırları neredeyse ortadan kaldırmıştır. Ekonomi alanında yaşanan bu küreselleşme süreci, ülke ekonomilerini birbirlerine bağımlı hale getirerek, finansal bilgilerin, hem ulusal hem de uluslararası açıdan uyumlu olmasını zorunlu kılmıştır (Şahin ve Pazarçeviren, 2007: 130).

Ülkelerin kendilerine özgü muhasebe mevzuatları, küresel bağlamda anlaşılır olmada ve çok uluslu büyük ölçekli işletmelerin ülke ekonomilerine girmelerinde önemli zorlukları beraberinde getirmiştir. Ülkelerin birbirinden farklı olan mali mevzuatları hem karmaşıktır hem de diğer ülkelerin mali mevzuatları ile karşılaştırıldıklarında çok fazla uygulama farklılıkları olduğu görülmektedir. Yabancı yatırımcılar sermayelerini değerlendirirken, vergisel ve muhasebesel açıdan sorunlarla karşılaşmayacakları ülkelere yatırım yapmak istemektedirler. Karşılaştırılabilir, şeffaf ve anlaşılabilirliği olan uluslararası muhasebe standartları serisinin oluşturulmasının gerekliliği ve önemi bu durumda kendini açıkça ortaya koymaktadır. Oluşturulacak yüksek kaliteli standartlarla muhasebe riskinin ortadan kaldırılarak daha fazla yatırım, ticaret ve büyümenin gerçekleştirilmesine katkı sağlaması hedeflenmektedir (Kocamaz, 2012: 106).

Ülkeler arasındaki mevzuat farklılıkları, finansal bilgilerin raporlanmasında, açıklanmasında ve uygulanmasında bir takım sorunları da beraberinde getirmiştir. Uyum sorunu olarak adlandırılan bu sorunların giderilebilmesi amacıyla muhasebe alanında birçok çalışma yapılmıştır (Yılmaz, 2007: 140). Çalışmalar öncelikle ülkeler bazında başlamış; Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Fransa ve Almanya bu çalışmalarda başı çeken ülkeler olmuştur (Kocamaz, 2012: 106). Daha sonra çalışmalar kurumlar bazında yürütülmeye çalışılmış; Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu, Uluslararası Menkul Kıymetler Komisyonu Örgütü, Birleşmiş Milletler, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü, Uluslararası Muhasebe

Standartları Komitesi ve Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu gibi kurumlar, küresel uyum konusundaki çalışmalarda başı çeken kuruluşlar olmuştur.

Oluşturulacak Standart setleri, çok uluslu büyük ölçekli işletmelere ve ilgililere yönelik geniş kapsamlı bir standartlar seti niteliğindedir. Ülke ekonomileri içerisinde göreceli olarak önemli bir yer teşkil eden KOBİ'ler için ise, Tam Set UFRS/TFRS'den farklı ve daha dar kapsamlı olarak, sadece KOBİ'lere yönelik olarak hazırlanacak olan KOBİ'ler için UFRS/TFRS setinin ihtiyacı da mevcuttur.

KOBİ'lerin ülke ekonomileri içerisindeki göreceli olarak önemi, kendine has yapısal özellikleri ve oluşturacakları finansal raporlarında kamuya hesap verme yükümlülüğü bulunmayan ve dış kullanıcılar için sadece genel amaçlı finansal tablo yayımlama zorunlulukları olan işletmeler olmaları sebebiyle, çok uluslu büyük ölçekli işletmeler için düzenlenen Tam Set UFRS/TFRS'den farklı olarak, KOBİ'ler için UFRS/TFRS'nin oluşturulma ihtiyacı da kaçınılmaz bir gerçek olmuştur. Bu amaçla UMSK/TMSK tarafından 9 Temmuz 2009 tarihinde KOBİ'lerde uygulanmak üzere 35 bölümden oluşan ve Tam Set TFRS'lere paralel olarak düzenlenen KOBİ'ler için UFRS/TFRS yayımlanmıştır. Ülkemizde ise 1 Kasım 2010 tarihinden itibaren uygulamaya konulmuştur.

Bu bölümde; ilk olarak muhasebe standartları hakkında bilgilere yer verilerek, daha sonra Tam Set UFRS/TFRS setinin gelişim sürecine değinilecektir. Ayrıca, KOBİ'ler hakkında genel bilgilere de yer verilerek, KOBİ'ler için de UFRS/TFRS gelişim sürecine ve KOBİ UFRS/TFRS'nin Tam Set UFRS/TFRS karşısındaki farklılaşan yönleri açıklanacaktır.

1.1. MUHASEBE STANDARTLARI HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Muhasebe standartları; *mali tablolar ilkelerinin uygulamaya geçirilmesini sağlayan esaslar ve yöntemlerden oluşan bir bütün olarak tanımlanabilmektedir*. Bu standartlar ekonomideki tüm sektörlerle ilgili olabileceği gibi, sadece bir sektörü de ilgilendirebilir (Şahin ve Pazarçeviren, 2007: 131).

Genel anlamda muhasebe standartları; *muhasebe uygulamalarına yön veren ve finansal tabloların hazırlanmasına düzen getiren normlardır şeklinde tanımlanabilir*. Muhasebe standartları, muhasebe alanında uygulama birliği sağlamak amacıyla muhasebenin evrensel ilke, kural, kuram, terim, yasa ve yöntemlerine uygun olarak belirlenmiş, ilgili yasa hükümleri ve bildirilerden oluşan, kendi içerisinde tutarlı olan,

muhasebesel bütünlük sağlayan, mali tabloları belli amaçlar için düzenleme, sunma ve değerlendirme bildirimleri gibi uyulması şart olan kurallar bütünü olarak açıklanabilmektedir (Kocamaz, 2012: 106).

Uluslararası Muhasebe Standartları ise; *kendine özgü ulusal muhasebe sistemi olan, çeşitli ülkelerde etkinlik gösteren çok uluslu işletmelerin, muhasebe sistemi ile ilgili işlemlerden sonraki dönem sonu mali tablolarının değerlendirme sunuluşlarında belirli bir ölçüde bütünlük ve birlik sağlamak amacıyla uyulması gereken kuralların yazılı olduğu bir metin olarak açıklanabilmektedir.* Uluslararası Muhasebe Standartları, finansal tabloların ve raporların temsil ettikleri organizasyonun varlıklarının ve yükümlülüklerinin, en doğru ve şeffaf bir şekilde yansıtılması esasına dayanmaktadır. İşletmeler bu Standartlara uygun olarak raporlama yaptıkları takdirde varlık ve yükümlülüklerini küresel bir dilde göstermiş olacakları savunulmaktadır (Kocamaz, 2012: 106).

Türkiye’de yapılan raporlama çalışmalarına bakıldığında, çoklu bir muhasebe standardı sisteminin varlığı ve bir işletmenin bazen birden fazla muhasebe sistemine tabi olduğu gözlemlenmektedir. Türkiye piyasalarında faaliyet gösteren bir banka vergi mükellefi olarak vergi dairesine vereceği bir bilanço için “*1 no lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği uyarınca belirlenen ilkeler ve Tekdüzen Hesap Planını*”, bir aracı kurum olarak Sermaye Piyasası Kuruluna (SPK) vereceği bilanço için “*SPK Muhasebe Standartlarını*”, bir banka olarak Bankalar Düzenleme ve Denetleme Kuruluna (BDDK) vereceği bilanço için “*BDDK Muhasebe Standartlarını*” ve nihayet alacağı olası bir uluslararası kredi için ilgili kredi kuruluşuna vereceği bilanço için “*Uluslararası Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartlarını*” esas alarak mali tablolarını düzenlemek zorunda kaldıkları görülmektedir (Başpınar, 2004: 42). Bu raporların hazırlanması oldukça zahmetli, zaman alıcı ve maliyetli olabilmektedir.

Karşılaştırılabilirliği sağlama, birden fazla rapor düzenleme yükümlülüklerini ve maliyetlerini ortadan kaldırma, sağlıklı değerlendirme gibi amaçlara yönelik olarak ilk defa 1960’lı yıllarda çalışmalara ülkeler bazında başlanılmıştır. Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC), Uluslararası Menkul Kıymetler Komisyonu Örgütü (IOSCO), Birleşmiş Milletler Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) gibi kuruluşlar, muhasebe alanında uyumun gerçekleştirilmesi amacıyla ilk olarak 1973 yılında Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi’ni (IASC) kurmuştur ve bu komite 2000 yılına kadar 39 adet UMS (IAS) yayımlamıştır.

Gelişmeler paralelinde yayımlanan bu Standartlar, revize edilerek güncellenmektedir (Kocamaz, 2012: 106-107). Komite yeniden yapılanmaya giderek Nisan 2001’de Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB) adını almış ve standart oluşturma ve yayımlama görevi bu kuruma devredilmiştir (Yalkın vd, 2006: 293).

1.2. MUHASEBE STANDARTLARININ TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİ

Ülke ekonomilerinin küreselleşen dünyada birbirlerinden etkilenmesi sonucunda yeni yatırım sahaları ve fırsatları doğmaktadır. Sermaye hareketleri uluslararası anlamda finansal yapıların ve finansal işlemlerin, çok yönlü olarak yaygınlaşmasına öncülük etmektedir. Dünya çapındaki ticari gelişmeler, değişimler ve karşılıklı ilişkiler, para hareketleri, farklı ülkelerde yatırım sahalarının aranması, sınır aşırı ve deniz aşırı finansal faaliyetlerin artması, uluslararası alanda ortak bir muhasebe ve finansal raporlama diline ihtiyaç duyulması sonucunu doğurmuş ve bu bağlamda ülkeler ortak bir muhasebe dili oluşturulması gerekliliğine yönelmişlerdir (Kocamaz, 2012: 118). Ayrıca hukuki ve mali sistemin yapısı, işletmelerin ortaklık yapısı ve buna bağlı olarak finansman yöntemleri, muhasebe mesleğinin gelişim düzeyi, muhasebe bilgileri kullanıcılarının eğitim ve gelişmişlik düzeyleri gibi faktörler de, ülkeler arasında muhasebe standartlarının oluşturulmasına yönelik yapılanmada farklılıklar oluşmasına neden olmuştur. Fakat bu dönemlerde yapılan çalışmalarla birlikte ülkeler arasında işbirlikçi çalışmalarla ortak bir muhasebe standartları oluşturularak uyumlaştırma çabalarına yöneldikleri görülmektedir (Başpınar, 2004: 56).

Farklı ülkelerin farklı muhasebe sistemlerine sahip olmaları, yabancı yatırımcıların yatırım yapmak istedikleri ülkelerin mali tablolarını ve muhasebe kayıtlarını inceleyerek karar vermelerine yardımcı olmamakta, bu noktada ortak bir dil gerekliliğinin önemi kendini açıkça ortaya koymaktadır. Dünya çapında bu amaca yönelik olarak standartlar hususunda uyumlaştırma çalışmaları yapılmakta ve uluslararası düzeyde, uluslararası muhasebe standartlarının oluşturulması çalışmaları gerçekleştirilmektedir. Bu sayede de, uluslararası anlamda entegrasyon çalışmaları başlatılmakta ve halen bu çalışmalara devam edilmektedir (Kocamaz, 2012: 118).

1.2.1. Uluslararası Alanda Yapılan Çalışmalar

Muhasebe standartları, sadece finansal bilgilerin raporlanmasının başarılması amacını değil, aynı zamanda da standartların ait olduğu ülkelerin birbirleri arasında sistematik olarak uyumlaştırılması amacını da gütmektedir. Çok uluslu işletmeler açısından bakıldığında yatırım yaptıkları farklı ülkelerde, farklı olan ve bazı durumları çelişen ulusal standartlar ile karşılaştıkları görülmektedir. Ayrıca ülkelerin ekonomik, siyasi, yasal vb. yapılarının farklı özellik taşımalarından dolayı, ekonomik gereksinimlerin birbirinden farklı olması sonucunda, farklı olarak ortaya çıkan ulusal muhasebe standartları arasında birlik sağlanabilmesi amacıyla 1973 yılında Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (IASC) kurularak çalışmalara başlanmıştır (Kocamaz, 2012: 109). Son yıllarda ise, Uluslararası Muhasebe Standartları ile ilgili yapılan ve halen devam etmekte olan çalışmalarla birlikte “Uluslararası Muhasebe Standartları” kavramı, “Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına” dönüştürülmeye başlanmış ve bütün Standartlar artık bu isimle anılarak çalışmalara devam edileceği belirtilmiştir (Yalkın vd, 2006: 292).

ABD’de muhasebe standartlarının oluşturulmasına ilişkin gelişmeler, düzenlemelerde etkili olan düzenleyici kuruluşlar açısından üç döneme ayrılmaktadır. Bunlar; AICPA’nın etkin rol aldığı “1939-1959 AICPA Muhasebe Prosedürleri Komitesi” ve “1959-1973 Muhasebe Prensipleri Kurulu (APB)” dönemleri ile 1973 yılında kurulan ve halen ABD’de muhasebe standartları oluşturulması fonksiyonunu yerine getiren “Finansal Muhasebe Standartları Kurumu (FASB)” dönemleridir (Başpınar, 2004: 43).

Ekim 1972’de Sydney’de toplanan 10. Dünya Muhasebe Kongresi’nde, İngiltere, Galler ve ABD’nin oluşturduğu Muhasebecilerin Uluslararası Çalışma Grubu’nun (AISG) girişimiyle uluslararası muhasebe standartlarını düzenlemek amacıyla uluslararası bir komite kurulması önerisi ortaya atılmış, bu öneri kısa zamanda, dokuz ay sonra, 29 Haziran 1973’te gerçekleşmiş; dokuz kurucu üyeden oluşan Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (IASC) kurulmuştur (Güney vd, 2012: 117). 1973 yılında kurulan Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi’nin merkezi Londra’dadır ve Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (IASC), Uluslararası Muhasebe Standartlarını (IAS) yayımlamakta ve alternatif uygulamalarını sınırlandırarak, muhasebe uygulamaları arasındaki uyumu arttırmaya çalışmaktadır. ABD, Almanya, İngiltere, Avrupa Birliği (AB), Uluslararası

Muhasebe Standartları Komitesi (IASC), Birleşmiş Milletler (BM), Uluslararası Menkul Kıymetler Komisyonu Örgütü (IOSCO) gibi kuruluşlar muhasebe standartları üzerine çalışmalar yapmış ve çalışmalarına hâlen devam etmektedirler (Kocamaz, 2012: 109).

İngiltere’de ise, muhasebe ile ilgili ilk düzenleme 1844 yılında Şirketler Kanunu ile başlamış ve 1900 yılında yeni bir kanunla denetim konusu düzenlenmiş ve 1947 yılında Şirketler Kanunu tekrar değiştirmiştir. 1970 yılına kadar muhasebe uygulamalarına yönelik çalışmalar, meslek mensuplarından oluşan İngiltere ve Galler Yeminli Muhasebeciler Enstitüsü (ICAEW) tarafından gerçekleştirilmiştir. 1970 yılında ise muhasebe standartlarının oluşturulmasıyla ilgili olarak, Muhasebe Standartları Belirleme Komitesi (ASSC) kurulmuştur. 1990 yılında, Muhasebe Standartları Komitesi (ASC) olarak isimlendirilmiştir. Yine 1990 yılında, bu kurum Muhasebe Standartları Kurulu (ASB) adını almıştır. Yeni standart oluşturma sistemi 1989 Şirketler Kanunu ile geliştirilmiş ve bu durum, 1990 yılında İngiltere’de muhasebe standartlarının oluşturulması sisteminin yeniden yapılandırılmasına neden olmuştur. Şirketler Kanunu ile hükümete, muhasebe standartlarını yayımlayan, standartlara uyumu denetleyen ve sürecin gözetiminden sorumlu kuruluşları onaylama ve bu kuruluşlara gerekli imkânları sağlama yetkisi verilmiştir. İngiltere’de kurulan yeni sistem ile birlikte, Finansal Raporlama Konseyi (FRC) standart oluşturma sürecinin gözetiminden ve etkin işleyişinden sorumlu kuruluş olmuştur. Muhasebe Standartları Kurulu (ASB) ise muhasebe standartlarının geliştirilmesi ve yayımlanması ile yetkili kuruluş olmuştur (Başpınar, 2004: 44-45).

Mevcut durumda İngiltere ve ABD sistemleri benzerlik göstermektedir. Ancak, İngiltere sisteminde sermaye piyasası düzenleyici kuruluşunun etkinliği söz konusu değildir. İngiltere ve ABD örneklerinde dikkat çekici hususlar ise; her ikisinde de önce standart oluşturma sürecinde meslek örgütü hâkim iken, bu yapının değiştirilerek sadece muhasebe meslek örgütlerinin değil, finansal tablo hazırlayıcıları, kullanıcıları gibi tüm ilgili çevrelerin görüşlerinin de sürece katılımını sağlamaya yönelik bir yapılanmaya gidildiği ve yasal yaptırım gücünün daha belirgin hale getirildiği görülmektedir (Başpınar, 2004: 45). ABD’de ve İngiltere’de muhasebe standartları kurulları, 2005 yılında uluslararası muhasebe standartlarını kabul etmişlerdir (Şahin ve Pazarçeviren, 2007: 132).

Almanya’da ise, kanunlarla getirilmiş detaylı muhasebe düzenlemelerinin oldukça köklü bir tarihi vardır. Günümüzde ise düzenlemeler AB çerçevesinde

olmaktadır. 1985 yılında AB'nin 4. 7. ve 8. direktifleri, Alman yasalarına geçirilmiş ve 1 Ocak 1986 tarihinden itibaren uygulanmaya başlamıştır. Bu düzenlemeler Alman yazılı hukukunu ve yazılı olmayan hukukunu etkilemiştir. Son zamanlara kadar Almanya'da resmi olarak genel kabul görmüş muhasebe ilkelerini düzenleme yetkisi ve sorumluluğu olan bir kurum oluşturulmamış, yalnızca Almanya Muhasebeciler Enstitüsü, muhasebe konuları ve ilgili kanunlar üzerine yorumlar ve açıklamalarda bulunmuştur. Almanya Muhasebe Standartları Komitesi (DRSC), 1 Mayıs 1988'de yürürlüğe giren bir kanunla kurulmuş ve bu şekilde bir özel sektör standart oluşturucu kurulunun oluşturulması öngörülmüştür. Almanya Muhasebe Standartları Komitesi'nin kurulmasına müteakip, ilgili Bakanlık ile aralarında bir anlaşma imzalanmış ve Almanya Muhasebe Standartları Komitesi (DRSC) resmen Almanya'nın muhasebe standardı oluşturan kuruluşu olarak tanınmıştır. Bu gelişmelere paralel olarak 1998'de Uluslararası Muhasebe Standartlarının (IAS) ilk resmi Almanca çevirisi yapılmıştır (Başpınar, 2004: 45-46).

Avrupa Birliği'nde ise; Avrupa Birliğinin temel amaçlarından birisi ekonomik ve parasal birliği gerçekleştirmek ve buna bağlı olarak ta tek bir pazar oluşturma amacı vardır. Dolayısıyla bu durum, muhasebe alanında yeni düzenlemeler yapılmasını zorunlu kılmıştır. Etkin ve verimli tek bir pazar için gerekli ön şartlardan biri de muhasebe dilinin tüm ilgililer tarafından anlaşılabilir olmasıdır. Bu da ancak ortak bir muhasebe dilinin oluşturulmasıyla mümkündür. Avrupa Birliği'nde bu hedef doğrultusunda, üye ülkelerinin sermaye piyasaları ile ilgili önemli gelişmeler yaşanmıştır. Bunlar; temel standartların uyumlaştırılması, ulusal yetkili gözetim ve denetim kurumlarınca kendi ülkelerinde uygulanan kontrollerin üye ülkeler arasında karşılıklı olarak tanınması, merkez ülke kontrolü gibi çalışmalar olmuştur. Bu sayede ulusal olarak farklılık gösteren sistemlerin ortak bir payda altında toplanarak ortak bir amaca yönelme imkânı tanınmıştır (Güney vd, 2012: 111-112).

Avrupa Birliği'nde öncelikle, bağımsız bir kuruluş olan Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (IASC) tarafından oluşturulan Uluslararası Muhasebe Standartları (IAS) benimsenmiştir (Yalkın vd, 2006: 293). 1973 yılında dokuz ülkenin profesyonel muhasebe organizasyonlarının anlaşması sonucunda kurulan bu organizasyon, ilk standartlarını 1975 yılında yayımlamaya başlamıştır (Güney vd, 2012: 117). Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (IASC) yeniden yapılandırma amacıyla Nisan 2001'de, Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB) olarak, bu kapsamda da UMS (IAS) isminden UFRS (IFRS) ismine

geçilmiştir. Eski standartların başka bir standart tarafından kaldırılana kadar UMS (IAS) olarak kalması ve çıkacak yeni standartların UFRS (IFRS) adıyla yayımlanması kararı alınmıştır. Uluslararası Menkul Kıymetler Komisyonu Örgütü'nün (IOSCO), Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu'na (IASB) sağladığı destek ve Avrupa Birliğinin gelişim süreci, Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu'nun (IASB) muhasebe standartlarını, globalleştirmesi ve uyumlaştırması konusunda öncü bir kurum olmasını sağlamıştır (Yalkın vd, 2006: 293-294).

Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu'nun oluşum amacı; kamu çıkarları doğrultusunda finansal tabloların sunulmasında kullanılacak muhasebe standartları ve bunların dünya çapında kabulünün ve takibinin sağlanması, finansal tabloların sunulmasıyla ilgili düzenlemelerin, muhasebe standartlarının ve prosedürlerinin uyumunun ve geliştirilmesinin sağlanmasıdır (Güney vd, 2012: 118).

Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB) tarafından çıkarılan UFRS'ler tüm dünyada yayılırken, ülkelerin ulusal düzenlemelerini UFRS'ler ile harmonize etmekte ve uyumlaştırma çalışmalarını yürütmektedirler. UFRS'ler uluslararası alanda ortak bir muhasebe ve finansal raporlama seti olarak kabul edilmektedir. Birçok ülke, ya UFRS'leri çevirerek kullanmakta ya da bu Standartlara paralel düzenlemeler hazırlanarak kullanılmaktadır (Kocamaz, 2012: 109).

Uluslararası Menkul Kıymetler Komisyonu Örgütü (IOSCO) tarafından yürütülen çalışmalara destek olacak şekilde bir temel politika izlenerek, bu doğrultuda Mayıs 2000 tarihinde uluslararası menkul kıymet ihraç işlemlerine uygulamak üzere, Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB) tarafından çıkarılan muhasebe standartları setini onaylamış (Aksoy, 2005: 188) ve merkezi Avrupa Birliği sınırları içinde bulunan ve borsada kayıtlı bulunan bütün işletmeler için, 2005 yılı başından itibaren bu standartların uygulanması zorunlu hale getirilmiştir (Yalkın vd, 2006: 294). Bu hem Avrupa Birliği hem de uluslararası muhasebe alanında dönüm noktası oluşturacak bir gelişme olmuştur (Güney vd, 2012: 110-111). Bugün dünyada, Avrupa Birliği ülkeleri dâhil birçok ülkede bu Standartlar kullanılmaktadır. Türkiye de, bu ülkelerden biridir ve Türkiye'de muhasebe alanında önemli kuruluşlar olan Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği (TMUD) ve Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB), Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu'nun (IASB) üyesidir (Yalkın vd, 2006: 294).

1.2.2. Türkiye’de Yapılan Çalışmalar

Türkiye’de Muhasebe Standartlarının gelişimi devlet öncülüğünde gerçekleşmiş, ilişkilerimizin yoğun olduğu ülkeler örnek alınarak aktarılan yasalar ile bu ülke uygulamalarının etkileri görülmüştür (Yılmaz, 2007: 142). Muhasebe uygulamalarında, önce Fransız Mevzuatı ve yayımlarının, daha sonra da Alman Mevzuatı ve yayımlarının etkisi olmuş ve 1950 yılından sonra ABD ile olan ilişkilerin ekonomik ve kültürel alanda gelişmesiyle birlikte Amerikan sisteminin etkisi altında kalınmıştır (Kocamaz, 2012: 110). 1987 sonrası Avrupa Birliği’ne tam üyelik başvurusunda bulunulması ile birlikte de AB düzenlemelerinin ve son zamanlarda da Uluslararası Muhasebe Standartlarının etkisinde kalınmıştır (Başpınar, 2004: 46; Şahin ve Pazarçeviren, 2007: 132).

Ülkemizde muhasebe standartlarını oluşturmaya yönelik ilk etapta çeşitli kurum ve kuruluşlar birçok çalışmada bulunmuşlardır. Bu kuruluşlar; *İktisadi Devlet Teşekkülleri Yeniden Düzenleme Komisyonu, Sermaye Piyasası Kurulu, Türk Standartları Enstitüsü Muhasebe Standartları Özel Daimi Komitesi, Sigorta Murakabe Kurulu, Muhasebe Standartları Komisyonu, Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu, Türkiye Bakanlar Birliği ve Maliye Bakanlığı bünyesinde oluşturulan çeşitli kuruluşlardır* (Yılmaz, 2007: 142; Başpınar, 2004: 46-52). 1989 yılında, 3568 sayılı yasa ile muhasebe mesleği özel bir statüye kavuşmuş ve mesleğin en üst kurumu olan, Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB), muhasebe kurallarının saptanması amacıyla Maliye Bakanlığı ile bir grup çalışması başlatmıştır (Yılmaz, 2007: 142). Ülkemizde uluslararası muhasebe standartlarına uyumlu Türkiye Muhasebe Standartları’nın oluşturulması amacıyla TÜRMOB tarafından 1994 yılında Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu (TMUDESK) kurulmuştur (Gökgöz, 2012: 244). TMUDESK daha sonraki gelişmelerde Başbakanlığa bağlanmış ve kamu tüzel kişiliğini haiz, idari ve mali özerkliğe sahip bir kuruluş haline gelmiştir ki bu da kurulun yasallaşması anlamına gelmektedir (Güney vd, 2012: 114). Kurulun amacı, tüm ülkede faaliyette bulunan işletmelerin ve diğer kuruluşların mali tablolarını düzenlenmesini esas almak, muhasebe ilkelerinde tekdüzeni gerçekleştirmektir. TMUDESK’in genel kurulu, 14 Nisan 1996 tarihli toplantısında 11 adet muhasebe standardına ilişkin taslağın Türkiye Muhasebe Standardı (TMS) olarak kabulüne oy

birliği ile karar vermiştir. Bu standartlar, 1 Ocak 1997 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir. Bu standartların oluşturulması sürecinde saptanan standartların Uluslararası Muhasebe Standartları (UMS/IAS) ile uyumlu olmasına, Türk ekonomisine ve işletmelerin yapısı ile ilgili gereksinimlerinin göz önünde bulundurulmasına dikkat edilmiştir. Standartlar, muhasebenin temel kavramları, mevcut uygulamalar ve uluslararası standartlar gözetilerek hazırlanmıştır (Yılmaz, 2007: 142-143).

Daha sonra muhasebe standartları oluşturma görev ve yetkisi 1999 yılında Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu'na (TMSK) devredilmiştir. TMSK, UMS/IFRS (IAS/IFRS) setinin çevirisi olan TMS/IFRS setini yayımlamıştır. TMS/IFRS Seti: Kavramsal ereve, TMS, IFRS, TMS yorumları ve IFRS yorumlarından oluşmaktadır (Gökgöz, 2012: 244). Kurul, 17.06.1999 tarihinde yaptığı toplantıda, daha önceki dönemde hazırlanan muhasebe standartları taslaklarını ele almıştır ve standartlardan birincisi TMS-1'in yerini almak üzere beş adet Türkiye Muhasebe Standardı oybirliği ile kabul edilmiştir ve 01.01.2000 tarihinden itibaren yürürlüğe konulmuştur.

Avrupa Birliği, borsada işlem gören işletmelerden başlanılmak üzere 01.01.2005 tarihinden itibaren UMS/IFRS'lerin (IAS/IFRS) uygulanılmasına karar vermiştir. Aynı şekilde Uluslararası Para Fonu (IMF), Dünya Bankası, IOSCO vb. kuruluşlar da politikalarını IFRS'nin benimsemesi doğrultusunda belirlenmiştir. Türkiye'nin gerek Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde bir ülke olması, gerekse de SPK ve BDDK'nın ve de IOSCO'nun yeleri olunması nedeniyle, ülkemizde 2005 yılının başından itibaren bankaların ve borsada işlem gören işletmelerin finansal tablolarını, IFRS'ye uyumlu olarak düzenlenmesine karar verilmiştir. Ayrıca lkemizde, muhasebe standartlarının belirlenmesi ve uygulamalarının yönlendirilmesiyle yetkili kuruluş olan TMSK da, Türkiye Muhasebe Standartları'nın (TMS/IFRS) uluslararası alanda geçerlilik kazanması için IFRS'ye tam uyumu benimsemiştir. Bu doğrultuda UMS/IFRS setleri, bir telif karşılığında çevirisi yapılarak, Türk mali sistemine entegre edilmiştir (Yalkın vd, 2006: 294).

UMS/IFRS setlerine geçişte yapılan ilk faaliyetlere bakıldığında; Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK) bankalar için 1 Kasım 2006, Hazine Msteşarliğı, Sigorta ve Reasürans şirketleri ile Bireysel Emeklilik şirketleri için 1 Ocak 2008, Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) ihraç ettikleri sermaye piyasası araçları borsada işlem gören ortaklıklar, aracı kurumlar, portföy yönetim şirketleri ile bunların bağlı ortaklıkları, iştirakleri ve iş ortakları için 9 Nisan 2009 tarihinde kendi

alanları ile ilgili olarak daha önce yayımlamış oldukları muhasebe tebliğ ve yöntemlerini yürürlükten kaldırarak TMS/TFRS'leri uygulamaya koymuşlardır (Kocamaz, 2012: 111-112).

Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK), ayrıca KOBİ'ler için ayrı bir muhasebe standart taslağı hazırlamıştır. Bu standart, özde yayımlanmış muhasebe standartları setine benzemekle beraber, daha basit, muhasebe standartlarının özeti niteliğinde bir standartlar setidir (Şahin ve Pazarçeviren, 2007: 133).

Türkiye'de muhasebe uygulamaları 2012 yılı itibariyle Vergi Kanunları ve Vergi Mevzuatı çerçevesinde uygulanmaya devam edilmiştir (Kocamaz, 2012: 112). TBMM Genel Kurulu'nda 13.01.2011 tarihinde kabul edilen 6102 sayılı yeni Türk Ticaret Kanunu (TTK) 14.01.2012 tarih ve 27846 sayılı Resmi Gazete'de yayımlandığı üzere kanun bazı istisnaları hariç olmak üzere 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe girmesiyle birlikte yeni TTK uyarınca (Aslanertik ve Yapan, 2012: 1), 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda yer alan finansal raporlama süreçleri ile ilgili düzenlemeler, 01.01.2013 tarihinden itibaren tüm ticari işletmelerin muhasebe uygulamalarında, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (IFRS) kapsamında düzenlenen Türkiye Muhasebe Standartları/Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TMS/TFRS)'na uymaları mecburiyetini getirmektedir. Bu yüzden, TMS ve VUK uygulama farklılıklarının iyi bilinmesi ve bunların doğru bir şekilde ele alınması gerekmektedir (Akgün, 2012: 230).

Günümüzde muhasebe standartlarını yayımlama ve geliştirme yetkisi Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu'na (KGK) devredilmiştir (Gökgöz, 2012: 244). Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, 2 Kasım 2011 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 660 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulmuştur. Kurumun vizyonu; yüksek kalitede ve güvenilir bir finansal raporlama ve bağımsız denetim ortamı oluşturmaktır. Kurumun misyonu ise; finansal raporların uluslararası standartlarla uyumlu olarak düzenlenmesini ve denetlenmesini sağlayacak standartlar koymak, etkin bir kamu gözetimini gerçekleştirmektir (Kamu Gözetimi Kurumu [KGK], 2013a). Kurumun görevi; uluslararası standartlarla uyumlu Türkiye Muhasebe Standartlarını oluşturmak ve yayımlamak, bağımsız denetimde uygulama birliğini, gerekli güveni ve kaliteyi sağlamak, denetim standartlarını belirlemek, bağımsız denetçi ve bağımsız denetim kuruluşlarını yetkilendirmek ve bunların faaliyetlerini denetlemek ve bağımsız denetim alanında kamu gözetimi yapmaktır (KGK, 2013b).

1.3. KOBİ'LER HAKKINDA GENEL BİLGİLER

KOBİ'ler değişen piyasa koşullarına karşı hızlı uyum yetenekleri, esnek üretim yapıları, bölgesel kalkınmadaki rolleri, işsizliğin azaltılması ve yeni iş alanlarının açılmasındaki katkıları gibi bir dizi olumlu etkileri nedeniyle ülkelerin ekonomik ve sosyal kalkınmasında önemli bir işlev görmektedirler (Hatunoğlu vd, 2013: 53).

Dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi ülkemizde de KOBİ'ler endüstrinin büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Ülkemizde KOBİ'lerin tüm işletmeler içindeki payı %99,9'dur. Avrupa Birliği'nde ise işletmelerin %99,8'ini KOBİ'ler oluşturmaktadır (Hatunoğlu vd, 2013: 53).

Dünya literatüründe KOBİ'lerin önemine ilişkin çok sayıda yapılmış çalışma vardır. İtalya'da KOBİ'lerin istihdam yaratma, teknoloji, değişim, verimlilik ve katma değer gibi özellikleri bakımından büyük işletmelerden daha iyi bir durumda oldukları görülmektedir. Japonya'nın rekabet gücünün gerisinde sözleşmeli çalışan bu işletmelerin oluşturduğu bir ağır bulunduğu görülmektedir. California'da yapılan çalışmada ise, KOBİ'lerin canlılığına ve ekonomide oynadıkları kritik rol dikkat çekmektedir. Dolayısıyla KOBİ'lerin ekonominin esnek üretim sistemine gayet iyi ayak uydurmuş örgütlenme biçimleri olarak görüldüğünün doğruluğu kanıtlanmış olmakla birlikte yenilenmiş dinamizmlerin ekonomik güç yapılanmasının merkezinde yer alan büyük işletmelerin denetiminde olduğu da doğrulanmaktadır (Kırlioğlu ve Şenol, 2011a: 27).

Çoğu ülkede işletmeler içerisinde sayısal olarak büyük bir paya sahip olan KOBİ'ler, birçok özellikli yapıya sahiptirler. Bu nedenle finansal raporlama alanında da kendilerine has yöntem ve uygulamaların geliştirilebilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçla, 9 Temmuz 2009 tarihinde KOBİ'ler için Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (IFRS for SMEs) yayımlanmıştır (Utku ve Gürsoy, 2011: 20). Bu Standartlarla uyumlu olarak da ülkemizde, KOBİ TFRS 1 Kasım 2010 tarih ve 27746 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak ülkemiz mevzuatına dâhil edilmiştir (Utku ve Gürsoy, 2011: 20). KOBİ'lerin 2012 yılında mali tablolarını bu standartlara göre düzenleyecekleri belirtilmiştir (Kırlioğlu ve Şenol, 2011b: 17).

Tüm Dünyada geçerli olabilecek bir KOBİ (Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler) tanımlaması yapmak mümkün değildir. Her ülkenin kendine has yapısal ve sistematik özellikleri sebebiyle (ekonomik büyüklükleri, para birimleri, mevzuatları vb.) küresel anlamda bir tanımlama yapılmasına engel olmaktadır.

Türkiye'deki KOBİ tanımına değinecek olursak; KOBİ'lerin Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkındaki Yönetmeliğin Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının 10.09.2012 tarihli Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamesininin 28. maddesinin Bakanlar Kurulu'nca onaylanan ve 4 Kasım 2012 tarihli 28457 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmeliğe göre; *250 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hâsılatı veya mali bilançosundan herhangi biri 40 Milyon Türk Lirasını aşmayan ve bu yönetmelikte mikro işletme, küçük işletme ve orta büyüklükteki işletme olarak sınıflandırılan ekonomik birimler veya girişimler olarak tanımlanmaktadır* (KOBİ Bilgi Sitesi, 2012a).

Avrupa Birliği'ne göre KOBİ tanımına değinecek olursak; Avrupa Birliği'nde 2003/361/EC sayılı tüzük çerçevesinde 1 Ocak 2005'te yürürlüğe giren KOBİ tanımı; *250 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hâsılatı 50 Milyon Avro'dan az ve yıllık mali bilanço toplamı 43 Milyon Avro'dan az ve bu tüzükle mikro işletme, küçük işletme ve orta büyüklükteki işletme olarak sınıflandırılan ekonomik birimler veya girişimler olarak tanımlanmaktadır* (KOBİ Bilgi Sitesi, 2012b).

Basel II kriterleri açısından KOBİ tanımına değinecek olursak; Basel II'ye göre KOBİ'ler sınıflandırılırken AB'nin KOBİ'ler için uyguladığı tanımlar esas alınmıştır (Canbazoğlu, 2012: 49). Buna göre; *250 kişiden daha az kişi istihdam eden, yıllık toplam cirosu 50 Milyon Avro'yu geçmeyen ve bilanço toplamı 43 Milyon Avro'dan az olan işletmeler için kullanılabilir bir tanımdır* (Ülkü, 2008: 39).

Uluslararası Finansal Raporlama Standartları açısından KOBİ tanımına değinecek olursak; UMSK, KOBİ'ler için UFRS taslağını oluştururken, sayısal bir büyüklük belirtmeden KOBİ'lerin özelliklerini şöyle sıralamıştır (Yılmaz, 2010: 5):

- *Halka açık değildir,*
- *Finans kuruluşu değildir,*
- *Temel kamu hizmeti veremezler,*
- *Kendi ülkesinde ekonomik açıdan bireysel olarak önemli değildirler,*
- *Kamuya hesap verme zorunluluğu yoktur, ancak dış kullanıcılar için genel amaçlı finansal tablolar yayımlamaktadırlar şeklinde açıklık getirilmiştir.*

Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu'nun (UMSK) genel olarak KOBİ'ler için UFRS setinde yer alan tanımı, kamuya hesap verme yükümlülüğü

bulunmayan ve dış kullanıcılar için genel amaçlı finansal tablo yayımlayan işletmeler olarak tanımlamıştır (Karakaya, 2010: 4; Özdemir, 2013: 470). Genel amaçlı finansal tablolar; kendilerinin özel bilgi ihtiyaçlarına göre biçimlendirilmiş raporlar talep etme durumunda olmayan, geniş bir kullanıcı kitlesinin genel finansal bilgi ihtiyaçlarını karşılamayı hedefleyen finansal tablolardır (Şensoy ve Perek, 2010: 51). UMSK ayrıca işletmelerin büyüklüklerine göre büyük, orta, küçük ve mikro işletmeler olarak sınıflandırmasını yapmaktadır (Kara, 2012: 210).

Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS) açısından KOBİ tanımına değinecek olursak; temel olarak TFRS, UFRS'nin benimsemiş olduğu KOBİ tanımını aynen uygulamaktadır. Buna göre genel olarak KOBİ tanımı; *kamuya hesap verme yükümlülüğü bulunmayan ve dış kullanıcılar için genel amaçlı finansal tablo yayımlayan işletmelerdir şeklinde tanımlanmaktadır* (KGK, 2013c: 1; Fidan ve Cinit, 2013: 52).

1.3.1. KOBİ'lerin Özellikleri

KOBİ'ler çoğunlukla piyasada oluşan üretici rantından yararlanmak isteyen küçük girişimlerdir. KOBİ'lerin yenilikçi yanları ekonomiye ve piyasaya canlılık getirir. Yeni ürünler, yeni teknolojiler, yeni yöntemler, yeni talepler yaratırlar. KOBİ'lerin piyasaların büyük işletmelerce erişilmeyen bölümlerine nüfuz etmesiyle, yeni ve ilave talep oluşturduğu gibi, refahın tüm sosyal kesimler tarafından daha adil bir şekilde paylaşılmasını da sağlamaktadır (Özdemir vd, 2006: 43). Genel olarak KOBİ'lerin özelliklerini sıralayacak olursak (Muhasebedersleri, 2013; Ekodialog, 2013; Yazıcı, 2013):

- Daha az yatırımla daha çok üretim ve ürün çeşitliliği yaratmaktadır.
- Daha düşük yatırım maliyetleriyle istihdam imkanı oluşturmaktadır.
- Yapıları itibarıyla ekonomik dalgalanmalardan daha az etkilenmektedirler.
- Talep değişikliklerine ve çeşitliklerine daha kolay uyum gösterebilirler.
- Teknolojik yeniliklere daha yatkındır.
- Bölgelerarası dengeli kalkınmayı sağlar.
- Gelir dağılımındaki çarpıklıkları asgariye indirir.
- Ferdi tasarrufları teşvik eder, yönlendirir ve hareketlendirir.
- Büyük sanayi işletmelerinin vazgeçilmez destekleyicisi ve tamamlayıcısıdır.

- Politik ve sosyal sistemlerin denge ve istikrar unsurudur.
- Demokratik toplumun ve liberal ekonominin ana sigortalarından biridir.
- Çoğunlukla bireysel veya şahıs ortaklığı şeklinde hukuki yapıya sahiptirler.
- İşletmelerde sahip-yönetici modeli egemendir.
- Bağımsız olma niteliği vardır. Büyük işletmeler gibi dolaylı hissedarları yoktur.
- Faaliyetler iş bölümü olmadan veya daha basit iş bölümüne dayanan bir organizasyon ile yürütülebilmektedir.
- Yöneticiler, çalışanlarla daha yakın ilişki içinde bulunmalarından dolayı çalışanların performanslarını daha yakından etkileyebilmektedirler.
- Sınırlı bir sermayeye sahiptirler. Finansman için gerekli fonları genellikle öz kaynaklardan veya öz sermayeden temin etmek durumundadırlar.
- Duran ve dönen varlıklarının hacmi, mal ve hizmet kapasiteleri kısıtlıdır, yatırım güçleri zayıftır.
- Satış hacmi veya pazar payları sınırlıdır. Genellikle küçük ve yöresel düzeyde kalmaktadır.
- Tedarik ve pazarlamada güçleri oldukça sınırlıdır.

1.3.2. KOBİ'lerin Avantajları ve Dezavantajları

KOBİ'ler büyük işletmelere rakip değil onların tamamlayıcı bir unsuru olmuşlardır. Fakat KOBİ'lerin kendine has özellikleri nedeniyle büyük işletmelere göre birçok avantajı bulunmasına karşın birçok dezavantaja da sahiptirler.

KOBİ'lerin kendi iç özelliklerinden kaynaklanan sebeplerden dolayı büyük işletmelere oranla birçok avantaja sahiptirler. Bu avantajlar ise (Ankara Ticaret Odası [ATO], 2007: 38-39; Özdemir vd, 2006: 43; Ülkü, 2008: 42-43);

- KOBİ'ler daha az yatırımla daha çok üretim ve ürün çeşitliliği sağlayabilmektedir,
- Emek yoğun teknolojilerle çalışmaları dolayısıyla daha düşük yatırım maliyetleriyle istihdam yaratabilmekte ve işsizliğin aşağı çekilmesine katkıda bulunmaktadır,
- Yapıları itibariyle ekonomik dalgalanmalardan daha az etkilenmektedir,

- Müşteri ve işletme personeli ile daha yakın iş ilişkileri içerisine girebilmektedir,
- Sınırlı talebin olduğu alanlarda arz oluşturabilmektedir,
- Talep değişikliklerine ve diğer koşullardaki değişikliklere daha kolay uyum sağlayabilmektedir,
- Rekabetin korunmasında ve geliştirilmesindeki rolleri oldukça yüksektir,
- Girişimci ruhunu ve iktisadi dinamizmi canlı tutmaları vb. gibi birçok güçlü yanları vardır.

KOBİ'lerin kendi iç özelliklerinden kaynaklanan sebeplerden dolayı da büyük işletmelere oranla birçok dezavantaja da sahiptirler. Bu dezavantajlar ise (ATO, 2007: 39-40; Özdemir vd, 2006: 49; Ülkü, 2008: 43);

- KOBİ'lerin genellikle pazar ve sektör bilgileri yetersizdir,
- Hem dış hem iç pazarlama sorunları vardır,
- Teknoloji düzeyleri genellikle düşüktür,
- Yurtiçi ve yurtdışı, teknik ve ticari gelişmeleri izleyememektedir,
- Dışa açılma ve ihracatta birtakım güçlüklerle karşılaşılması,
- Daha çok düşük nitelikli elemanlarla çalışmakta, nitelikli eleman sıkıntısı çekmektedirler,
- Vergi ve diğer kamusal yükümlülüklerden kaçınmak amacıyla kayıt dışı istihdam özelliklerine yönelme eğilimi görülmektedir,
- Yönetim ve organizasyonlarında zafiyetleri vardır,
- Kurumsal yönetim eksiklikleri,
- Yetersiz işletme sermayesi ve yetersiz öz sermaye,
- Finansman kaynaklarına erişim sorunları yaşamakta, sermaye piyasalarından fon sağlayamamakta ve yurtdışından finansman gibi alternatif finansman araçlarına erişimleri oldukça sınırlıdır,
- Hesap ve kayıt düzenindeki aksaklıklar gibi pek çok dezavantaja sahiptirler.

KOBİ'ler avantajlarını daha iyi değerlendirebilmeleri ve dezavantajlarını ise pasifize etmeleri ancak, iyi bir kurumsal yönetim anlayışıyla mümkün olacağı muhakkaktır (Ülkü, 2008: 43). Uluslararası Finansal Raporlama Standartları ise, kurumsal yönetime geçişte KOBİ'ler için önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle de,

KOBİ'ler için özel olarak hazırlanan KOBİ UFRS/TFRS'nin uygulanmaya konulması, KOBİ'ler açısından kurumsallık anlayışına uyum konusunda oldukça önemli bir yere sahip olmaktadır.

1.4. KOBİ'LER İÇİN UFRS/TFRS SÜRECİ VE TAM SET UFRS/TFRS KARŞISINDA KOBİ UFRS/TFRS'NİN DURUMU

Küreselleşme ile birlikte birçok ülkede, özellikle uluslararası piyasalarda işlem gören büyük ölçekli işletmelerin uluslararası standartlar çerçevesinde mali tablolarını düzenlemesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Böylece tabloların karşılaştırılabilirliği de kolaylaşmıştır. Küreselleşmeden nasibini alan büyük işletmeler gibi KOBİ'lerde de durum farksızdır. Mali tablolara ilişkin bir takım standartların getirilmesi KOBİ'lerin küresel piyasalardan fon bulma yolunu açmıştır. Ayrıca KOBİ'lerin geleneksel muhasebe uygulamalarında teknolojik imkânlardan yeteri kadar yararlanamadıkları ve mali tablolarını vergi yönlü düzenlemeyi tercih ettikleri görülmektedir. Bunun önüne geçilmesi amacıyla KOBİ UFRS'ler oluşturulmuştur. Böylece küçük işletmelerin, muhasebe kayıtlarının, sadece yasal bir yükümlülük olarak algılanılmasının önüne geçilmesi amaçlanmıştır. UMSK, kamuya hesap verme zorunluluğu bulunmayan, fakat finansal tablolarını genel amaçlı olarak iktisadi kişilik dışındaki ilgililerin kullanımı için sadeleştirilmiş, 35 bölümden oluşan ve Tam Set UFRS'lerle paralel bir finansal raporlama standardı yayımlamıştır (Canbazoğlu, 2012: 59).

1.4.1. KOBİ'ler için UFRS/TFRS İhtiyacı

Günümüzde KOBİ'ler için ayrı bir UFRS setinin hazırlanmasını gerektiren iki eğilim bulunmaktadır.

İlk eğilim, UFRS'leri dünya çapında ulusal standartların temeli olarak kullananların sayısının artmasıdır. Bu eğilim önemli ölçüde Anglo-Sakson yaklaşımın etkisinde kalan ülkelerde ve Doğu Bloğu ülkelerinde yaygındır. Birçok ülke daha iyi bir muhasebe düzeni için bir mihenk taşı olarak UFRS'leri benimsemiştir. Avrupa Birliği için de borsaya kayıtlı işletmelerin 2005'te UFRS'lere geçişinin zorunlu olması da bu süreçte belirleyici rol oynamıştır. Ancak, hemen hemen tüm ülkelerde, ekonomik faaliyet hacminin daha büyük bir kısmını borsaya

kayıtlı olmayan işletmeler oluşturmaktadır. Bu işletmelerin büyük bir bölümü de KOBİ niteliğinde işletmelerdir (Aslan, 2007: 206).

KOBİ'ler için UFRS'ler setinin oluşturulma talebine ilişkin ikinci ve daha yeni bir eğilim ise, Dünya çapında sermaye piyasaları ile iletişim için tek bir finansal tablolar setinin gerekmesidir. Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu ve Uluslararası Menkul Kıymetler Komisyonu Örgütü (IOSCO) arasındaki çalışmalar, bu sürecin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Bu çalışmaların amacı, dünya sermaye piyasalarında iştirakçilere ve ekonomik karar birimlerine yardım etmek için tek bir küresel muhasebe standartları seti getirmektir. Ancak, borsaya kayıtlı büyük işletmelerin kullanması için geliştirilen UFRS'lerin artarak karmaşıklaştığı ve kullanımının zorlaştığı görülmektedir. Bu nedenle Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB), işletmelerin büyük çoğunluğunun KOBİ niteliğinde olduğunu dikkate alarak ayrı bir standartlar seti geliştirme projesini Temmuz 2001'de başlatmıştır (Aslan, 2007: 206).

KOBİ'ler için, ülkelerle sınırlı olmayan anlaşılabilir finansal tablolara ihtiyaçlar vardır. İhtiyaçların temel nedenleri, karşılaştırılabilirlik ihtiyacı, evrensellik talebi ve finansal tabloların dış menfaat sahiplerine bilgi sunma ve koruma amacına hizmet etme gerekliliğine inanılmasıdır (Arsoy ve Bora, 2012: 19). Bu ihtiyaçlar genellikle (Yılmaz, 2010: 10-11; Demir, 2007: 45):

- Banka ve finans kuruluşlarının, KOBİ'lere ulusal sınırların ötesinde krediler vermeleri,
- KOBİ'lerin diğer ülkelerdeki tedarikçilerle olan ilişkileri,
- Basel II uzlaşısının da etkisiyle artan ve daha da artacağı beklenen kredi derecelendirme kuruluşlarının şeffaf finansal tablolara olan gereksinimleri,
- KOBİ'lerin yurtdışı münasebetleri gibi faktörler şeklinde sıralanabilir.

KOBİ UFRS setinin uygulanması, KOBİ'lere şu faydaları sağlaması beklenmektedir (Arsoy ve Bora, 2012: 19-20; Gençtürk vd, 2011: 273-274):

- Ulusal ve uluslararası alanda KOBİ'lerin finansal bilgilerinin karşılaştırılabilir olmasını sağlaması,
- Finansal tablo konsolidasyonunu kolaylaştırması,
- Sınır ötesi işletme birleşmeleri ve işbirliği anlaşmaları fırsatları sağlaması,
- KOBİ'lerin uluslararası pazarlara ulaşmasını sağlaması,

- KOBİ'lerin kredi derecelendirme notları üzerinde pozitif etki yaratması ve bu durum kredi kurumları ile ilişkilerin güçlenmesine neden olması,
- Tedarikçilerin alıcılarından istediği sağlıklı finansal yapının KOBİ UFRS ile sağlanması,
- Vergi tabanlı muhasebe yerine ticari muhasebe esaslarının getirilmesi ile birlikte muhasebe defterlerinden çıkarılan finansal tablolar arasındaki farklılıkların giderilmesi sağlanacaktır.

1.4.2. KOBİ UFRS/TFRS'nin Tarihsel Gelişim Süreci

Ekonomik kriz dönemlerinin atlatılmasında çok önemli rolleri olan KOBİ'lerin her alanda olduğu gibi muhasebe alanında da büyük işletmelerle rekabet edebilmeleri için çağın yeniliklerinden uzak kalmaması gerekmektedir. UFRS'nin kapsamı daha çok sermaye piyasasında faaliyet gösteren işletmeler olduğundan ve bu işletmelerin finansal tablo kullanıcılarına yönelik olduğundan, bu işletmelerin ve bunların bağlı bulunduğu ülkelerle bunların dışında kalan vergi kökenli muhasebe sistemlerine sahip ülkeler arasındaki uçurumun açılmasına neden olmaktadır. Bu nedenle çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından KOBİ'lerin muhasebe ve denetim alanındaki yeniliklerden ve standartlaşmalardan uzak kalmamaları için çalışmalar yürütülmektedir. Muhasebe ve denetim alanına giren konularda yorum yapma ve yine bu konular ile ilgili düzenlemeleri yayımlamada en yetkili kuruluş Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu'dur (Aydın, 2009: 49).

UMSK, geçmişten günümüze dek KOBİ UFRSler hakkında birçok çalışmada bulunmuştur. Yaptığı çalışmaların genel bir görünümü, Çizelge 1'de gösterilmiştir:

Çizelge 1. KOBİ UFRS/TFRS Gelişim Süreci

Tarih	Faaliyetler
Temmuz 2003	KOBİ Muhasebe Standartları projesi UMSK'nın gündemine alındı ve kurul toplantılarında KOBİ UFRS'ler tartışılmaya başlandı.
Haziran 2004	KOBİ Muhasebe Standartları tartışma metninin yayımlanması ve 24 Eylül 2004'e kadar görüşe açılması.

Tarih	Faaliyetler
Nisan 2005	KOBİ'ler için olası kayıtlama ve ölçüm değişikliklerine ilişkin anketin UMSK ekibine uygulanması.
Ekim 2005	Kayıtlama ve ölçüm basitleştirmelerine ilişkin yuvarlak masa toplantılarının yapılması.
Ağustos 2006	UMSK'nın resmi internet sayfasında nihai taslağının ilk hâlinin yayımlanması.
Kasım 2006	UMSK'nın resmi internet sayfasında nihai taslağının revize edilmiş hâlinin yayımlanması.
Şubat 2007	KOBİ Muhasebe Standartları nihai taslağının yayımlanması ve 30 Kasım 2007'ye kadar görüşlere açılması.
Nisan 2007	Nihai taslak üzerine UMSK ekibinin yaptığı incelemenin yayımlanması.
Haziran 2007	20 ülkede 116 küçük işletmenin katılımıyla nihai taslağın alan testinin yapılması.
Kasım 2007	Yorum döneminin sonu, bu süreç zarfında 162 adet yorum mektubu alınmıştır.
Mart – Nisan 2008	Yorum mektuplarında ve alan testinde karşılaşılan ana konuların Kurul'a sunumu.
Nisan 2008	Çalışma grubunun nihai taslak üzerindeki olası değişikliklere ilişkin kapsamlı tavsiyelerini sunması.
Mayıs 2008	Kurul toplantısında önerilerin yeniden tartışılması.
Nisan 2009	Kurul'un nihai taslakta olduğu gibi standardın adının "KOBİ'ler için UFRS" olmasına karar verilmesi.
Haziran 2009	13 Kurul üyesi kabul oy, bir üyenin ret oy kullanması.
Temmuz 2009	KOBİ'ler için UFRS'nin yayımlanması.

Kaynak: (Arsoy ve Bora, 2012: 20).

Muhasebe ve finansal raporlamayla ilgilenen uluslararası alandaki tek hükümetlerarası grup olan Uluslararası Muhasebe ve Raporlama Standartları Uzmanları Hükümetlerarası Çalışma Grubu (ISAR), 2000 yılından itibaren muhasebe alanında uyumlaştırma çalışmalarına katılmış ve UMSK (IASB) ve Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC) ile KOBİ'ler için muhasebe standartları oluşturulması konusunda birçok çalışma yapmışlardır. Temmuz 2000 tarihinde 17. oturumda Uluslararası Muhasebe ve Raporlama Standartları Uzmanları Hükümetlerarası Çalışma Grubu (ISAR), muhasebe standartlarını belirleyici kurumlar tarafından yayımlanan muhasebe standartlarını, KOBİ'ler üzerine uygulamada pek çok zorluklarla karşılaştıklarını işaret etmiştir. Bu nedenle KOBİ'lerin muhasebe ve finansal raporlama ihtiyaçlarını karşılayacak yaklaşımları içeren bir projenin geliştirilmesine karar verilmiştir (Aydın, 2009: 53). Bu sebeple Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB), KOBİ'lerin UFRS'leri uygulamadaki zorlukları fark etmiş ve KOBİ'ler için daha anlaşılabilir ve uygulanabilir bir standart seti hazırlamak amacıyla 2001 yılında bir proje grubu oluşturularak çalışmalara başlamıştır (Ülkü, 2008: 44). KOBİ Muhasebe Standartları projesi Temmuz 2003'te UMSK'nın (IASB) gündemine alınmıştır (Arsoy ve Bora, 2012: 20).

Standardın geliştirilmesine Eylül 2003'te başlanmış (Yılmaz, 2010: 11), Haziran 2004 tarihinde tartışma metni haline getirilen çalışmanın nihai hali Şubat 2007'de "IFRS for SME's" yani "KOBİ'ler için UFRS" adı altında taslak olarak kamuoyunun görüşünü almak amacıyla dört dilde (İngilizce, Fransızca, İspanyolca ve Almanca) yayımlanmıştır (Ülkü, 2008: 44). 20 ülkede 116 KOBİ üzerinde yapılan ilk saha testleri Kasım 2007'de tamamlanmıştır (Yılmaz, 2010: 11).

UMSK'nın KOBİ'ler için UFRS'yi geliştirme süreci aşağıdaki gibi özetlenebilir (Demir, 2007: 47-48):

- UMSK, 2003 yılının ikinci yarısında ve 2004 yılının başlarında KOBİ Standardını görüşmüştür.
- Haziran 2004'te bir tartışma belgesi yayımlanmıştır. 2004 yılının sonunda tartışma belgesine gelen cevaplar incelenmiştir.
- Ocak 2005'te geçici kararlar alınmıştır. Ülkelerdeki standart hazırlayan ve kullananların çalışma gruplarının dâhil edilmesini de içeren bazı kararlar alınmıştır.

- 1 Nisan 2005'te tartışma belgesi gönderilen tüm taraflara bir anket (Muhasebeleştirme ve Ölçme Anketi) gönderilmiş ve bu anket kamuoyunun görüşlerini almak için web sitesinde yayımlanmıştır.
- 28 Haziran 2005'te Muhasebeleştirme ve Ölçme Anketi'ne gelen cevaplar UMSK'nın danışma kurulu ile tartışılmış ve danışma kurulunun görüşleri alınmıştır.
- 29-30 Haziran 2005'te UMSK'nın KOBİ çalışma grubu toplanmış, cevaplar tartışılmış ve UMSK'ya tavsiyelerde bulunulmuştur.
- 13-14 Ekim 2005'te Muhasebeleştirme ve Ölçme Konusunda kayıtlama ve ölçüm basitleştirmelerine ilişkin yuvarlak masa toplantıları yapılmıştır.
- Ocak 2006'da, taslak üzerinde ilk tartışmalar yapılmıştır.
- Şubat ve Mart 2006'da tartışma taslağı UMSK'da ayrıntılı olarak görüşülmüştür.
- Şubat 2007'de standartlar son taslak olarak kamuoyunun görüşüne sunulmuş ve 1 Ekim 2007 tarihine kadar görüş alma süreci devam etmiştir.

Standardın geliştirilmesine 2003 yılında başlanmış fakat yayımlanması 2009 yılının ortalarını bulmuştur. Standardın daha önce taslak olarak yayımlanması ve daha sonra gelen yoğun eleştiriler sonucunda geri çekilmesi ve yeniden hazırlanarak yayımlanması doğal olarak bu süreyi uzatmıştır (Yılmaz, 2010: 12). Temmuz 2009 tarihinde ise KOBİ'ler için UFRS'ler son haliyle yayımlanmıştır (Canbazoğlu, 2012: 61).

Türkiye'de UFRS uygulamaları ile ilgili temel dinamik, Türkiye'nin AB'ye katılım sürecidir. Bu sürecin bir sonucu olarak 2005 yılından bu yana UFRS'ler ile tam uyumlu TFRS'ler uygulama alanı bulmuştur. Bu açıdan bakıldığında Türkiye'de kamusal açıdan hesap verme sorumluluğu olan işletmeler açısından UFRS setinin uygulanmasında bir sorun bulunmamaktadır. Türkiye bakımından esas zorluk kamusal açıdan hesap verme zorunluluğu bulunmayan KOBİ'ler için muhasebe standartlarının nasıl uygulanacağıdır (Kurtçu ve Akdoğan, 2011: 68-69). Standartların uygulama alanı bulabilmesi için bir takım düzenlemelere ihtiyaç duyulmuştur. Bu kapsamda 2011 yılında yasalaşan ve 2012 yılı itibariyle yürürlüğe giren yeni TTK'nın getirdiği düzenlemelerle bu sorun ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır (Canbazoğlu, 2012: 61). Ülkemizde 13.01.2011 tarihinde TBMM'de

kabul edilerek, 14.02.2011 tarihinde de 27846 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren yeni TTK’nın 88. maddesine uygun olarak, TMSK tarafından yayımlanan standartların uygulanması zorunlu hale getirilmiştir (Utku ve Gürsoy, 2011: 20). TMSK tarafından KOBİ’ler için UFRS’nin çevirisi niteliğindeki KOBİ Standartları, ülkemizde 01.11.2010 tarihinde (Hatunoğlu vd, 2013: 53) ve 27746 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak KOBİ’ler için TFRS’ler adı altında yürürlüğe girmiştir (Utku ve Gürsoy, 2011: 20). KOBİ’ler 2012 yılından itibaren mali tablolarını bu standartlara göre düzenleyeceklerdir (Kırlıoğlu ve Şenol, 2011b: 17).

1.4.3. KOBİ UFRS/TFRS’nin Tam Set UFRS/TFRS Karşısındaki Konumu

KOBİ UFRS, Tam Set UFRS’nin bir parçası olmaktan ziyade, Tam Set UFRS ile paralel olarak hazırlanmış, seçenekli uygulamaları ortadan kaldıran ve KOBİ’lerle ilgili olmayan işlemleri kapsam dışı bırakan, aynı zamanda değerlendirme ve muhasebeleştirme yöntemlerinin basitleştirildiği bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır (Gençtürk vd, 2011: 273).

KOBİ’ler için hazırlanan UFRS seti incelendiğinde temelde üç kısımdan oluştuğu görülmektedir. Bunlar (Kara, 2012: 210):

- Birinci kısım; 35 bölüm (standart) ve bir sözlükten oluşmaktadır.
- İkinci kısım; uygulama kılavuzu olup, bu kısımda finansal tablo örnekleri ve açıklanacak dipnot bilgileri yer almaktadır.
- Üçüncü kısım; standartların açıklamalarına ilişkin kontrol listeleri yer almaktadır.

2003 yılından bu yana üzerinde yoğun bir çalışma yapılan KOBİ’ler için UFRS’ler, Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu’nca 2009 yılının Haziran ayında 13 üyenin kabul ve bir üyenin karşıt oyuyla kabul edilmiş ve 9 Temmuz 2009 tarihinde de yayımlanmıştır (Karakaya, 2010: 10). KOBİ’ler için UFRS toplam 35 bölümden oluşmaktadır. Bu bölümlere KOBİ tanımının yapıldığı bölüm ile kavramlar ve genel ilkelerin açıklandığı iki bölüm de dâhildir. KOBİ’ler için UFRS’nin orijinal metni yaklaşık 230 sayfadır (Karataş, 2010: 133). Tam Set UFRS setinin yaklaşık 2.800 sayfa olduğu dikkate alınırsa gerçekte oldukça önemli bir sadeleştirme yapıldığı açıktır. Bunun yanı sıra, UFRS seti finansal tablolar ekinde yaklaşık 3.000 adet bilginin finansal dipnotlarda açıklanması öngörülürken, KOBİ

UFRS’de ise gereken notların hacmi 300’e kadar düşürülmüştür (Kurtçu ve Akdoğan, 2011: 67).

Standardın temel özellikleri ise şöyle sıralanabilir (Kurtçu ve Akdoğan, 2011: 67-68; Fidan ve Cinit, 2013: 53-54):

- Tam Set UFRS’ler baz alınarak KOBİ ihtiyaçlarına uygun olarak Tam Set UFRS’lerden bağımsız ayrı bir standart olarak hazırlanmıştır,
- Standarda KOBİ’lerle ilgili olmayan konular dâhil edilmemiştir,
- Tam Set UFRS’lerde çeşitli muhasebe politikalarının seçilmesine izin verilmekteyken, KOBİ UFRS’de uygulanması daha kolay olan muhasebe politikaları önerilmektedir,
- Tam Set UFRS’lerde yer verilen varlık, borç, gelir ve giderlerin tanınması ve ölçülmesi ile ilgili pek çok ilke basitleştirilmiştir,
- Standart, Tam Set UFRS’den daha az açıklama gerektirmektedir,
- Standardın yazım dili itibariyle Tam Set UFRS’lere göre daha kolay anlaşılabilir nitelikte olmasına dikkat edilmiştir.

KOBİ UFRS’nin Tam Set UFRS’lere göre oldukça fazla sadeleştirilme yapıldığı görülmektedir. Sadeleştirme yapılmasının nedenleri ise; elverişsiz piyasa koşulları, uygulamacı meslek mensuplarının yeterli mesleki donanıma sahip olmamaları olarak görülmektedir. Ayrıca, KOBİ’lerin zaman, maliyet, kaynak, büyüklük ve raporlama gereksinimlerinin olup olmaması gibi sorunlar da KOBİ standartlarının basite indirgenmesinin sebepleri olmuştur (Canbazoglu, 2012: 60).

UMSK, KOBİ muhasebe standartları setini tek bir standart haline getirmek için metnin içinde Tam Set UFRS’lere herhangi bir atıf yapmaktan kaçınılmıştır. Ayrıca UMSK, KOBİ muhasebe standartlarında sıklıkla değişiklik yapılmayacağını da belirtmektedir. Bu haliyle KOBİ muhasebe standartları Tam Set UFRS’lerin bir özeti olarak kabul edilmemelidir. Bu set, KOBİ’lerin sahip olduğu ekonomik ve yapısal koşulları göz önünde bulundurularak hazırlanmış ayrı bir muhasebe standardı setidir (Arsoy ve Bora, 2012: 22).

2. TEMEL FİNANSAL ARAÇLARIN KOBİ TFRS, TAM SET TFRS VE VERGİ USUL KANUNU AÇISINDAN KARŞILAŞTIRMALI İNCELENMESİ VE MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

Bu bölümde, finansal araçlar ile ilgili olarak karşılaştırmalı genel bilgilere, Standart hükümlerine ve Temel Finansal Araçlar Standardı dâhilinde finansal varlıkların ve borçların Tam Set TFRS, KOBİ TFRS ve Türk Vergi Mevzuatı ile karşılaştırmalı olarak incelenmesine ve muhasebeleştirme uygulamalarına değinilecektir.

2.1. FİNANSAL ARAÇLARA İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

Finansal araçlar incelendiğinde, hem Standartlar açısından (Tam Set TFRS ve KOBİ TFRS) hem de Türk Vergi Mevzuatı açısından bazı farklılıkların olduğu görülmektedir. Genel olarak bu farklılıkların neler oldukları aşağıda açıklanmaya çalışılacaktır.

Tam Set TFRS açısından finansal araçlar incelendiğinde; ülkemizde Tekdüzen Hesap Planı uygulamaları dikkate alındığında finansal araçlara ilişkin kavramlar, Standartların kullandığı finansal araç kavramları ile farklılık gösterdiği görülmektedir. Finansal Araçlar Standartları dikkate alındıklarında, Standardın (Tam Set TFRS) hesap numaralarını veya hesap isimlerini temel alan bir tanımlama yaklaşımının bulunmadığı görülmektedir. Ancak, Standartların içeriği ve açıklamaları incelendiğinde ise, hesap numaralı veya hesap isimli olarak ve uygulamadaki bilanço şekline uygun tanımlama yapıldığını da söylemek mümkündür (Demir, 2008:126). Aşağıdaki çizelge 2’de, finansal araçlara örnek teşkil edebilecek Tam Set TFRS’ye göre hesaplar ve bilanço içerisindeki yerleri gösterilmektedir:

Çizelge 2. Finansal Araçların Tam Set TFRS'ye Göre Sınıflandırılması

Finansal Varlıklar	Finansal Borçlar
Kasa	Verilen Çekler ve Ödeme Emirleri
Alınan Çekler	Banka Kredileri
Bankalar	Türev Finansal Araçlar
Türev Finansal Araçlar	Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar
Hisse Senetleri	Çıkarılmış Bonolar ve Senetler
Özel Kesim Tahvil Senet ve Bonoları	Satıcılar
Kamu Kesimi Tahvil Senet ve Bonoları	Borç Senetleri
Diğer Menkul Kıymetler	Diğer Ticari Borçlar
Alıcılar	Çıkarılmış Tahviller
Alacak Senetleri	Kredi Taahhütleri
Şüpheli Ticari Alacaklar	
Diğer Ticari Alacaklar	
Bağlı Menkul Kıymetler	
İştirakler	
Bağlı Ortaklıklar	
İş Ortaklıkları	

Kaynak: (Güler, 2012: 835).

Görüleceği üzere Tam Set TFRS'de finansal araçlar; finansal varlık ve finansal borç kalemleri yanında daha değişik nitelikteki türev araçları da kapsamaktadır. Ayrıca, bu hesap kalemlerinden bazıları da finansal araç sayılabilmeleri açısından bazı özellik arz eden durumlara da sahiptirler. Konunun ilerleyen bölümlerinde, finansal araçlar standartlarına ilişkin açıklamalar başlığı altında, bahsedilen özellikli durumların neler olduklarına açıklık getirilecektir.

KOBİ TFRS açısından finansal araçlar incelendiğinde; bir finansal varlığı veya başka bir işletmenin finansal borç veya pay senetlerini (özkaynağa dayalı finansal araç) edinme amacıyla yapılan sözleşmelerdir şeklinde tanımlanmaktadır. Bir finansal varlığın ya da borcun finansal araç olarak tanımlanabilmesi için sözleşmeden kaynaklanması gerektiği şart koşulmuştur (Karapınar vd, 2012: 163). Aşağıdaki çizelge 3'te, finansal araçlara örnek teşkil edebilecek KOBİ TFRS'ye göre hesaplar ve bilanço içerisindeki yerleri gösterilmektedir:

Çizelge 3. Finansal Araçların KOBİ TFRS'ye Göre Sınıflandırılması

Finansal Varlıklar (Sözleşmeye Dayalı Haklar)	Finansal Borçlar (Sözleşmeye Dayalı Yükümlülükler)
Kasa	Verilen Çekler ve Ödeme Emirleri
Alınan Çekler	Banka Kredileri
Banka	Çıkarılmış Bonolar ve Senetler
Hisse Senetleri	Satıcılar
Özel Kesim Tahvil Senet ve Bonoları	Borç Senetleri
Kamu Kesimi Tahvil Senet ve Bonoları	Diğer Borçlar
Alicılar	Çıkarılmış Tahviller
Alacak Senetleri	Kredi Taahhütleri
Şüpheli Alacaklar	
Bağlı Menkul Kıymetler	

Kaynak: (Bahadır, 2012: 46-47; Karapınar vd, 2012: 164-165).

KOBİ TFRS'de, Tam Set TFRS'den farklı olarak daha değişik nitelikte olan türev finansal araçların kapsam dışı bırakıldığı görülmektedir. KOBİ TFRS'de, sözleşmelere dayalı finansal varlık ve finansal borçlara ilişkin finansal araçlar ele alınmıştır. KOBİ TFRS'de Temel Finansal Araçlar, Bölüm-11 kapsamında ele alınmış ve sadece Temel Finansal Araçlarla ilgili işlemlerin yapılması durumunda bu bölümün hükümlerinin uygulanacağı öngörülmüştür. Bölüm-12'de ise Diğer Finansal Araçlarla ilgili olarak, daha karmaşık nitelikteki finansal araçlara ilişkin (örneğin, türev araçlar) işlemlere uygulandığı görülmektedir. Bu sebeple de ilgili bölüm hükümleri, tezimizin kapsamı dışında bırakılmıştır.

Vergi Usul Kanunu açısından finansal araçlar incelendiğinde; finansal varlıklar ve finansal borçlar olarak ikiye ayrılmaktadır ve de finansal varlıklar kısa vadeli menkul kıymet yatırımları ve uzun vadeli mali duran varlık yatırımları olarak sınıflandırılmaktadır. Finansal durum tablosunun (bilanço) dönen varlıklar bölümünde raporlanan kısa vadeli menkul kıymet yatırımları, işletmenin kısa vadeli fiyat hareketlerinden faydalanarak sermaye kazancı elde etmek amacıyla satın aldığı hisse senedi yatırımları ile kamunun ve özel kesimin ihraç etmiş olduğu tahvil, bono ve kar/zarar ortaklığı belgesi gibi finansal araçlara yapılan yatırımlardır. Uzun vadeli amaçlarla, yani başka bir işletmeye ortak olmak amacıyla satın alınan hisse senedi

yatırımları finansal durum tablosunun duran varlıklar bölümünde raporlanır. Söz konusu yatırımlardan, sahibine yatırım yaptığı işletmede %50 oranından daha (%51+) fazla ortaklık hakkı sağlayan hisse senedi yatırımları bağlı ortaklık, %10 ve %50 oranları arasında (%10 ve %50 dâhil) ortaklık hakkı sağlayan hisse senedi yatırımları iştirak, %10 oranından az (%9-) ortaklık hakkı sağlayan hisse senedi yatırımları bağlı menkul kıymetler olarak adlandırılır. Diğer taraftan, Tekdüzen Muhasebe Sistemi'nde finansal borçlar; işletmenin bankalardan ya da benzeri finansal kuruluşlardan almış olduğu bono, tahvil ve kar/zarar ortaklığı belgesi gibi finansal araçları kapsar. Bunlardan bir yıl içerisinde ödenecek olanlar finansal durum tablosunun kısa vadeli yabancı kaynaklar bölümünde; bir yıldan uzun sürede ödenecek olanlar uzun vadeli yabancı kaynaklar bölümünde raporlanır. Aşağıdaki çizelge 4'te Tekdüzen Muhasebe Sistemi'nde finansal araçlar için benimsenen sınıflandırma esasları gösterilmektedir (Bahadır, 2012: 44):

Çizelge 4. Finansal Araçların Tekdüzen Muhasebe Sistemi Uygulamalarına Göre Sınıflandırılması

Finansal Araçlar			
Finansal Varlıklar		Finansal Borçlar	
Dönen Varlık (Menkul Kıymetler)	Duran Varlık (Mali Duran Varlıklar)	Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar (Mali Borçlar)	Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar (Mali Borçlar)
Hisse Senetleri	Bağlı Menkul Kıymetler	Banka Kredileri	Banka Kredileri
Özel Kesim Tahvil, Senet ve Bonoları	İştirakler	Çıkarılmış Bono ve Senetler	Çıkarılmış Tahviller
Kamu Kesimi Tahvil, Senet ve Bonoları	Bağlı Ortaklıklar	Çıkarılmış Diğer Menkul Kıymetler	
Diğer Menkul Kıymetler			

Kaynak: (Bahadır, 2012: 45).

Tam Set TFRS'ler ve KOBİ TFRS'ler, mevcut Tekdüzen Muhasebe Sistemi Uygulamalarına göre finansal araçlar kavramını daha geniş biçimde ele aldığı görülmektedir.

Buraya kadar finansal araçlarla ilgili olarak Tam Set TFRS, KOBİ TFRS ve Türk Vergi Mevzuatı açısından bazı açıklamalara ve karşılaştırmalara genel olarak değinilmiştir. Aşağıdaki bölümlerde ise, finansal araçlar (finansal varlıklar ve finansal borçlar) ile ilgili daha detaylı bilgiler verilerek, Standartlar ve Türk Vergi Mevzuatı hükümleri doğrultusunda finansal araçların karşılaştırmalı analizi yapılacaktır. Bununla birlikte, muhasebeleştirme uygulamaları ile üçlü bir karşılaştırma yapılarak, Tam Set TFRS, KOBİ TFRS ve Türk Vergi Mevzuatı'nın bütünleşen ve farklılaşan yönleri ortaya konulmaya çalışılacaktır.

2.2. FİNANSAL ARAÇLAR STANDARTLARINA İLİŞKİN AÇIKLAMALAR

Bu bölümde Finansal Araçlar Standartları ile ilgili olarak, Tam Set TFRS'ye göre; TMS-32 Finansal Araçlar: Sunum, TMS-39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme ve TFRS-7 Finansal Araçlar: Açıklamalar Standartlarına ilişkin ve ayrıca KOBİ TFRS'ye göre; Bölüm-11 Temel Finansal Araçlar ve Bölüm-12 Diğer Finansal Araçlar Standartlarına ilişkin temel bilgilere ve Standart hükümlerine yer verilecektir.

2.2.1. TMS-32 Finansal Araçlar: Sunum Standardına İlişkin Açıklamalar

Bu bölümde; TMS-32 Finansal Araçlar: Sunum Standardı uyarınca amaç, kapsam ve tanımlamalara değinilecektir.

2.2.1.1. TMS-32 Standardının Amacı ve Kapsamı

Bu standardın amacı; finansal araçların borç veya özkaynak olarak sunulmaları ile finansal varlık ve borçların netleştirilmelerine ilişkin ilkeleri belirlemektir. Bu standart, ihraç eden (ihraççı) açısından finansal araçların, finansal varlık, finansal borç ve özkaynağa dayalı finansal araç olarak sınıflandırılması, bunlara ilişkin faiz, temettü, kayıp ve kazançların sınıflandırılması ve finansal varlık ve borçların netleştirilmeleri gereken durumlara uygulanır (KGK, 2013d: 3).

Kapsam olarak bu standart, tüm işletmeler tarafından her türlü finansal araca uygulanır. Bunun istisnaları şunlardır (KGK, 2013d: 3-4):

- TFRS-10 Konsolide Finansal Tablolar, TMS-27 Bireysel Finansal Tablolar veya TMS-28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar kapsamında muhasebeleştirilen bağlı ortaklıklardaki, iştiraklerdeki ya da iş ortaklıklarındaki paylar. Diğer taraftan, bazı durumlarda TMS-27 veya TMS-28 bağlı ortaklıktaki, iştirakteki ya da iş ortaklığındaki payların, TMS-39'a göre muhasebeleştirilmesine izin vermektedir. Bu hallerde işletmeler bu TFRS'de yer alan hükümleri uygularlar. Bu standardın hükümleri, bağlı ortaklıklardaki, iştiraklerdeki ve iş ortaklıklarındaki yatırımlarına ilişkin tüm türev ürünler için de uygulanır.
- TMS-19 Çalışanlara Sağlanan Faydalar Standardının uygulandığı emeklilik fayda planları kapsamındaki işveren hak ve yükümlülükleri.
- TFRS-4 Sigorta Sözleşmeleri Standardında tanımlanan sigorta sözleşmeleri. Ancak, sigorta sözleşmelerinde saklı türev ürünler için, TMS-39 Standardının işletmenin söz konusu işlemleri ayrı ayrı muhasebeleştirilmesini gerektirmesi durumunda bu standart uygulanır. Bunun dışında ihraççının, finansal teminat sözleşmeleri için, muhasebeleştirme ve ölçme işlemlerinde TMS-39'u uyguluyor olması durumunda bu standart, TFRS-4'ün 4(d) paragrafına uygun olarak muhasebeleştirme ve ölçme işlemlerinde TFRS-4'ü uygulamayı seçmesi durumunda ise TFRS-4 uygulanır.
- İsteğe bağlı katılım şekli içermeleri nedeni ile TFRS-4 kapsamındaki finansal araçlar. Aranılan araçları ihraç edenler, söz konusu araçlara finansal borçlar ve özkaynağa dayalı finansal araçlar arasındaki ayırım konusunda Standardın 15-32 ve UR-25 ve UR-35 paragraflarını uygulamaktan muafırlar. Ancak, bu araçlar Standardın diğer bütün hükümlerine tabidir. Ayrıca, Standart anılan araçlarda saklı türev ürünler için de uygulanır.
- Bazı istisnalar haricinde TFRS-2 Hisse Bazlı Ödemeler Standardının uygulandığı hisse bazlı ödeme işlemlerindeki finansal araçlar, sözleşmeler ve yükümlülükler.

Bu standardın kapsamında olanlar ise (KGK, 2013d: 4-5):

- Bu Standart, işletmenin beklenen alış, satış ya da kullanım gerekliliklerine uygun olarak finansal olmayan bir kalemin alınması veya teslimi amacı ile düzenlenmiş olan ve elde tutulmaya devam edilen sözleşmeler hariç olmak üzere, net ödemenin nakit ya da başka bir finansal araç ya da finansal araç sözleşmesi gibi finansal araçların takası yoluyla yapıldığı finansal olmayan bir kalemin alım ya da satım sözleşmelerine uygulanır.
- Net ödemenin nakit ya da başka bir finansal araçla ya da finansal araçların takası yoluyla yapıldığı finansal olmayan bir kalemin alım veya satım sözleşmelerini düzenlemenin birçok yolu vardır. Bunlar aşağıdakileri içerir:
 - a) Sözleşme hükümlerinin her iki tarafa da net ödemeyi nakit karşılığı, başka bir finansal araç ya da finansal araçların takası yoluyla yapmaya izin vermesi.
 - b) Net ödemenin nakit karşılığı, başka bir finansal araç ya da finansal araçların takası yoluyla yapılacağı sözleşme hükümlerinde açık olarak belirtilmemesi; ancak, işletmenin pratikte benzer sözleşmelere ilişkin net ödemeyi nakit karşılığında, başka bir finansal araçla ya da finansal araçların takası yoluyla yapılması (karşı tarafa veya başka bir tarafa, netleştirme sözleşmesinin düzenlenmesi ya da sözleşmenin kullanılması veya vadesinin gelmesinden önce satılması yoluyla).
 - c) Benzer sözleşmelerde, işletmenin fiyattaki ya da satıcının kar marjındaki kısa dönemli dalgalanmalardan kar sağlamak amacı ile sözleşmeye konu malın teslim alıp tesliminden kısa bir süre sonra satma uygulamasının bulunması.
 - d) Sözleşme konusu finansal olmayan kalemin kolaylıkla nakde çevrilebilmesi.

2.2.1.2. TMS-32 Standardına İlişkin Tanımlar

Bu Standartta geçen terimlerin anlamları aşağıdaki gibidir (KGK, 2013d: 5-6):

- *Finansal Araç*; bir işletmenin finansal varlığı ile diğer bir işletmenin finansal borcunda ya da özkaynağa dayalı finansal aracında artışa neden olan herhangi bir sözleşmedir.
- *Finansal Varlık*; aşağıdaki varlıklardan herhangi biridir;

- a) Nakit,
 - b) Başka bir işletmenin özkaynağına dayalı finansal araç,
 - c) Başka bir işletmeden nakit ya da başka bir finansal varlık almak için veya potansiyel olarak işletmenin lehine olan koşullarda finansal varlık veya borçların başka bir işletme ile takas edilmesi için düzenlenen sözleşmeden doğan hak,
 - d) İşletmenin özkaynağına dayalı finansal aracıyla ödenecek ya da ödenebilecek olan ve işletmenin değişken sayıda özkaynağına dayalı finansal aracını almak zorunda olduğu ya da olabileceği türev olmayan sözleşme veya işletmenin belirli sayıda özkaynağına dayalı finansal aracını, belirli bir nakdini ya da başka bir finansal varlığını takas etmesi dışındaki şekillerde ödenecek ya da ödenebilecek bir türev sözleşme.
- *Finansal Borç*; aşağıdaki borçlardan herhangi biridir;
 - a) Başka bir işletmeye nakit ya da başka bir finansal varlık verilmesi için veya potansiyel olarak işletmenin aleyhine olan koşullarda finansal varlık veya borçların başka bir işletme ile takas edilmesi için düzenlenen sözleşmeden doğan yükümlülükler,
 - b) İşletmenin özkaynağına dayalı finansal aracıyla ödenecek veya ödenebilecek olan ve işletmenin değişken sayıda özkaynağına dayalı finansal aracını vermek zorunda olduğu ya da olabileceği türev olmayan sözleşme veya işletmenin belirli sayıda özkaynağına dayalı finansal aracının, belirli bir nakit tutar ya da başka bir finansal varlık ile takas edilmesi dışındaki şekillerde ödenecek ya da ödenebilecek bir türev sözleşme.
 - *Özkaynağa (Hisse Senedine) Dayalı Finansal Araç*; işletmenin tüm borçları çıkarıldıktan sonra varlıklarında bir payı yani hakkı gösteren sözleşmedir.
 - *Gerçeğe Uygun Değer*; piyasa katılımcıları arasında ölçüm tarihinde gerçekleşecek olağan bir işlemde bir varlığın satışında elde edilecek veya bir borcun devrinde ödenecek fiyattır.
 - *Satım Opsiyonu Bulunan Finansal Araç*; finansal araç hamiline, nakit veya başka bir finansal varlık karşılığında opsiyonu veren tarafa söz konusu finansal aracı geri satma hakkı veren ya da gelecekte belirsiz bir olayın

meydana gelmesi, finansal araç hamilinin ölmesi veya emekli olması halinde otomatik olarak opsiyonu veren tarafa iade edilen bir finansal araçtır.

2.2.2. TMS-39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme Standardına İlişkin Açıklamalar

Bu bölümde; TMS-39 Finansal Araçlar; Muhasebeleştirme ve Ölçme Standardı uyarınca amaç, kapsam ve tanımlara değinilecektir.

2.2.2.1. TMS-39 Standardının Amacı ve Kapsamı

Bu Standardın amacı; finansal varlıkların, finansal borçların ve finansal olmayan kalemlerin alım veya satımına ilişkin sözleşmelerin muhasebeleştirilmesi ve ölçülmesine yönelik ilkeleri belirlemektir. Finansal araçlarla ilgili bilgilerin sunumuna ilişkin hükümler “TMS-32 Finansal Araçlar: Sunum” Standardında yer almaktadır. Finansal araçlara ilişkin olarak kamuoyuna yapılması gereken açıklamalara yönelik hükümler ise “TFRS-7 Finansal Araçlar: Açıklamalar” Standardında yer almaktadır (KGK, 2013e: 3).

Kapsam olarak, bu Standart tüm işletmeler tarafından her türlü finansal araca uygulanır. Bunun istisnaları ise şunlardır (KGK, 2013e: 3-4):

- TFRS-10 Konsolide Finansal Tablolar, TMS-27 Bireysel Finansal Tablolar veya TMS-28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar hükümlerine göre muhasebeleştirilen bağlı ortaklıklar, iştirakler ve iş ortaklıklarındaki paylar. Ancak, işletmeler bu Standardı TMS-27 veya TMS-28 uyarınca bu Standart kapsamında muhasebeleştirilmesi gereken bağlı ortaklık, iştirak veya iş ortaklıklarındaki payları için de uygularlar. Bu Standart TMS-32 Finansal Araçlar: Sunum’da yer alan özkaynağa dayalı finansal araç tanımını karşılamadığı sürece, bağlı ortaklık, iştirak veya iş ortaklığındaki payları konu alan türev ürünler için de uygulanır.
- TMS-17 Kiralama İşlemleri Standardının uygulandığı kiralama işlemlerindeki hak ve yükümlülükler. Ancak, kiraya veren tarafından muhasebeleştirilen kira alacakları bu standardın finansal durum tablosu (bilanço) dışı bırakma ve değer düşüklüğüne ilişkin hükümlerine tabidir. Kiralayan tarafından muhasebeleştirilen finansal kiralama borçları bu Standardın finansal durum

tablosu (bilanço) dışı bırakma hükümlerine tabidir. Kiralama işlemlerinde saklı türev ürünler, bu Standardın saklı türev ürünlerle ilgili hükümlerine tabidir.

- TMS-19 Çalışanlara Sağlanan Faydalar Standardının uygulandığı çalışanlara sağlanan fayda planlarındaki işveren hak ve yükümlülükleri.
- İşletme tarafından ihraç edilen ve TMS-32’de yer verilen özkaynağa dayalı finansal araç tanımına giren finansal araçlar (opsiyonlar, ve hisse alım hakkı veren finansal araçlar dâhil) veya TMS-32’nin 16A-16B veya 16C-16D paragrafları uyarınca özkaynağa dayalı finansal araç olarak sınıflandırılması gereken finansal araçlar. Anılan araçların istisna hükümlerini karşılamamaları durumunda, bu Standart, söz konusu araçların hamili (elinde bulunduran) tarafından uygulanır.
- İhraç edenin (ihraççının) finansal teminat sözleşmesi tanımına giren sigorta sözleşmelerinden kaynaklanan hak ve yükümlülükleri hariç olmak üzere, TFRS-4 Sigorta Sözleşmeleri Standardında tanımlanan türdeki bir sigorta sözleşmesinden veya isteğe bağlı katılım özelliği içermesi nedeni ile TFRS-4 kapsamına giren bir sözleşmeden kaynaklanan hak ve yükümlülükler.
- Edinilenin hak veya satımına ilişkin olarak, edinen ve satıcı pay sahibi arasında yapılan ve gelecekteki bir tarihte işletme birleşmesine yol açacak olan forward sözleşmeleri. Söz konusu sözleşmelerin vadesi, gereken onayların alınması ve işlemin tamamlanması açısından normalde gerekli olan süreden uzun olmamalıdır.
- Kredi taahhüdünde bulunan taraf, bu Standart kapsamında olmayan kredi taahhütleri için TMS-37 Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar Standardını uygular. Ancak, bütün kredi taahhütleri bu Standardın finansal durum tablosu (bilanço) dışı bırakma hükümlerine tabidir.
- Bu standardın uygulandığı sözleşmeler hariç olmak kaydıyla, TFRS-2 Hisse Bazlı Ödemeler Standardının uygulandığı hisse bazlı ödeme işlemleri ile ilgili finansal araçlar, sözleşme ve yükümlülükler.
- TMS-37 uyarınca karşılık olarak muhasebeleştirilen veya daha önceki bir dönemde kendisi için TMS-37 uyarınca karşılık ayrılmış olan bir yükümlülüğün yerine getirilmesi amacıyla işletme tarafından yapılması gereken harcamaların geri ödenmesine yönelik haklar.

Bu standardın kapsamında olanlar ise (KGK, 2013e: 5-6):

- Aşağıda yer alan kredi taahhütleri bu standart kapsamındadır:
 - a) İşletmenin gerçeğe uygun değer farkı kar veya zarara yansıtılan finansal borç olarak tanımladığı kredi taahhütleri. Kredi taahhütleri sonucunda oluşan varlıkları, oluşmalarından kısa bir süre sonra satma yönünde geçmişte uygulamaları bulunan bir işletmenin, aynı sınıf içindeki bütün kredi taahhütleri için bu Standart geçerlidir.
 - b) Nakit olarak veya başka bir finansal aracın teslim edilmesi ya da ihraç edilmesi ile net olarak ödenebilen kredi taahhütleri. Bu türden kredi taahhütleri, türev ürünlerdir. Kredinin taksitler halinde ödenmesi, tek başına, bir kredi taahhüdünün net olarak ödendiği anlamına gelmez (örneğin, inşaatın gelişim süreci ile uyumlu olarak taksitler halinde ödenen ipotekli inşaat kredisi).
 - c) Piyasa faiz oranının altında bir faiz oranından kredi kullandırmaya yönelik taahhütler.
- Bu Standart, işletmenin beklenen alım, satım ve kullanım gereksinimleri çerçevesinde finansal olmayan bir kalemin teslim alınması veya teslim edilmesi amacıyla düzenlenen ve elde tutulmaya devam edilenler hariç olmak üzere, nakit veya başka bir finansal araçla ya da sözleşmeler birer finansal araçmış gibi finansal araçların karşılıklı olarak birbirleriyle takas edilmeleri suretiyle net olarak ödenebilen finansal olmayan kalemlerin alım veya satımına ilişkin sözleşmelere uygulanır.

2.2.2.2. TMS-39 Standardına İlişkin Tanımlar

TMS-32de yer alan tanımlar, bu Standartta TMS-32'nin 11'inci paragrafında belirtilen anlamlarda kullanılmıştır. TMS-32 aşağıdaki terimleri tanımlamakta ve bu tanımların uygulanması konusunda yol göstermektedir. Bunlar; finansal araç, finansal varlık, finansal borç ve özkaynağa dayalı finansal araçlardır (KGK, 2013e: 7).

Bunların dışında kalan ve bu standartta yer alan terimlerin anlamları ise şöyledir (KGK, 2013e: 7-10):

- *Türev Ürün*; aşağıda yer alan üç özelliğin tamamına sahip olan ve bu Standart kapsamında bulunan bir finansal araç veya diğer bir sözleşmedir:

- a) Belirli bir faiz oranında, finansal araç fiyatında, mal bedelinde, döviz kurunda, fiyat veya oran endeksinde, kredi derecesi veya kredi endeksinde ya da başka bir değişkende veya sözleşmenin taraflarından birine özgü olmayan finansal olmayan bir değişkende meydana gelen bir değişiklik karşısında değeri değişmektedir,
 - b) Net bir başlangıç yatırımı gerektirmemekte veya piyasa koşullarındaki değişikliklere benzer tepki vermesi beklenen diğer türden sözleşmelere göre daha az bir net başlangıç yatırımı gerektirmektedir ve
 - c) Gelecekteki bir tarihte ödenecektir.
- *Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kar veya Zarara Yansıtılan Finansal Varlık ve Finansal Borçlar*; aşağıdaki koşullardan herhangi birisine sahip finansal varlık veya finansal borçtur:
 - a) Alım satım amaçlı elde tutulan olarak sınıflandırılmıştır. Bir finansal varlık veya finansal borç, aşağıdaki durumlarda alım satım amaçlı elde tutulan olarak sınıflandırılmıştır;
 - i. Esas itibariyle, yakın bir tarihte satılmak veya geri satın alınmak amacıyla edinilmiş veya yüklenilmiştir,
 - ii. İlk muhasebeleştirilme sırasında, birlikte yönetilen ve son zamanlarda kısa dönemde kar etme konusunda belirgin bir eğilimi bulunduğu yönünde delil bulunan belirli finansal araçlardan oluşan bir portföyün parçasıdır,
 - iii. Bir türev üründür (finansal teminat sözleşmesi olan veya etkin bir finansal riskten korunma amacı olan türev ürünler hariç).
 - b) İlk muhasebeleştirme sırasında, işletme tarafından, gerçeğe uygun değer farkı kar veya zarara yansıtılan olarak sınıflanmıştır. İşletme, bu tür bir sınıflamayı paragraf 11A'da izin verilen veya daha doğru bir bilgi sunulması sonucunu doğuran durumlarda kullanılabilir.
 - *Vadeye Kadar Elde Tutulacak Yatırımlar*; işletmenin vadeye kadar elde tutma niyet ve imkânının bulunduğu, sabit veya belirlenebilir nitelikte ödemeler içeren ve sabit bir vadesi bulunan, aşağıdakiler dışında kalan türev olmayan finansal varlıklardır:
 - a) İşletmenin ilk muhasebeleştirilmesi sırasında gerçeğe uygun değer farkı veya zarara yansıtılan olarak sınıflandığı finansal varlıklar,
 - b) İşletmenin satılmaya hazır olarak tanımlandığı finansal varlıklar ve

- c) Kredi ve alacak tanımına giren finansal varlıklardır.
- *Kredi ve Alacaklar*; sabit veya belirlenebilir nitelikte ödemelere sahip olan ve aktif bir piyasada işlem görmeyen, aşağıdakiler dışında kalan, türev olmayan finansal varlıklardır:
 - a) İşletmenin derhal veya yakın bir tarihte satmak niyetinde olduğu alım satım amaçlı elde tutulan olarak sınıflandırılan varlıklar ile işletme tarafından ilk muhasebeleştirme sırasında gerçeğe uygun değer farkı kar veya zarara yansıtılan olarak sınıflanan türev olmayan finansal varlıklar,
 - b) İşletmenin ilk muhasebeleştirme sırasında satılmaya hazır varlık olarak sınıfladığı türev olmayan finansal varlık ve
 - c) Satılmaya hazır olarak sınıflanması gereken alacaklının, kredi değerliliğindeki kötüleşme dışındaki nedenlerden ötürü yapılan ilk yatırımın tamamına yakın bir kısmını geri kazanamayabileceği türev olmayan finansal varlıklardır.
 - *Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar*; satılmaya hazır olarak tanımlanan veya kredi ve alacak, vadeye kadar elde tutulacak yatırım veya gerçeğe uygun değer farkı kar veya zarara yansıtılan finansal varlık olarak sınıflanmayan türev olmayan finansal varlıklardır.
 - *Finansal Teminat Sözleşmesi*; belirli bir borçlunun bir borçlanma aracına ilişkin vadesi gelmiş ödemelerini, ilgili borçlanma aracının orijinal veya değiştirilen koşullarına uygun olarak yerine getirmemesi nedeni ile teminat sözleşmesi hamilinin uğradığı zararları karşılamak amacıyla, sözleşmeyle yükümlülük altına giren tarafın, sözleşme hamiline belirli miktar ödemede bulunmasını gerektiren sözleşmedir.
 - *Finansal Varlık veya Finansal Borcun Etkin Faiz Yöntemiyle Hesaplanan İtfa Edilmiş Maliyeti*; finansal varlık veya finansal borcun ilk muhasebeleştirme sırasında ölçülen değerinden anapara geri ödemeleri düşüldükten sonra, anılan ilk tutar ile vadedeki tutar arasındaki farkın etkin faiz yöntemi kullanılarak hesaplanan birikmiş itfa payı düşüldükten veya eklendikten ve değer düşüklüğü ya da tahsil edilememe durumuna ilişkin her türlü indirimin yapılmasından sonra geriye kalan tutardır.

- *Etkin Faiz Yöntemi*; finansal varlık veya borcun itfa edilmiş maliyetlerinin hesaplanması ve ilgili faiz gelir veya giderlerinin ilişkili olduğu döneme dağıtılması yöntemidir. Etkin faiz oranı; finansal aracın beklenen ömrü boyunca veya uygun olması durumunda daha kısa bir zaman dilimi süresince yapılacak gelecekteki tahmini nakit ödeme ve tahsilâtlarını tam olarak ilgili finansal varlık veya borcun net defter değerine indirgeyen orandır.
- *Finansal Durum Tablosu (Bilanço) Dışı Bırakma*; daha önce işletmenin finansal durum tablosuna yansıtılmış bir finansal varlık veya finansal borcun işletmenin finansal durum tablosundan çıkarılması işlemidir.
- *Gerçeğe Uygun Değer*; piyasa katılımcıları arasında ölçüm tarihinde gerçekleşecek olan bir işlemde bir varlığın satışında elde edilecek veya bir borcun devrinde ödenecek fiyattır.
- *Normal Yoldan Alım veya Satım*; bir finansal varlığın, genellikle yasal düzenlemeler veya ilgili piyasa teamülleri çerçevesinde belirlenen bir süre içerisinde teslimini gerektiren bir sözleşme çerçevesinde satın alınması veya satılmasıdır.
- *İşlem Maliyetleri*; bir finansal varlık veya borcun edinilmesi, ihraç edilmesi veya elden çıkarılması ile doğrudan ilişkilendirilebilen ek maliyetlerdir.
- *Kesin Taahhüt*; belirli miktarda bir kaynağın belirli bir fiyattan gelecekteki belirli bir tarihte veya tarihlerde el değiştirmesine yönelik bağlayıcı bir anlaşmadır.
- *Tahmini İşlem*; taahhüt edilmemiş ancak gerçekleşmesi muhtemel olan işlemidir.
- *Finansal Riskten Korunma Aracı*; gerçeğe uygun değerinin veya nakit akışlarının finansal riskten korunma konusu kalemin gerçeğe uygun değerindeki veya nakit akışındaki değişiklikleri dengelemesi beklenen türev araç ya da türev olmayan finansal varlık veya borçlardır.
- *Finansal Riskten Korunma Konusu Kalem*; işletmeyi gerçeğe uygun değerinde veya gelecekte elde edilecek nakit akışlarında değişiklik olması riskine maruz bırakan ve finansal riskten korunan olarak sınıflanan bir finansal varlık, yükümlülük, kesin taahhüt, gerçekleşme olasılığı yüksek tahmini işlem veya yurtdışı işletmedeki net yatırımdır.

- *Finansal Riskten Korunma İşleminin Etkinliği*; finansal riskten korunma konusu kalemin gerçeğe uygun değerinde veya nakit akışlarında meydana gelen ve korunulan finansal riskle ilişkilendirilebilen değişikliklerin finansal riskten korunma aracı tarafından dengelenme derecesidir.

2.2.3. TFRS-7 Finansal Araçlar: Açıklamalar Standardına İlişkin Açıklamalar

Bu bölümde; TFRS-7 Finansal Araçlar: Açıklamalar Standardı uyarınca amaç, kapsam ve tanımlara değinilecektir.

2.2.3.1. TFRS-7 Standardının Amacı ve Kapsamı

Bu Standardın amacı; finansal tablo kullanıcılarının aşağıdaki hususları değerlendirebilmeleri için gerekli olan bilgilerin işletme finansal tablolarında kamuoyuna açıklanmasını sağlamaktır (KGK, 2013f: 3):

- Finansal araçların işletmenin finansal durumu ve performansı açısından önemi,
- İşletmenin dönem içerisinde ve raporlama dönemi sonunda finansal araçlar nedeniyle maruz kaldığı risklerin niteliği ve düzeyi ile işletmenin sözü edilen riskleri yönetme şekli.

Bu Standartta yer alan ilkeler, TMS-32 Finansal Araçlar: Sunum ve TMS-39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme Standartlarında yer alan finansal varlık ve borçların muhasebeleştirilmesi, ölçülmesi ve sunumuna ilişkin ilkeleri tamamlar (KGK, 2013f: 3).

Kapsam olarak, bu Standart tüm işletmeler tarafından her türlü finansal araca uygulanır. Bunun istisnaları ise şunlardır (KGK, 2013f: 3-4):

- TFRS-10 Konsolide Finansal Tablolar, TMS-27 Bireysel Finansal Tablolar veya TMS-28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar kapsamında muhasebeleştirilen bağlı ortaklıklardaki, iştiraklerdeki ya da iş ortaklıklarındaki paylar. Diğer taraftan, bazı durumlarda TMS-27 veya TMS-28 bağlı ortaklıktaki, iştirakteki ya da iş ortaklığındaki payların, TMS-39'a

göre muhasebeleştirilmesine izin vermektedir. Bu hallerde işletmeler bu TFRS’de yer alan hükümleri uygularlar. Bu Standart, TMS-32’de yer alan özkaynağa dayalı finansal araç tanımını karşılamadığı sürece, bağlı ortaklıklardaki, iştiraklerdeki ve iş ortaklıklarındaki paylarla ilişkilendirilmiş her türlü türev ürüne de uygulanır.

- TMS-19 Çalışanlara Sağlanan Faydalar Standardının uygulandığı emeklilik fayda planlarındaki işveren hak ve yükümlülükleri.
- TFRS-4 Sigorta Sözleşmeleri Standardında tanımlanan sigorta sözleşmeleri. Ancak, TMS-39 sigorta sözleşmelerinde saklı türev ürünlerinin ayrı ayrı muhasebeleştirilmesini gerektirdiği durumlarda anılan türev ürünler için bu Standart uygulanır. Diğer yandan, ihraççının, finansal teminat sözleşmelerine ilişkin muhasebeleştirme ve ölçme işlemlerinde TMS-39’u uygulamakta olması durumunda da bu standart uygulanır. İhraççının, anılan sözleşmelere ilişkin muhasebeleştirme ve ölçme işlemlerinde TFRS-4’ün 4(d) paragrafı uyarınca TFRS-4’ü uygulamayı seçmesi durumunda ise TFRS-4 uygulanır.
- TMS-39’un, 5-7’nci paragrafları kapsamındaki sözleşmeler hariç olmak üzere, TFRS-2 Hisse Bazlı Ödemeler Standardı uygulanan hisse bazlı ödeme işlemleri kapsamındaki finansal araçlar, sözleşmeler ve yükümlülükler.
- TMS-32’nin 16A-16B veya 16C-16D paragrafları uyarınca özkaynağa dayalı finansal araç olarak sınıflandırılması gereken araçlar.

Bu standardın kapsamında olanlar ise (KGK, 2013f: 4):

- Bu TFRS, muhasebeleştirilmiş ve muhasebeleştirilmemiş finansal araçlar için uygulanır. Muhasebeleştirilmiş finansal araçlar, TMS-39 kapsamındaki finansal varlık ve finansal borçları içerir. Muhasebeleştirilmemiş finansal araçlar ise, TMS-39’un kapsamı dışında olmalarına rağmen bu TFRS kapsamında olan bazı finansal araçları içerir (bazı kredi taahhütleri gibi).
- Bu TFRS, finansal olmayan bir kalemin alımı veya satımına ilişkin olarak düzenlenen TMS-39 kapsamındaki sözleşmelere uygulanır.

2.2.3.2. TFRS-7 Standardına İlişkin Tanımlar

Standartta yer alan terimlerin açıklamaları aşağıdaki gibidir (KGK, 2013f: 3):

- *Kredi Riski*; finansal aracın taraflarından birinin yükümlülüğünü yerine getirmemesi nedeniyle diğer tarafta finansal bir kayıp/zarar meydana gelme riskidir.
- *Yabancı Para Riski*; döviz kurlarında meydana gelen değişimler nedeniyle bir finansal aracın gerçeğe uygun değerinde veya gelecekteki nakit akışlarında dalgalanma olması riskidir.
- *Faiz Oranı Riski*; faiz oranlarında meydana gelen değişimler nedeniyle bir finansal aracın gerçeğe uygun değerinde veya gelecekteki nakit akışlarında dalgalanma olması riskidir.
- *Likitide Riski*; nakit olarak ya da diğer bir finansal varlığın teslimi suretiyle ödenen finansal borçlarla ilgili yükümlülüklerin yerine getirilmesinde zorlanma riskidir.
- *Piyasa Riski*; piyasa fiyatlarında meydana gelen değişimler nedeniyle bir finansal aracın gerçeğe uygun değerinde veya gelecekteki nakit akışlarında dalgalanma olması riskidir. Piyasa riski üç tür riskten oluşur; yabancı para riski, faiz oranı riski ve diğer fiyat riskidir.
- *Diğer Fiyat Riski*; meydana gelen değişimin ilgili finansal aracın kendisinden veya ihraç edenden ya da piyasada işlem gören benzeri finansal araçların tamamını etkileyen faktörler tarafından kaynaklanıp kaynaklanmadığına bakılmaksızın, piyasa fiyatlarında oluşan değişimler nedeniyle bir finansal aracın gerçeğe uygun değerinde veya gelecekteki nakit akışlarında dalgalanma olması (faiz oranı riski veya yabancı para riskinden kaynaklananların dışında) riskidir.
- *Vadenin Geçmesi*; karşı tarafın sözleşmeye göre vadesi gelmiş bir ödemeyi yapmaması durumunda, ilgili finansal varlık vadesi geçmiş olarak nitelenir.

2.2.4. KOBİ TFRS Bölüm-11 Temel Finansal Araçlar Standardına İlişkin Açıklamalar

Bu bölümde, KOBİ TFRS'nin Bölüm-11 uyarınca, Temel Finansal Araçlar başlıklı konunun amacı, muhasebeleştirme politikası ve kapsamı hakkında bilgilere yer verilecektir.

2.2.4.1. Bölüm-11 Standardının Amacı

Bölüm-11 Temel Finansal Araçların (finansal varlık ve finansal borçların) muhasebeleştirilmesi, finansal durum tablosu (bilanço) dışı bırakılması, ölçülmesi ve açıklanması konularını düzenler. Bölüm-11, Temel Finansal Araçlara uygulanır ve tüm işletmeler ile ilgilidir. Sadece temel finansal araçlarla ilgili işlemler yapılması durumunda, Bölüm-11 hükümleri uygulanır, Bölüm-12 uygulanmaz. Bölüm-12, daha karmaşık nitelikteki diğer finansal araçlara ve işlemlere uygulanır. Bu sebeple, sadece temel finansal araçları bulunan işletmelerin, Bölüm-12'den muaf olduklarına emin olmak amacıyla, söz konusu bölümün kapsamını dikkate alırlar (KGK, 2013c: 47).

2.2.4.2. Bölüm-11 Standardının Muhasebe Politikası Tercihii

Tüm finansal araçların muhasebeleştirilmesine ilişkin olarak aşağıdakilerden biri uygulanır (KGK, 2013c: 47):

- Bir bütün olarak Bölüm-11 ve Bölüm-12'nin hükümleri veya
- TMS-39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme Standardı'nın muhasebeleştirme ve ölçme hükümleri ve Bölüm-11 ve Bölüm-12'nin açıklama hükümleri uygulanır.

İşletme tarafından yukarıdaki iki seçenektan birinin seçilmesi, bir muhasebe politikası tercihidir.

2.2.4.3. Bölüm-11 Standardının Kapsamı

Bir finansal araç, bir işletmenin bir finansal varlığa; başka bir işletmenin de bir finansal borç veya özkaynağa dayalı finansal araca sahip olmasına neden olan bir sözleşmedir (KGK, 2013c: 47).

Bölüm-11 uyarınca, halka açık olarak işlem gören veya gerçeğe uygun değerleri aksi belirtilmedikçe güvenilir bir şekilde ölçülebilen, dönüştürülemeyen ve satım opsiyonu bulunmayan imtiyazlı ve adi paylar hariç tüm temel finansal araçlar için itfa edilmiş maliyet yöntemi uygulanır (KGK, 2013c: 47).

Bölüm-11 kapsamındaki temel finansal araçlar, ilgili standardın 11.8'deki paragrafında yer alan koşulları sağlayan araçlardır. Bu koşulları normalde sağlayan finansal araçlara örnekler aşağıdakileri içerir (KGK, 2013c: 47-48):

- Nakit,
- İşletmenin mevduat sahibi olduğu durumlarda, vadesiz ve vadeli mevduatlar (örneğin; banka hesapları),
- Elde bulundurulan kıymetli evrak ve ticari senetler,
- Alacaklı ve borçlu olunan hesaplar, senetler ve krediler,
- Tahvil ve benzeri borçlanma araçları,
- Dönüştürülemeyen imtiyazlı paylar ile satım opsiyonu bulunmayan adi ve imtiyazlı paylara yapılan yatırımlar,
- Taahhüt net olarak nakitle ödenmeyecekse, kredi alınmasına ilişkin taahhütlerdir.

Standardın 11.8'deki paragraftaki koşullarını normalde sağlamayan ve dolayısıyla Bölüm-12'nin kapsamına giren finansal araçlara ilişkin örnekler aşağıdakileri içerir (KGK, 2013c: 48):

- Teminata bağlanmış ipotek yükümlülükleri, geri satın alım sözleşmeleri ve menkul kıymetleştirilmiş alacak paketleri gibi varlığa dayalı menkul kıymetler,
- Ödenmesi nakit veya diğer bir finansal araç ile değiştirilerek yapılabilecek opsiyonlar, haklar, garantiler, futures sözleşmeleri, forward sözleşmeleri ve vadeli faiz oranı swapları,
- Finansal riskten korunma aracı niteliğinde olan ve Bölüm-12'ye ilişkin hükümler uyarınca bu şekilde belirlenmiş finansal araçlar,
- Başka bir işletmeye kredi verme taahhüdü,
- Taahhütlerin net olarak nakitle ödenebildiği durumlarda, kredi alınmasına ilişkin taahhütlerdir.

Standarda ilişkin Bölüm-11'in kapsamı, aşağıdakiler hariç olmak üzere, standardın paragraf 11.8'deki koşulları sağlayan tüm finansal araçlara uygulanır (KGK, 2013c: 48-49):

- Bölüm-9 Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolar, Bölüm-14 İştiraklerdeki Yatırımlar ve Bölüm-15 İş Ortaklıklarındaki Paylar uyarınca muhasebeleştirilen, bağlı ortaklıklardaki, iştiraklerdeki ve iş ortaklıklarındaki yatırımlar,
- İşletmenin kendi özkaynağı tanımına uyan finansal araçlar,
- Bölüm-20 Kiralamalar Standardı'nın uygulandığı kiralamalar. Ancak, Standardın, 11.33-11.38 paragraflarındaki finansal durum tablosu dışı bırakmaya ilişkin hükümler, kiralayan tarafından muhasebeleştirilmiş kiralama alacaklarının ve kiracı tarafından muhasebeleştirilmiş kiralama borçlarının finansal durum tablosu dışı bırakılmasında uygulanır. Ayrıca, Bölüm-12 paragraf 12.3(f)'de belirtilen özelliklere sahip kiralamalara uygulanabilir,
- Bölüm-28 Çalışanlara Sağlanan Faydalar Standardı'nın uygulandığı, çalışanlara sağlanan faydalara ilişkin planlar kapsamında işverenlerin hak ve yükümlülükleridir.

Standarda ilişkin Bölüm-11'in 11.8'deki paragrafı uyarınca aşağıdaki koşullar temel finansal araçlar olarak muhasebeleştirilir (KGK, 2013c: 49):

- Nakit,
- Standardın 11.9'daki paragrafı uyarınca koşulları sağlayan bir borçlanma aracı (örneğin; alacaklı ve borçlu olunan hesaplar, senetler ve krediler),
- Aşağıdaki özelliklerde kredi almaya ilişkin taahhütler:
 - a) Net nakit olarak ödenmeyen ve
 - b) Taahhüt yerine getirildiğinde, Standardın paragraf 11.9'daki koşulları sağlaması beklenenlerdir.
- Dönüştürülemeyen imtiyazlı paylar ile satım opsiyonu bulunmayan adi veya imtiyazlı paylara yapılan yatırımlar.

Standarda ilişkin Bölüm-11'in 11.9'daki paragrafı uyarınca, aşağıdaki koşulların tümünü sağlayan bir borçlanma aracı, Bölüm-11 uyarınca muhasebeleştirilir (KGK, 2013c: 49-50):

- Borçlanma aracının, araç sahibine getirileri şunlardır:
 - a) Sabit bir tutar,

- b) Aracın ömrü boyunca sabit bir getiri oranı,
- c) Aracın ömrü boyunca, belirtilmiş kotasyonlu veya gözlemlenebilir tek bir faiz oranına (LİBOR gibi) eşit olan değişken getiri veya
- d) Hem sabit oranın hem değişken oranın pozitif olması koşulu ile (örneğin; pozitif bir sabit oran ile negatif değişken bir oranın dâhil olduğu vadeli faiz oranı swapı bu kriteri sağlamaz) bu sabit oran ve değişken oranların bir bileşimi (LİBOR artı 200 baz puanı gibi). Sabit ve değişken oranlı faiz getirileri için faiz, ilgili dönemdeki oranın henüz ödenmemiş anapara ile dönem boyunca çarpılması ile hesaplanır.
- Koşulları ile araç sahibinin anapara tutarını ve cari dönem veya önceki dönemlerle ilişkilendirilebilecek faiz tutarını kaybetmesi ile sonuçlanabilecek herhangi bir sözleşme hükmünün bulunmaması. Borçlanma aracının diğer borçlanma araçlarına bağlı olarak ikincil bir yapıya sahip olması, bu tür bir sözleşme hükmüne örnek değildir.
 - İhraç edenin (borçlanan), borcun önceden ödenmesine veya finansal araç sahibinin (borç veren) vadeden önce ihraç edene aracı geri satmasına izin veren sözleşme hükümleri gelecekteki olaylara bağlı değildir.
 - İlk madde de açıklanan değişken getiri oranı ve üçüncü madde de açıklanan peşin ödemeye dair hususlar dışında, herhangi bir koşullu getiri veya geri ödeme koşulu yoktur.

Normalde, paragraf 11.9'daki koşulları sağlayabilecek olan finansal araçlara örnekler aşağıdaki gibidir (KGK, 2013c: 50):

- Alacaklı veya borçlu olunan ticari hesaplar ve senetler, banka veya diğer üçüncü taraflardan alınan krediler,
- Yabancı para birimi cinsinden ödenecek hesaplar. Ancak, ödenecek hesaptaki, döviz kurunun değişimine bağlı değişiklikler, KOBİ TFRS paragraf 30.10 uyarınca kar veya zararda muhasebeleştirilir.
- Bağlı ortaklıklar veya iştiraklerden alınan veya bunlara verilen, talep edildiğinde ödenecek krediler.
- İhraç edenin faiz veya anapara temerrüdüne düşmesi halinde, derhal alınabilecek borçlanma aracı (bu tür bir hüküm paragraf 11.9'daki koşulları ihlal etmez).

Paragraf 11.9'daki koşulları sağlamayan (ve dolayısıyla Bölüm-12'nin kapsamına giren) finansal araçlara örnekler aşağıdaki gibidir (KGK, 2013c: 50):

- Başka bir işletmenin, dönüştürülemeyen imtiyazlı payları ve satım opsiyonu bulunmayan adi ve imtiyazlı payları hariç, özkaynağa dayalı finansal araçlarına yapılan yatırımlar.
- Paragraf 11.9'daki ilk maddedeki koşulları karşılayamamaları dolayısıyla, pozitif veya negatif bir nakit akışı olan vadeli faiz oranı swapı veya nakit olarak ödenebilen ve ödemede, pozitif veya negatif nakit akışına yol açabilen bir ticari mal veya finansal araç alınmasına yönelik forward taahhüdü.
- Araç sahibine getirilerinin sabit olmaması ve paragraf 11.9'daki ilk maddedeki koşulun karşılanmaması sebebiyle, opsiyon ve forward sözleşmeleri.
- Araç sahibine getirilerin, sadece piyasa faiz oranına göre değil de, borcu çıkarmanın özkaynak payı fiyatına göre de değişkenlik gösterebilmesi dolayısıyla, dönüştürülebilir borç üzerine yapılan yatırımlar.
- Bu tür krediler, paragraf 11.9'daki üçüncü maddedeki koşulları sağlamadığından, geçerli vergilendirme veya muhasebeleştirme hükümleri değiştiği takdirde üçüncü tarafa peşin ödeme hakkı veya yükümlülüğü veren üçüncü bir taraftan kredi alacağı.

2.2.5. KOBİ TFRS Bölüm-12 Diğer Finansal Araçlar Standardına İlişkin Açıklamalar

Bu bölümde, KOBİ TFRS'nin Bölüm-12 uyarınca, Diğer Finansal Araçlar başlıklı konunun amacı, muhasebeleştirme politikası ve kapsamı hakkında bilgilere yer verilecektir.

2.2.5.1. Bölüm-12 Standardının Amacı

Bölüm-12 Diğer Finansal Araçların (finansal varlık ve finansal borçların) muhasebeleştirilmesi, finansal durum tablosu (bilanço) dışı bırakılması, ölçülmesi ve açıklanması konularını düzenler. Bölüm-11, Temel Finansal Araçlara uygulanır ve tüm işletmeler ile ilgilidir. Sadece temel finansal araçlarla ilgili işlemler yapılması

durumunda, Bölüm-11 hükümleri uygulanır, Bölüm-12 uygulanmaz. Bölüm-12, daha karmaşık nitelikteki diğer finansal araçlara ve işlemlere uygulanır. Bu sebeple, sadece temel finansal araçları bulunan işletmelerin, Bölüm-12'den muaf olduklarına emin olmak amacıyla, söz konusu bölümün kapsamını dikkate alırlar (KGK, 2013c: 63).

2.2.5.2. Bölüm-12 Standardının Muhasebe Politikası Tercih

Tüm finansal araçların muhasebeleştirilmesine ilişkin olarak aşağıdakilerden biri uygulanır (KGK, 2013c: 63):

- Bir bütün olarak Bölüm-11 ve Bölüm-12'nin hükümleri veya
- TMS-39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme Standardı'nın muhasebeleştirme ve ölçme hükümleri ve Bölüm-11 ve Bölüm-12'nin açıklama hükümleri uygulanır.

İşletme tarafından yukarıdaki iki seçenektan birinin seçilmesi, bir muhasebe politikası tercihidir.

2.2.5.3. Bölüm-12 Standardın Kapsamı

Bölüm-12 uyarınca, aşağıdakiler hariç tüm finansal araçlara uygulanır.

- Bu istisnalar ise (KGK, 2013c: 63-64):

- Bölüm-11 kapsamında olanlar,
- Bağlı ortaklıklardaki, iştiraklerdeki ve iş ortaklıklarındaki paylar,
- Çalışanlara sağlanan fayda planları dâhilinde işverenin hak ve yükümlülükleri,
- Sigorta sözleşmeleri kapsamındaki haklar, sigorta sözleşmesinin aşağıdakilerle ilgili olmayan sözleşme şartlarının bir sonucu olarak taraflardan birini zarara uğratma ihtimalinin olduğu durumlar haricinde:
 - a) Sigortalanmış riskteki değişiklikler,
 - b) Döviz kurundaki değişiklikler veya
 - c) Karşı taraflardan birinin temerrüdüdür.
- İşletmenin kendi özkaynak tanımını karşılayan finansal araçlar,

- Kiralamalar, kiralamanın aşağıdakilerle ilişkili olmayan sözleşme koşullarının sonucu olarak, kiralayana veya kiracıya zarara uğratma ihtimalinin olduğu durumlar haricinde:
 - a) Kiralanmış varlığın fiyatındaki değişiklikler,
 - b) Döviz kurundaki değişiklikler veya
 - c) Karşı taraflardan birinin temerrüdüdür.
- Bir işletme birleşmesinde koşullu bedel için yapılan sözleşmelerdir. Bu muafiyet sadece edinen işletmeye uygulanır.

- Bu Standardın kapsamındakilere ise; aşağıdaki koşullar uygulanır (KGK, 2013c: 63):

- Ticari mal, stok veya maddi duran varlık gibi finansal olmayan varlıkların alış veya satışına ilişkin birçok sözleşme, finansal araç olmadıklarından, bu bölüm kapsamı dışında tutulmuştur. Ancak, bu bölüm, alıcı veya satıcı üzerine fiziki varlık alış veya satış sözleşmelerinin tipik özelliği olmayan riskler yükleyen tüm sözleşmelere uygulanır. Örneğin bu bölüm, finansal olmayan kalemin fiyatındaki değişiklikler, döviz kurundaki değişiklikler veya karşı taraflardan birinin temerrüdü ile ilişkili olmayan sözleşme koşulları sonucunda, alıcı veya satıcıya zarara uğratabilecek sözleşmeler için geçerlidir.
- Yukarıdaki açıklanan sözleşmelere ek olarak bu bölüm, sözleşmenin net nakit veya diğer bir finansal araç ile veya sözleşmeler bir finansal araçmış gibi finansal araç takası ile ödenebildiği durumlarda, finansal olmayan kalemlerin alış veya satış sözleşmelerinde de, aşağıdaki istisna dâhilinde uygulanır: İşletmenin beklenen alım, satım veya kullanım hükümleri uyarınca finansal olmayan bir kalemin alınması veya teslimi amacıyla düzenlenmiş ve elde tutulmaya devam edilen sözleşmeler, bu bölüm kapsamında finansal araç olarak nitelendirilemezler.

2.3. TEMEL FİNANSAL ARAÇLARIN KARŞILAŞTIRMALI İNCELENMESİ

TFRS'ler, finansal araçlarla ilgili aşağıdaki işlemlerin yapılması gerektiğini vurgulamaktadır (Demir, 2008: 127-128):

- *Sınıflandırmanın yapılması,*
- *Değerlemeye tabi tutulması,*
- *Muhasebeleştirilmesi ve*
- *Gereken açıklamaların dipnotlarda belirtilmesidir.*

Bu kapsamda, finansal araçlarla ilgili finansal varlıkların ve finansal borçların nasıl sınıflandırılacağı, değerlendirileceği, muhasebeleştirileceği ve gereken açıklamaların nasıl dipnotlarda belirtileceğine ilişkin açıklamalara değinilecektir.

2.3.1. Finansal Varlıkların İncelenmesi

Bu bölümde finansal varlıklara ilişkin finansal araçların sınıflandırılması, değerlendirilmesi, muhasebeleştirilmesi ve gereken açıklamaların dipnotlarda belirtilmesine ilişkin Tam Set TFRS, KOBİ TFRS ve Türk Vergi Mevzuatı açısından karşılaştırmalı analizi yapılacaktır.

2.3.1.1. Finansal Varlıkların Sınıflandırılması

Finansal varlıklara ilişkin finansal araçların Tam Set TFRS, KOBİ TFRS ve Türk Vergi Mevzuatı açısından sınıflandırılmasına ilişkin hükümler aşağıdaki gibidir:

- Tam Set TFRS'ye göre finansal varlıklar, dört sınıfa ayrılır ve bu sınıflandırmaya göre değerlendirilir ve muhasebeleştirilir. Bu sınıflandırmalar şu şekillerde gerçekleştirilir:

- *Gerçeğe uygun değer farkı kar veya zarara yansıtılan finansal varlıklar* (Ayçiçek, 2011: 60); alım ve satım amaçlı elde tutulan finansal varlıklar ile ilk muhasebeleştirme sırasında, işletme tarafından gerçeğe uygun değeri kar veya zarara yansıtılan varlıklar olarak sınıflandırılan varlıklardır. Borsada işlem gören finansal varlıklar ve aktif piyasası olan finansal varlıklar bunun en temel örnekleridir (Demir, 2008: 129).
- *Vadeye kadar elde tutulacak yatırımlar* (Ayçiçek, 2011: 60); işletmenin vadeye kadar elde tutmaya niyet ve imkânının bulunduğu, sabit veya belirlenebilir bir nitelikte ödemeler içeren ve sabit bir vadesi bulunan finansal

varlıklardır. Devlet tahvilleri (özel sektör tahvilleri de olabilir ancak, ülkemizde günümüz koşullarında sıklıkla kullanılmaz) bunun en temel örneğidir (Demir, 2008: 129).

- *Kredi ve alacaklar* (Ayçiçek, 2011: 60); işletmenin sabit ya da belirlenebilir nitelikte ödemelere sahip olan ve aktif bir piyasada işlem görmeyen alacaklarından oluşur. Alıcılar, alacak senetleri gibi hesaplar bu sınıftaki finansal araçların en temel örnekleridir (Demir, 2008: 130).
- *Satılmaya hazır finansal varlıklar* (Ayçiçek, 2011: 60); yukarıdaki üç sınıflandırmaya da girmeyen finansal varlıklar ile işletmenin alım ve satım amaçlı elde tutmadığı finansal varlıklar olarak sınıflandırılabilir (Demir, 2008: 130).

- KOBİ TFRS'ye göre finansal varlıklar üç sınıfa ayrılabilir ve bu sınıflandırmaya göre değerlendirilir ve muhasebeleştirilir. Bu sınıflandırmalar şu şekillerde gerçekleştirilir:

- *Gerçeğe uygun değer farkı kar veya zarara yansıtılan finansal varlıklar* (KGGK, 2013c: 60); finansal varlıkların satın alındıklarında, satın alma işlemi gerçekte bir finansman işlemi içermediği sürece, ilk muhasebeleştirmede işlem fiyatıyla yani alış bedeli üzerinden muhasebeleştirilir. Diğer taraftan, finansal varlıkların satın alınmaları esnasında ortaya çıkan komisyon masrafları gibi işlem maliyetleri ilk muhasebeleştirilmedeki değerine dâhil edilmez ve ortaya çıktıkları dönemde gider olarak muhasebeleştirilir (Bahadır, 2012: 47-48). Başka bir işletmeye verilen uzun ve kısa vadeli kredi ile müşteriye satılan mallar için alınacak olan nakit, başka bir işletmenin adi paylarının nakit olarak satın alımı için yapılan yatırımlar örnek olarak gösterilebilir (KGGK, 2013c: 51).
- *Değer düşüklüğü çıkarılmış maliyet bedeli üzerinden ölçülen finansal varlıklar* (KGGK, 2013c: 60); bu sınıftaki finansal araçlar satın alındıklarında işlem fiyatı ile kaydedilirler. Satın alma esnasında ortaya çıkan işlem maliyetleri işlem fiyatına dâhil edilir. Dönem sonunda ise, değer düşüklüğü söz konusu ise değer düşüklüğü maliyet bedelinden çıkarılarak finansal durum tablosunda raporlanırlar. Gerçeğe uygun değeri belirlenemeyen hisse senedi yatırımları ile kredi alma taahhüdü değer düşüklüğü çıkarılmış maliyet

bedeli üzerinden ölçülen finansal araçlara örnek olarak gösterilebilir (Bahadır, 2012: 58).

- *İtfa edilmiş maliyet bedeli üzerinden ölçülen finansal varlıklar* (KGK, 2013c: 60); bu finansal varlıklar başlangıçta işlem maliyetleri ile muhasebeleştirilir. İşlem fiyatı belirlenirken işlem maliyetleri dikkate alınır ve ilgili işlem maliyetleri işlem fiyatına ilave edilir. Vade sonuna kadar elde tutulması planlanan tahvil-bono yatırımları, bankadaki mevduatlar, alacaklar gibi finansal varlıklar itfa edilmiş maliyet bedeli üzerinden sınıflandırılan finansal araçlar olarak örnek gösterilebilir. Bunlardan tahvil ve bono yatırımları, vadeye kadar elde tutulmaktan ziyade kısa vadeli fiyat hareketlerinden faydalanmak amacıyla elde edilmişlerse bunlar gerçeğe uygun değeri kar veya zarara yansıtılmış finansal varlıklar olarak sınıflandırılması gerekmektedir (Bahadır, 2012: 50).

- Türk Vergi Mevzuatı'na göre finansal varlıklar iki sınıfa ayrılabilir ve bu sınıflandırmaya göre değerlendirilir ve muhasebeleştirilir. Bu sınıflandırmalar şu şekillerde gerçekleştirilir:

- *Finansal durum tablosunun (bilanço) dönen varlıklar bölümünde raporlanan kısa vadeli menkul kıymet yatırımlarıdır.* İşletmenin kısa vadeli fiyat hareketlerinden faydalanarak sermaye kazancı elde etmek amacıyla satın aldığı hisse senedi yatırımları ile kamunun ve özel kesimin ihraç etmiş olduğu tahvil, bono ve kar/zarar ortaklığı belgesi gibi finansal araçlara yapılan yatırımlardır (Bahadır, 2012: 44).
- *Uzun vadeli amaçlarla, yani başka bir işletmeye ortak olmak amacıyla satın alınan hisse senedi yatırımları finansal durum tablosunun duran varlıklar bölümünde raporlanan yatırımlardır.* Söz konusu yatırımlardan, sahibine yatırım yaptığı işletmede %50 oranından daha (%51+) fazla ortaklık hakkı sağlayan hisse senedi yatırımları bağlı ortaklık, %10 ve %50 oranları arasında (%10 ve %50 dâhil) ortaklık hakkı sağlayan hisse senedi yatırımları iştirak, %10 oranından az (%9-) ortaklık hakkı sağlayan hisse senedi yatırımları bağlı menkul kıymetler olarak adlandırılır (Bahadır, 2012: 44).

2.3.1.2. Finansal Varlıkların Değerlenmesi

Finansal varlıklara ilişkin finansal araçların Tam Set TFRS, KOBİ TFRS ve Türk Vergi Mevzuatı açısından değerlendirilmesine ilişkin hükümler aşağıdaki gibidir:

- Tam Set TFRS'ye göre finansal araçların değerlendirme yöntemleri ile ilgili bilgiler şöyledir:

- *Maliyet değeri*; işletmenin edindiği finansal varlıkların tutarınıdır. İşlem maliyetleri (komisyon benzeri ödemeler) dâhildir (Demir, 2009: 68).
- *İtfa edilmiş maliyet değeri*; işletmenin edindiği finansal varlıkların ilk muhasebeleştirmede ölçülen tutarına, etkin faiz oranı ile ölçülen tutar ile sabit faiz oranı ile ölçülen tutar arasındaki farkın eklenmesi, finansal varlığın itfa edilmiş maliyet değerini göstermektedir. İtfa edilmiş maliyet değerine bazı kaynaklarda iskontolanmış maliyet değeri de denilmektedir (Demir, 2008: 128).

a) *Etkin faiz yöntemi*; finansal varlığın itfa edilmiş maliyetlerinin hesaplanması ve ilgili faiz gelir veya giderlerinin ilişkili olduğu döneme dağıtılması yöntemidir.

b) *Etkin faiz oranı*; finansal aracın beklenen ömrü boyunca veya uygun olması durumunda daha kısa bir zaman dilimi süresince yapılacak gelecekteki tahmini nakit ödeme ve tahsilâtlarını, tam olarak ilgili finansal varlık veya borcun net defter değerine indirgeyen orandır. Bu oran finansal aracın iç verim oranıdır. Bu oran şöyle hesaplanabilir:

$$\text{İtfa edilmiş maliyet değeri} = \sum_{t=0}^n \frac{\text{Nakit Akışı}}{(1 + \text{Faiz Oranı})^t}$$

- *Gerçeğe uygun değer*; karşılıklı pazar ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun ödenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutardır. Gerçeğe uygun değerın hesaplanmasında aşağıdaki unsurlar gösterge olarak kullanılabilir (Demir, 2008: 129):

a) Aktif bir piyasa,

b) Son dönemlerde gerçekleştirilen piyasa işlemleri,

- c) Büyük ölçüde aynı olan başka bir finansal araca ilişkin gerçeğe uygun değer referans olarak alınması,
- d) İskonto edilmiş nakit akışlarının analizi,
- e) Opsiyon fiyatlandırma modelleridir.

- KOBİ TFRS'ye göre finansal araçların değerlendirme yöntemleri ile ilgili bilgiler şöyledir:

- *Maliyet değeri*; işletmenin edindiği finansal varlıkların defter değeridir (Demir, 2008: 128). Gerçeğe uygun değerle ölçülen bir finansal varlık için gerçeğe uygun değerinin güvenilir ölçümü mevcut değilse, bu varlığın güvenilir olarak ölçüldüğü en son tarihteki defter değeri, söz konusu varlığın yeni maliyeti olarak değerlendirilir. Gerçeğe uygun değeri güvenilir olarak ölçülünceye kadar finansal varlıklar maliyet değerinden değer düşüklüğü indirilerek değerlendirilir (Karapınar vd, 2012: 172).
- *İtfa edilmiş maliyet değeri*; dönen varlık olarak sınıflandırılmış finansal araçları, anlaşma gerçekte bir finansman işlemi olmadığı sürece alınması beklenen nakit veya diğer bedelin indirgenmemiş tutarı ile ölçülür. Anlaşma bir finansman işlemi ise, borçlanma aracı benzer bir borçlanma aracı için kullanılan piyasa faiz oranı ile indirgenmiş gelecekteki ödemelerin bugünkü değeri ile değerlendirilir (IFRS Vakfı, 2009: 45). Gerçeğe uygun değeri güvenilir olarak ölçülemeyen tüm borçlanma araçları ilk muhasebeleştirilmeden sonra itfa edilmiş maliyet yöntemi kullanılarak değerlendirilir. İtfa edilmiş maliyet bedeli üzerinden ölçülen bir finansal varlığın değer düşüklüğüne uğradığına ilişkin bir kanıt olup olmadığı tespit edilmelidir (Karapınar vd, 2012: 172-173). Eğer değer düşüklüğü tespit edilmişse değer düşüklüğü farkı kar/zarar da muhasebeleştirilir. KOBİ TFRS paragraf 11.8(b)'deki koşulları sağlayan finansal araçlar itfa edilmiş maliyet değerleri üzerinden etkin faiz yöntemi kullanılarak değerlendirilen finansal araçlara örnek verilebilir (KGK, 2013c: 51). Etkin faiz yöntemine göre itfa edilmiş maliyet bedelleri ise aşağıdaki formül yardımıyla hesaplanabilir (Demir, 2008: 128):

$$\text{İtfa edilmiş maliyet değeri} = \sum_{t=0}^n \frac{\text{Nakit Akışı}}{(1 + \text{Faiz Oranı})^t}$$

- *Gerçeğe uygun değer*; gerçeğe uygun değeri güvenilir olarak ölçülebilen hisse senedi yatırımları gibi gerçeğe uygun değeri ile ölçülür ve gerçeğe uygun değerinde meydana gelen değişiklikler kar veya zarara yansıtılır. Gerçeğe uygun değer, karşılıklı pazar ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun ödenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutardır. Gerçeğe uygun değerın hesaplanmasında aşağıdaki unsurlar gösterge olarak kullanılabilir (Karapınar vd, 2012: 171-172):

- a) Aktif bir piyasada işlem gördüğü fiyattır; finansal aracın istenildiğinde ve düzenli olarak borsadan, satıcıdan, simsardan ve benzeri fiyat belirleyen bir kuruluştan elde edilmesi mümkün ise işlem gördüğü fiyat bu piyasadan alınan fiyattır. Burada amaç, karşılıklı pazarlık ortamının olması ve düzenli olarak belirleniyor olabilesidir. İşlemlerin yeterli sıklıkta ve belirli bir düzen içerisinde oluşması durumunda da aktif bir piyasanın olduğu kabul edilir.
- b) Borsa fiyatının bulunmadığı durumlarda, benzer bir finansal varlık için gerçekleşmiş en yakın tarihli işlem fiyatıdır; aktif bir piyasada kotasyonlu fiyatların bulunmadığı durumlarda, benzer bir araç için en yakın tarihli işlem fiyatı gerçeğe uygun değer olarak kullanılabilir. İşlemin gerçekleştiği tarihten sonra koşullarda değişiklik olması durumunda gerçeğe uygun değer, koşullarda meydana gelen değişiklikleri yansıtacak değerinden yeniden belirlenir. Son işlem fiyatının, gerçeğe uygun değerinin gerçekçi bir tahmini olmadığı kanıtlanırsa bu fiyat düzeltilir.
- c) Aktif bir piyasanın bulunmaması durumunda gerçeğe uygun değer bir değerlendirme tekniği kullanılarak tahmin edilir; tahmin yapılırken, normal iş koşullarında karşılıklı pazarlık ortamında ölçüm tarihinde gerçekleşen bir işlemde, işlem fiyatı belirlenmeye çalışılır. Değerleme yöntemleri, benzer bir varlık için karşılıklı pazarlık ortamında gerçekleşen piyasa fiyatının kullanılması, tahmini yapılan finansal araca benzer nitelikte bir aracın cari değerinin esas alınması, iskonto edilmiş nakit akışlarının analizlerini ve opsiyon fiyatlama modellerini içerir.

- Vergi Mevzuatı'na göre finansal araçların değerlendirme yöntemleri ile ilgili bilgiler şöyledir:

- *Maliyet bedeli (VUK 262)*; iktisadi bir kıymetin iktisap edilmesi veya değerinin artırılması münasebeti ile yapılan ödemelerle bunlara müteferri bilumum giderlerin toplamını ifade eder (Demir, 2009: 66; Akbulut, 2008: 2; Alomaliye, 2008: 3). Vergi Mevzuatı'na göre maliyet bedeli ile değerlendirilecek finansal varlıklara, Türk ve yabancı hisse senetleri ve tahviller örnek olarak verilebilir (İmamoğlu vd, 2013: 12).
- *Borsa rayici (VUK 263)*; gerek menkul kıymetler ve kambiyo borsasına, gerekse ticaret borsalarına kayıtlı olan iktisadi kıymetlerin değerlemeden evvelki son muamele gününde borsadaki muamelelerin ortalama değerini ifade eder (Demir, 2009: 66; Yıldız, 2009: 9). Normal koşullar dışında fiyatlarda bariz kararsızlıklar görülen hallerde, son muamele günü yerine, değerlemeye takaddüm eden otuz gün içindeki ortalama rayici esas olarak aldirmaya Maliye Bakanlığı yetkilidir. Vergi Mevzuatı'na göre borsa rayici ile değerlendirilecek finansal varlıklara, devlet tahvili, hazine bonoları (Yıldız, 2010: 12), menkul kıymetler, yabancı paralar (döviz) ve yabancı paralı alacaklar örnek olarak verilebilir (Akbulut, 2008: 4). Yabancı para cinsinden kasa mevcudu (VUK 280); borsa rayici ile değerlendirilir (Demir, 2009: 67). Borsa rayicinin takarrüründe muvazaa olduğu anlaşılırsa bu rayiç yerine alış bedeli esas alınır. Yabancı paranın borsa da rayici yoksa değerlendirme, Maliye Bakanlığı tarafından açıklanan kurlar ile yapılır (Akbulut, 2008: 4).
- *Tasarruf değeri (VUK 264)*; bir iktisadi kıymetin, değerlendirme gününde sahibi için arz ettiği gerçek değeridir (Demir, 2009: 66; Alomaliye, 2008: 3). Vergi Mevzuatı'na göre tasarruf değeri ile değerlendirilecek finansal varlıklara senetli alacaklar örnek olarak verilebilir (İmamoğlu vd, 2013: 12). VUK'un "vadesi gelmemiş olan senede bağlı alacaklar değerlendirme gününün kıymetine irca olunabilir" hükmü gereği, senetli alacaklar tasarruf değeri ile değerlendirilebilir. Bu takdirde senette faiz oranı açıklanmış ise bu oran, açıklanmamış ise Merkez Bankasının iskonto haddi uygulanır. Alacak senetlerini tasarruf değeri ile değerleyen mükelleflerin borç senetlerini de aynı şekilde işleme tabi tutması zorunlu kılınmıştır (Akbulut, 2008: 5). Alacakların değerlendirilmesi ve kıst gelir (VUK 281); alacaklar mukayyet değerleri ile değerlendirilir. Mevduat veya kredi sözleşmelerine müstenit alacaklar değerlendirme gününe

kadar hesaplanacak faizleri ile birlikte dikkate alınır. Vadesi gelmemiş olan senede bağlı alacaklar değerlendirme gününün kıymetine irca olunabilir. Bu takdirde, senette faiz nispeti açıklanmış ise bu nispet, açıklanmamış ise Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankasının resmi iskonto haddi uygulanır. Bankalar ve bankerler ile sigorta şirketleri alacaklarını Merkez Bankasının ya resmi iskonto haddini ya da muamelelerinde uyguladıkları faiz haddi ile değerlendirme günü kıymetine irca ederler (Demir, 2009: 67).

- *Mukayyet değer (VUK 265)*; bir iktisadi kıymetin muhasebe kayıtlarında gösterilen hesap değeridir (Demir, 2009: 66; Akbulut, 2008: 5; İmamoğlu vd, 2013: 12). Mukayyet değer uygulamalarda muhasebe değeri veya defter değeri olarak da adlandırılmaktadır. Vergi Mevzuatı hükümlerine göre mukayyet değerleriyle değerlendirilecek olan finansal varlıklara, senetsiz alacaklar örnek olarak gösterilebilir (Yıldız, 2010: 13).
- *İtibari değer (VUK 266)*; her nevi senetlerle, esham ve tahvillerin üzerinde yazılı olan değerdir (Demir, 2009: 66; Akbulut, 2008: 6). İtibari değer, uygulamada nominal değer veya yazılı değer olarak da adlandırılmaktadır (Yıldız, 2009: 10). Ayrıca, üzerinde yazılı olan değerlerle muhasebe kayıtlarına geçen paralar ve senetler gibi bazı iktisadi kıymetler için mukayyet değerler ile aynı adlandırılmaktadır. VUK'un 284. maddesine göre paralar ve pulların üzerinde yazılı olan değerler de itibari değer şeklinde tanımlanmıştır (İmamoğlu vd, 2013: 12). Vergi Mevzuatı'na göre itibari değeri ile değerlendirilecek finansal varlıklara, ulusal para ve çekler örnek verilebilir (Alomaliye, 2008: 4).
- *Menkul kıymetlerin değerlendirilmesi (VUK 279)*; hisse senetleri ile fon portföyünün en az %51'i Türkiye'de kurulmuş bulunan şirketlerin hisse senetlerinden oluşan yatırım fonu katılma belgeleri alış bedeliyle, bunlar dışında kalan her türlü menkul kıymet borsa rayici ile değerlendirilir. Borsa rayici yoksa veya borsa rayicinin muvazaalı bir şekilde oluştuğu anlaşılırsa değerlemeye esas bedel, menkul kıymetin alış bedeline vadesinde elde edilecek gelirin (kur farkları dâhil) iktisap tarihinden değerlendirme gününe kadar geçen süreye isabet eden kısmının eklenmesi suretiyle hesaplanır. Ancak, borsa rayici bulunmayan, getirisi ihraç edenin kar ve zararına bağlı olarak doğan ve değerlendirme günü itibariyle hesaplanması mümkün olmayan menkul kıymetler, alış bedeli ile değerlendirilir (Demir, 2009: 66; Akbulut, 2008: 4).

Aşağıdaki çizelge 5'te ve çizelge 6'da, finansal varlıklara ilişkin finansal araçların Tam Set TFRS, KOBİ TFRS ve Vergi Usul Kanunu'nda ki değerlendirme ölçütlerinin (ilk ölçüm ve sonraki ölçüm) karşılaştırması sunulmuştur:

Çizelge 5. Finansal Varlıklara İlişkin Finansal Araçların Değerleme Yöntemlerinin Karşılaştırılması (İlk Ölçüm)

Hesaplar	Tam Set TFRS Değerleme Ölçüsü	KOBİ TFRS Değerleme Ölçüsü	VUK Değerleme Ölçüsü
Kasa (TL)	Gerçeğe Uygun Değer	Gerçeğe Uygun Değer	İtibari Değer
Kasa (Döviz)	Gerçeğe Uygun Değer	Gerçeğe Uygun Değer	Borsa Rayici
Alınan Çekler (Vadesiz)	Gerçeğe Uygun Değer (Çek Bedeli)	Gerçeğe Uygun Değer (Çek Bedeli)	İtibari Değer
Alınan Çekler (Vadeli)	Gerçeğe Uygun Değer (İskonto Edilmiş Değer)	Gerçeğe Uygun Değer (İskonto Edilmiş Değer)	İtibari Değer
Bankalar (Vadesiz-TL)	Gerçeğe Uygun Değer	Gerçeğe Uygun Değer	Mukayyet Değer
Bankalar (Vadesiz-Döviz)	Gerçeğe Uygun Değer	Gerçeğe Uygun Değer	Borsa Rayici
Bankalar (Vadeli-TL)	Gerçeğe Uygun Değer	Gerçeğe Uygun Değer	İtibari Değer (Nominal Tutar)
Bankalar (Vadeli-Döviz)	Gerçeğe Uygun Değer	Gerçeğe Uygun Değer	Yatırılan Tutarın TL Karşılığı
Hisse Senetleri	Gerçeğe Uygun Değer	Gerçeğe Uygun Değer	Alış Bedeli
Özel Kesim Tahvil Senet ve Bonoları	Gerçeğe Uygun Değer	Gerçeğe Uygun Değer	Alış Bedeli
Kamu Kesimi Tahvil Senet ve Bonoları	Gerçeğe Uygun Değer	Gerçeğe Uygun Değer	Alış Bedeli

Hesaplar	Tam Set TFRS Değerleme Ölçüsü	KOBİ TFRS Değerleme Ölçüsü	VUK Değerleme Ölçüsü
Alıcılar	Gerçeğe Uygun Değer (İskonto Edilmiş Tutar)	Gerçeğe Uygun Değer (İskonto Edilmiş Tutar)	Mukayyet Değer
Alacak Senetleri	Gerçeğe Uygun Değer (İskonto Edilmiş Tutar)	Gerçeğe Uygun Değer (İskonto Edilmiş Tutar)	Tasarruf Değeri
Şüpheli Alacaklar	Gerçeğe Uygun Değer	Gerçeğe Uygun Değer	Tasarruf Değeri

Kaynak: (Demir, 2009: 68).

Yukarıdaki çizelge 5'te bazı finansal varlıkların değerlemesine ilişkin ilk ölçümünde yani ilk kayda alınmasında, hangi yöntemlere göre değerlendirileceği karşılaştırmalı olarak sunulmuştur. Aşağıdaki çizelge 6'da ise, bazı finansal varlıkların değerlemesine ilişkin, ilk değerlemeden sonraki ölçümünde yani sonraki kayda alınmasında, hangi yöntemlere göre değerlendirileceği karşılaştırmalı olarak sunulmuştur:

Çizelge 6. Finansal Varlıklara İlişkin Finansal Araçların Değerleme Yöntemlerinin Karşılaştırılması (Sonraki Ölçüm)

Hesaplar	Tam Set TFRS Değerleme Ölçüsü	KOBİ TFRS Değerleme Ölçüsü	VUK Değerleme Ölçüsü
Kasa (TL)	Gerçeğe Uygun Değer	Gerçeğe Uygun Değer	İtibari Değer
Kasa (Döviz)	Gerçeğe Uygun Değer	Gerçeğe Uygun Değer	Borsa Rayici
Alınan Çekler (Vadesiz)	Gerçeğe Uygun Değer (Çek Bedeli)	Gerçeğe Uygun Değer (Çek Bedeli)	İtibari Değer
Alınan Çekler (Vadeli)	İtfa Edilmiş Maliyet Değeri	İtfa Edilmiş Maliyet Değeri	İtibari Değer
Bankalar (Vadesiz-TL)	Gerçeğe Uygun Değer	Gerçeğe Uygun Değer	Mukayyet Değer

Hesaplar	Tam Set TFRS Değerleme Ölçüsü	KOBİ TFRS Değerleme Ölçüsü	VUK Değerleme Ölçüsü
Bankalar (Vadesiz-Döviz)	Gerçeğe Uygun Değer	Gerçeğe Uygun Değer	Borsa Rayici
Bankalar (Vadeli-TL)	İtfa Edilmiş Maliyet Değeri	İtfa Edilmiş Maliyet Değeri	Kıst Getiri
Bankalar (Vadeli-Döviz)	İtfa Edilmiş Maliyet Değeri	İtfa Edilmiş Maliyet Değeri	Kıst Getiri + Borsa Rayici
Hisse Senetleri	Gerçeğe Uygun Değer	Gerçeğe Uygun Değer	Alış Bedeli
Özel Kesim Tahvil Senet ve Bonoları	İtfa Edilmiş Maliyet Değeri	İtfa Edilmiş Maliyet Değeri	Borsa Rayici Veya Kıst Getiri
Kamu Kesimi Tahvil Senet ve Bonoları	İtfa Edilmiş Maliyet Değeri	İtfa Edilmiş Maliyet Değeri	Borsa Rayici Veya Kıst Getiri
Alıcılar	İtfa Edilmiş Maliyet Değeri	İtfa Edilmiş Maliyet Değeri	Mukayyet Değer
Alacak Senetleri	İtfa Edilmiş Maliyet Değeri	İtfa Edilmiş Maliyet Değeri	Tasarruf Değeri (Reeskont)
Şüpheli Alacaklar	Gerçeğe Uygun Değer	Gerçeğe Uygun Değer	Tasarruf Değeri

Kaynak: (Demir, 2009: 68).

Değerleme yöntemlerini karşılaştırdığımızda, Tam Set TFRS ile KOBİ TFRS arasında bir paralellik olduğu görülmektedir. Fakat VUK'a göre karşılaştırma yapıldığında ise, Standartlar ile Vergi Mevzuatı arasında, bazı finansal varlıklarda değerlendirme farklılıklarının olduğu görülmektedir. Değerleme yöntemlerinin farklılıklarından kaynaklanan durumlara ise, aşağıdaki finansal varlıkların muhasebeleştirilmesi başlıklı bölümde daha detaylı bir biçimde değinilecektir.

2.3.1.3. Finansal Varlıkların Muhasebeleştirilmesi

Finansal varlıklara ilişkin finansal araçların Tam Set TFRS, KOBİ TFRS ve Türk Vergi Mevzuatı açısından muhasebeleştirme yöntemlerine ilişkin açıklamalar ve uygulamalar aşağıdaki gibidir:

- Tam Set TFRS'ye göre finansal araçların muhasebeleştirme yöntemleri ile ilgili bilgiler şöyledir:

- *Finansal varlıkların normal yoldan alımı veya satımı ve muhasebe politikasının seçimi:* Normal yoldan alım veya satım; bir finansal varlığın, genellikle yasal düzenlemeler veya ilgili piyasa teamülleri çerçevesinde belirlenen bir süre içerisinde teslimini gerektiren bir sözleşme çerçevesinde satın alınması veya satılmasıdır. Bir finansal varlığın normal yoldan alımı veya satımı, ticari işlem tarihi veya teslim tarihi muhasebesi yöntemlerinden birisi kullanılarak muhasebeleştirilir. Aynı şekilde sınıflandırılmış tüm finansal varlıkların her türlü alış ve satış işlemlerine, aynı yöntem tutarlı bir biçimde uygulanır. Yani işletmenin muhasebe politikası olarak bu yöntemlerden birini seçmesi ve seçtiği yöntemi de tutarlı bir şekilde devam ettirmesi gerekir (Güler, 2012: 836-837).
- *Finansal varlıkların ilk muhasebeleştirilmesi:* Bir finansal varlık sadece, finansal aracın sözleşmeye bağlı hükümlerine taraf olunması halinde muhasebeleştirilir. Bu ilkeye göre işletmenin, bir sözleşmenin tarafı haline gelmesi ve bunun sonucunda nakit elde etmeye ilişkin yasal bir hakkının oluşması gerekir. Bu durumda ilgili koşulsuz alacak varlık olarak muhasebeleştirilir. Bir finansal varlık ilk muhasebeleştirilmesi sırasında gerçeğe uygun değerinden ölçülerek muhasebeleştirilir. İlk kayıta (ölçümde) işlem maliyetleri, maliyete dâhil edilmez, doğrudan gider yazılır. Ancak, ilk kayıttan sonra, itfa edilmiş maliyeti ile muhasebeleştirilmesi gereken finansal varlıkların ilk kayıtlarında varlığın edinimi ile ilgili işlem maliyetleri gerçeğe uygun değerine ilave edilir. İşlem maliyetleri; bir finansal varlığın elde edilmesine yönelik yapılan ek maliyetlerdir. Ek maliyet ise; bir finansal varlığın elde edilmemiş olduğu zaman oluşmayacak olan maliyettir (Güler, 2012: 837-838).
- *Finansal varlıkların ilk kayıttan sonra muhasebeleştirilmesi:* Finansal varlıklar ilk olarak gerçeğe uygun değerle kayda alındıktan sonra, daha

sonraki dönemlerde ise ya itfa edilmiş maliyet değeri ile ya da gerçeğe uygun değeri ile muhasebeleştirilir (Güler, 2012: 842).

a) *Finansal varlıkların ilk kayıttan sonra gerçeğe uygun değeri ile ölçümü*; bir finansal varlık, itfa edilmiş maliyet değeri üzerinden ölçülemiyorsa gerçeğe uygun değeri ile ölçülür. İlk kayıttan sonraki ölçümler yıl sonu değerlemeleridir (Güler, 2012: 842).

b) *Finansal varlıkların ilk kayıttan sonra itfa edilmiş maliyeti ile ölçümü*; işletme, sözleşmeye bağlı bir finansal varlıktan belirli tarihlerde sadece anapara ve anapara bakiyesine ilişkin faiz alıyor ve bu amaçla (nakit akışlarını tahsil etme niyeti ile) elde tutuyorsa, finansal varlık itfa edilmiş maliyeti ile ölçülür. Bir finansal varlık, itfa edilmiş maliyeti üzerinden ölçülemiyorsa gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçülür. Bir finansal varlığın ilk muhasebeleştirilmesi sırasında ölçülen değerinden anapara geri ödemeleri düşüldükten sonra anılan ilk tutar ile vadedeki tutar arasındaki farkın etkin faiz yöntemi kullanılarak hesaplanan birikmiş itfa payı düşüldükten veya eklendikten ve değer düşüklüğü ya da tahsil edilmeme durumuna ilişkin her türlü indirimin yapılmasından (doğrudan doğruya veya bir karşılık hesabı kullanılarak) sonra geriye kalan tutardır. Etkin faiz yöntemi; bir finansal varlığın veya borcun itfa edilmiş maliyetlerinin hesaplanması ve ilgili faiz gelir veya giderlerinin ilişkili olduğu döneme dağıtılması yöntemidir (Güler, 2012: 844).

c) *İtfa edilmiş maliyeti ile ölçülen finansal varlıklarda değer düşüklüğü ve tahsil edilememesi*; gerçeğe uygun değeri ile değerlendirilen finansal varlıklarda değer düşüklüğü hesaplanmaz. Çünkü bunlar zaten gerçeğe uygun değerle değerlendirilmekte ve değer düşüklüğü varsa kar/zararda muhasebeleştirilir. Bu nedenle söz konusu değer düşüklüğü sadece itfa edilmiş maliyeti ile ölçülen finansal varlıklara mahsustur. Her raporlama dönemi sonunda itfa edilmiş maliyetinden ölçülen finansal varlıkların değer düşüklüğüne uğradığına dair tarafsız göstergeler bulunup bulunmadığı değerlendirilir. Değer azalışına ait bir göstergenin bulunması durumunda, değer düşüklüğünün zararının tutarı, gelecekteki tahmini nakit akışlarının (gelecekteki kredi zararları hariç) üzerinden iskonto edilerek hesaplanan bugünkü değeri ile defter değeri arasındaki fark olarak ölçülür. Varlığın defter değeri, doğrudan veya bir karşılık

hesabı kullanılmak suretiyle azaltılır. İlgili zarar tutarı kar/zararda muhasebeleştirilir. Değer düşüklüğü muhasebeleştirildikten sonra meydana gelen bir olay ile değer düşüklüğünün zararı azalması halinde, daha önce muhasebeleştirilen değer düşüklüğü zararı doğrudan doğruya veya bir karşılık hesabı aracılığıyla iptal edilir. İptal edilen tutar kar/zararda muhasebeleştirilir. Değer düşüklüğü zararından sonra elde edilen faiz gelirleri ise, gelecekteki nakit akışlarının değer düşüklüğünün ölçülmesinde kullanılan faiz oranı kullanılarak muhasebeleştirilir (Güler, 2012: 853-854).

- d) *Finansal varlıkların bilanço dışı bırakılması*; daha önce işletmenin bilançosuna yansıtılmış bir finansal varlığın işletmenin bilançosundan çıkarılması işlemidir. İşletme sadece şu durumlarda finansal varlıklarını bilanço dışı bırakabilir; finansal varlıktan kaynaklanan nakit akışlarına ilişkin sözleşmeden kaynaklanan hakkın süresinin dolması, finansal varlıktan kaynaklanan nakit akışlarına ilişkin sözleşmeden doğan hakkın devredilmesi ve devir işleminin bilanço dışı bıraktırmayı gerektirmesidir (Güler, 2012: 856).
- e) *Finansal varlıklarda yeniden sınıflandırma*; işletmenin kullandığı finansal varlık yönetim modelinin değiştirilmesi durumunda bu değişikliklerden etkilenen tüm finansal varlıklar için yapılır. Yeniden sınıflandırma işlemleri, yeniden sınıflandırma tarihinden itibaren ileriye yönelik olarak uygulanır. Bu tür durumlarda daha önce muhasebeleştirilmiş olan kazanç, kayıp ve faizler için herhangi bir işlem yapılmaz. Bir finansal varlığın gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçülecek şekilde yeniden sınıflandırılması durumunda, ilgili varlığın gerçeğe uygun değeri yeniden sınıflandırma tarihinde belirlenir ve önceki defter değeri ile gerçeğe uygun değeri arasındaki farktan kaynaklanan kazanç ya da kayıp, kar/zararda muhasebeleştirilir. Bir finansal varlığın itfa edilmiş maliyet değeri üzerinden ölçülecek şekilde yeniden sınıflandırılması durumunda, yeniden sınıflandırma tarihindeki gerçeğe uygun değer, varlığın yeni defter değerini oluşturur (Güler, 2012: 859).

- KOBİ TFRS'ye göre finansal araçların muhasebeleştirme yöntemleri ile ilgili bilgiler şöyledir:

KOBİ TFRS'de finansal araçların muhasebeleştirilmesinde iki seçenek yer almaktadır. Bunlardan ilki; bir bütün olarak Bölüm-11 ve Bölüm-12 hükümlerinin uygulanmasıdır. İkincisi ise; TMS-39 Finansal Araçlar Muhasebeleştirme ve Ölçme Standardının muhasebeleştirme ve ölçme hükümleri ile Bölüm-11 ve Bölüm-12'nin açıklama hükümlerinin uygulanmasıdır. Bu iki seçenekten birinin seçilmesi muhasebe politikası tercihidir. Seçilen yöntem, işletmenin finansal durumu, performansı ve nakit akışları hakkında güvenilir bilgi sunmadığı düşünülüyorsa yöntem değiştirilebilir. Seçilen yöntemin değiştirilmesi muhasebe politikasının değiştirilmesi niteliğindedir ve bu politika değişikliği geriye dönük olarak karşılaştırmalı finansal tablolar üzerinde düzeltilir ve dipnotlarda gerekli açıklamalar yapılır (Karapınar vd, 2012: 165).

- *Finansal varlıkların ilk muhasebeleştirilmesi:* Bir finansal varlık sadece, işletmenin bu aracın sözleşmeye dayalı hükümlerine taraf olması halinde muhasebeleştirilmesini gerektirir. Bu ilkeye göre işletmenin, bir sözleşmenin tarafı haline gelmesi ve bunun sonucunda nakit elde etmeye ilişkin yasal bir hakkının oluşması gerekir. Bu durumlarda finansal araçlar finansal varlık olarak muhasebeleştirilir. Bir finansal varlık sözleşme hükümlerine göre gerçekte bir finansman işlemi olmadığı sürece ilk muhasebeleştirmede işlem fiyatıyla muhasebeleştirilir. İşlem fiyatlarına işlem maliyetleri de dâhildir. Ancak gerçeğe uygun değerle ölçülen adi ve imtiyazlı paylar gibi finansal araçların daha sonraki ölçümlerinde de gerçeğe uygun değeriyle ölçüleceği için işlem fiyatına işlem maliyetleri dâhil edilmez ve gerçeğe uygun değer üzerinden ölçülen finansal araçların işlem maliyetleri doğrudan gider olarak muhasebeleştirilir (Karapınar vd, 2012: 166).
- *Finansal varlıkların muhasebeleştirme sonrasında ölçümü:* Her bir raporlama tarihinin sonunda finansal araçlar, karşılaşılabilecek işlem maliyetleri için herhangi bir indirim yapılmaksızın şu şekillerde ölçülür (Karapınar vd, 2012: 171):
 - a) Gerçeğe uygun değeri güvenilir olarak ölçülebilen finansal araçlar (hisse senedi yatırımları gibi) gerçeğe uygun değeri ile ölçülür ve gerçeğe uygun değerinde meydana gelen değişiklikler, kar/zarara yansıtılarak muhasebeleştirilir (Karapınar vd, 2012: 171).

b) Gerçeğe uygun değerle ölçülen bir varlık için gerçeğe uygun değerini güvenilir ölçümü artık mevcut değilse, bu varlığın güvenilir olarak ölçülebildiği en son tarihteki defter değeri, söz konusu varlığın yeni maliyeti olur. Gerçeğe uygun değeri güvenilir olarak ölçülünceye kadar, varlık, maliyet değerinden değer düşüklüğü tutarı indirilerek ölçülür (Karapınar vd, 2012: 172).

c) Finansman işlemi taşımayan finansal varlıklar, işlem değeri üzerinden varsa değer düşüklüğü düşülen tutar üzerinden ölçülür. Eğer finansal işlem taşıyorsa finansal varlıklar, piyasa faiz oranı ile gelecekteki değerinin bugüne indirgenmiş değeri ile ölçülür (Karapınar vd, 2012: 173).

- *Maliyet veya itfa edilmiş maliyet ile ölçülen finansal varlıklarda değer düşüklüğü:* Her raporlama dönemi sonunda maliyet bedeli veya itfa edilmiş maliyet ile ölçülen tüm finansal varlıklar değer düşüklüğünün olup olmadığı değerlendirilir ve değer düşüklüğüne ilişkin bir kanıt varsa değer düşüklüğü zararını kar/zararda muhasebeleştirir. Değer düşüklüğü bir karşılık hesabı ile yapılabileceği gibi doğrudan finansal varlığın defter değerinden düşülerek de yapılabilir (Karapınar vd, 2012: 185).
- *Finansal varlığın bilanço dışında bırakılması:* Finansal varlıktan gelen nakit akışlarıyla ilgili sözleşme kapsamındaki haklar, zaman aşımına uğradığında ya da söz konusu haklar elde edildiğinde finansal durum tablosu (bilanço) dışında bırakılır. Finansal varlığın sahipliğine ilişkin risk ve getiriler önemli ölçüde karşı tarafa devredildiğinde de finansal araçlar bilanço dışında bırakılır. Finansal varlığa ilişkin bazı önemli risk ve getirileri elinde tutmasına rağmen, varlığın kontrolünü diğer bir tarafa devrettiğinde, diğer tarafın varlığı ilişkili olmayan üçüncü bir tarafa satma hakkı bulunduğu ve bu devri tek taraflı olarak gerçekleştirebildiğinde bilanço dışında bırakılır (Karapınar vd, 2012: 190-191).

- Vergi Mevzuatı'na göre finansal varlıkların muhasebeleştirme esasları ile ilgili bilgiler şöyledir:

Vergi Mevzuatı'na göre finansal tablolar, muhasebenin tahakkuk esasına göre hazırlanır, işlem ve olaylar olduğu zaman tahakkuk ettirilir ve ilgili oldukları dönemin muhasebe kayıtlarına aktarılarak, o dönemin finansal raporları hazırlanır.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile işletmelerin, 01.01.2013 tarihinden itibaren zorunlu hale getirilen Türkiye Muhasebe Standartları kapsamındaki tahakkuk ilkesiyle Vergi Mevzuatı'nda ki tahakkuk ilkesinin içerik farkının ortaya koyulması gerekmektedir. Çünkü bu farklar, ticari kar ile mali kar arasında farklılık doğmasına sebep olmaktadır (Yıldırım, 2012).

Vergi Mevzuatı'nda kazancın tespitinde iki temel ilkenin dikkate alınması gerekmektedir. Birinci ilke tahakkuk esası, ikinci ilke ise dönemsellik ilkesidir. Tahakkuk esası, hâsılat veya giderin içerik veya tutar olarak kesinleşmesidir. Kazancın tespitinde, bir hâsılat unsurunun doğuşu veya bir gider unsurunun doğuşu yeterli olup, tahsilât ve ödemeler kazancın tespitinde dikkate alınmazlar. Dönemsellik esası ise, işletmelerin sürekliliği kavramı uyarınca sınırsız kabul edilen ömrünün belirli dönemlere bölünmesi ve her dönemin faaliyet sonuçlarının diğer dönemlerden bağımsız olarak saptanmasıdır. Gelir ve giderlerin tahakkuk esasına göre muhasebeleştirilmesi, hâsılat, gelir ve karların aynı döneme ait maliyet, gider ve zararlar ile karşılaştırılması bu kavramın bir gereğidir. Vergi Mevzuatı'na göre tahakkuk ilkesi, mahiyet ve tutar olarak kesinleşmeyi ifade ederken, Standartlara göre ise, gelirlerin ve giderlerin muhtemel olması ve güvenilir bir ölçümün yapılabildiği sürece tahmin sonucu tespit edilen tutarın tahakkuk için yeterli sayılmıştır. Bu açıdan bakıldığında VUK ile Standartlar arasında farkların olduğu görülmektedir (Yıldırım, 2012).

Ekonomik varlık ve kaynaklar ile mali nitelikteki işlemlerin muhasebeye konu edilebilmesi için ortak bir ölçü birimi olan para ile ifade edilmeleri gerekmektedir. Varlık ve kaynakların gerek ilk defa muhasebeleştirilmesinde, gerekse izleyen dönemlerde finansal tablolara yansıtılmasında esas alınacak parasal değer belirlenmesi işlemi, değerlemenin konusunu oluşturmaktadır. Değerlemenin amacı, işletmenin finansal durumunu ve faaliyet sonucunu gerçeğe uygun bir biçimde tespit etmektir. Varlık ve kaynakların işletmeye girdiği tarihteki değeri çoğunlukla cari değerini yansıtmaktadır. Ancak, izleyen dönemlerde ekonomik hayattaki değişimlerden dolayı tarihi maliyet ile cari değer birbirinden farklılaşabildiği görülmektedir. Muhasebede işlem ve olayların, maliyet esasına göre kaydedilmesi, çoğu zaman kayıtlar ile gerçek durumun birbirinden farklı olmasına, bu durum ise tarihi maliyet esasına göre düzenlenen finansal tabloların, işletmelerin gerçek durumunu yansıtmayacağı yönünde kaygılara neden olmaktadır. Muhasebe biliminde bu kaygıları giderebilmek amacıyla değişik değerlendirme ölçütleri geliştirilmiştir. Vergi

Usul Kanunu'na göre değerleme hükümleri; işletme faaliyetlerine, aktif ve pasiflere anlamlı parasal miktarların tayin edilmesi sürecidir. Kanunda değerlemenin tanımları yapılmış ve hangi iktisadi kıymetin hangi değerleme ölüsüne göre değerleneceği açıklanmıştır. İşletmeler, bu değerleme yöntemlerine göre iktisadi kıymetlerini muhasebeleştirecektir (Akbulut, 2008: 1-2).

Buraya kadar yapılan açıklamalarda Tam Set TFRS, KOBİ TFRS ve Türk Vergi Mevzuatı'na ilişkin, genel olarak muhasebeleştirme politikalarına, açıklamalarına ve uygulama yöntemlerine değinilmiştir. Aşağıdaki alt başlıklarda ise, hem Tam Set TFRS'ye ve KOBİ TFRS'ye göre hem de Türk Vergi Mevzuatı açısından, ana hesaplar bazında bazı finansal varlıkların muhasebeleştirme yöntemlerine ve uygulamalarına açıklık getirilecektir.

2.3.1.3.1. Kasa Hesabının İncelenmesi

Bu bölümde kasa hesabının ulusal para (TL) ve yabancı para (döviz) ile ilgili olarak Tam Set TFRS, KOBİ TFRS ve Vergi Mevzuatı açısından muhasebeleştirme uygulamalarına değinilecektir.

Bu hesap, işletmenin elinde bulunan ulusal ve yabancı paraların TL cinsinden karşılığının izlenmesi için kullanılır (Altuncu ve Kütük, 2009: 39). Tahsil olunan para tutarları bu hesabın borcuna, ödeme tutarları ise bu hesabın alacağına kaydedilir (İmamoğlu vd, 2013: 18). Günümüzde işletmeler, Türk Lirası'nın yanında yabancı para cinsinden de işlem yapmaktadırlar. Bu sebeple kasa hesabının altında, TL ve döviz gibi nakitlerin incelenebilmesi için yardımcı hesaplar oluşturularak kasa hesabı incelenmelidir (Dokur vd, 2013: 19).

Para (nakit) Tam Set TFRS'ye ve KOBİ TFRS'ye göre finansal varlık olarak kabul edilmektedir. nk bir değişim aracını temsil eder ve dolayısıyla, bütün işlemlerin llmesi ve finansal tablolara yansıtılmasında esas teşkil etmektedir (Güler, 2012: 873). VUK'a göre ise para (nakit), iktisadi kıymet olarak kabul edilmektedir. Sınıflandırma açısından bakıldığında, Standartlar ile VUK arasında bir farklılık olsa da değerleme yöntemleri ve muhasebeleştirme uygulamaları arasında bir paralellik söz konusudur.

Kasadaki ulusal para (TL) cinsinden nakit değerler; Standartlara göre ilk ölümünde (kayda alınmasında) ve sonraki ölümünde (değerlemesinde) gerçeğe uygun değeriyle değerleneceği belirtilmiştir (Dokur vd, 2013: 19). VUK'un 284.

maddesine göre ise, ulusal paraların üzerinde yazılı olan değerler ile yani itibari değeri ile değerlendirileceği belirtilmiştir (Dündar, 2010: 31). Bu açıdan bakıldığında, kasadaki TL mevcutlarının değerlendirilmesi ve muhasebeleştirilmesi yönünden, Standartlar ile VUK arasında bir farkın bulunmadığı anlaşılmaktadır (Güler, 2012: 873).

Kasadaki yabancı para (döviz) cinsinden nakit değerler; Standartlara göre ilk ölçümünde (kayda alınmasında) ve sonraki ölçümünde (değerlenmesinde) gerçeğe uygun değeri ile değerlendirileceği belirtilmiştir. VUK'a göre yabancı paralar ise, döviz alış bedeli ile kayda alınırlar. VUK'un 284. maddesine göre, yabancı paralar hakkında 280. madde hükmü uygulanacağı belirtilmiştir. VUK'un 280. maddesine göre ise, yabancı paralar borsa rayici ile değerlendirilir (Güler, 2012: 873). VUK'un 280. maddesine göre, borsada işlem gören yabancı paraların borsa rayicine göre, borsada işlem görmeyen yabancı paraların ise Maliye Bakanlığı'nın tespit ve ilan edeceği kurlara göre değerlendirileceği hüküm altına alınmıştır (İmamoğlu vd, 2013: 24). Borsa rayicinin oluşumunda muvazaa olduğu anlaşılırsa, bu rayiç yerine alış bedeli esas alınacağı belirtilmiştir (Dündar, 2010: 31). Ülkemizde henüz resmi bir döviz borsası bulunmadığı için, tüm döviz değerlendirme kurlarını Maliye Bakanlığı tespit ve ilan etmektedir (Altuncu ve Kütük, 2009: 40). Maliye Bakanlığı'nca kur ilan edilmediği durumlarda ise, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nca ilan edilen kurların esas alınması gerektiği vurgulanmaktadır (Dündar, 2010: 31). Yabancı paraların dönem sonlarında kur değerlendirilmesi sonucu ortaya çıkacak olumlu farklar ilgili aktif değerlere eklenerek "646 Kambiyo Karları" hesabında muhasebeleştirilmesi, ortaya çıkabilecek olumsuz farklar ise ilgili aktif değerinden düşülerek "656 Kambiyo Zararları" hesabında gider kaydı yapılarak muhasebeleştirilmesi gerekmektedir (Altuncu ve Kütük, 2009: 40). Ayrıca, VUK'a göre hesaplanacak kur farkı ile Standartlar'a göre piyasa fiyatı ile yapılacak değerlendirme sonrası oluşabilecek kur farkı arasındaki farkların, mali karın tespitinde ticari kazançta ilave edilmesi veya düşülmesi gerekmektedir (Güler, 2012: 873). Gerçeğe uygun değeri güvenilir olarak tespit edilebilen yabancı paralarda, böyle bir işlemin yapılmasına gerek kalmamaktadır.

Örnek: ABC işletmesi, 17.12.2013 tarihinde 1.000,- TL tutarındaki malını peşin olarak satmıştır (KDV %18'dir). ABC işletmesi, 25.12.2013 tarihinde 2.000,- TL tutarındaki senetsiz borcunu Bay E'ye nakit olarak ödemiştir.

İstenen: Tam Set TFRS, KOBİ TFRS ve Türk Vergi Mevzuatı'na göre ulusal para (TL) cinsinden nakit değerleri muhasebeleştiriniz.

Çözüm: Kasadaki ulusal para (TL) cinsinden nakit değerlerin ilk kayda alınmasında ve sonraki kayıtlarında Tam Set TFRS, KOBİ TFRS ve Türk Vergi Mevzuatı açısından değerlendirme ve muhasebeleştirme uygulamalarında farklılık bulunmamaktadır. Örneğin çözümü aşağıdaki gibi yapılmaktadır:

17/12/2013	
100 KASA HESABI	1.180,-
100.10 Merkez Kasa (TL)	
391 HESAPLANAN KDV HESABI	180,-
600 YURTIÇİ SATIŞLAR HESABI	1.000,-

25/12/2013	
320 SATICILAR HESABI	2.000,-
320.10 Satıcı Bay E	
100 KASA HESABI	2.000,-
100.10 Merkez Kasa (TL)	

Yukarıdaki muhasebeleştirme uygulamalarından da görüleceği üzere, ulusal para cinsinden (TL) nakit değerlerin ilk kayda alınmasında ve sonraki ölçümlerinde, Standartlara göre gerçeğe uygun değeri ile değerlendirilerek muhasebeleştirilirken, VUK'a göre ise itibari değeri ile değerlendirilerek muhasebeleştirilmektedir. Sonuç olarak, Standartlar ile VUK arasında farklılıkların bulunmadığı anlaşılmaktadır.

Örnek: ABC işletmesi, 25.12.2013 tarihinde 1 Euro = 1,90 TL kuru üzerinden 1.000 Euro satın almış ve dövizin alınmasına aracılık eden kuruluşa %1 oranında komisyonu peşin olarak ödemiştir. Dönem sonunda (31.12.2013 tarihinde) 1 Euro = 2,00 TL kuru üzerinden işlem gördüğü bilinmektedir.

İstenen: Tam Set TFRS, KOBİ TFRS ve Türk Vergi Mevzuatı'na göre yabancı para (döviz) cinsinden nakit değerleri muhasebeleştiriniz.

Çözüm: Kasadaki yabancı para (döviz) cinsinden nakit değerlerin ilk kayda alınmasında ve sonraki ölçümlerinde Tam Set TFRS, KOBİ TFRS ve Türk Vergi Mevzuatı açısından değerlendirme ve muhasebeleştirme uygulamaları açısından farklılık bulunmamaktadır. Standartlara göre, gerçeğe uygun değeri ile ilk kayda alınan finansal varlıkların sonraki ölçümlerinde de, gerçeğe uygun değeri ile değerlendirilen finansal varlıklara işlem maliyetlerinin dâhil edilmeyerek bir gider hesabı ile muhasebeleştirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca, gerçeğe uygun değeri güvenilir olarak tespit edilebilen yabancı paraların ilk kayda alınmasında da, işlem maliyetleri gerçeğe uygun değerine ilave edilmeyerek bir gider hesabında muhasebeleştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. VUK uygulamalarında ise bu uygulamalar aynen geçerli olup, işlem maliyetleri dövizin alış maliyetine eklenmeyerek gider hesabında muhasebeleştirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Örneğin çözümü aşağıdaki gibi yapılmaktadır:

25/12/2013		
100 KASA HESABI	1.900,-	
100.20 Döviz Kasa (Euro)		
653 KOMİSYON GİDERLERİ HESABI	19,-	
100 KASA HESABI		1.919,-
100.10 Merkez Kasa (TL)		
1 Euro = 1,90 TL × 1.000 Euro = 1.900,- TL		

Dönem sonunda hem Standartlar açısından hem de VUK açısından bakıldığında, dövizin ilk kayda alındığındaki kur değeri ile dönem sonundaki sonraki kayıtlarda oluşabilecek kur değerleri arasındaki farkların, olumlu farklarda “646 Kambiyo Karları” hesabında, olumsuz farklarda ise “656 Kambiyo Zararları” hesabında muhasebeleştirilmesi gerekmektedir.

31/12/2013	
100 KASA HESABI	100,-
100.20 Döviz Kasa (Euro)	
646 KAMBİYO KARLARI HESABI	100,-
1 Euro = 2,00 TL × 1.000 Euro = 2.000,- TL	
2.000,- TL – 1.900,- TL = 100,- TL	

2.3.1.3.2. Alınan Çekler Hesabının İncelenmesi

Bu bölümde alınan çeklerin (vadeli ve vadesiz) Tam Set TFRS, KOBİ TFRS ve Vergi Mevzuatı açısından muhasebeleştirme uygulamalarına değinilecektir.

Çek, günümüzde işletmelerin ticari hayatlarında önemli bir değişim aracı olarak kullanılmaktadır. Çekler, kanunen görüldüğünde ödenecek senetlerdendir. Çek her ne kadar görüldüğünde ödenecek senetlerden olmasına rağmen, ülkemiz ticari uygulamalarında ileri tarihli (vadeli) çeklerinde kullanıldığı yaygın olarak görülmektedir (Dokur vd, 2013: 26). 5941 sayılı Çek Kanunu'nun 3. maddesinin 8 numaralı fıkrasına göre, üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihinden önce ibraz edilen çekin karşılığının kısmen veya tamamen ödenmemiş olması halinde, bu çekle ilgili olarak hukuki bir takibin yapılamayacağı belirtilmektedir. İleri düzenleme tarihli çekle ilgili olarak hukuki takip yapılabilmesi için, çekin üzerindeki düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesi ve karşılıksızdır işlemine tabi tutulması şarttır. Yapılan bu düzenleme ile çekler resmen, vadeli ve vadesiz ayrımına tabi tutulduğu için, alınan çeklerin incelenmesi de aynı şekilde yapılması gerekmektedir (Güler, 2012: 874).

Alınan vadesiz çekler; ilk ölçümünde (kayda alınmasında) ve sonraki ölçümünde (değerlemesinde) Standartlara göre gerçeğe uygun değeriyle değerlendirileceği belirtilmiştir. VUK açısından bakıldığında ise, vadesiz çekler nakit para anlamındadır ve dolayısıyla da itibari kıymetiyle yani üzerinde yazılı olan değerle kayda alınırlar. Sonraki değerlemeleri de kayıtlı değeri ile yapılacağı belirtilmiştir. Kısaca, Standartlar ile VUK arasında alınan vadesiz çeklerin muhasebeleştirilmesinde bir fark olmadığı anlaşılmaktadır (Güler, 2012: 874).

Alınan vadeli çekler; Standartlara göre ilk kayda alınırken çekin üzerindeki yazılı tutar, etkin faiz yöntemine göre reeskonta tabi tutularak içerisindeki faiz ayıklanır. Hesaplanan faiz, çekin yazılı tutarından indirildikten sonra kalan tutar hâsılat olarak kaydedilir. Faiz ise, önce ertelenmiş gelirler hesabına alınır daha sonra işlemiş faizler, faiz gelirleri hesabına aktarılarak ertelenmiş gelirler hesabı kapatılır. VUK açısından bakıldığında reeskont, vadesi gelmemiş senede bağlı alacağın, iskonto suretiyle değerlendirme gününün kıymetine indirgenmesi demektir. Senetsiz alacaklara reeskont yapılmaz. VUK'un 281. ve 285. maddelerine göre alacak ve borç senetlerinin reeskonta tabi tutulma mecburiyetleri yoktur, yani ihtiyaridir. Ancak, alacak senetleri reeskonta tabi tutulmuşsa 285. maddenin son fıkrasına göre borç senetlerinin de reeskonta tabi tutulması zorunlu kılınmıştır. Şüpheli alacak ve değersiz alacak durumuna düşen senetlere reeskont yapılamaz. Senette faiz nispeti açıklanmışsa bu nispet, eğer açıklanmamışsa Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın resmi iskonto haddi uygulanır. Uygulanan iskonto, iç iskonto formülüdür. Bu açıklamalara göre alınan vadeli çeklere yasa gereği reeskont yapılamaz. Dolayısıyla, Standartlara göre yapılan reeskont işlemi neticesinde, VUK'a göre kaydedilmesi gereken hasılatla göre eksik yazılan hasılat tutarının değerlendirme gününde, ticari kazançta ilave edilmesi gerekir (Güler, 2012: 874).

Örnek: ABC işletmesi, 20.12.2013 tarihinde alıcısı Bay E'nin senetsiz borcuna mahsuben 5.000,- TL tutarında bir çek (vadesiz çek) almıştır. ABC işletmesi, vadesiz çekini 22.12.2013 tarihinde bankadan nakit olarak tahsil etmiştir.

İstenen: Tam Set TFRS, KOBİ TFRS ve Türk Vergi Mevzuatı'na göre alınan vadesiz çeki muhasebeleştiriniz.

Çözüm: Alınan vadesiz çekler, Standartlara göre ilk kayda alınmasında ve sonraki ölçümünde, gerçeğe uygun değeri üzerinden kayda alınmaktadır. VUK'a göre ise vadesiz çekler, üzerinde yazılı olan değerle yani itibari değeri ile kayda alınmaktadır. Bu açıklamalara göre Standartlar ile VUK arasında vadesiz çeklerin kayda alınmasında farklılıkların olmadığı anlaşılmaktadır. Örneğin çözümü aşağıdaki gibi yapılmaktadır:

20/12/2013			
	101 ALINAN ÇEKLER HESABI		5.000,-
	101.10 Alınan Vadesiz Çek		
	120 ALICILAR HESABI		5.000,-
	120.10 Bay E		

ABC işletmesi aldığı vadesiz çekini ilk kayda alırken, hem Tam Set TFRS'ye ve KOBİ TFRS'ye göre hem de VUK'a göre yukarıdaki gibi bir muhasebeleştirme kaydı ile kayda almalıdır. İşletme, almış olduğu vadesiz çekini tahsil etmesi durumunda ise (sonraki kayıt) ilgili muhasebe kaydını aşağıdaki gibi yapılmalıdır:

22/12/2013			
	100 KASA HESABI		5.000,-
	100.10 Merkez Kasa (TL)		
	101 ALINAN ÇEKLER HESABI		5.000,-
	101.10 Alınan Vadesiz Çek		

Örnek: ABC işletmesi, 01.12.2013 tarihinde 20.000,- TL tutarında hammadde (kumaş) satmıştır ve karşılığında alıcısı Bay E bir vadeli çek keşide ederek ABC işletmesine teslim etmiştir. Çekin vadesi 2 ay olup, piyasadaki benzer borçlanma araçları için ödenen faiz oranının ise %20 olduğu bilinmektedir.

İstenen: Tam Set TFRS, KOBİ TFRS ve Türk Vergi Mevzuatı'na göre alınan vadeli çeki muhasebeleştiriniz.

Çözüm: Tam Set TFRS'ye ve KOBİ TFRS'ye göre alınan vadeli çekler, ilk olarak alacak senetleri hesabına aktarılmalıdır. Daha sonra, etkin faiz yöntemine göre itfa edilmiş maliyet bedeli hesaplanarak içerisindeki faiz ayıklanmalı ve kalan tutar hâsılât unsuru olarak kaydedilmelidir. Faiz ise, ilk olarak ertelenmiş vade farkları gelirleri hesabında izlenir, ilgili faiz gelirleri ilgili dönemlere uygun bir biçimde dağıtıldıktan sonra bu hesap vade bitiminde tamamen kapatılır. Tekdüzen Hesap

Planı'nda ertelenmiş vade farkları gelirleri hesabı adı altında bir hesap bulunmadığı için bu hesap yerine ticari alacaklar hesap grubu altında bulunan “122 Alacak Senetleri Reeskontu” hesabı da kullanılabilir. VUK'a göre ise, kanunen çeklere reeskont hesaplanamaz. Çekler, kanunen görüldüğünde ödenecek bir kıymet olduklarından dolayı, ileri tarihli düzenlenen çekler alacak senetleri gibi işleme tabi tutulmak zorundadırlar. Bu sebeple de ileri tarihli düzenlenen çekler, Standartlara ve VUK'a göre ilk olarak alacak senetleri hesabına aktarılarak dönem sonunda reeskont işlemi yapılmalıdır. Dönem sonunda hesaplanan reeskont faiz giderleri bir sonraki dönemde reeskont faiz gelirlerine dönüştürülerek etki ortadan kaldırılmalıdır. Kısaca vadeli çeklerin ilk ve sonraki kayıtlarında, Standartlar ile VUK arasında farklılıkların bulunduğu görülmektedir. İlgili hesaplamalar ve muhasebeleştirme uygulamaları aşağıdaki gibidir:

- Tam Set TFRS'ye ve KOBİ TFRS'ye göre kayıtlar:

$$\text{İtfa Edilmiş Maliyet Değeri} = \frac{20.000}{(1 + 0,20)^{\frac{2}{12}}} \cong 19.402, -\text{TL}$$

$$20.000 - 19.402 = 598, -\text{ TL faiz geliri}$$

$$\text{Faiz Geliri}_{2013} = 299, -\text{TL}$$

$$\text{Faiz Geliri}_{2014} = 299, -\text{TL}$$

01/12/2013	
101 ALINAN ÇEKLER HESABI	20.000,-
101.10 Alınan Vadeli Çek	
122 ALACAK SENETLERİ REESKONTU HESABI	598,-
600 YURTIÇİ SATIŞLAR HESABI	
Mal satılması ve karşılığında vadeli çekin alınması	19.402,-

01/12/2013	
121 ALACAK SENETLERİ HESABI	20.000,-
121.10 Vadeli Çek	
101 ALINAN ÇEKLER HESABI	20.000,-
Vadeli çekin özün önceliği kavramı gereğince alacak senetleri hesabına aktarılması	

31/12/2013	
122 ALACAK SENETLERİ REESKONTU HESABI	299,-
642 FAİZ GELİRLERİ HESABI	299,-
2013 dönemine ait faiz gelirinin kaydı	

31/01/2014	
101 ALINAN ÇEKLER HESABI	20.000,-
122 ALACAK SENETLERİ REESKONTU HESABI	299,-
121 ALACAK SENETLERİ HESABI	20.000,-
642 FAİZ GELİRLERİ HESABI	299,-
2014 dönemine ait faiz gelirinin ve ileri tarihli düzenlenen çekin alacak senetleri hesabından çıkartılması kaydı	

- VUK'a göre yapılacak kayıtlar: Vergi Mevzuatı'na göre ileri tarihli olarak düzenlenen verilen çekler, değerlendirme gününde alacak senetleri hesabına alınarak reeskont hesaplanmalıdır. VUK'a göre reeskont, ilgili iktisadi kıymetin değerlendirme günündeki değerine indirgenmesi demektir. Bu sebeple de reeskont işlemi dönem sonunda yapılmakta ve dönem sonundan vade bitimine kadar olan süreye kadar reeskont tutarı hesaplanması gerekmektedir.

Hesaplanan reeskontun ilk dönemde gider olarak ve izleyen dönemde de gelir olarak kaydedilerek etkinin giderilmesi gerekmektedir.

$$\text{İskonto Tutarı} = \text{Tah. Ed. Tut.} - \frac{(\text{Tahsil Edilecek Tutar} \times 360)}{(360 + \text{Vad. Kalan Gün Sayısı} \times \text{Faiz Oranı})}$$

$$\text{İskonto Tutarı} = 20.000 - \frac{(20.000 \times 360)}{(360 + 31 \times 0,20)} \cong 338, -\text{TL}$$

01/12/2013	
101 ALINAN ÇEKLER HESABI	20.000,-
101.10 Alınan Vadeli Çek	
600 YURTIÇI SATIŞLAR HESABI	20.000,-
Mal satılması ve karşılığında vadeli çekin alınması kaydı	

31/12/2013	
121 ALACAK SENETLERİ HESABI	20.000,-
121.10 Alınan Vadeli Çek	
101 ALINAN ÇEKLER HESABI	20.000,-
Vadeli çekin özün önceliği kavramı gereğince alacak senetleri hesabına aktarılması kaydı	

31/12/2013	
657 REESKONT FAİZ GİDERLERİ HESABI	338,-
122 ALACAK SENETLERİ REESKONTU HESABI	338,-
2013 dönem sonu reeskont hesaplanması kaydı	

01/01/2014

101 ALINAN ÇEKLER HESABI	20.000,-	
122 ALACAK SENETLERİ REESKONTU HESABI	338,-	
121 ALACAK SENETLERİ HESABI		20.000,-
647 REESKONT FAİZ GELİRLERİ HESABI		338,-
Hesaplanan reeskont giderinin izleyen dönemde reeskont gelirine dönüştürülmesi ve ileri tarihli düzenlenen çekin alacak senetlerinden çıkarılarak alınan çekler hesabına alınması		

Standartlara göre yapılan reeskont işlemi neticesinde, VUK'a göre kaydedilmesi gereken hasıllara göre eksik yazılan hasılat tutarının, değerlendirme gününde ticari kazanca ilave edilmesi gerekmektedir.

2.3.1.3.3. Bankalar Hesabının İncelenmesi

Bu bölümde bankalar hesabı ile ilgili (Vadeli ve Vadesiz / TL ve Döviz) Tam Set TFRS, KOBİ TFRS ve Vergi Mevzuatı açısından muhasebeleştirme uygulamalarına değinilecektir.

Bu hesap işletmelerce, yurtiçi ve yurtdışı banka ve benzeri finans kuruluşlarına yatırılan veya çekilen tutarların izlendiği bir hesaptır (Sürmen, 2011a: 193).

Bankadaki vadesiz (TL) mevduat; Standartlara göre ilk ölçümünde (kayda alınmasında) ve sonraki ölçümünde (değerlenmesinde) gerçeğe uygun değeri ile değerlendirilmektedir. VUK'a göre, ulusal para cinsinden bankaya açtırılan vadesiz mevduat hesapları, aynen kasada bulunan ulusal para gibi değerlendirileceği belirtilmiştir (Dündar, 2010: 38). VUK'un 281. maddesine göre mevduat, alacak olarak kabul edilmektedir. Aynı madde hükmüne göre de alacaklar, mukayyet (kayıtlı) değerleriyle değerlendirilir hükmü belirtilmiştir. Bu açıdan bakıldığında Standart ile VUK arasında bir fark yoktur (Güler, 2012: 875).

Bankadaki vadesiz (Döviz) mevduat; Standartlara göre ilk ölçümünde (kayda alınmasında) ve sonraki ölçümünde (değerlenmesinde) gerçeğe uygun değeri ile değerlendirilir. VUK'a göre yabancı paralar alış bedeli ile kayda alınırlar. VUK'un 284. maddesine göre, yabancı paralar hakkında 280. madde hükmü uygulanır. VUK'un 280. maddesine göre ise, Türkiye'de döviz borsası olmadığı için Maliye Bakanlığı kuru esas alınır. Maliye Bakanlığı kur yayınlamamış ise, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası döviz alış kuru esas alınır (Güler, 2012: 875). Dönem sonlarında ise, Maliye Bakanlığı'nca yayınlanan döviz alış kuru ile değerlendirme işleminin yapılarak, oluşan kur farkları olumlu ise kambiyo karı olarak, olumsuz ise kambiyo zararı olarak dönem matrahının tespitinde dikkate alınması gerekmektedir (Yıldız, 2010: 16).

Bankadaki vadeli (TL) mevduat; Standartlara göre ilk ölçümünde (kayda alınmasında) gerçeğe uygun değerle, sonraki ölçümünde (değerlenmesinde) ise itfa edilmiş maliyet değeri ile değerlendirilmektedir. VUK'a göre, vadeli TL mevduat hesabı açtırıldığındaki paranın değeri, üzerinde yazılı olan itibari değeridir. Standartlar ile VUK arasında ilk kayda alınmasında bir fark yoktur. Sonraki değerlemelerde ise, Standarda göre itfa edilmiş maliyet değeri ile değerlendirirken, VUK'a göre işlemiş faizlerin dönemsellik ilkesi gereği vadenin başladığı tarih ile değerlendirme günü arasındaki faizin tahakkuk ettirilerek gelir olarak kayda alınması gerektiği belirtilmiştir (Güler, 2012: 875). Dönem sonunda hesaplanan faizler, henüz nakden veya hesaben istenebilir durumda olmadıkları için bankalar hesabı borçlandırılmamaktadır. Hesaplanan faizler, "181 Gelir Tahakkukları" hesabının borcu karşılığında "642 Faiz Gelirleri" hesabına alınmaktadır (Altuncu ve Kütük, 2009: 47). Etkin faiz yöntemine göre hesaplanacak faiz ile dönemsellik ilkesine göre hesaplanacak faiz arasındaki farkın, mali karın tespitinde ticari kazançta ilave edilmesi veya düşülmesi gerekmektedir (Güler, 2012: 875).

Bankadaki vadeli (Döviz) mevduat; Standartlara göre ilk ölçümünde (kayda alınmasında) gerçeğe uygun değeri ile kayda alınırlar, sonraki ölçümünde (değerlenmesinde) ise itfa edilmiş maliyet değeri ile ölçülürler. VUK'a göre yabancı paralar alış bedeli ile kayda alınırlar. VUK'un 281. maddesine göre mevduat, mukayyet (kayıtlı) değeri ile değerlendirilir. Yine 281. maddeye göre, mevduat sözleşmelerine dayanan alacaklar, değerlendirme gününe kadar hesaplanacak faizleri ile birlikte dikkate alınacaktır. Bu nedenle değerlendirme gününde kayıtlı değere işlemiş faizlerin dönemsellik ilkesi gereği, vadenin başladığı tarih ile değerlendirme günü

arasındaki faizin tahakkuk ettirilerek gelir yazılması ve ayrıca, Maliye Bakanlığı veya Merkez Bankası kuru ile değerlendirme işleminin yapılması gerekmektedir (Güler, 2012: 875-876).

Örnek: ABC işletmesi, 10.10.2013 tarihinde XYZ bankasına vadesiz TL mevduat hesabı açtırarak 15.000,- TL tutarındaki değeri hesaba yatırmıştır. Ayrıca, 15.11.2013 tarihinde aynı bankaya vadesiz döviz mevduatı hesabı açtırmış ve hesabına 1 Euro = 2.00 TL kuru üzerinden 10.000 Euro yatırmıştır. Dönem sonunda dövizin kuru 1 Euro = 2.10 TL üzerinden işlem gördüğü bilinmektedir.

İstenen: Tam Set TFRS, KOBİ TFRS ve Türk Vergi Mevzuatı'na göre vadesiz TL ve döviz (Euro) mevduat hesabını muhasebeleştiriniz.

Çözüm: Bankaya açtırılan vadesiz TL cinsinden mevduat hesaplarının ilk kayda alınmasında ve sonraki ölçümlerinde, Standartlar ile VUK arasında bir farklılık bulunmamaktadır. Vadesiz döviz cinsinden mevduat hesaplarının ilk kayda alınmasında ve sonraki ölçümlerinde de, Standartlar ile VUK arasında farklılık bulunmamaktadır. Sadece vadesiz döviz hesaplarında, dönem sonunda kur değerlemelerinden kaynaklanabilecek farkları, kambiyo karı ya da kambiyo zararı olarak ilgili dönemin ticari karında gösterilmesi gerekmektedir.

Bankaya açtırılan vadesiz TL mevduat hesabı, Standartlara göre gerçeğe uygun değeri ile kayda alınmakta, VUK'a göre ise mukayyet değeri ile kayda alınmaktadır. Standartlar ile VUK arasında ilk kayda alınmasında farklılık bulunmamaktadır. İlgili muhasebeleştirme kaydı aşağıdaki gibidir:

10/10/2013	
102 BANKALAR HESABI	15.000,-
102.10 Vadesiz TL Mevduat	
100 KASA HESABI	15.000,-
100.10 Merkez Kasa (TL)	

Dönem sonunda ise, vadesiz TL mevduat hesabında gözüken tutarlar, hem Standartlar açısından hem de VUK açısından herhangi bir işleme (değerlemeye) tabi tutulmadan, kayıtlı değerleri üzerinden raporlanmaktadır.

Bankaya açtırılan vadesiz döviz mevduat hesabı, Standartlara göre gerçeğe uygun değeri ile VUK'a göre mukayyet değeri ile kayda alınırlar. Standartlar ile VUK arasında ilk kayda alınmasında farklılık bulunmamaktadır. İlgili muhasebeleştirme kaydı aşağıdaki gibidir:

15/11/2013	
102 BANKALAR HESABI	20.000,-
102.20 Vadesiz Döviz (Euro) Hesabı	
100 KASA HESABI	20.000,-
100.20 Döviz Kasa (Euro) Hesabı	
1 Euro = 2,00 TL × 10.000 Euro = 20.000,- TL	

Dönem sonunda ise, kur farklarından kaynaklanabilecek olumlu ya da olumsuz farklar, kambiyo karları ya da kambiyo zararları hesabında muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. İlgili muhasebeleştirme kaydı aşağıdaki gibidir:

31/12/2013	
102 BANKALAR HESABI	1.000,-
102.20 Vadesiz Döviz (Euro) Hesabı	
646 KAMBİYO KARLARI HESABI	1.000,-
1 Euro = 2,10 TL × 10.000 Euro = 21.000,- TL	
21.000,- TL – 20.000,- TL = 1.000,- TL	

Böylece ABC işletmesi, yukarıdaki muhasebeleştirme uygulaması ile kur farklarından kaynaklanan olumlu farklarını ilgili dönemin ticari karında kambiyo karları hesabı ile göstermiş olacaktır. Vadesiz döviz mevduat hesabının sonraki ölçümlerinde, Standartlar ile VUK arasında farklılıkların bulunmadığı anlaşılmaktadır.

Örnek: ABC işletmesi, 01.11.2013 tarihinde XYZ bankasına vadeli TL mevduat hesabı açtırarak 30.000,- TL tutarındaki değeri hesaba yatırmıştır. Vade 3 ay olup (92 gün) yıllık faiz oranı ise %8'dir.

İstenen: Tam Set TFRS, KOBİ TFRS ve Türk Vergi Mevzuatı'na göre vadeli TL mevduat hesabını muhasebeleştiriniz.

Çözüm: Bankaya açılan vadeli TL mevduat hesaplarının ilk kayda alınmasında, Standartlar ile VUK arasında farklılık bulunmamaktadır. Sonraki ölçümlerinde ise Standartlar ile VUK arasında farklılıklar vardır. Standartlara göre, ilgili döneme ait hesaplanan faiz gelirleri hesaba tahakkuk etmiş gibi banka mevduat hesabında izlenebilirken, VUK'a göre faiz gelirleri, henüz tahsil edilebilir durumda olmadığı için, tahakkuk esasına da uygun bir biçimde ilk olarak gelir tahakkukları hesabında izlenmekte ve daha sonra ilgili faiz gelirin istenebilir durumda olduğu tarihte (vade bitiminde) gelir tahakkukları hesabı kapatılarak, ilgili döneme isabet eden faiz gelirleri ile birlikte banka mevduat hesabı ile muhasebeleştirilmektedir. İlgili muhasebeleştirme kayıtları aşağıdaki gibidir:

01/11/2013	
102 BANKALAR HESABI	30.000,-
102.30 Vadeli TL Mevduat	
100 KASA HESABI	30.000,-
100.10 Merkez Kasa (TL)	

Hem Standartlar açısından hem de VUK açısından, bankaya açtırılan vadeli TL mevduat hesabının ilk kayda alınmasında farklılık bulunmamaktadır. Sonraki ölçümlerin yapılabilmesi için ilk olarak, vadeli TL mevduat hesabına ilişkin faiz geliri hesaplanmalıdır. İlgili hesaplamalar aşağıdaki gibidir:

$$\text{Faiz (Günlük)} = \frac{\text{Anapara} \times \text{Faiz} \times \text{Vade}}{100 \times 365} = \frac{30.000 \times 8 \times 92}{100 \times 365} \cong 605, -\text{TL}$$

$$\text{Anapara} + \text{Faiz} = 30.000 + 605 = 30.605, -\text{TL}$$

Üç aylık vadede (92 gün) %8 faiz oranı üzerinden toplamda 605,- TL faiz geliri elde edilecektir. Bu bilgilere doğrultusunda, Standartlar ile VUK'a göre yapılacak hesaplamalar ve muhasebeleştirme uygulamaları aşağıdaki gibi olacaktır:

- Tam Set TFRS'ye ve KOBİ TFRS'ye göre sonraki kayıtlar:

İlk olarak ilgili döneme isabet eden faiz geliri itfa edilmiş maliyet yöntemine göre hesaplanarak belirlenmelidir. 2013 dönemine isabet eden faiz geliri de bankalar hesabı ile muhasebeleştirilerek ilgili dönemin ticari karında belirtilmelidir.

$$\text{İtfa Edilmiş Maliyet Değeri} = \frac{30.605}{(1.08)^{\frac{31}{365}}} \cong 30.406, -\text{TL}$$

$$\text{Faiz geliri}_{2013} = 30.406 - 30.000 = 406, -\text{TL}$$

$$\text{Faiz geliri}_{2014} = 30.605 - 30.406 = 199, -\text{TL}$$

Standartlara göre, dönem sonuna kadar olan süreye isabet eden faiz geliri hesaplanarak mevduat hesabında gösterilmelidir. İlgili muhasebeleştirme kaydı aşağıdaki gibidir:

31/12/2013	
102 BANKALAR HESABI	406,-
102.30 Vadeli TL Mevduat	
642 FAİZ GELİRLERİ HESABI	406,-

Vade bitiminde ise, ilgili döneme isabet eden faiz geliri de vadeli mevduat hesabı ile muhasebeleştirilerek, ilgili dönemlere uygun bir biçimde dağıtılması gerekmektedir.

31/01/2014	
102 BANKALAR HESABI	199,-
102.30 Vadeli TL Mevduat	
642 FAİZ GELİRLERİ HESABI	199,-

Bankaya açılan vadeli TL mevduat hesabının, Standartlara göre sonraki ölçümündeki değerlendirme yöntemi ile VUK' göre tahakkuk ilkesine göre yapılan değerlendirme arasındaki farklar, mali karın tespitinde ticari karda belirtilmelidir.

- VUK'a göre sonraki kayıtlar:

İlk olarak, bankaya açtırılan vadeli TL mevduat hesabına ilişkin 2013 dönemine isabet eden faiz geliri hesaplanmalıdır. Hesaplanan ilgili faiz geliri tahakkuk ilkesi uyarınca, tahsil edilebilir durumda olmadığı için gelir tahakkukları hesabında izlenmelidir. Vade bitiminde ise, ilgili döneme isabet eden faiz geliri de hesaplanarak, bir önceki dönemden devreden gelir tahakkukları hesabında izlenen faiz geliri ile birlikte bankalar hesabı ile muhasebeleştirilerek kayda alınmalıdır. İlgili hesaplamalar ve muhasebeleştirme kayıtları aşağıdaki gibidir:

$$\text{Faiz}_{2013} = \frac{\text{Anapara} \times \text{Faiz} \times \text{Vade}}{100 \times 365} = \frac{30.000 \times 8 \times 61}{100 \times 365} \cong 401, -\text{TL}$$

$$\text{Faiz}_{2014} = \frac{\text{Anapara} \times \text{Faiz} \times \text{Vade}}{100 \times 365} = \frac{30.000 \times 8 \times 31}{100 \times 365} \cong 204, -\text{TL}$$

31/12/2013	
181 GELİR TAHAKKUKLARI HESABI	401,-
181.10 Vadeli TL Mevduat Faiz Geliri	
642 FAİZ GELİRLERİ HESABI	401,-

31/01/2014	
102 BANKALAR HESABI	605,-
102.30 Vadeli TL Mevduat	
181 GELİR TAHAKKUKLARI HESABI	401,-
181.10 Vadeli TL Mevduat Faiz Geliri	
642 FAİZ GELİRLERİ HESABI	204,-

VUK'a göre, tahakkuk ilkesi uyarınca ilgili faiz gelirinin tahsil edilebilir olduğu tarihte (31.01.2014) o dönemin bir gelir unsuru olarak dikkate alınmakta ve ilk döneme isabet eden faiz geliri ise gelir tahakkukları hesabında izlenmektedir. Standartlara göre ise, faiz gelirlerinin ilgili dönemlere isabet eden kısımları ayrı ayrı

hesaplanarak (31.12.2013 ve 31.01.2014), ilk dönemde faiz gelirleri tahsil edilmiş gibi ilgili hesaba gelir unsuru olarak ve vade sonunda da geriye kalan tutar da ilgili hesaba gelir unsuru olarak kaydedilerek raporlanmaktadır.

Örnek: ABC işletmesi, 01.11.2013 tarihinde XYZ bankasına vadeli döviz (Euro) mevduat hesabı açtırarak, 1 Euro = 2,00 TL kuru üzerinden 10.000 Euro'yu hesaba yatırmıştır. Vade 3 ay (92 gün) olup, yıllık faiz oranı ise %10'dur. Dönem sonunda 1 Euro = 2,00 TL kuru üzerinden, vade bitiminde ise 1 Euro = 2,10 TL kuru üzerinden işlem gördüğü bilinmektedir.

İstenen: Tam Set TFRS, KOBİ TFRS ve Türk Vergi Mevzuatı'na göre vadeli döviz (Euro) mevduat hesabını muhasebeleştiriniz.

Çözüm: Bankaya açılan vadeli döviz (Euro) mevduat hesaplarının ilk kayda alınmasında, Standartlar ile VUK arasında farklılık bulunmamaktadır. Sonraki ölçümlerde ise Standartlar ile VUK arasında farklılıklar bulunmaktadır. Standartlara göre ilgili döneme ilişkin hesaplanan faiz gelirleri, tahsil edilmiş bir gelir unsuru gibi banka mevduat hesabında ayrı ayrı dönemlerde izlenebilirken; VUK'a göre ise faiz gelirleri henüz tahsil edilebilir durumda olmadığı için ilk olarak gelir tahakkukları hesabında izlenmekte ve daha sonra ise ilgili faiz gelirin tahsil edilebilir olduğu tarihte gelir tahakkukları hesabı kapatılarak, ilgili döneme isabet eden faiz gelirleri ile birlikte banka mevduat hesabı ile muhasebeleştirilerek raporlanmaktadır. Ayrıca, dönem sonunda ve vade bitiminde, kur farklarından kaynaklanan oluşabilecek olumlu ya da olumsuz farklar, kambiyo karları ya da kambiyo zararları hesabında muhasebeleştirmelidir. İlgili muhasebeleştirme kayıtları aşağıdaki gibidir:

01/11/2013	
102 BANKALAR HESABI	20.000,-
102.40 Vadeli Döviz (Euro) Hesabı	
100 KASA HESABI	20.000,-
100.20 Döviz Kasa (Euro)	
1 Euro = 2,00 TL × 10.000 Euro = 20.000,- TL	

Hem Standartlar açısından hem de VUK açısından, bankaya açtırılan vadeli döviz (Euro) mevduat hesabının ilk kayda alınmasında farklılık bulunmamaktadır. Sonraki kayıtlarda ise ilk olarak, vadeli döviz mevduat hesabına ilişkin faiz geliri hesaplanmalıdır. İlgili hesaplamalar aşağıdaki gibidir:

$$\text{Faiz (Günlük)} = \frac{\text{Anapara} \times \text{Faiz} \times \text{Vade}}{100 \times 365} = \frac{20.000 \times 10 \times 92}{100 \times 365} \cong 504, -\text{TL}$$

$$\text{Anapara} + \text{Faiz} = 20.000 + 504 = 20.504, -\text{TL}$$

Üç aylık vadede (92 gün) %10 faiz oranı üzerinden toplamda 504,- TL faiz geliri elde edilecektir. Bu bilgilere doğrultusunda, Standartlar ile VUK'a göre yapılacak hesaplamalar ve kayıtlar aşağıdaki gibidir:

- Tam Set TFRS'ye ve KOBİ TFRS'ye göre kayıtlar:

İlk olarak ilgili döneme isabet eden faiz geliri itfa edilmiş maliyet yöntemine göre hesaplanarak belirlenmelidir. 2013 dönemine isabet eden faiz geliri de bankalar hesabı ile muhasebeleştirilerek ilgili dönemin ticari karında belirtilmelidir.

$$\text{İtfa Edilmiş Maliyet Değeri} = \frac{20.504}{(1.10)^{\frac{31}{365}}} \cong 20.339, -\text{TL}$$

$$\text{Faiz geliri}_{2013} = 20.339 - 20.000 = 339, -\text{TL}$$

$$\text{Faiz geliri}_{2014} = 20.504 - 20.339 = 165, -\text{TL}$$

Standartlara göre, dönem sonuna kadar olan süreye kadar isabet eden faiz gelirleri hesaplanarak banka mevduat hesabında gösterilmelidir. İlgili muhasebeleştirme kaydı aşağıdaki gibidir:

31/12/2013	
102 BANKALAR HESABI	339,-
102.30 Vadeli TL Mevduat	
642 FAİZ GELİRLERİ HESABI	339,-

Ayrıca dönem sonunda ilgili dövizin kurunda oluşabilecek olumlu ya da olumsuz farklar var ise, kambiyo karları veya kambiyo zararları hesabında muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. Örneğimizde, vadeli döviz mevduat hesabının açtırıldığı tarihteki kur değeri ile dönem sonundaki kur değeri eşit olduğu için, dönem sonunda herhangi bir değerlendirme yapılmasına gerek yoktur.

Vade bitiminde ise, ilgili döneme isabet eden faiz geliri de vadeli mevduat hesabı ile muhasebeleştirilerek, ilgili dönemlere uygun bir biçimde dağıtılması gerekmektedir. Ayrıca, vade bitiminde döviz kuru değerinden kaynaklanan farklar var ise bu farklar kambiyo karları ya da kambiyo zararları hesabında muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. İlgili muhasebeleştirme kayıtları aşağıdaki gibidir:

31/01/2014	
102 BANKALAR HESABI	165,-
102.30 Vadeli TL Mevduat	
642 FAİZ GELİRLERİ HESABI	165,-

31/01/2014	
102 BANKALAR HESABI	1.000,-
102.40 Vadeli Döviz (Euro) Hesabı	
646 KAMBIYO KARLARI HESABI	1.000,-
1 Euro = 2,10 TL × 10.000 Euro = 21.000,- TL	
21.000,- TL – 20.000,- TL = 1.000,- TL	

Böylece, ilgili dönemlere isabet eden faiz gelirleri ilgili dönemlere uygun bir biçimde dağıtılmış olacak ve vade bitiminde kur farkından kaynaklanan olumlu farklar da kambiyo karları hesabı ile muhasebeleştirilerek raporlanmış olacaktır.

- VUK'a göre kayıtlar:

İlk olarak, bankaya açtırılan vadeli döviz (Euro) mevduat hesabına ilişkin 2013 dönemine isabet eden faiz geliri hesaplanmalıdır. Hesaplanan ilgili faiz geliri

tahakkuk ilkesi uyarınca, tahsil edilebilir durumda olmadığı için gelir tahakkukları hesabında incelenmelidir. Vade bitiminde ise, ilgili döneme isabet eden faiz geliri de hesaplanarak, bir önceki dönemden devreden gelir tahakkukları hesabında izlenen faiz geliri ile birlikte bankalar hesabı ile muhasebeleştirilerek kayda alınmalıdır. Ayrıca, dönem sonunda veya vade bitiminde, kur farklarından kaynaklanan farklar var ise bunlar kambiyo karları ya da kambiyo zararları hesabında belirtilmelidir. İlgili hesaplamalar ve yevmiye kayıtları aşağıdaki gibidir:

$$\text{Faiz}_{2013} = \frac{\text{Anapara} \times \text{Faiz} \times \text{Vade}}{100 \times 365} = \frac{20.000 \times 10 \times 61}{100 \times 365} \cong 334, -\text{TL}$$

$$\text{Faiz}_{2014} = \frac{\text{Anapara} \times \text{Faiz} \times \text{Vade}}{100 \times 365} = \frac{20.000 \times 10 \times 31}{100 \times 365} \cong 170, -\text{TL}$$

31/12/2013	
181 GELİR TAHAKKUKLARI HESABI	334,-
181.10 Vadeli TL Mevduat Faiz Geliri	
642 FAİZ GELİRLERİ HESABI	334,-
31/01/2014	
102 BANKALAR HESABI	504,-
102.30 Vadeli TL Mevduat	
181 GELİR TAHAKKUKLARI HESABI	334,-
181.10 Vadeli TL Mevduat Faiz Geliri	
642 FAİZ GELİRLERİ HESABI	170,-

VUK'a göre hesaplanan faiz gelirleri, tahsil edilebilir olduğu tarih olan vade bitiminde (31.01.2014) ilgili dönemin bir gelir unsuru olarak kayda alınırken ve ilk döneme isabet eden faiz gelirleri ise gelir tahakkukları hesabında izlenirken; Standartlara göre ise, VUK'un temel aldığı tahakkuk ilkesinden farklı olarak ilgili dönemlere isabet eden faiz gelirleri tahsil edilmiş gibi ayrı ayrı hesaplanarak ilgili mevduat hesabında izlenebilir.

Vade bitiminde ise, kur farkından kaynaklanan farklar var ise bunlar belirtilmelidir. Örneğimizde, dönem sonunda kur değerinde farklılık olmadığı için herhangi bir değerlendirme yapılmasına gerek yoktur. Vade bitiminde ise 1 Euro = 2,10 TL üzerinden işlem gördüğü ve döviz kurunun değerindeki bu olumlu fark, kambiyo karları hesabında muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. İlgili yevmiye kaydı aşağıdaki gibidir:

31/01/2014	
102 BANKALAR HESABI	1.000,-
102.40 Vadeli Döviz (Euro) Hesabı	
646 KAMBIYO KARLARI HESABI	1.000,-
1 Euro = 2,10 TL × 10.000 Euro = 21.000,- TL	
21.000,- TL – 20.000,- TL = 1.000,- TL	

Böylece, vade bitiminde vadeli döviz mevduat hesabına tahakkuk eden kur farkları da yukarıdaki gibi muhasebeleştirilerek ilgili dönemin ticari karında belirtmiş olacaktır.

2.3.1.3.4. Hisse Senetleri Hesabının İncelenmesi

Bu bölümde hisse senetleri hesabı ile ilgili Tam Set TFRS, KOBİ TFRS ve Vergi Mevzuatı açısından muhasebeleştirme uygulamalarına değinilecektir.

Tam Set TFRS'ye göre hisse senedi yatırımları gerçeğe uygun değeri kar veya zarara yansıtılmış finansal varlık ve satılmaya hazır finansal varlık olarak sınıflandırılmakta ve bu sınıflandırmalara göre değerlendirilerek muhasebeleştirilmekte iken, KOBİ TFRS'ye göre ise gerçeğe uygun değeri kar veya zarara yansıtılmış finansal varlık olarak sınıflandırılmakta ve bu sınıflandırmaya göre değerlendirilmekte ve muhasebeleştirilmektedir. Hisse senedi yatırımlarında, sınıflandırma açısından her ne kadar farklar olsa da, değerlendirme ve muhasebeleştirme yöntemleri arasında paralellik göstermektedirler. Hisse senetleri, Standartlara göre ilk kayda alınırken gerçeğe uygun değeri kar veya zarara yansıtılan finansal varlık olarak muhasebeleştirilmektedir. Sonraki ölçümlerinde ise, hisse senetlerinin değerinin belirlenmesinde güvenilir bir piyasaının olması durumunda gerçeğe uygun değeri ile

kayda alınarak gerçeğe uygun değerinde meydana gelen değişimlerin kar veya zararda raporlanacağı, hisse senetlerinin değerinin belirlenmesinde güvenilir bir piyahasının olmaması durumunda ise maliyet değeri ile kayda alınarak maliyet değerinde meydana gelen değişimlerin kar veya zararda raporlanacağı belirtilmiştir. Gerçeğe uygun değeri güvenilir olarak tespit edilebilen ve bu şekilde sınıflandırılan hisse senedi yatırımlarına işlem maliyetleri ilave edilmeyerek bir gider hesabı ile muhasebeleştirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Karapınar vd, 2012: 166).

Vergi Usul Kanununun 279. maddesine göre ise “Hisse senedi ile fon portföyünün en az %51’i Türkiye’de kurulmuş bulunan şirketlerin hisse senetlerinden oluşan yatırım fonu katılma belgeleri alış bedeliyle, bunların dışında kalan her türlü menkul kıymet borsa rayici ile değerlendirilir. Borsa rayici yoksa veya borsa rayicinin muvazaalı bir şekilde oluştuğu anlaşılırsa değerlemeye esas bedel, menkul kıymetin alış bedeline, vadesinde elde edilecek gelirin (kur farkları dâhil) iktisap tarihinden değerlendirme gününe kadar geçen süreye isabet eden kısmının eklenmesi suretiyle hesaplanır. Ancak, borsa rayici bulunmayan, getirisi ihraç edenin kar veya zararına bağlı olarak doğan ve değerlendirme günü itibariyle hesaplanması mümkün olmayan menkul kıymetler, alış bedeli ile kayda alınırlar.” hükümleri belirtilmiştir (Ağaoğlu Grubu, 2010: 491-492; Akbulut, 2008: 4). Vergi Mevzuatı açısından hisse senedi yatırımları, alış bedelleriyle yani maliyet bedelleriyle kayda alınacağı (Sürmen, 2011b: 55), sonraki ölçümlerinde ise, değer artış veya azalışına bakılmaksızın, elde etme değeri üzerinden muhasebeleştirileceği sonucuna varılmaktadır. Çünkü Vergi Mevzuatı hükümlerine göre hisse senetlerinin elden çıkarıldıkları dönemde, değerindeki artış veya azalışların o dönemde gerçekleştiği varsayılarak, ilgili dönemin karında veya zararında muhasebeleştirileceği belirtilmiştir (Güler, 2012: 839). Bu bilgiler doğrultusunda, Vergi Mevzuatı ile Standartlar arasında farkların olduğu anlaşılmaktadır. Alış bedeli, maliyet bedelinden daha dar kapsamlı bir kavramdır ve alış ile ilgili giderleri içermemektedir. Alış ile ilgili olarak yapılan işlem maliyetleri gibi giderler, doğrudan gider hesaplarında muhasebeleştirilirler (Sürmen, 2011b: 55). İşlem maliyetleri açısından Standartlar ile VUK arasında fark bulunmamaktadır.

Örnek: ABC işletmesi, 25.11.2013 tarihinde borsada işlem gören XYZ A.Ş.’nin nominal değeri 1,- TL olan hisselerinden 1.000 adedini 1.500,- TL ödeyerek satın almıştır. Satın alma işlemine aracılık eden kuruluşa 50,- TL tutarındaki

komisyon ücretini peşin olarak ödemiştir. Dönem sonunda, ilgili hisse senedi adedinin borsada 1,60 TL üzerinden işlem gördüğü bilinmektedir. İşletme, 25.01.2014 tarihinde ilgili finansal varlığını 1.800,- TL'ye sattığı bilgisi alınmıştır.

İstenen: Tam Set TFRS, KOBİ TFRS ve Türk Vergi Mevzuatı'na göre XYZ A.Ş.'ye ait hisse senedini muhasebeleştiriniz.

Çözüm: XYZ A.Ş.'ye ait hisse senetlerinin borsada işlem görmesi ve dolayısıyla değerinin güvenilir bir biçimde ölçülebilmesi sebebiyle, Standartlara göre ilk kayda alınmasında ve sonraki ölçümünde gerçeğe uygun değeriyle muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. VUK'a göre ise, ilk kayda alınmasında ve sonraki değerlemelerinde alış bedeliyle muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. Hem Standartlar açısından hem de VUK açısından bakıldığında, hisse senetlerinin değerinin güvenilir bir biçimde ölçülebilmesi sebebiyle işlem maliyetleri, varlığın değerine ilave edilmeyerek bir gider hesabı ile muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. İlk kayda alınmasında Standartlar ile VUK arasında fark yoktur. Sonraki ölçümlerde ise, Standartlara göre dönem sonunda ilgili hisse senedinin değerinde artış veya azalışa bağlı olarak oluşabilecek farklar ilgili dönemin kar veya zararına yansıtılırken, VUK'a göre ise dönem sonunda değer artış veya azalışa bakılmaksızın satıldığı dönemdeki değeri üzerinden oluşabilecek farklar, o dönemin karında veya zararında belirtilmektedir. İlgili muhasebeleştirme kayıtları aşağıdaki gibidir:

- Standartlara ve VUK'a göre hisse senedinin ilk kayda alınması:

25/11/2013	
110 HİSSE SENETLERİ HESABI	1.500,-
110.10 XYZ A.Ş. Hisseleri	
653 KOMİSYON GİDERLERİ HESABI	50,-
100 KASA HESABI	1.550,-
1.500,- TL / 1.000 Adet = 1,50 TL/Adet	

Gerçeğe uygun değeri kar veya zarara yansıtılmış hisse senetleri, hem Standartlar hem de VUK açısından ilk kayda alınmasında farklılık bulunmamaktadır.

- Tam Set TFRS'ye ve KOBİ TFRS'ye göre kayıtlar (sonraki ölçüm):

31/12/2013	
110 HİSSE SENETLERİ HESABI	100,-
110.10 XYZ A.Ş. Hisseleri	
649 DİĞER OLAĞAN GELİR VE	
KARLAR HESABI	100,-
1.60 TL × 1.000 Adet = 1.600,- TL	
1.600,- TL – 1.500,- TL = 100,- TL	

25/01/2014	
100 KASA HESABI	1.800,-
100.10 Merkez Kasa (TL)	
110 HİSSE SENETLERİ HESABI	1.600,-
110.10 XYZ A.Ş. Hisseleri	
645 MENKUL KIYMET SATIŞ	200,-
KARLARI HESABI	
1.800,- TL – 1.600,- TL = 200,- TL	

Standartlara göre, ilgili hisse senedinin yeni dönemdeki gerçeğe uygun değeri ilk kayda alındığındaki değeri üzerinden değer artış kazancı eklendikten sonra 1.600,- TL olarak gerçekleştiği görülmektedir. Satıldığı dönemde ise, yeni oluşan gerçeğe uygun değeri üzerinden menkul kıymet satış karları hesaplanarak, ilgili dönemin ticari kazancında belirtilmiş olacaktır.

- VUK'a göre kayıtlar (sonraki ölçüm):

Standartlardan farklı olarak Vergi Mevzuatı'na göre, menkul kıymetin ilk kayda alındığı dönemde, dönem sonunda değer artış veya azalış farklarına bakılmaksızın herhangi bir değerlendirme işlemi yapılmamaktadır. Satıldığı dönemde ise, alış bedeli üzerinden menkul kıymetler değerlendirilerek, varsa satış karları ilgili

dönemin ticari kazancında menkul kıymet satış karları olarak belirtmelidir. İlgili muhasebeleştirme kaydı aşağıdaki gibidir:

25/01/2014	
100 KASA HESABI	1.800,-
100.10 Merkez Kasa (TL)	
110 HİSSE SENETLERİ HESABI	1.500,-
110.10 XYZ A.Ş. Hisseleri	
645 MENKUL KIYMET SATIŞ KARLARI HESABI	300,-
1.800,- TL – 1.500,- TL = 300,- TL	

Yukarıdaki açıklamalar ve muhasebeleştirme uygulamalarından da görüleceği üzere, Standartlar ile VUK arasında ilk kayda alınmasında farklılıklar bulunmamakta iken, sonraki ölçümlerde ise farklılıkların olduğu anlaşılmaktadır.

Örnek: ABC işletmesi, 25.12.2013 tarihinde XYZ A.Ş.’ye ait borsada işlem gören ve nominal değeri 1,- TL olan hisse senetlerinin 1.000 adedini, adedi 1,40 TL’den satın almıştır. Dönem sonunda hisse senedinin borsa değeri, işletmenin finansal sıkıntıya düşmesinden dolayı adedi 1,20 TL’ye düşmüştür. Ayrıca işletmenin ilerleyen dönemlerde ekonomik kriz nedeniyle iflasa kadar gidebileceği bir finansal krizle karşı karşıya kalabileceği bilgisi alınmıştır. 15.03.2014 tarihinde ise, beklenen durumun gerçekleşmediği ve ilgili hisse senedi değerinin adedi 1,40 TL den işlem gördüğü bilgisi alınmıştır (Özerhan ve Yanık, 2012: 196-198).

İstenen: Tam Set TFRS, KOBİ TFRS ve Türk Vergi Mevzuatı’na göre XYZ A.Ş.’nin değer düşüklüğüne uğramış hisse senedini muhasebeleştiriniz.

Çözüm: Standartlara göre, ilgili hisse senedinde meydana gelen değer azalışı ilk olarak, öz kaynakları azaltıcı bir unsur olarak bilanço hesaplarında, diğer kapsamlı kar ya da zararda muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. Eğer değer düşüklüğü sürekli hale gelmiş ise, ilgili finansal varlık bilanço hesaplarından çıkarılarak sonuç hesaplarına aktarılması gerekmektedir. Değer düşüklüğüne uğramış varlık, işletmenin krizden çıkması nedeniyle değerinin yükselmesi

durumunda ise, bilanço hesaplarında diğ er kapsamlı kar ya da zararda muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. Yani, önceki dönemde zarar yazılan tutarın iptali gibi bir durum söz konusu değildir. VUK'a göre değer düşüklüğü söz konusu olmuş hisse senetlerine karşılık ayrıldıktan sonra, elden çıkarıldığında veya borsadaki değerinin arttığında ayrılmış olan karşılığın iptal edilmesi gerekmektedir. VUK'a göre hisse senetlerinin alış bedeli ile değerlendirilmesi sebebiyle değer düşüklüğü kanunen kabul edilmeyen gider olarak, değer artışı ise vergiye tabi olmayan gelir olarak nitelendirilir. Bu sebeple, konusu kalmayan karşılıklar hesabı vergi dışı gelir olarak nitelendirilir (Sürmen, 2011b: 59).

- Tam Set TFRS'ye ve KOBİ TFRS'ye göre kayıtlar:

25/12/2013	
110 HİSSE SENETLERİ HESABI	1.400,-
110.10 XYZ A.Ş. Hisseleri	
100 KASA HESABI	1.400,-
1,40 TL × 1.000 Adet = 1.400,- TL	

31/12/2013	
654 KARŞILIK GİDERLERİ HESABI	200,-
654.10 XYZ A.Ş. Hisseleri	
110 HİSSE SENETLERİ HESABI	200,-
110.10 XYZ A.Ş. Hisseleri	
1.400,- TL – 1.200,- TL = 200,- TL	

Standartlara göre, işletme ilk olarak ilgili hisse senedini gerçeğe uygun değeri ile kayda almış, dönem sonunda ise değer düşüklüğüne ilişkin karşılık ayırarak, değerlendirme günündeki gerçeğe uygun değeri üzerinden ilgili finansal varlığını bilançoda raporlamıştır. İzleyen dönemde ise, finansal varlığın beklenen değer düşüklüğünün sürekli hale gelmemesi sebebiyle, sonuç hesaplarına aktarılan giderler ve zararlar iptal edilmeyerek, yeniden değerlendirme farkları ile aradaki farklar tekrar

bilanço hesaplarına değer artışı olarak muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. İlgili muhasebeleştirme kaydı aşağıdaki gibidir:

15/03/2014	
110 HİSSE SENETLERİ HESABI	200,-
110.10 XYZ A.Ş. Hisseleri	
644 KONUSU KALMAYAN	
KARŞILIKLAR HESABI	
644.10 XYZ A.Ş. Hisseleri	
1.400,- TL – 1.200,- TL = 200,- TL	200,-

- VUK'a göre kayıtlar:

25/12/2013	
110 HİSSE SENETLERİ HESABI	1.400,-
110.10 XYZ A.Ş. Hisseleri	
100 KASA HESABI	
1,40 TL × 1.000 Adet = 1.400,- TL	1.400,-

31/12/2013	
654 KARŞILIK GİDERLERİ HESABI	200,-
654.10 XYZ A.Ş. Hisseleri	
119 MENKUL KIYMETLER DEĞER	
DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI	
119.10 XYZ A.Ş. Hisseleri	
1.400,- TL – 1.200,- TL = 200,- TL	200,-

VUK'a göre, değer düşüklüğüne uğramış olan hisse senetlerine değerlendirme gününde karşılık ayrılarak, değer düşüklüğü bilanço hesaplarında bir karşılık hesabında raporlanmaktadır. VUK'a göre değer düşüklüğü söz konusu olmuş hisse senetlerine karşılık ayrıldıktan sonra, izleyen dönemler de elden çıkarıldığında veya

borsadaki değeri arttığıında, ayrılmış olan karşılığın iptal edilmesi gerekmektedir. VUK'a göre hisse senetlerinin alış bedeli ile değerlendirilmesi sebebiyle değer düşüklüğü kanunen kabul edilmeyen gider olarak, değer artışı ise vergiye tabi olmayan gelir olarak nitelendirilir. Bu sebeple de, bir önceki dönemde karşılık ayrılan değer düşüklüğü bir sonraki dönemde iptal edilmektedir. Standartlar açısından bakıldığında, değer düşüklüğü iptal edilmeyerek, değer atışları yeniden ilgili finansal varlığın gerçeğe uygun değerine ilave edilmekte iken; VUK açısından bakıldığında ise, bir önceki dönemde karşılık ayrılan değer düşüklüğü bir sonraki dönemde değer artışına paralel olarak iptal edilmektedir. İlgili muhasebeleştirme kaydı aşağıdaki gibidir:

15/03/2014	
119 MENKUL KIYMETLER DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI	200,-
119.10 XYZ A.Ş. Hisseleri	
644 KONUSU KALMAYAN KARŞILIKLAR HESABI	200,-
644.10 XYZ A.Ş. Hisseleri	
1.400,- TL – 1.200,- TL = 200,- TL	

2.3.1.3.5. Özel Kesim Tahvil, Senet ve Bonoları Hesabının İncelenmesi

Bu bölümde özel kesim tahvil senet ve bonoları hesabı ile ilgili Tam Set TFRS, KOBİ TFRS ve Vergi Mevzuatı açısından muhasebeleştirme uygulamalarına değinilecektir.

Tam Set TFRS'ye göre özel kesim tahvil senet ve bonolar, vadeye kadar elde tutulacak yatırım olarak sınıflandırılırken; KOBİ TFRS'ye göre ise itfa edilmiş maliyet değeri üzerinden ölçülecek finansal varlık olarak sınıflandırılmıştır. Her ne kadar sınıflandırma açısından Standartlar arasında farklar olsa da, değerlendirme ve muhasebeleştirme yöntemleri arasında paralellik göstermektedirler. Standartlara göre özel kesim tahvil senet ve bonoları, ilk kayda alınırken gerçeğe uygun değeri üzerinden değerlendirilerek muhasebeleştirilirler. İşlem maliyetleri, gerçeğe uygun değerine ilave edilir. Sonraki ölçümlerinde ise, etkin faiz yöntemine göre itfa edilmiş

maliyet değeri üzerinden değerlendirilerek muhasebeleştirilirler. İtfa edilmiş maliyet, ilk muhasebeleştirme sırasında ölçülen değerinden anapara geri ödemeleri düşüldükten veya eklendikten ve değer düşüklüğü ya da tahsil edilememe durumuna ilişkin her türlü indirim yapılmasından (doğrudan doğruya veya bir karşılık hesabı kullanılarak) sonra geriye kalan tutardır. Etkin faiz yöntemi ise, ilgili finansal varlığın, itfa edilmiş maliyetlerinin hesaplanması ve ilgili faiz gelir veya giderlerinin ilişkili olduğu döneme yansıtılması işlemidir (Özerhan ve Yanık, 2012: 183).

VUK' a göre ise, ana kural olarak alış bedeli ile değerlendirilmesi gereken menkul kıymetlerin dışında kalan tüm menkul kıymetlerin borsa rayici ile değerlendirilmesi öngörülmüştür. Borsa rayici VUK'un 263. maddesinde tanımlanmıştır. Buna göre borsa rayici, gerek menkul kıymetler ve kambiyo borsasına, gerekse ticaret borsalarına kayıtlı olan iktisadi kıymetlerin değerlendirilmeden önceki son muamele gününde borsadaki işlemlerin ortalama değeridir. Bu tanım çerçevesinde hisse senetleri dışındaki tahvil ve bono piyasasında işlem gören ve dolayısıyla borsa rayici ile değerlendirilecek menkul kıymetlere, özel kesim ve kamu kesimine ait tahvil senet ve bonolar verilebilir. Borsa rayici ile değerlendirilmesi gereken menkul kıymetlere ilişkin olarak dönem sonu itibarıyla ortaya çıkan değerlendirme farklarının ilgili dönem kazancı ile ilişkilendirilmesi gerekmektedir. Borsa rayicine göre değerlendirilmesi gereken menkul kıymetlerin borsa rayicinin olmaması veya borsa rayicinin muvazaalı bir şekilde oluştuğunun anlaşılması durumunda değerlemeye esas bedel, menkul kıymetlerin alış bedeline, vadesinde elde edilecek gelirin (kur farkları dâhil) iktisap tarihinden değerlendirme gününe kadar geçen süreye isabet eden kısmının eklenmesiyle bulunur (Yıldız, 2010: 21).

Standartlara göre, etkin faiz yöntemine göre itfa edilmiş maliyet bedeli üzerinden ilgili dönemlere faiz gelirleri hesaplanarak, kupon ödemeleri ve faiz gelirleri ilgili dönemin geliri olarak muhasebeleştirilmektedir. VUK'a göre ise, sadece ilgili dönemin tahsil edilebilir kupon ödemeleri ilgili dönemin geliri olarak, tahakkuk eden faiz gelirleri ise gelir tahakkukları hesabında izlenmektedir. Vade sonunda (ilgili faiz gelirinin tahsil edilebilir olduğu tarihte) ise, menkul kıymetin değerine ilave edilerek ilgili dönemin ticari kazancında belirtilir.

Örnek: ABC işletmesi, XYZ A.Ş.'nin ihraç ettiği, nominal değeri 100.000,- TL olan, cari faiz oranı %6 ve yıllık kupon faiz ödemesi 6.000,- TL olan (yıl sonu

faiz ödemeli) 5 yıllık bir tahvili, 01.01.2009 tarihinde 93.400,- TL'ye satın almıştır (Demir, 2009: 87-89).

İstenen: Tam Set TFRS, KOBİ TFRS ve Türk Vergi Mevzuatı'na göre XYZ A.Ş.'ye ait özel kesime ait tahvili muhasebeleştiriniz.

Çözüm: Standartlara göre, ilk olarak etkin faiz yöntemine göre itfa edilmiş maliyet değerleri hesaplanmalı ve ilgili dönemlere isabet eden faiz gelirleri belirlenmelidir. Daha sonra, tahvilin faiz ve itfa tablosu hazırlanarak, 5 yıl boyunca ilgili muhasebeleştirme kayıtları gerçekleştirilmelidir. VUK'a göre ise, dönem sonunda tahvilin borsadaki değerinde oluşabilecek değerlendirme farkları gelir tahakkukları hesabında izlenmeli ve vade sonunda ise ilgili gelirin istenilebilir olduğu tarihte kayıtlara alınarak ilgili dönemin ticari kazancında belirtilmelidir. Örneğin çözümünde kolaylık sağlanması amacıyla, Standartlara göre hesaplanan iskonto edilmiş değerlendirme farkları, VUK'a göre ilgili tahvilin borsadaki değerlendirme farkları olarak kabul edilecektir. İlgili çözümler ve kayıtlar aşağıdaki gibidir:

$$93.400 = \frac{6.000}{(1 + EFO)^1} + \frac{6.000}{(1 + EFO)^2} + \frac{6.000}{(1 + EFO)^3} + \frac{6.000}{(1 + EFO)^4} + \frac{100.000 + 6.000}{(1 + EFO)^5} \gg EFO = \%7,64 \text{ olur.}$$

Yıllar	İlk Muh. Değeri (A)	Yıllık Kupon Faiz Öd. (%6) (B)	Rapor. Faiz Geliri (A×%7,64) (C)	İsk. Edilen Tut. İtfası (C-B) (D)	D.S. İtfa Ed. Mal. Değ. (A+D) (E)
2009	93.400,-	6.000,-	7.133,-	1.133,-	94.533,-
2010	94.533,-	6.000,-	7.220,-	1.220,-	95.753,-
2011	95.753,-	6.000,-	7.313,-	1.313,-	97.066,-
2012	97.066,-	6.000,-	7.413,-	1.413,-	98.479,-
2013	98.479,-	106.000,-	7.521,-	1.521,-	100.000,-
Toplam		130.000,-		6.600,-	

- Tam Set TFRS'ye ve KOBİ TFRS'ye göre kayıtlar:

01/01/2009	
111 ÖZEL KESİM TAHVİL SENET VE BONOLARI HESABI	93.400,-
111.10 XYZ A.Ş. Tahvili	
100 KASA HESABI	93.400,-
Finansal varlığın satın alınması	

31/12/2009	
100 KASA HESABI	6.000,-
111 ÖZEL KESİM TAHVİL SENET VE BONOLARI HESABI	1.133,-
111.10 XYZ A.Ş. Tahvili	
642 FAİZ GELİRLERİ HESABI	7.133,-
2009 yılı sonu faiz tahakkuku ve tahsilâtı	

Beş yıl boyunca dönem sonlarında yukarıdaki muhasebeleştirme kaydı gibi benzer kayıtlar yapılmalıdır. Vade sonunda yapılacak kayıt ise aşağıdaki gibidir:

31/12/2013	
100 KASA HESABI	106.000,-
100.10 Merkez Kasa (TL)	
111 ÖZEL KESİM TAHVİL SENET VE BONOLARI HESABI	98.479,-
111.10 XYZ A.Ş. Tahvili	
642 FAİZ GELİRLERİ HESABI	7.521,-
Vade sonu anapara tahsilâtı ve faiz tahakkuku	

ABC işletmesi vade bitiminde, ilgili tahvil hesabında biriken tutarları ile birlikte faiz gelirini alacaklandırarak, anapara ve kupon ödemeleri tahsilâtlarını gerçekleştirmiş olacaktır.

- VUK'a göre kayıtlar:

01/01/2009	
111 ÖZEL KESİM TAHVİL SENET VE BONOLARI HESABI	93.400,-
111.10 XYZ A.Ş. Tahvili	
100 KASA HESABI	93.400,-
Finansal varlığın satın alınması	

31/12/2009	
100 KASA HESABI	6.000,-
181 GELİR TAHAKKUKLARI HESABI	1.133,-
181.10 XYZ A.Ş. Tahvili	
642 FAİZ GELİRLERİ HESABI	7.133,-
2009 yılı sonu faiz tahakkuku ve tahsilâtı	

Beş yıl boyunca dönem sonlarında yukarıdaki yevmiye kaydı gibi ilgili kayıtlar yapılmalıdır. Vade sonunda ise, yapılacak muhasebeleştirme kaydı aşağıdaki gibidir:

31/12/2013	
100 KASA HESABI	106.000,-
100.10 Merkez Kasa (TL)	
111 ÖZEL KESİM TAHVİL SENET VE BONOLARI HESABI	93.400,-
111.10 XYZ A.Ş. Tahvili	
181 GELİR TAHAKKUKLARI HESABI	5.079,-
642 FAİZ GELİRLERİ HESABI	7.521,-
Vade sonu anapara tahsilâtı ve faiz tahakkuku	

ABC işletmesi vade bitiminde, tüm kupon ödemelerini tahsil ettikten sonra tahviline ilişkin anapara ödemelerini ve borsadaki değerlendirme farklarını yukarıdaki gibi bir kayıtlarla muhasebeleştirerek kayda alması gerekmektedir.

2.3.1.3.6. Kamu Kesimi Tahvil, Senet ve Bonoları Hesabının İncelenmesi

Bu bölümde kamu kesimi tahvil senet ve bonoları hesabı ile ilgili Tam Set TFRS, KOBİ TFRS ve Vergi Mevzuatı açısından muhasebeleştirme uygulamalarına değinilecektir.

Devlet iç borçlanma senetlerinden, vadesi bir yıldan daha kısa olanlar hazine bonusu olarak, vadesi bir yıl veya daha uzun olanlar ise devlet tahvili olarak tanımlanmaktadır. Hazine bonusu, bir yıldan kısa vadeli ve ikinci el piyasası olan, kuponsuz senetlerdir. Hazine bonoları nominal değer üzerinden belirli bir faiz oranı ile iskonto edilerek satışa sunulmaktadır. Hazine bonosunun üzerinde yazan nominal değer, ödemede esastır. Devlet tahvili, bir yıl ve daha uzun vadeli olan, ikinci el piyasası bulunan, hem iskontolu hem de kupon ödemeli olarak ihraç edilebilen senetlerdir. Kuponsuz olanlar ise, iskontolu olarak satılır ve vadesinde ise üzerinde yazılı olan nominal değer, ödemede esas alınır.

Standartlara göre, kamu kesimine ait tahvil senet ve bonolar da özel kesime ait tahvil senet ve bonolar gibi değeri değerlendirilir ve muhasebeleştirilirler. İlk ölçümlerinde gerçeğe uygun değeri üzerinden değerlendirilerek kayda alınırlar. Sonraki ölçümlerinde ise, etkin faiz oranıyla itfa edilmiş maliyet değerleri üzerinden değerlendirilerek muhasebeleştirilirler. İşlem maliyetleri ise, ilk kayda alınmaları sırasında gerçeğe uygun değerine ilave edilirler. İtfa edilmiş maliyet, ilk muhasebeleştirme sırasında ölçülen değerinden anapara geri ödemeleri düşüldükten veya eklendikten ve değer düşüklüğü ya da tahsil edilememe durumuna ilişkin her türlü indirimin yapılmasından (doğrudan doğruya veya bir karşılık hesabı kullanılarak) sonra geriye kalan tutardır. Etkin faiz yöntemi ise, ilgili finansal varlığın, itfa edilmiş maliyetlerinin hesaplanması ve ilgili faiz gelir veya giderlerinin ilişkili olduğu döneme yansıtılması işlemidir (Özerhan ve Yanık, 2012: 183).

VUK'a göre ise, kamu kesimine ait tahvil senet ve bonolar da özel kesime ait tahvil senet ve bonoları gibi değerlendirilir ve muhasebeleştirilirler. Söz konusu kıymetler aracılığı ile elde edilen faiz gelirleri ise "642 Faiz Gelirleri" hesabında muhasebeleştirilir. VUK'un 279. maddesi uyarınca hazine bonoları ve devlet tahvillerinin borsa rayici ile değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Ana kural olarak alış bedeli ile değerlendirilmesi gereken menkul kıymetlerin dışında kalan tüm menkul kıymetlerin borsa rayici ile değerlendirilmesi öngörülmüştür. Borsa rayici VUK'un 263.

maddesinde tanımlanmıştır. Buna göre borsa rayici, gerek menkul kıymetler ve kambiyo borsasına, gerekse ticaret borsalarına kayıtlı olan iktisadi kıymetlerin değerlemeden önceki son muamele gününde borsadaki işlemlerin ortalama değeridir. Bu tanım çerçevesinde hisse senetleri dışındaki tahvil ve bono piyasasında işlem gören ve dolayısıyla borsa rayici ile değerlendirilecek menkul kıymetlere, özel kesime ve kamu kesimine ait tahvil senet ve bonolar verilebilir. Borsa rayici ile değerlendirilmesi gereken menkul kıymetlere ilişkin olarak dönem sonu itibarıyla ortaya çıkan değerlendirme farklarının ilgili dönem kazancı ile ilişkilendirilmesi gerekmektedir. Borsa rayicine göre değerlendirilmesi gereken menkul kıymetlerin borsa rayicinin olmaması veya borsa rayicinin muvazaalı bir şekilde oluştuğunun anlaşılması durumunda değerlemeye esas bedel, menkul kıymetlerin alış bedeline, vadesinde elde edilecek gelirin (kur farkları dâhil) iktisap tarihinden değerlendirme gününe kadar geçen süreye isabet eden kısmının eklenmesiyle bulunur (Yıldız, 2010: 21).

Örnek: ABC işletmesi, 01.12.2013 tarihinde nominal değeri 2.000,- TL ve vadesi 6 ay olan hazine bonosunu 1.700,- TL'ye satın almıştır.

İstenen: Tam Set TFRS, KOBİ TFRS ve Türk Vergi Mevzuatı'na göre hazine bonosunu muhasebeleştiriniz.

Çözüm: Standartlara göre, ilk olarak etkin faiz oranına göre itfa edilmiş maliyet değeri hesaplanmalıdır. Daha sonra, hazine bonosuna ilişkin ilgili dönemlere isabet eden faiz gelirleri hesaplanarak dönemlere uygun bir biçimde dağıtılmalıdır. VUK'a göre ise, dönem sonunda borsa rayicine göre oluşabilecek değerlendirme farkları faiz gelirleri hesabı ile gelir tahakkukları hesabı karşılığında kayda alınmalıdır. Vade bitiminde ise, ilgili menkul kıymetin anapara ödemesi ve gelir tahakkuklarında biriken tutar ile birlikte ilgili menkul kıymete ilişkin tahakkuk eden gelirlerin tahsilât kayıtları yapılmalıdır. İlgili hesaplamalar ve muhasebeleştirme uygulamaları aşağıdaki gibidir:

- Tam Set TFRS'ye ve KOBİ TFRS'ye göre kayıtlar:

$$1.700 = \frac{2.000}{(1 + \text{EFO})^{\frac{6}{12}}} \gg \text{EFO} = 0,384$$

$$\text{Faiz Geliri}_{2013} = \frac{2.000}{(1 + 0,384)^{\frac{5}{12}}} \cong 1.747, -\text{TL}$$

$$\text{Faiz Geliri}_{2013} = 1.747 - 1.700 = 47, -\text{TL}$$

$$\text{Faiz Geliri}_{2014} = 2.000 - 1.747 = 253, -\text{TL}$$

Hazine bonosuna ilişkin, etkin faiz yöntemine göre dönemlere isabet eden faiz gelirleri hesaplandıktan sonra, ilgili yevmiye kayıtları aşağıdaki gibi yapılacaktır:

01/12/2013	
112 KAMU KESİMİ TAHVİL SENET VE BONOLARI HESABI	1.700,-
112.10 Hazine Bonosu	
100 KASA HESABI	
Finansal varlığın satın alınması	1.700,-

31/12/2013	
112 KAMU KESİMİ TAHVİL SENET VE BONOLARI HESABI	47,-
112.10 Hazine Bonosu	
642 FAİZ GELİRLERİ HESABI	
Dönem sonu faiz tahakkuku	47,-

31/05/2014	
100 KASA HESABI	2.000,-
100.10 Merkez Kasa (TL)	
112 KAMU KES. T. S. VE B. HESABI	
112.10 Hazine Bonosu	1.747,-
642 FAİZ GELİRLERİ HESABI	
Vade sonu anapara ve faizin tahsilâtı	253,-

- VUK'a göre kayıtlar:

VUK'a göre örneğin çözümünde kolaylık sağlanması amacıyla, hazine bonosunun borsadaki dönem sonu değerlendirme farklarını standartlara göre itfa edilmiş maliyet değeri kadar (47,- TL) artış gösterdiğini kabul ederek, aşağıdaki muhasebeleştirme kayıtları yapılacaktır:

01/12/2013	
112 KAMU KESİMİ TAHVİL SENET VE BONOLARI HESABI	1.700,-
112.10 Hazine Bonosu	
100 KASA HESABI	
Hazine bonosunun satın alınması	1.700,-
31/12/2013	
181 GELİR TAHAKKUKLARI HESABI	47,-
181.10 Hazine Bonosu	
642 FAİZ GELİRLERİ HESABI	
Dönem sonu faiz tahakkuku	47,-
31/05/2014	
100 KASA HESABI	2.000,-
100.10 Merkez Kasa (TL)	
112 KAMU KES. T. S. VE B. HESABI	1.700,-
112.10 Hazine Bonosu	
181 GELİR TAHAKKUKLARI HESABI	47,-
181.10 Hazine Bonosu	
642 FAİZ GELİRLERİ HESABI	253,-
Vade sonu anapara ve faizin tahsilâtı	

Standartlar açısından bakıldığında, işleyen faizler ilgili finansal varlığın değerinde tahsil edilmiş gibi ayrı ayrı dönemlerde raporlanırken; VUK'a göre ise, dönemsellik ve tahakkuk ilkesi gereğince, işleyen faizlerin ilk döneme isabet eden kısmı gelir tahakkukları hesabında, vade bitiminde ise ilgili faiz gelirinin tahsil edilebilir olduğu dönemin bir gelir unsuru olarak, bir önceki dönemde gelir tahakkukları hesabında biriken tutarlar ile yeni dönemin ticari kazancında raporlanmaktadır.

2.3.1.3.7. Alıcılar Hesabının İncelenmesi

Bu bölümde alıcılar hesabı ile ilgili Tam Set TFRS, KOBİ TFRS ve Vergi Mevzuatı açısından muhasebeleştirme uygulamalarına değinilecektir.

Bu hesap, işletmenin faaliyet konusunu oluşturan mal ve hizmet satışlarından kaynaklanan senetsiz alacaklarının izlenmesi için kullanılmaktadır (Altuncu ve Kütük, 2009: 61). Satış sözleşmesi hükümlerine göre, satışın gerçekleşmesi üzerine kayda alınmaktadır. Her ne kadar satış neticesinde çek ve senet gibi ödeme araçları alınmasa da yapılan satışın sözleşmesine göre tahsilâtın ne zaman yapılacağı, dolayısıyla vadesi bellidir (Güler, 2012: 876).

Standartlara göre, ilk kayda alınırken satış sözleşmesinde belirlenmiş olan tutar, etkin faiz yöntemine göre reeskonta tabi tutularak içerisindeki faiz ayıklanır. Hesaplanan faiz, sözleşme bedelinden indirildikten sonra kalan tutar hâsılat olarak kaydedilir. Faiz ise, önce ertelenmiş gelirler hesabına alınır, daha sonra işlemiş faizler, faiz gelirleri hesabına aktararak ertelenmiş gelirler hesabı kapatılır. VUK açısından bakıldığında, senetsiz alacaklara reeskont yapılmaz. Dolayısıyla Standarda göre yapılan reeskont işlemi neticesinde, VUK'a göre kaydedilmesi gereken hasılatla göre eksik yazılan hasılat tutarının, değerlendirme gününde mali karın tespitinde ticari kazanca ilave edilmesi veya düşülmesi gerekir (Güler, 2012: 876).

Alıcılar hesabı, VUK'un 281. maddesi gereği mukayyet değeri ile değerlendirileceği belirtilmiştir (Yıldız, 2010: 31). Alıcılar hesabına mukayyet değer ölçüsü uygulanmadan önce varsa şüpheli ve değersiz alacaklar saptanır ve bunlar alıcılar hesabından düşülerek şüpheli alacaklar hesabına aktarılır. Bu işlemlerden sonra geriye kalan alacaklara mukayyet değer ölçüsü uygulanır. Alıcılar hesabının değerlendirme sonucu oluşan yeni değeri üzerinden bilançoda gösterilir (Dokur vd, 2013: 43).

Örnek: ABC işletmesi, 01.09.2013 tarihinde alıcısı Bay E'ye kredili olarak 30.000,- TL tutarında mal satmıştır (KDV ihmal edilmiştir). Sözleşme hükümlerine göre vade 9 ay olup, piyasadaki benzer borçlanma araçları için ödenen faiz oranı ise %15 olduğu bilinmektedir (Karapınar vd, 2012: 176-177).

İstenen: Tam Set TFRS, KOBİ TFRS ve Türk Vergi Mevzuatı'na göre kredili mal satışına ilişkin Bay E'ye ait alıcı hesabını muhasebeleştiriniz.

Çözüm: Standartlara göre, ilk olarak satış sözleşmesi tutarından ilgili faiz geliri ayıklanarak kalan tutar hâsılat olarak kaydedilmeli ve faiz geliri ise ilk olarak ertelenmiş vade farkları gelirleri hesabında izlenmeli ve vade sonunda bu hesap tamamen kapatılmalıdır. Tekdüzen Hesap Planında ertelenmiş vade farkları gelirleri hesabı adı altında bir hesap bulunmadığından dolayı bu hesap yerine ticari alacaklar hesap grubu içerisinde bulunan "122 Alacak Senetleri Reeskontu" hesabı da kullanılabilir. VUK'a göre ise, kredili alacaklar mukayyet değeri ile değerlendirilir. Şüpheli ve değersiz alacakların olmaması durumunda ise, ilgili alacaklara dönem sonunda herhangi bir değerlendirme işlemi uygulanmadan, mukayyet değerleri ile değerlendirilerek kayda alınmalıdır. İlgili muhasebeleştirme kayıtları aşağıdaki gibidir.

- Tam Set TFRS'ye ve KOBİ TFRS'ye göre kayıtlar:

$$\text{İtfa Edilmiş Maliyet Değeri} = \sum_{t=0}^n \frac{\text{Nakit Akışı}}{(1 + \text{Faiz Oranı})^t}$$

$$\text{İtfa Edilmiş Maliyet Değeri} = \frac{30.000}{(1 + 0,15)^{\frac{9}{12}}} \cong 27.015, -\text{TL}$$

Yıl	Dönem Başı Defter Değeri	Faiz Gelirleri	Nakit Girişi	Dönem Sonu Defter Değeri
01.09.2013	27.015,-	-	-	-
31.12.2013	27.015,-	1.288,-	-	28.303,-
01.06.2014	28.303,-	1.697,-	(30.000,-)	30.000,-
Toplam		2.985,-		

01/09/2013	
120 ALICILAR HESABI	30.000,-
120.10 Alıcı Bay E	
122 ALACAK SEN. REES. HESABI	2.985,-
600 YURTIÇİ SATIŞLAR HESABI	27.015,-
Hâsılat ve faiz gelirinin kaydı	

31/12/2013	
122 ALACAK SEN. REES. HESABI	1.288,-
122.10 Alıcı Bay E	
642 FAİZ GELİRLERİ HESABI	1.288,-
Dönem sonu faiz tahakkuku	

01/06/2014	
100 KASA HESABI	30.000,-
122 ALACAK SEN. REES. HESABI	1.697,-
122.10 Alıcı Bay E	
120 ALICILAR HESABI	30.000,-
120.10 Alıcı Bay E	
642 FAİZ GELİRLERİ HESABI	1.697,-
Vade sonu faiz tahakkuku ve alacağın tahsilâtı	

- VUK'a göre kayıtlar:

01/09/2013	
120 ALICILAR HESABI	30.000,-
120.10 Alıcı Bay E	
600 YURTIÇİ SATIŞLAR HESABI	30.000,-
Hâsılatın kaydı	

01/06/2014	
100 KASA HESABI	30.000,-
100.10 Merkez Kasa (TL)	
120 ALICILAR HESABI	30.000,-
120.10 Alıcı Bay E	
Kredili alacağın tahsilâtı	

2.3.1.3.8. Alacak Senetleri Hesabının İncelenmesi

Bu bölümde alacak senetleri hesabı ile ilgili Tam Set TFRS, KOBİ TFRS ve Vergi Mevzuatı açısından muhasebeleştirme uygulamalarına değinilecektir.

Alacak senetleri Standartlara göre; ilk kayda alınırken gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçülerek kayda alınır. İşlem maliyetleri de gerçeğe uygun değerine ilave edilir. Sonraki dönemlerde ise alacak senetleri, etkin faiz yöntemi ile hesaplanan itfa edilmiş maliyetinden ölçülerek kayda alınır (Özerhan ve Yanık, 2012: 191). Senet üzerindeki yazılı tutar, etkin faiz yöntemine göre reeskonta tabi tutularak içerisindeki faiz ayıklanır. Hesaplanan faiz, senedin yazılı tutarından indirildikten sonra kalan tutar hâsılat olarak kaydedilir. Faiz ise, önce ertelenmiş gelirler hesabına aktarılır daha sonra işlemiş faizler, faiz gelirleri hesabına aktarılarak ertelenmiş gelirler hesabı kapatılır (Güler, 2012: 876).

Vergi Usul Kanunu açısından bakıldığında reeskont, vadesi gelmemiş senede bağlı alacağın, iskonto suretiyle değerlendirme gününün kıymetine indirgenmesi demektir. VUK'a göre yapılan reeskontta iç iskonto formülü kullanılır. Hesaplanan vade farkı (faiz) önce gider, takip eden yılda gelir kaydedilir. Standartlarda, satış anında vade farkı (faiz) ayıklanmakta ve ertelenmiş gelirler hesabına alınmaktadır. Yani Standartlar ile VUK arasında hesaplama tekniği bakımından farklılık göstermektedirler. Dolayısıyla da kar veya zarara giden tutar da farklıdır. İki hesaplama tekniği açısından aradaki farkın duruma göre, mali karın tespitinde, ticari kazanca ilave edilmesi veya düşülmesi gerekmektedir (Güler, 2012: 876-877). VUK'un 281. maddesine göre, alacak senetleri ilk kayda alınırken mukayyet değeri ile kayda alınacağı belirtilmiştir. Aynı madde içerisinde alacak senetleri için ayrı bir alternatif değerlendirme ölçüğü getirerek, bu hesap kaleminin değerlendirme günündeki

değere indirgenebileceği yani tasarruf değeri ile değerlendirilebileceğini belirtmiştir. Vadesi gelmemiş senede bağlı alacaklar, değerlendirme gününün kıymetine irca olunabilir. Bu takdirde senette, faiz nispeti açıklanmış ise bu nispet, açıklanmamışsa Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın resmi iskonto haddi uygulanır (Çevre, 2013: 1). Reeskont işlemleri sırasında iç iskonto yöntemi uygulanmalıdır. *İç iskonto formülü ise şöyledir* (Çevre, 2013: 3; Dokur vd, 2013: 49):

$$\text{Reeskont Tutarı} = \frac{\text{Nominal Değer} \times \text{Faiz Oranı} \times \text{Gün Sayısı}}{36.000 + (\text{Faiz Oranı} \times \text{Gün Sayısı})}$$

Nominal değer, senet üzerindeki yazılı tutardır. Faiz oranı, senet üzerindeki orandır. Senet üzerinde oran yoksa, TL cinsinden geçerli olan senetlerde değerlendirme gününde geçerli olan Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası kısa vadeli avans oranı, yabancı paralar üzerinden değerlendirilen senetler için LIBOR (Londra bankalar arası faiz oranı) esas alınır. Gün sayısı ise, yılsonundan veya geçici vergi dönemi sonundan senedin vade tarihine kadar geçecek gün sayısıdır.

Örnek: ABC işletmesi, 01.12.2013 tarihinde peşin bedeli 1.700,- TL olan ticari malını, alıcısı Bay E'ye 6 ay vadeli olarak bir alacak senedi karşılığında 2.000,- TL'ye satmıştır.

İstenen: Tam Set TFRS, KOBİ TFRS ve Türk Vergi Mevzuatı'na göre ilgili alacak senedini muhasebeleştiriniz.

Çözüm: Standartlara göre, alacak senetleri ilk kayda alınırken gerçeğe uygun değeri üzerinden kayda alınır. Sonraki ölçümlerinde ise, etkin faiz yöntemine göre itfa edilmiş maliyet bedeli hesaplanarak içerisindeki faiz ayıklanmakta ve kalan tutar hâsıl olarak kaydedilmektedir. Faiz gelirleri ise, ilk olarak ertelenmiş vade farkları gelirleri hesabında izlenmekte, ilgili dönemlere isabet eden faiz gelirleri ilgili dönemlere uygun bir biçimde dağıtılarak, vade bitiminde ise bu hesap tamamen kapatılmaktadır. Tekdüzen Hesap Planı'nda ertelenmiş vade farkları adı altında bir hesap bulunmadığı için bu hesap yerine "122 Alacak Senetleri Reeskontu" hesabı da kullanılabilir. VUK'a göre ise, ilk kayda alınırken mukayyet değeri ile yani senedin üzerinde yazılı olan değerle kayda alınır. VUK'a göre alacak senetlerinin

sonraki değerlemelerinde ise, dönem sonunda ilgili senede iç iskonto formülüne göre reeskont hesaplanır, hesaplanan reeskont gideri bir sonraki dönemde gelir olarak kaydedilerek etki ortadan kaldırılmaktadır. Standartlara göre hesaplanan reeskont ile VUK'a göre hesaplanan reeskont arasında hesaplama tekniği açısından farklar bulunmaktadır. Dolayısıyla da kar veya zarara giden tutar da farklıdır. İki hesaplama tekniği arasındaki farkın mali karın tespitinde ticari kazançta ilave edilmesi veya düşülmesi gerekmektedir. Örneğin çözümünü kolaylaştırmak amacıyla, Standartlara göre hesaplanacak faiz oranı, VUK'a göre hesaplanacak faiz oranı olarak kabul edilecektir. İlgili hesaplamalar ve muhasebeleştirme kayıtları aşağıdaki gibidir:

- Tam Set TFRS'ye ve KOBİ TFRS'ye göre kayıtlar:

$$\text{İtfa Edilmiş Maliyet Değeri} = \sum_{t=0}^n \frac{\text{Nakit Akışı}}{(1 + \text{Faiz Oranı})^t}$$

$$1.700 = \frac{2.000}{(1 + \text{EFO})^{\frac{6}{12}}} \gg \text{EFO} = 0,384$$

$$\text{İtfa Edilmiş Maliyet Değeri} = \frac{2.000}{(1 + 0,384)^{\frac{5}{12}}} = 1.746,72 \text{ TL}$$

$$\text{Faiz Geliri}_{2013} = 1.746,72 - 1.700,00 = 46,72 \text{ TL}$$

$$\text{Faiz Geliri}_{2014} = 2.000 - 1.746,72 = 253,28 \text{ TL}$$

01/12/2013	
121 ALACAK SENETLERİ HESABI	2.000,-
121.10 Alıcı Bay E	
122 ALACAK SENETLERİ	300,-
REESKONTU HESABI	
600 YURTIÇİ SATIŞLAR HESABI	1.700,-
Alacak senedinin ilk kayda alınması	

31/12/2013	
122 ALACAK SENETLERİ REESKONTU HESABI	46,72
642 FAİZ GELİRLERİ HESABI	46,72
Dönem sonu ilgili faiz gelirinin kaydı	

31/05/2014	
122 ALACAK SENETLERİ REESKONTU HESABI	253,28
642 FAİZ GELİRLERİ HESABI	253,28
Vade sonu ilgili faiz gelirinin kaydı	

31/05/2014	
100 KASA HESABI	2.000,-
100.10 Merkez Kasa (TL)	
121 ALACAK SENETLERİ HESABI	2.000,-
121.10 Alıcı Bay E	
Vade sonu ilgili alacak senedinin tahsilâtı	

- VUK'a göre kayıtlar: VUK'a göre reeskont, ilgili alacağın dönem sonundaki değerine indirgenmesi demektir. Bu sebeple ilgili alacak senedine, dönem sonundan vadeye kadar olan süreye kadar (5 ay – 150 gün) reeskont hesaplanmalıdır.

$$\text{Reeskont Tutarı} = \frac{\text{Nominal Değer} \times \text{Faiz Oranı} \times \text{Gün Sayısı}}{36.000 + (\text{Faiz Oranı} \times \text{Gün Sayısı})}$$

$$\text{Reeskont Tutarı} = \frac{2.000 \times 38,4 \times 150}{36.000 + (38,4 \times 150)} \cong 276, -\text{TL}$$

01/12/2013	
121 ALACAK SENETLERİ HESABI	2.000,-
121.10 Alıcı Bay E	
600 YURTIÇİ SATIŞLAR HESABI	2.000,-
Alacak senedinin ilk kayda alınması	

31/12/2013	
657 REESKONT FAİZ GİDERLERİ HESABI	276,-
657.10 Alıcı Bay E	
122 ALACAK SEN. REES. HESABI	276,-
Alacak senedinin dönem sonu değerlemesi	

01/01/2014	
122 ALACAK SENETLERİ REESKONTU HESABI	276,-
122.10 Alıcı Bay E	
647 REESKONT FAİZ GELİRLERİ HESABI	276,-
Alacak senedinin yeniden değerlemesi	

31/05/2014	
100 KASA HESABI	2.000,-
100.10 Merkez Kasa (TL)	
121 ALACAK SENETLERİ HESABI	2.000,-
121.10 Alıcı Bay E	
Vade sonu ilgili alacak senedinin tahsilâtı	

2.3.1.3.9. Şüpheli Alacaklar Hesabının İncelenmesi

Bu bölümde şüpheli alacaklar hesabı ile ilgili Tam Set TFRS, KOBİ TFRS ve Vergi Mevzuatı açısından muhasebeleştirme uygulamalarına değinilecektir.

Standartlara göre şüpheli alacaklar, ilk kayda alınmasında ve sonraki ölçümünde gerçeğe uygun değeri ile kayda alınır. VUK'a göre ise, herşeyden önce şüpheli hale gelen alacağın, ticari ve zirai kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi ile ilgili olması ve VUK'un 323. maddesinde sayılan diğer şartlara uygun olması gerekmektedir. Şüpheli alacaklar aynı maddeye göre, değerlendirme gününde tasarruf değeri ile değerlendirilir, yani ilk kayda alındığı değeri üzerinden kayda alınır. VUK'un 264. maddesine göre tasarruf değeri; bir iktisadi kıymetin değerlendirme gününde sahibi için arz ettiği gerçek değeridir. Tekdüzen Muhasebe Sistemi Uygulamaları Genel Tebliği'ne göre, tahsili şüpheli hale gelen alacaklar şüpheli ticari alacaklar hesabına kaydedilir ve bu işlem mecburidir. Ancak, şüpheli hale gelen alacağa karşılık ayrılarak gider yazılması mecburi değildir. VUK'da da karşılık ayırma mecburiyeti yoktur. Standartlara göre ise, ticari olsun veya olmasın her türlü alacağa karşılık ayrılacağı belirtilmiştir. Gerek gerçeğe uygun ve tasarruf değeri arasındaki değerlendirme farkı, gerekse de karşılık ayrılarak gider yazılması konusunda (özellikle ticari olmayan alacaklar açısından) çok dikkatli olunması ve VUK'a ters gelen değerlendirme farkları ve giderleştirme tutarları, mali karın tespitinde ticari kazançta ilave edilmesi gerekmektedir (Güler, 2012: 877).

VUK 323. maddesine göre, bir alacağın şüpheli hale gelmesi ve karşılık ayırma koşulları şunlardan oluşmaktadır: Şüpheli alacak, ticari ve zirai faaliyet kapsamında yapılan mal teslimi veya hizmet ifasından kaynaklanmalıdır. Karşılık ayrılacak alacağın, ödeme vadesi geçmiş olmalıdır; Alacak, dava veya icra safhasında bulunmalı ya da yapılan protestoya veya yazı ile bir defadan fazla istenmesine rağmen ödenmemiş bulunan, dava ve icra takibine değmeyecek kadar küçük alacakların olmalıdır; Alacak, teminata bağlı olmamalıdır (Timur, 1997).

VUK 323. maddesine göre, şüpheli alacak karşılığı ayırlamayacak alacakların koşulları ise şu şekilde belirtilebilir: Karşılık ayrılacak olan alacağın, kamu kurum ve kuruluşlarından olan alacaklardan olması ve bir diğeri ise ticari ve zirai faaliyet dışı alacaklara karşılık ayırlamamasıdır (Timur, 1997).

Örnek: ABC işletmesi, 01.10.2013 tarihinde alıcısı Bay E'ye 10.000,- TL tutarında kredili olarak mal satmıştır. İşletme, 31.12.2013 tarihinde vadesi gelen alacağının 5.000,- TL'lik kısmının şüpheli alacak haline geldiği bilgisini almıştır. İlerleyen dönemlerde ise, 25.01.2014 tarihinde ilgili alacağının 3.000,- TL'lik kısmını tahsil edebilmiş ve kalan 2.000,- TL'lik kısmını ise tahsil edemeyerek karşılık ayırma kararı almıştır.

İstenen: Tam Set TFRS, KOBİ TFRS ve Türk Vergi Mevzuatı'na göre şüpheli hale gelen alacağı muhasebeleştiriniz.

Çözüm: Standartlara göre şüpheli hale gelen alacaklar, gerçeğe uygun değeri üzerinden ilk kayda alınmasından sonraki ölçümlerinde de gerçeğe uygun değeri ile muhasebeleştirilirler. VUK'a göre ise şüpheli hale gelen alacaklar, mukayyet ya da tasarruf değeri ile değerlendirilerek muhasebeleştirilirler. Standartlar ile VUK arasında şüpheli alacakların ilk ve sonraki kayıtlarında farklılıklar bulunmamaktadır. Şüpheli hale gelen alacaklar "128 Şüpheli Ticari Alacaklar" hesabına aktarılır ve dönem sonunda, ilgili şüpheli hale gelen alacağın tutarı kadar "654 Karşılık Giderleri" hesabının borcu karşılığında "129 Şüpheli Ticari Alacaklar Karşılığı" hesabı alacaklandırılarak karşılık ayrılır. İzleyen dönemde, şüpheli hale gelen alacağın tahsil edilebilen kısmı "129 Şüpheli Ticari Alacaklar Karşılığı" hesabı borçlandırılarak "644 Konusu Kalmayan Karşılıklar" hesabı alacaklandırılıp, ilgili alacak tahsil edilmektedir. Eğer şüpheli alacağın tamamı tahsil edilemiyorsa, tahsil edilemeyen kısım "128 Şüpheli Ticari Alacaklar" hesabında izlenmeye devam edilmesi gerekmektedir. İlgili muhasebeleştirme kayıtları aşağıdaki gibidir:

- Standartlara (Tam Set TFRS ve KOBİ TFRS) ve VUK'a göre kayıtlar:

01/10/2013	
120 ALICILAR HESABI	10.000,-
120.10 Alıcı Bay E	
600 YURTİÇİ SATIŞLAR HESABI	10.000,-
Kredili olarak mal satışı	

31/12/2013	
128 ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR HESABI	5.000,-
128.10 Alıcı Bay E	
120 ALICILAR HESABI	5.000,-
120.10 Alıcı Bay E	
Krediliği alacağın şüpheli hale gelmesi	

31/12/2013	
654 KARŞILIK GİDERLERİ HESABI	5.000,-
654.10 Alıcı Bay E	
129 ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR KARŞILIĞI HESABI	5.000,-
129.10 Alıcı Bay E	
Dönem sonunda şüpheli alacağa karşılık ayırma	

25/01/2014	
100 KASA HESABI	3.000,-
100.10 Merkez Kasa TL	
128 ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR HESABI	3.000,-
Şüpheli olan alacağın bir kısmının tahsilâtı	

25/01/2014	
129 ŞÜPHELİ TİC. AL. KARŞ. HESABI	3.000,-
129.10 Alıcı Bay E	
644 KONUSU KALMAYAN KARŞILIKLAR HESABI	3.000,-
Konusu kalmayan şüpheli alacağın iptal kaydı	

2.3.1.4. Finansal Varlıkların Dipnotlarda Açıklanması

Bu bölümde, finansal varlıklara ilişkin finansal araçların Tam Set TFRS ve KOBİ TFRS açısından dipnotlarda açıklanacak hükümlere ilişkin bilgilere yer verilecektir.

- Tam Set TFRS'ye göre finansal varlıkların dipnotlarda açıklanması ile ilgili hükümler şöyledir:

Tam Set TFRS'ye göre, finansal araç sınıfları itibariyle kamuoyuna açıklama yapılması gerektiği durumlarda işletme, açıklanan bilginin niteliğine uygun bir şekilde ve finansal araçların özelliklerini de dikkate almak suretiyle finansal araçları sınıflara ayırır. İşletme, finansal durum tablosunda (bilanço) sunulan gerekli kalemler ile gerekli mutabakatın yapılmasına yönelik yeterli düzeyde bilgi sunar (KGK, 2013f: 5).

TMS-39'da tanımlanan aşağıdaki sınıflardan her birine ilişkin defter değeri, finansal durum tablosu (bilanço) veya dipnotlarda kamuoyuna açıklanır (KGK, 2013f: 5).

- Gerçeğe uygun değer farkı kar veya zarara yansıtılan finansal varlıklar;
 - a) İlk muhasebeleştirmede bu şekilde sınıflananlar ile,
 - b) TMS-39'a göre alım satım amaçlı elde tutulan şeklinde sınıflananlar ayrı ayrı gösterilmek suretiyle.
- Vadeye kadar elde tutulacak yatırımlar,
- Kredi ve alacaklar,
- Satılmaya hazır finansal varlıklar.

Gerçeğe uygun değer farkı kar veya zarara yansıtılan finansal varlıklarda açıklanacak bilgiler (KGK, 2013f: 6-7);

- Bir kredi veya alacağa (veya kredi ve alacak grubunu) gerçeğe uygun değer farkı kar veya zarara yansıtılan olarak sınıflanmış olması durumunda aşağıda belirtilen hususlarda kamuoyuna açıklama yapılır;
 - a) İlgili kredi veya alacağa (veya kredi ve alacak grubuna) ilişkin raporlama dönemi sonu itibariyle maruz kalınan azami kredi riski tutarı,
 - b) Sözü edilen azami kredi riski tutarının herhangi bir kredi türevi veya benzeri bir araçla azaltılabilecek kısmı,

- c) Aşağıdaki şekillerden biriyle tespit edilen, ilgili kredi veya alacağın (veya kredi ve alacak grubunun) gerçeğe uygun değerinde meydana gelen ve finansal varlığın kredi riskiyle ilişkilendirilebilen değişikliğin dönem içerisinde gerçekleşen tutarı ve birikmiş tutarı:
- i. Gerçeğe uygun değerinde meydana gelen ve piyasa riskine yol açan piyasa koşullarındaki değişiklikler ile ilişkilendirilemeyen değişiklik tutarı olarak veya
 - ii. Bir varlığın gerçeğe uygun değerinde meydana gelen değişikliğin ilgili varlığın kredi riskindeki değişimlerden kaynaklanan kısmını daha doğru bir şekilde yansıttığı düşünülen alternatif bir yöntem aracılığıyla piyasa riskine yol açan piyasa koşullarındaki değişiklikler; gözlemlenen (gösterge) faiz oranı, mal fiyatı, döviz kuru veya fiyat ya da oran endeksindeki değişiklikleri içerir.
- d) İlgili herhangi bir kredi türevi veya benzeri bir aracın gerçeğe uygun değerinde dönem içerisinde meydana gelen değişim tutarı ile kredi veya alacağın sınıflandığı tarihten bu yana söz konusu türev ürün veya aracın gerçeğe uygun değerinde meydana gelen birikmiş değişim tutarı.

Yeniden sınıflandırmaya yönelik açıklanacak bilgiler (KGG, 2013f: 9-10);

- İşletme bir finansal varlığı;
 - a) Gerçeğe uygun değer yerine maliyetinden veya itfa edilmiş maliyetinden ya da,
 - b) Maliyeti veya itfa edilmiş maliyeti yerine gerçeğe uygun değerinden ölçmek suretiyle yeniden ölçülmesi durumunda (TMS-39'un 51-54. paragraflarına uygun olarak), ilgili sınıflara eklenmek ve çıkarılmak suretiyle her bir sınıf itibariyle yeniden sınıflanan tutar ve söz konusu yeniden sınıflandırmanın nedeni hakkında açıklamalarda bulunulur.
- İşletmenin bir finansal varlığı, TMS-39'un 50Bve 50D paragrafları uyarınca gerçeğe uygun değer farkı kar veya zarara yansıtılan finansal varlık sınıfından ya da TMS-39'un 50E paragrafı uyarınca satılmaya hazır finansal varlık sınıfından çıkarmak suretiyle yeniden sınıflandırıldığı durumlarda:
 - a) İlgili sınıflara eklenmek ve çıkarılmak suretiyle her bir sınıf itibariyle yeniden sınıflama sonrası oluşan durum,

- b) Finansal durum tablosundan çıkarılincaya (bilanço dışı bırakılincaya) kadar her bir raporlama döneminde, mevcut ve önceki raporlama dönemlerinde yeniden sınıflandırılan tüm finansal varlıkların defter ve gerçeğe uygun değerleri,
- c) TMS-39'un 50B paragrafı uyarınca yeniden sınıflandırılan finansal varlıklar için ilgili istisnai durum ve söz konusu durumun istisnai olduğunu gösteren koşullar ve durumlar,
- d) Finansal varlığın yeniden sınıflandırıldığı raporlama döneminde, ilgili varlığın bu dönemde ve bir önceki raporlama döneminde kar veya zararda ya da diğer kapsamlı gelir içerisinde muhasebeleştirilen gerçeğe uygun değer kazanç ve kayıp tutarları,
- e) Finansal varlık finansal durum tablosundan çıkarılincaya (bilanço dışı bırakılincaya) kadar, yeniden sınıflandırma işlemi izleyen her bir raporlama döneminde (finansal varlığın yeniden sınıflandırıldığı raporlama dönemi de dâhil olmak üzere), söz konusu finansal varlığın yeniden sınıflandırılmamış olması durumunda kar veya zararda ya da diğer kapsamlı gelir içerisinde muhasebeleştirilmiş olacak olan gerçeğe uygun değer kazanç veya kayıpları ile kar veya zararda muhasebeleştirilmiş bulunan kazanç, kayıp, gelir ve gider tutarları ile
- f) Finansal varlığın yeniden sınıflandırıldığı tarih itibariyle, işletmenin geri kazanmayı beklediği nakit akışlarının tahmini tutarı ile etkin faiz oranı dipnotlarda açıklanır.

Finansal varlıkların netleştirilmesi ile ilgili açıklamalar (KGK, 2013f: 11-12);

- TFRS-7'nin 13B paragrafında belirtilen amacı yerine getirmek üzere, işletmeler raporlama dönemi sonunda, finansal tablolara yansıtılmış TFRS-7'nin 13A paragrafı kapsamındaki finansal varlıkları için aşağıda yer alan sayısal bilgileri ayrı ayrı açıklar;
 - a) Söz konusu finansal varlıkların brüt tutarlarını,
 - b) Finansal durum tablosunda sunulan net tutarı belirlerken TMS-32'nin 42. paragrafında yer alan kriterlere göre netleştirilen tutarları,
 - c) Finansal durum tablosunda sunulan net tutarları,
 - d) Karşılıklı işlemlerin netleştirilmesine imkân veren yasal olarak uygulanabilir nitelikteki bir anlaşmaya ya da benzer bir sözleşmeye

konu olan ancak, TFRS-7'nin 13C paragrafının (yani bu maddedeki) (b) bendi kapsamında yer almayan tutarları, bu tutarlar aşağıdakileri içerir:

- i. TMS-32'nin 42. Paragrafında yer alan netleştirme kriterlerinin tamamını ya da bir kısmını karşılamamakla birlikte finansal tablolara yansıtılmış finansal araçlara ilişkin tutarlar ile
 - ii. Finansal teminatlara (nakit teminatlar da dâhil olmak üzere) ilişkin tutarlar.
- e) Bu maddenin (c) bendinde belirtilen tutarlardan (d) bendinde belirtilenlerin düşülmesi sonucu elde edilen net tutarı.
- Bir finansal araç için TFRS-7'nin 13C paragrafının (d) bendine göre açıklama yapılan, karşılıklı işlemlerin netleştirilmesine imkân veren yasal olarak uygulanabilir nitelikteki bir anlaşmaya ve benzer bir sözleşmeye konu olan finansal tablolara yansıtılmış finansal varlıklar ile ilgili netleştirme haklarını, bu hakların niteliklerini de belirtecek şekilde açıklar.
 - TFRS-7'nin 13B ve 13E paragraflarına göre açıklanması gerekli bilgilerin finansal tablolara ilişkin birden fazla dipnotta açıklanması durumunda, işletme bu dipnotların her birinde diğer dipnotlara atıflarda bulunur.

Teminatlara ilişkin açıklamalar (KGK, 2013f: 12);

- İşletmeler, aşağıdaki belirtilen hususlarda kamuoyuna açıklamalarda bulunur;
 - a) TMS-39'un paragraf 37(a) uyarınca yeniden sınıflandırılmış bulunan tutarlar da dâhil olmak üzere, işletmenin borçları veya koşullu borçları için teminat olarak verdiği finansal varlıkların defter değeri ve
 - b) Verilen teminata ilişkin kayıt, kural ve koşullar.
- İşletme, elinde teminat bulundurması (finansal veya finansal olmayan) ve teminat sahibi temerrüde düşmeksizin anılan teminatı satma veya yeniden teminat veya rehin olarak verme hakkına sahip olması durumunda, aşağıdakilere ilişkin kamuoyuna açıklamalarda bulunur:
 - a) Sahip olunan teminatın gerçeğe uygun değeri,
 - b) Satılan veya yeniden rehin verilen söz konusu teminatın gerçeğe uygun değeri ve işletmenin ilgili teminatı geri verme konusunda herhangi bir yükümlülüğünün bulunup bulunmadığı ve
 - c) İşletmenin sözü edilen teminatı kullanma kayıt, kural ve koşulları.

Kredi zararlarına ilişkin karşılık hesabı ile ilgili açıklamalar (KGK, 2013f: 12);

- Finansal varlıkların kredi zararları neticesinde değer düşüklüğüne uğraması ve işletmenin ilgili varlığın defter değerini doğrudan düşürmek yerine oluşan değer düşüklüğünün ayrı bir hesaba kaydedilmesi durumunda (bireysel değer düşüklüklerini kaydetmek için kullanılan bir karşılık hesabı veya varlıklarda topluca meydana gelen değer düşüklüğünü kaydetmekte kullanılan benzer bir hesap gibi), sözü edilen hesapta dönem içerisinde her bir finansal varlık sınıfına ilişkin olarak meydana gelen değişimlerin mutabakatı hakkında kamuoyuna açıklamalarda bulunulur.

Kapsamlı gelir tablosuna ilişkin gelir, gider, kazanç ve kayıp kalemlerine ilişkin açıklamalar (KGK, 2013f: 13);

- İşletme aşağıda yer alan gelir, gider, kazanç ve kayıp kalemleri hakkında kapsamlı gelir tablosunda veya dipnotlarda kamuoyuna açıklamalarda bulunur:
 - a) Aşağıda elde edilen net kazanç veya kayıplar;
 - i. İlk muhasebeleştirme sırasında gerçeğe uygun değeri kar veya zarara yansıtılmış finansal varlıklar ile TMS-39 uyarınca alım satım amaçlı elde tutulan olarak sınıflandırılan finansal varlıklar ayrı ayrı gösterilmek suretiyle, gerçeğe uygun değeri kar veya zarara yansıtılan finansal varlıklar,
 - ii. Dönem içerisinde diğer kapsamlı gelir içerisinde muhasebeleştirilmiş kazanç veya kayıplar ile özkaynaklardan çıkarılarak kar veya zarar içerisinde yeniden sınıflandırılan tutarlar ayrı ayrı gösterilmek suretiyle, satılmaya hazır finansal varlıklar,
 - iii. Vadeye kadar elde tutulacak yatırımlar,
 - iv. Kredi ve alacaklar ve
 - v. İtfa edilmiş maliyetinden ölçülen finansal varlıklar.
 - b) Gerçeğe uygun değeri kar veya zarara yansıtılmayan finansal varlıklara ilişkin toplam faiz geliri (etkin faiz yöntemi kullanılarak hesaplanan),
 - c) Aşağıdakilerden kaynaklanan ücret gelirleri (etkin faiz oranının belirlenmesinde kullanılan tutarların dışında kalan),

- i. Gerçeğe uygun değeri kar veya zarara yansıtılmayan finansal varlıklar ve
 - ii. Varlıkların bireyler, vakıflar, emeklilik fayda planları ve kurumlar adına saklanması veya yatırım olarak değerlendirilmesi sonucunu doğuran emanet ve diğer saklama faaliyetleri.
- d) Değer düşüklüğüne uğramış finansal varlıklara ilişkin olarak TMS-39'un paragraf UR-93 uyarınca tahakkuk ettirilen faiz geliri ve
- e) Her bir finansal varlık sınıfına ilişkin değer düşüklüğü zararı tutarı.

- KOBİ TFRS'ye göre finansal varlıkların dipnotlarda açıklanması ile ilgili hükümler şöyledir:

KOBİ TFRS'nin Bölüm-11 Temel Finansal Araçlar Açıklamalar bölümüne göre, gerçeğe uygun değer farkı kar veya zarara yansıtılarak muhasebeleştirilen finansal borçların açıklamalarına atıfta bulunulur. Sadece temel finansal araçları olan işletmelerin (türev finansal araçları olmayan) gerçeğe uygun değer farkı kar veya zarara yansıtılarak ölçülen finansal borçları yoktur (ve dolayısıyla da Bölüm-12'yi uygulayamazlar) ve bu yüzden bu tür finansal borçlara ilişkin açıklamalar yapamazlar. Finansal araçlara ilişkin muhasebe politikalarının açıklanması; KOBİ TFRS'nin paragraf 8.5 uyarınca önemli muhasebe politikalarının özeti kısmında, finansal araçlar için kullanılan ölçüm esası (veya esasları) ve finansal araçlarda kullanılan, finansal tabloların anlaşılmasına ilişkin diğer muhasebe politikaları açıklanır (KGGK, 2013c: 60).

Finansal varlık kategorilerinin, finansal durum tablosunda ve dipnotlarda açıklanacak bilgileri şöyledir (KGGK, 2013c: 60-61);

- Aşağıdaki finansal varlık kategorilerinin her birinin raporlama tarihindeki defter değeri, toplam olarak, finansal durum tablosunda veya dipnotlarda açıklanır:
 - a) Gerçeğe uygun değer farkı kar veya zarara yansıtılarak ölçülen finansal varlıklar,
 - b) İtfa edilmiş maliyet bedeli üzerinden ölçülen borçlanma aracı niteliğindeki finansal varlıklar,
 - c) Maliyet bedelinden değer düşüklüğü tutarı indirilerek ölçülen, özkaynağa dayalı finansal araçlar niteliğindeki finansal varlıklar.

- Finansal tablo kullanıcılarının, işletmenin finansal durumu ve performansı için finansal araçların önemini değerlendirmelerini sağlayan bilgiler açıklanır.
- Gerçeğe uygun değerinden ölçülen tüm finansal varlıklar için, gerçeğe uygun değerinin belirlenmesinde kullanılan esas (örneğin; aktif bir piyasadaki kotasyonlu piyasa fiyatı veya değerlendirme tekniği açıklanır), bir değerlendirme tekniği kullanıldığında, finansal varlık sınıfının her biri için gerçeğe uygun değerinin belirlenmesinde uygulanan varsayımlar açıklanır.

Finansal durum tablosu dışında bırakılmasına ilişkin açıklamalar (KGK, 2013c: 61);

- Finansal varlıklar, finansal durum tablosu dışında bırakma hükümlerini karşılamayan bir işlemle başka bir tarafa devredilmiş olabilir. Bu türden her bir finansal varlık sınıfı için aşağıdakiler hakkında kamuoyuna açıklamalarda bulunulur:
 - a) Varlıkların niteliği,
 - b) Sahiplikten kaynaklanan risk ve getirilerden işletmenin elinde bulundurulmaya devam ettiklerinin niteliği,
 - c) İşletmenin finansal durum tablolarına yansıtmaya devam ettikleri varlıkların ve bunlara ilişkin borçların defter değeri.

Teminatlara ilişkin açıklamalar (KGK, 2013c: 61);

- Borçlara ve koşullu borçlara karşılık olarak finansal varlık teminat olarak verildiyse, aşağıda belirtilen hususlarda kamuoyuna açıklamalarda bulunulur:
 - a) İşletmenin teminat olarak verdiği finansal varlıkların defter değeri ve
 - b) Verilen teminata ilişkin kural ve koşullar.

Gelir, gider, kazanç veya kayıp kalemlere ilişkin açıklamalar (KGK, 2013c: 62);

- Aşağıda yer alan gelir, gider, kazanç veya kayıp kalemleri açıklanır:
 - a) Aşağıdakilerde muhasebeleştirilmiş, gerçeğe uygun değerdeki değişiklikler de dâhil olmak üzere gelir, gider, kazanç ve kayıp kalemleri:

- i. Gerçeğe uygun değer farkı kar veya zarara yansıtılarak ölçülen finansal varlıklar,
 - ii. İtfa edilmiş maliyet bedeli üzerinden ölçülen finansal varlıklar,
- b) Gerçeğe uygun değer farkı kar veya zarara yansıtılarak ölçülemeyen finansal varlıklar için toplam faiz geliri (etkin faiz yöntemi kullanılarak hesaplanan).
- c) Her bir finansal varlık sınıfı için değer düşüklüğü zararı tutarı.

2.3.2. Finansal Borçların İncelenmesi

Bu bölümde finansal borçlara ilişkin finansal araçların sınıflandırılması, değerlendirilmesi, muhasebeleştirilmesi ve gereken açıklamaların dipnotlarda belirtilmesine ilişkin Tam Set TFRS, KOBİ TFRS ve Türk Vergi Mevzuatı açısından karşılaştırmalı analizi yapılacaktır.

2.3.2.1. Finansal Borçların Sınıflandırılması

Finansal borçlara ilişkin finansal araçların Tam Set TFRS, KOBİ TFRS ve Türk Vergi Mevzuatı açısından sınıflandırılmasına ilişkin hükümler aşağıdaki gibidir:

- Tam Set TFRS'ye göre finansal borçlar, iki sınıfa ayrılır ve bu sınıflandırmaya göre değerlendirilir ve muhasebeleştirilirler. Bu sınıflandırmalar şu şekillerde gerçekleştirilir (Demir, 2008: 139):

- *Gerçeğe uygun değer farkı kar veya zarara yansıtılan finansal borçlar*; alım ve satım amaçlı elde tutulan finansal borçlar ile ilk muhasebeleştirme sırasında, işletme tarafından gerçeğe uygun değeri kar veya zarara yansıtılan borçlar olarak sınıflandırılan yükümlülüklerdir.
- *Diğer Finansal Borçlar (itfa edilmiş maliyet değeri ile değerlendirilen borçlar)*; gerçeğe uygun değer farkı kar veya zarara yansıtılan finansal borçlar dışındaki finansal borçlardır. Bu tür finansal borçlar da genel de aktif bir piyasası yoktur. Bu tür finansal borçlara, itfa edilmiş maliyet değeri ile değerlendirilen finansal borçlar da denilebilir.

- KOBİ TFRS'ye göre finansal borçlar üç sınıfa ayrılabilir ve bu sınıflandırmaya göre değerlendirilir ve muhasebeleştirilirler. Bu sınıflamalar şu şekillerde gerçekleştirilir:

- *Gerçeğe uygun değer farkı kar veya zarara yansıtılan finansal borçlar;* gerçeğe uygun değer, karşılıklı pazar ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında bir borcun ödenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutardır (Bahadır, 2012: 48). KOBİ TFRS paragraf 11.8(b)'de yer alan hükme göre; KOBİ TFRS paragraf 11.9 (a-d) koşullarını sağlayan borçlu olunan hesaplar olan (KGK, 2013c: 49) krediler ve senetler gibi finansal araçlar gerçeğe uygun değeri ile sınıflandırılan finansal borçlara örnek olarak gösterilebilir (IFRS, 2009: 18-19).
- *İtfa edilmiş maliyet bedeli üzerinden ölçülen finansal borçlar;* Bölüm-11 uyarınca, KOBİ TFRS paragraf 11.9'da yer alan koşulları sağlayan tüm borçlanma araçları, ilk değerlendirilmesinden sonra itfa edilmiş maliyet değeri üzerinden değerlendirilen finansal borç olarak sınıflandırılır. İlk kayda alınmasında gerçeğe uygun değeri üzerinden sınıflandırılan finansal borçların sonraki ölçümünde, itfa edilmiş maliyet bedeli ile değerlendirilen finansal borçlara (Bahadır, 2012: 47).; krediler, borçlu olunan hesaplar, senetler ve tahviller, finansal borç olarak sınıflandırılan finansal araçlar olarak örnek verilebilir (KGK, 2013c: 49).
- *Maliyet bedelinden değer düşüklüğü tutarı indirilerek ölçülen kredi taahhütleri;* KOBİ TFRS paragraf 11.8 (c) deki özelliklere sahip bir kredinin alınmasına dair verilen taahhütler, maliyet değerinden (ki bu maliyet bazen sıfır olabilmektedir) değer düşüklüğü tutarı düşülerek ölçülür (KGK, 2013c: 52). Paragraf 11.8 (c) deki özellikleri sağlayan kredi almaya ilişkin taahhüt; nakit olarak ödenmeyen ve taahhüt yerine getirildiğinde KOBİ TFRS 11.9 paragrafındaki özellikleri yerine getirmesi beklenen finansal araçlardır (KGK, 2013c: 49).

- Vergi Mevzuatı'na göre finansal borçlar ikiye ayrılabilir ve bu sınıflandırmaya göre değerlendirilir ve muhasebeleştirilirler. Bu sınıflamalar şu şekillerde gerçekleştirilir: Tekdüzen Muhasebe Sistemi'nde finansal borçlar; işletmenin bankalardan ya da benzeri finansal kuruluşlardan almış olduğu bono, tahvil ve kar/zarar ortaklığı belgesi gibi finansal araçları kapsar (Bahadır, 2012: 44).

- *Bunlardan bir yıl içerisinde ödenecek olanlar finansal durum tablosunun kısa vadeli yabancı kaynaklar bölümünde raporlanarak sınıflandırılır.*
- *Bunlardan bir yıldan uzun sürede ödenecek olanlar ise uzun vadeli yabancı kaynaklar bölümünde raporlanarak sınıflandırılır.*

2.3.2.2. Finansal Borçların Değerlenmesi

Finansal borçlara ilişkin finansal araçların Tam Set TFRS, KOBİ TFRS ve Türk Vergi Mevzuatı açısından değerlendirilmesine ilişkin hükümler aşağıdaki gibidir:

- Tam Set TFRS'ye göre finansal araçların değerlendirme yöntemleri ile ilgili bilgiler şöyledir:

- *Maliyet değeri;* işletmenin yükümlülüğe girdiği finansal borçların tutarıdır. Bu tutara işlem maliyetleri (komisyon benzeri ödemeler) dâhildir (Demir, 2009: 68).
- *İtfa edilmiş maliyet değeri;* işletmenin yükümlülüğe girdiği finansal borçların ilk muhasebeleştirilmesinde ölçülen tutarına, etkin faiz oranı ile ölçülen tutar ile sabit faiz oranı ile ölçülen tutar arasındaki farkın eklenmesi, finansal borcun itfa edilmiş maliyet değerini göstermektedir. İtfa edilmiş maliyet değerine bazı kaynaklarda iskontolanmış maliyet değeri de denilmektedir (Demir, 2008: 128).
 - a) *Etkin faiz yöntemi;* finansal varlık veya finansal borcun itfa edilmiş maliyetlerinin hesaplanması ve ilgili faiz gelir veya giderlerinin ilişkili olduğu döneme dağıtılması yöntemidir.
 - b) *Etkin faiz oranı;* finansal aracın beklenen ömrü boyunca veya uygun olması durumunda daha kısa bir zaman dilimi süresince yapılacak gelecekteki tahmini nakit ödeme ve tahsilâtlarını, tam olarak ilgili finansal varlık veya borcun net defter değerine indirgeyen orandır. Bu oran finansal aracın iç verim oranıdır. Bu oran şöyle hesaplanabilir:

$$\text{İtfa edilmiş maliyet değeri} = \sum_{t=0}^n \frac{\text{Nakit Akışı}}{(1 + \text{Faiz Oranı})^t}$$

- *Gerçeğe uygun değer*; karşılıklı pazar ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında bir borcun ödenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutardır. Gerçeğe uygun değerın hesaplanmasında aşağıdaki unsurlar gösterge olarak kullanılabilir (Demir, 2008: 129):
 - a) Aktif bir piyasa,
 - b) Son dönemlerde gerçekleştirilen piyasa işlemleri,
 - c) Büyük ölçüde aynı olan başka bir finansal araca ilişkin gerçeğe uygun değerın referans olarak alınması,
 - d) İskonto edilmiş nakit akışların analizi,
 - e) Opsiyon fiyatlama modelleridir.

- KOBİ TFRS'ye göre finansal araçların değerlendirme yöntemleri ile ilgili bilgiler ise şöyledir:

- *Maliyet değeri*; işletmenin yükümlülüğüne girdiği finansal borçların defter değeridir (Demir, 2008: 128). Gerçeğe uygun değerle ölçülen bir finansal borç için gerçeğe uygun değerinin güvenilir ölçümü mevcut değilse, bu borcun güvenilebilir olarak ölçüldüğü en son tarihteki defter değeri, söz konusu borcun yeni maliyeti olarak değerlendirilir. Gerçeğe uygun değeri güvenilir olarak ölçülünceye kadar finansal borçlar maliyet değerinden değer düşüklüğü indirilerek değerlendirilir (Karapınar vd, 2012: 172).
- *İtfa edilmiş maliyet değeri*; kısa vadeli borç olarak sınıflandırılmış borçlanma araçları, anlaşma gerçekte bir finansman işlemi olmadığı sürece ödenmesi beklenen nakit veya diğer bedelin indirgenmemiş tutarı ile ölçülür. Anlaşma bir finansman işlemi ise, borçlanma aracı benzer bir borçlanma aracı için kullanılan piyasa faiz oranı ile indirgenmiş gelecekteki ödemelerin bugünkü değeri ile değerlendirilir (IFRS Vakfi, 2009: 45). Gerçeğe uygun değeri güvenilir olarak ölçülemeyen tüm borçlanma araçları ilk muhasebeleştirilmeden sonra itfa edilmiş maliyet yöntemi kullanılarak değerlendirilir. İtfa edilmiş maliyet bedeli üzerinden ölçülen bir finansal borcun değer düşüklüğüne uğradığına ilişkin bir kanıt olup olmadığı tespit edilmelidir (Karapınar vd, 2012: 172-173). Eğer değer düşüklüğü tespit edilmişse değer düşüklüğü farkı kar/zarar da muhasebeleştirilir. KOBİ TFRS paragraf 11.8(b)'deki koşulları sağlayan finansal araçlar itfa edilmiş maliyet değerleri üzerinden etkin faiz yöntemi kullanılarak değerlendirilen finansal araçlara örnek verilebilir (KGK, 2013c: 51).

Etkin faiz yöntemine göre itfa edilmiş maliyet bedelleri ise aşağıdaki formül yardımıyla hesaplanabilir (Demir, 2008: 128):

$$\text{İtfa edilmiş maliyet değeri} = \sum_{t=0}^n \frac{\text{Nakit Akışı}}{(1 + \text{Faiz Oranı})^t}$$

- *Gerçeğe uygun değer*; karşılıklı pazar ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun ödenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutardır. Gerçeğe uygun değeri güvenilir olarak ölçülebilen finansal borçlar, gerçeğe uygun değeri ile ölçülerek değerlendirilir ve gerçeğe uygun değerinde meydana gelen değişiklikler kar veya zarara yansıtılır (Karapınar vd, 2012: 171-172).

- Vergi Mevzuatı'na göre finansal araçların değerlendirme yöntemleri ile ilgili bilgiler ise şöyledir:

- *Tasarruf değeri (VUK 264)*; bir iktisadi kıymetin, değerlendirme gününde sahibi için arz ettiği gerçek değeridir (Demir, 2009: 66). VUK'un 281. maddesine göre "vadesi gelmemiş olan senede bağlı alacaklar değerlendirme gününün kıymetine irca olunabilir" hükmü gereği, senetli alacaklar tasarruf değeri ile değerlendirilmekte. Bu takdirde, senette faiz oranı açıklanmışsa bu oran, eğer açıklanmamışsa Merkez Bankasının resmi iskonto haddi uygulanır. VUK'un 285. maddesine göre "vadesi gelmemiş senede bağlı borçlar" da tasarruf değeri ile değerlendirilmekte. Borç senedinde bir faiz oranı belirtilmişse bu oran, eğer belirtilmemişse Merkez Bankasının resmi iskonto haddinde bir faiz uygulanır. Alacak senetlerini tasarruf değeri ile değerleyen mükellefler, borç senetlerini de aynı şekilde değerlemek zorundadırlar (Akbulut, 2008: 5). Tasarruf değeri ölçüsü sadece alacak ve borç senetleri için uygulanmakta olup, bu senetlerin tasarruf değerlerinin bulunmasında reeskont yöntemi uygulanmaktadır (Yıldız, 2009: 10). Tasarruf değeri ile değerlendirilecek finansal borçlara, borç senetleri (senetli borçlar) örnek olarak verilebilir (İmamoğlu vd, 2013: 12).
- *Mukayyet değeri (VUK 265)*; bir iktisadi kıymetin muhasebe kayıtlarında gösterilen hesap değeridir (Demir, 2009: 66). Mukayyet değer uygulamalarda

muhasabe değeri veya defter değeri olarak da adlandırılmaktadır (Yıldız, 2010: 13). Vergi Mevzuatı'na göre mukayyet değeri ile değerlendirilecek finansal borçlara, senetsiz borçlar (satıcılar hesabı) örnek gösterilebilir (Alomaliye, 2008: 3; İmamoğlu vd, 2013: 12).

- *İtibari değer (VUK 266)*; her nevi senetlerle esham ve tahvillerin üzerinde yazılı olan değerdir (Demir, 2009: 66). İtibari değer uygulamalarda, nominal değer veya yazılı değer olarak da adlandırılmaktadır (Yıldız, 2009: 10). Vergi Mevzuatı'na göre itibari değeri ile değerlendirilecek finansal borçlara, çıkarılmış tahviller örnek olarak verilebilir (İmamoğlu vd, 2013: 12).
- *Borçların değerlendirilmesi ve kıst gider (VUK 285)*; borçlar mukayyet değeri ile değerlendirilir. Mevduat veya kredi sözleşmelerine müstenit borçlar değerlendirilme gününe kadar hesaplanacak faizleri ile birlikte dikkate alınır. Vadeleri gelmemiş olan senede bağlı borçlar değerlendirilme günü kıymetine irca olunabilir. Bu takdirde senette faiz nispeti açıklanmışsa bu nispet, açıklanmamışsa Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankasının resmi iskonto haddinde bir faiz uygulanır. Banka ve bankerler ile sigorta şirketleri borçlarını, Merkez Bankası resmi iskonto haddi veya muamelelerinde uyguladıkları faiz haddiyle, değerlendirilme günü kıymetine irca ederler. Alacak senetlerini değerlendirilme gününün kıymetine irca eden mükellefler, borç senetlerine de aynı şekilde işleme tabi tutmak zorundadırlar (Demir, 2009: 67).
- *Tahvillerin değerlendirilmesi (VUK 286)*; eshamlı şirketler ile iktisadi kamu müesseseleri, çıkardıkları tahvilleri itibari değerleriyle değerlendirmeye mecburdurlar (Demir, 2009: 67; Akbulut, 2008: 6). TTK'nın 464. maddesine göre ise tahvillerin, itfa edilmiş değerleri üzerinden değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. İtfa değeri, tahvilin üzerinde yazılı olan değer olduğu için itibari değere eşittir. Bu durumda tahviller, başa başın altında veya üstünde satılması halinde de itibari değerle değerlendirilerek muhasebeleştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Aşağıdaki çizelge 7'de ve 8'de ise finansal borçlara ilişkin finansal araçların, Tam Set TFRS, KOBİ TFRS ve Vergi Usul Kanunu'nda ki değerlendirilme ölçütlerinin (ilk ölçüm ve sonraki ölçüm) karşılaştırması sunulmuştur:

Çizelge 7. Finansal Borçlara İlişkin Finansal Araçların Değerleme Yöntemlerinin Karşılaştırılması (İlk Ölçüm)

Hesaplar	Tam Set TFRS Değerleme Ölçüsü	KOBİ TFRS Değerleme Ölçüsü	VUK Değerleme Ölçüsü
Verilen Çekler (Vadesiz)	Gerçeğe Uygun Değer (Çek Bedeli)	Gerçeğe Uygun Değer (Çek Bedeli)	İtibari Değer
Verilen Çekler (Vadeli)	Gerçeğe Uygun Değer (İskonto Edilmiş Tutar)	Gerçeğe Uygun Değer (İskonto Edilmiş Tutar)	İtibari Değer
Banka Kredileri	Gerçeğe Uygun Değer (Anapara Tutarı)	Gerçeğe Uygun Değer (Anapara Tutarı)	Kredinin Nominal Tutarı
Satıcılar	Gerçeğe Uygun Değer (İskonto Edilmiş Tutar)	Gerçeğe Uygun Değer (İskonto Edilmiş Tutar)	Mukayyet Değer
Borç Senetleri	Gerçeğe Uygun Değer (İskonto Edilmiş Tutar)	Gerçeğe Uygun Değer (İskonto Edilmiş Tutar)	Tasarruf Değeri
Çıkarılmış Tahviller	Gerçeğe Uygun Değer	Gerçeğe Uygun Değer	İtibari Değer

Kaynak: (Demir, 2009: 68).

Yukarıdaki çizelge 7’de bazı finansal borçların değerlendirilmesine ilişkin ilk kayda alınmasında yani ilk ölçümünde hangi yöntemlere göre değerlendirileceği karşılaştırmalı olarak sunulmuştur. Tam Set TFRS’ye ve KOBİ TFRS’ye göre değerlendirme yöntemleri benzerlik gösterdiği, VUK ile karşılaştırıldıklarında ise, bazı finansal borçların değerlemelerinde farklılıkların olduğu görülmektedir. Aşağıdaki çizelge 8’de ise, bazı finansal borçların değerlendirilmesine ilişkin, ilk değerlemeden sonraki ölçümünde hangi yöntemlere göre değerlendirileceği karşılaştırmalı olarak sunulmuştur:

Çizelge 8. Finansal Borçlara İlişkin Finansal Araçların Değerleme Yöntemlerinin Karşılaştırılması (Sonraki Ölçüm)

Hesaplar	Tam Set TFRS Değerleme Ölçüsü	KOBİ TFRS Değerleme Ölçüsü	VUK Değerleme Ölçüsü
Verilen Çekler (Vadesiz)	Gerçeğe Uygun Değer (Çek Bedeli)	Gerçeğe Uygun Değer (Çek Bedeli)	İtibari Değer
Verilen Çekler (Vadeli)	İtfa Edilmiş Maliyet Değeri	İtfa Edilmiş Maliyet Değeri	İtibari Değer
Banka Kredileri	İtfa Edilmiş Maliyet Değeri	İtfa Edilmiş Maliyet Değeri	Kıst Faiz Gideri
Satıcılar	İtfa Edilmiş Maliyet Değeri	İtfa Edilmiş Maliyet Değeri	Mukayyet Değer
Borç Senetleri	İtfa Edilmiş Maliyet Değeri	İtfa Edilmiş Maliyet Değeri	Reeskont Edilmiş Değer
Çıkarılmış Tahviller	İtfa Edilmiş Maliyet Değeri	İtfa Edilmiş Maliyet Değeri	İtibari Değer

Kaynak: (Demir, 2009: 68).

Değerleme yöntemlerini karşılaştırdığımızda, Tam Set TFRS ile KOBİ TFRS arasında bir paralellik olduğu görülmektedir. Fakat VUK'a göre karşılaştırma yapıldığında ise, Standartlar ile Vergi Mevzuatı arasında, bazı finansal borçlarda değerlendirme farklılıklarının olduğu görülmektedir. Değerleme yöntemlerinin farklılıklarından kaynaklanan durumlara ise, aşağıdaki finansal borçların muhasebeleştirilmesi başlıklı bölümde daha detaylı bir biçimde değinilecektir.

2.3.2.3. Finansal Borçların Muhasebeleştirilmesi

Finansal borçlara ilişkin finansal araçların Tam Set TFRS, KOBİ TFRS ve Türk Vergi Mevzuatı açısından muhasebeleştirilmesine ilişkin açıklamalar ve uygulamalar aşağıdaki gibidir:

- Tam Set TFRS'ye göre finansal borçlara ilişkin finansal araçların muhasebeleştirme yöntemleri ile ilgili bilgiler şöyledir:

- *Finansal borçların ilk muhasebeleştirilmesi:* Bir finansal borç sadece, finansal aracın sözleşmeye bağlı hükümlerine taraf olunması halinde muhasebeleştirilir. Bu ilkeye göre işletmenin, bir sözleşmenin tarafı haline gelmesi ve bunun sonucunda nakit ödemede bulunmaya ilişkin yasal bir yükümlülüğün oluşması gerekir. Bu durumda, ilgili koşulsuz ödemeler borç olarak muhasebeleştirilir. Bir finansal borç, ilk muhasebeleştirilmesi sırasında gerçeğe uygun değerinden ölçülür (kayda alınır). İlk kayıttan sonra, itfa edilmiş maliyeti ile muhasebeleştirilmesi gereken finansal borçların ilk kayıtlarında borcun edinimi veya ihraç edilmesiyle ilgili işlem maliyetleri gerçeğe uygun değerinden düşülerek muhasebeleştirilir. İşlem maliyetleri; bir finansal borcun edinilmesi ile doğrudan ilişkilendirilebilen ek maliyetlerdir. Ek maliyetler ise; işletme ilgili finansal aracı edinmemiş olması durumunda oluşmayacak olan maliyet şeklinde tanımlanmaktadır (Güler, 2012: 859-860).
- *Finansal borcun ilk kayıttan sonra itfa edilmiş maliyeti ile muhasebeleştirilmesi:* Finansal borçlar ilk olarak gerçeğe uygun değerle kayda alındıktan sonra, daha sonraki dönemlerde bazı istisnai değerlendirme ölçüleri dışında diğer tüm finansal borçlar, etkin faiz yöntemi ile hesaplanan itfa edilmiş maliyeti ile ölçülerek muhasebeleştirilmektedir (Güler, 2012: 861).
 - a) *Finansal borçlarda ilk kayıttan sonra istisnai değerlendirme ölçüleri;* ilk istisna, gerçeğe uygun değer farkı kar veya zarara yansıtılan finansal borçlar ilk kayıttan sonra gerçeğe uygun değerle ölçülür; diğer istisna, finansal varlığın devredilmesi işleminin, bilanço dışı bırakma şartlarını oluşturmaması veya devam eden ilgili yaklaşımın uyarlanması durumunda ortaya çıkan finansal borçlardır (Güler, 2012: 866-868).
 - b) *Finansal borçların bilanço dışı bırakılması;* bir finansal borç veya borcun bir bölümü, ilgili borç ortadan kalktığı zaman, diğer bir ifade ile sözleşmede belirtilen yükümlülük yerine getirildiğinde, iptal edildiğinde veya zaman aşımına uğradığında bilançodan çıkarılır. Önemli ölçüde farklı koşullara sahip borçlanma araçlarının, mevcut bir borçlu ile alacaklı arasında takas edilmesi, eski finansal borcun ortadan kalktığını gösterir ve bunun yerine yeni bir finansal borç

muhasebeleştirilir. Ortadan kalkan veya başka bir tarafa devredilen finansal borcun veya borcun bir bölümünün defter değeri ile devredilen nakit dışı her türlü varlık veya üstlenilen her türlü borç da dâhil olmak üzere, borca karşılık ödenen tutar arasındaki fark kar/zararda muhasebeleştirilir. İşletme finansal borcun bir kısmını yeniden satın alması durumunda finansal borcun önceki defter değerini, borcun bilançoya halen yansıtmaya devam ettiği kısmı ile bilanço dışı bırakılmış kısım arasında, bunların gerçeğe uygun değerleri ile orantılı olarak bölüştürerek dağıtır. Bilanço dışı bırakılan kısma dağıtılan defter değeri ile devredilen nakit dışı her türlü varlık veya üstlenilen her türlü borç da dâhil olmak üzere, bilanço dışı bırakılan kısım için ödenen tutar arasındaki fark, kar/zararda muhasebeleştirilir (Güler, 2012: 868).

c) *Finansal borçların yeniden sınıflandırılması*: Herhangi bir borç yeniden sınıflandırılmaz (Güler, 2012: 869).

- KOBİ TFRS'ye göre finansal borçlara ilişkin finansal araçların muhasebeleştirme yöntemleri ile ilgili bilgiler şöyledir:

KOBİ TFRS'de finansal araçların muhasebeleştirilmesinde iki seçenek yer almaktadır. Bunlardan ilki; bir bütün olarak Bölüm-11 ve Bölüm-12 hükümlerinin uygulanmasıdır. İkincisi ise; TMS-39 Finansal Araçlar Muhasebeleştirme ve Ölçme Standardının muhasebeleştirme ve ölçme hükümleri ile Bölüm-11 ve Bölüm-12'nin açıklama hükümlerinin uygulanmasıdır. Bu iki seçenekten birinin seçilmesi muhasebe politikası tercihidir. Seçilen yöntem, işletmenin finansal durumu, performansı ve nakit akışları hakkında güvenilir bilgi sunmadığı düşünülüyorsa yöntem değiştirilebilir. Seçilen yöntemin değiştirilmesi muhasebe politikasının değiştirilmesi niteliğindedir ve bu politika değişikliği geriye dönük olarak karşılaştırmalı finansal tablolar üzerinde düzeltilir ve dipnotlarda gerekli açıklamalar yapılır (Karapınar vd, 2012: 165).

- *Finansal borçların ilk muhasebeleştirilmesi*: Bir finansal borç sadece, işletmenin bu aracın sözleşmeye dayalı hükümlerine taraf olması halinde muhasebeleştirilmesini gerektirir. Borçlar sözleşmeye bağlı olduğunda ve ödeme konusunda yükümlülüğün bulunması durumunda finansal borç olarak muhasebeleştirilir. Bir finansal borç sözleşme hükümlerine göre gerçekte bir finansman işlemi olmadığı sürece ilk muhasebeleştirmede işlem fiyatıyla

muhasebeleştirilir. İşlem fiyatlarına işlem maliyetleri de dâhildir (Karapınar vd, 2012: 166).

- *Finansal borçların muhasebeleştirme sonrasında ölçümü:* Her bir raporlama tarihinin sonunda finansal araçlar, karşılaşılabilecek işlem maliyetleri için herhangi bir indirim yapılmaksızın şu şekillerde ölçülür (Karapınar vd, 2012: 171-173):
 - a) Gerçeğe uygun değeri güvenilir olarak ölçülebilen finansal araçlar gerçeğe uygun değeri ile ölçülür ve gerçeğe uygun değerinde meydana gelen değişiklikler, kar/zarara yansıtılarak muhasebeleştirilir.
 - b) Gerçeğe uygun değeri güvenilir olarak ölçülemeyen tüm borçlanma araçları ilk muhasebeleştirmeden sonra, itfa edilmiş maliyet yöntemi kullanılarak ölçülür.
 - c) Finansman işlemi taşımayan finansal borçlar, işlem değeri üzerinden varsa değer düşüklüğü düşülen tutar üzerinden ölçülür. Eğer finansal borçlar finansal işlem taşıyorsa, benzer bir borçlanma aracı için kullanılan piyasa faiz oranı ile indirgenmiş gelecekteki ödemelerin bugünkü değerleriyle ölçülür. Bir borçlanma aracının KOBİ TFRS, 11.9 paragrafında yer alan kriterleri karşılamaması durumunda, söz konusu araç Bölüm-12 uyarınca muhasebeleştirilir ve gerçeğe uygun değer üzerinden ölçülür.
- *İtfa edilmiş maliyet bedeli üzerinden ölçülen finansal borçlar:* İtfa edilmiş finansal borçlar başlangıçta işlem fiyatı ile muhasebeleştirilir. İtfa edilmiş maliyetle ölçülen finansal borçlar ihraç edilmesiyle ilgili işlem maliyetlerini ilk muhasebeleştirmede ölçülen değerden çıkarılır. Finansal borçların ortaya çıkmasına neden olan anlaşma finansman işlemi içeriyor ise, ilk muhasebeleştirmede işlem fiyatı kullanılmaz. Bu durumda borçlar, gelecekteki ödemelerin benzer bir borçlanma aracının piyasa faiz oranı üzerinden iskonto edilmiş bugünkü değeri üzerinden muhasebeleştirilir. Dönem sonunda itfa edilmiş maliyetle ölçülen finansal araçlar için etkin faiz yöntemi kullanılarak itfa edilmiş maliyet bedelleri hesaplanır. Etkin faiz yöntemi; finansal borcun itfa edilmiş maliyetlerinin hesaplanması ve ilgili faiz giderlerinin ilişkili olduğu döneme dağıtılması işlemidir (Bahadır, 2012: 50-51).

- Vergi Mevzuatı'na göre finansal borçların muhasebeleştirme esasları ile ilgili bilgiler şöyledir:

Vergi Mevzuatı'na göre finansal tablolar, muhasebenin tahakkuk esasına göre hazırlanır, işlem ve olaylar olduğu zaman tahakkuk ettirilir ve ilgili oldukları dönemin muhasebe kayıtlarına aktarılarak, o dönemin finansal raporları hazırlanır. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile işletmelerin, 01.01.2013 tarihinden itibaren zorunlu hale getirilen Türkiye Muhasebe Standartları kapsamındaki tahakkuk ilkesiyle Vergi Mevzuatı'nda ki tahakkuk ilkesinin içerik farkının ortaya koyulması gerekmektedir. Çünkü bu farklar, ticari kar ile mali kar arasında farklılık doğmasına sebep olmaktadır (Yıldırım, 2012).

Vergi Mevzuatı'nda kazancın tespitinde iki temel ilkenin dikkate alınması gerekmektedir. Birinci ilke tahakkuk esası, ikinci ilke ise dönemsellik ilkesidir. Tahakkuk esası, hâsılat veya giderin içerik veya tutar olarak kesinleşmesidir. Kazancın tespitinde, bir hâsılat unsurunun doğuşu veya bir gider unsurunun doğuşu yeterli olup, tahsilât ve ödemeler kazancın tespitinde dikkate alınmazlar. Dönemsellik esası ise, işletmelerin sürekliliği kavramı uyarınca sınırsız kabul edilen ömrünün belirli dönemlere bölünmesi ve her dönemin faaliyet sonuçlarının diğer dönemlerden bağımsız olarak saptanmasıdır. Gelir ve giderlerin tahakkuk esasına göre muhasebeleştirilmesi, hâsılat, gelir ve karların aynı döneme ait maliyet, gider ve zararlar ile karşılaştırılması bu kavramın bir gereğidir. Vergi Mevzuatı'na göre tahakkuk ilkesi, mahiyet ve tutar olarak kesinleşmeyi ifade ederken, Standartlara göre ise, gelirlerin ve giderlerin muhtemel olması ve güvenilir bir ölçümün yapılabildiği sürece tahmin sonucu tespit edilen tutarın tahakkuk için yeterli sayılmıştır. Bu açıdan bakıldığında VUK ile Standartlar arasında farkların olduğu görülmektedir (Yıldırım, 2012).

Ekonomik varlık ve kaynaklar ile mali nitelikteki işlemlerin muhasebeye konu edilebilmesi için ortak bir ölçü birimi olan para ile ifade edilmeleri gerekmektedir. Varlık ve kaynakların gerek ilk defa muhasebeleştirilmesinde, gerekse izleyen dönemlerde finansal tablolara yansıtılmasında esas alınacak parasal değer belirlenmesi işlemi, değerlemenin konusunu oluşturmaktadır. Değerlemenin amacı, işletmenin finansal durumunu ve faaliyet sonucunu gerçeğe uygun bir biçimde tespit etmektir. Varlık ve kaynakların işletmeye girdiği tarihteki değeri çoğunlukla cari değerini yansıtmaktadır. Ancak, izleyen dönemlerde ekonomik hayattaki değişimlerden dolayı tarihi maliyet ile cari değer birbirinden farklılaşabildiği

görülmektedir. Muhasebede işlem ve olayların, maliyet esasına göre kaydedilmesi, çoğu zaman kayıtlar ile gerçek durumun birbirinden farklı olmasına ve dolayısıyla tarihi maliyet esasına göre düzenlenen finansal tabloların, işletmelerin gerçek durumunu yansıtmayacağı yönünde kaygılara neden olmaktadır. Muhasebe biliminde bu kaygıları giderebilmek amacıyla değişik değerlendirme ölçütleri geliştirilmiştir. VUK'a göre değerlendirme hükümleri; işletme faaliyetlerine, aktif ve pasiflere anlamlı parasal miktarların tayin edilmesi sürecidir. Kanunda değerlemenin tanımları yapılmış ve hangi iktisadi kıymetin hangi değerlendirme ölçüsüne göre değerlendirileceği açıklanmıştır. İşletmeler, bu değerlendirme yöntemlerine göre iktisadi kıymetlerini muhasebeleştirecektir (Akbulut, 2008: 1-2).

2.3.2.3.1. Verilen Çekler ve Ödeme Emirleri Hesabının İncelenmesi

Bu bölümde verilen çekler ve ödeme emirleri (vadeli ve vadesiz) hesabı ile ilgili Tam Set TFRS, KOBİ TFRS ve Vergi Mevzuatı açısından muhasebeleştirme uygulamalarına değinilecektir.

İşletmelerin üçüncü kişilere bankalardan çekle veya ödeme emri ile yapacağı ödemeler bu hesapta incelenir (Sürmen, 2011a: 197). Bu hesap aktifi düzenleyici pasif karakterli bir hesaptır (Altuncu ve Kütük, 2009: 49). 5941 sayılı çek kanununun 3. maddesinin 8 numaralı fıkrasına göre; üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihinden önce ibraz edilen çekin karşılığının kısmen veya tamamen ödenmiş olması halinde, bu çekle ilgili olarak hukuki bir takibin yapılamayacağı belirtilmiştir. İleri tarihli düzenlenen çekle ilgili olarak hukuki takip yapılabilmesi için, çekin üzerindeki düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesi ve karşılıksızdır işlemine tabi tutulması şarttır. Yapılan bu düzenleme ile çekler resmen vadeli ve vadesiz ayırımına tabi tutulduğu için incelemenin de aynı yapılması gerekmektedir (Güler, 2012: 874).

Verilen vadesiz çekler; Tam Set TFRS'ye ve KOBİ TFRS'ye göre ilk kayda alınmasında ve sonraki ölçümünde (değerlemesinde) gerçeğe uygun değeri ile değerlendirileceği belirtilmiştir (Güler, 2012: 874). VUK açısından bakıldığında ise verilen vadesiz çekler, itibari değerleri ile yani üzerinde yazılı olan değeri ile değerlendirileceği belirtilmiştir. Türk Ticaret Kanunu'nda vadeli çek olmamakla birlikte uygulamalarda vadeli çek kullanılmaktadır. Çekler hesabından vadeli çeklerin bulunması halinde, bunlar ilgili alacak ve borç senetleri hesabına aktarılmalıdır.

Karşılıksız çekler ise, şüpheli ticari alacaklar hesabına aktarılmaları gerekmektedir (Alomaliye, 2008: 6).

Verilen vadeli çekler; Tam Set TFRS'ye ve KOBİ TFRS'ye göre ilk kayda alınırken, çekin üzerindeki yazılı tutar, etkin faiz yöntemine göre reeskonta tabi tutularak içerisindeki faiz ayıklanır. Hesaplanan faiz, çekin yazılı tutarından indirildikten sonra kalan tutar gider veya maliyet unsuru olarak ilgili hesaba borç kaydedilir. Faiz ise, önce ertelenmiş giderler hesabına alınır daha sonra işlemiş faizler, finansman giderlerine aktararak ertelenmiş giderler hesabı kapatılır. VUK açısından bakıldığında ise reeskont, vadesi gelmemiş senede bağlı borcun, iskonto suretiyle değerlendirme gününün kıymetine indirgenmesi demektir (Güler, 2012: 877). Verilen vadeli çeklerin reeskont işlemine tabi tutulabilmesi mümkündür, ancak vergi matrahının tespitinde gelir veya gider olarak dikkate alınmazlar (Alomaliye, 2008: 6). Yapılan bu açıklamalara göre verilen vadeli çeklere yasa gereği reeskont yapılamayacağı açıktır. Dolayısıyla Standarda göre yapılan reeskont işlemi neticesinde hesaplanan faizin, ertelenmiş giderlere alınıp daha sonra finansman gideri olarak kaydedilmesi VUK'a göre terstir. Alınan mal veya hizmetin, dönem içinde satılması veya satılmaması durumuna göre gider kaydedilen finansman giderlerinin, mali karın tespitinde ticari kazançta ilave edilmesi veya düşülmesi gerekmektedir (Güler, 2012: 877-878).

Örnek: ABC işletmesi, 20.12.2013 tarihinde satıcısı Bay E'den 5.000,- TL tutarında hammadde (kumaş) satın alarak, karşılığında vadesiz çek keşide edip satıcısı olan Bay E'ye vermiştir. Vadesiz çek, 02.01.2013 tarihinde bankadan tahsil edilmiştir.

İstenen: Tam Set TFRS, KOBİ TFRS ve Türk Vergi Mevzuatı'na göre verilen vadesiz çeki muhasebeleştiriniz.

Çözüm: Standartlara göre verilen vadesiz çekler, ilk ve sonraki kayıtlarında gerçeğe uygun değeri üzerinden değerlendirilerek kayda alınırlar. VUK'a göre verilen vadesiz çekler, ilk ve sonraki kayıtlarında çekin üzerinde yazılı olan değerle yani itibari değeri ile kayda alınırlar. Bu açıklamalara göre, Standartlar ile VUK arasında verilen vadesiz çeklerin ilk ve sonraki kayıtlarında farklılıkların bulunmadığı görülmektedir. İlgili muhasebeleştirme kayıtları aşağıdaki gibidir:

20/12/2013	
150 İLK MADDE VE MALZEME HESABI	5.000,-
150.10 Kumaş	
103 VERİLEN ÇEKLER VE ÖDEME EMİRLERİ HESABI	5.000,-
103.10 Bay E (vadesiz çek)	
Mal alımı ve karşılığında verilen vadesiz ekin kaydı	

02/01/2014	
103 VERİLEN ÇEKLER VE ÖDEME EMİRLERİ HESABI	5.000,-
103.10 Bay E (vadesiz çek)	
102 BANKALAR HESABI	5.000,-
Vadesiz çekin banka aracılığı ile tahsil edilmesi	

Örnek: ABC işletmesi, 01.12.2013 tarihinde 10.000,- TL tutarında hammadde (kumaş) satın almıştır ve karşılığında bir vadeli çek keşide ederek satıcısı Bay E'ye teslim etmiştir. Çekin vadesi 2 ay olup, piyasadaki benzer borçlanma araçları için ödenen faiz oranının ise %10 olduğu bilinmektedir.

İstenen: Tam Set TFRS, KOBİ TFRS ve Türk Vergi Mevzuatı'na göre verilen vadeli çeki muhasebeleştiriniz.

Çözüm: Tam Set TFRS'ye ve KOBİ TFRS'ye göre verilen vadeli çekler, ilk olarak borç senetleri hesabına aktarılmalıdır. Daha sonra, etkin faiz yöntemine göre itfa edilmiş maliyet bedeli hesaplanarak içerisindeki faiz ayıklanmakta ve kalan tutar gider veya maliyet unsuru olarak kaydedilmektedir. Faiz ise, ilk olarak ertelenmiş vade farkları giderleri hesabında izlenmekte ve ilgili faiz giderleri ilgili dönemlere uygun bir biçimde dağıtıldıktan sonra bu hesap vade bitiminde tamamen

kapatılmaktadır. Tekdüzen Hesap Planı'nda ertelenmiş vade farkları giderleri hesabı adı altında bir hesap bulunmadığı için bu hesap yerine ticari borçlar hesap grubu altında bulunan "322 Borç Senetleri Reeskontu" hesabı da kullanılabilir. VUK'a göre ise, kanunen çeklere reeskont hesaplanamaz. Bunun sebebi ise, özün önceliği kavramıdır. Çekler kanunen görüldüğünde ödenecek bir kıymet olmalarından dolayı, ileri tarihli düzenlenen çekler borç senetleri gibi işleme tabi tutulmak zorundadırlar. Bu sebeple de ileri tarihli düzenlenen çekler ilk olarak borç senetleri hesabına aktarılmalı ve dönem sonunda reeskont işlemi yapılmalıdır. Dönem sonunda hesaplanan reeskont faiz gelirleri bir sonraki dönemde reeskont faiz giderlerine dönüştürülerek etki ortadan kaldırılmaktadır. Kısaca vadeli çeklerin ilk ve sonraki kayıtlarında, Standartlar ile VUK arasında farklılıkların bulunduğu görülmektedir. İlgili hesaplamalar ve muhasebeleştirme kayıtları aşağıdaki gibidir:

- Tam Set TFRS'ye ve KOBİ TFRS'ye göre kayıtlar:

$$\text{İtfa Edilmiş Maliyet Değeri} = \frac{10.000}{(1 + 0,10)^{\frac{2}{12}}} \cong 9.842, -\text{TL}$$

$$10.000 - 9.842 = 158, -\text{ TL faiz gideri}$$

$$\text{Faiz Gideri}_{2013} = 79, -\text{TL}$$

$$\text{Faiz Gideri}_{2014} = 79, -\text{TL}$$

01/12/2013	
150 İLK MADDE VE MALZEME HESABI	9.842,-
150.10 Kumaş	158,-
322 BORÇ SENETLERİ REESKONTU	
HESABI	
103 VERİLEN ÇEKLER VE ÖDEME	
EMİRLERİ HESABI	
Mal alımı ve karşılığında vadeli çekin verilmesi	10.000,-

01/12/2013	
103 VERİLEN ÇEKLER VE ÖDEME EMİRLERİ HESABI	10.000,-
321 BORÇ SENETLERİ HESABI	10.000,-
Vadeli çekin özün önceliği kavramı gereğince borç senetleri hesabına aktarılması	

31/12/2013	
780 FİNANSMAN GİDERLERİ HESABI	79,-
780.10 Vadeli Çek	
322 BORÇ SENETLERİ REESKONTU HESABI	79,-
2013 dönemine ait finansman giderinin kaydı	

31/01/2014	
321 BORÇ SENETLERİ HESABI	10.000,-
780 FİNANSMAN GİDERLERİ HESABI	79,-
780.10 Vadeli Çek	
103 VERİLEN ÇEKLER VE ÖDEME EMİRLERİ HESABI	10.000,-
322 BORÇ SENETLERİ REESKONTU HESABI	79,-
2014 dönemine ait finansman giderinin ve ileri tarihli düzenlenen çekin borç senetleri hesabından çıkarılması kaydı	

- VUK'a göre yapılacak kayıtlar: Vergi Mevzuatı'na göre ileri tarihli olarak düzenlenen verilen çekler, dönem sonunda borç senetleri hesabına alınarak reeskont hesaplanmalıdır. VUK'a göre reeskont, ilgili iktisadi kıymetin

değerleme günündeki değerine indirgenmesi demektir. Bu sebeple de reeskont işlemi dönem sonunda yapılmakta ve dönem sonundan vade bitimine kadar geçen süreye kadar reeskont tutarı hesaplanması gerekmektedir. Hesaplanan reeskont ilk dönemde gelir, izleyen dönemde de gider olarak kaydedilerek etkinin giderilmesi gerekmektedir.

$$\text{İskonto Tutarı} = \text{Tah. Ed. Tut.} - \frac{(\text{Tahsil Edilecek Tutar} \times 360)}{(360 + \text{Vad. Kalan Gün Sayısı} \times \text{Faiz Oranı})}$$

$$\text{İskonto Tutarı} = 10.000 - \frac{(10.000 \times 360)}{(360 + 31 \times 0,10)} \cong 86, -\text{TL}$$

VUK'a göre, dönem sonunda vadeye kadar olan süre dikkate alınarak hesaplanan reeskont tutarı (86,- TL) ilk dönemde gelir, izleyen dönemde gider olarak kaydedilecektir. İlgili muhasebeleştirme kayıtları aşağıdaki gibidir:

01/12/2013	
150 İLK MADDE VE MALZEME HESABI	10.000,-
150.10 Kumaş	
103 VERİLEN ÇEKLER VE ÖDEME EMİRLERİ HESABI	10.000,-
Mal alımı ve karşılığında vadeli çekin verilmesi	

31/12/2013	
103 VERİLEN ÇEKLER VE ÖDEME EMİRLERİ HESABI	10.000,-
321 BORÇ SENETLERİ HESABI	
Vadeli çekin özün önceliği kavramı gereğince borç senetleri hesabına aktarılması kaydı	

31/12/2013	
322 BORÇ SENETLERİ REESKONTU HESABI	86,-
647 REESKONT FAİZ GELİRLERİ HESABI	86,-
2013 dönem sonu reeskont hesaplanması kaydı	

01/01/2014	
321 BORÇ SENETLERİ HESABI	10.000,-
657 REESKONT FAİZ GİDERLERİ HESABI	86,-
103 VERİLEN ÇEKLER VE ÖDEME EMİRLERİ HESABI	10.000,-
322 BORÇ SENETLERİ REESKONTU HESABI	86,-
Hesaplanan reeskont gelirinin izleyen dönemde reeskont giderine dönüştürülmesi ve ileri tarihli düzenlenen çekin borç senetlerinden çıkarılması kaydı	

Standartlara göre yapılan reeskont işlemi neticesinde, VUK'a göre kaydedilmesi gereken maliyet veya gidere göre eksik yazılan finansman giderlerinin, değerlendirme gününde ticari kazançtan düşülmesi gerekmektedir.

2.3.2.3.2. Banka Kredileri Hesabının İncelenmesi

Bu bölümde banka kredileri hesabı ile ilgili Tam Set TFRS, KOBİ TFRS ve Vergi Mevzuatı açısından muhasebeleştirme uygulamalarına değinilecektir.

Bu hesap, banka ve diğer finans kuruluşlarından elde edilen kredilere ilişkin tutarları içeren hesap kalemidir (Altuncu ve Kütük, 2009: 165).

Banka kredileri Standartlara göre, ilk kayda alınırken gerçeğe uygun değeri üzerinden kayda alınır. Yani anapara değeri ile muhasebeleştirilirler. İlk kayda alınmasında, Standart ile VUK açısından bir fark yoktur. Sonraki dönemlerde yapılacak kayıta ise, Standartlara göre etkin faiz yöntemine göre işlemiş faizler hesaplanmaktadır. VUK'a göre dönemsellik ilkesi gereği hesaplanacak faiz ile etkin faiz yöntemine göre bulunacak faiz arasındaki farkın, mali karın tespitinde ticari kazanca ilave edilmesi veya düşülmesi gerekmektedir (Güler, 2012: 878).

Banka kredileri VUK'a göre, kayıtlı (mukayyet) değeri ile değerlendirilerek muhasebeleştirilirler (Altuncu ve Kütük, 2009: 166). VUK'un 281. maddesi uyarınca, mevduat veya kredi sözleşmelerine müstenit borçlar değerlendirme gününe kadar hesaplanacak faizleri ile birlikte dikkate alınacağı belirtilmiştir (Dündar, 2010: 72). Banka kredileri ile ilgili olarak dönem sonunda, kredinin alındığı tarih ile dönem sonuna kadar geçen sürede tahakkuk eden faizin hesaplanarak (Dokur vd, 2013: 140), hesaplanan faiz giderinin "780 Finansman Giderleri" hesabında muhasebeleştirilmesi gerekmektedir (Altuncu ve Kütük, 2009: 166). Kredi borçlarına ilişkin hesaplanan faizler, bir taraftan kredi borcuna eklenirken, diğer taraftan cari dönem finansman gideri olarak intikal ettirilmiş olacaktır. Bu uygulama ile kredi faizlerinin ilgili oldukları dönemde maliyet veya gider hesaplarına uygun bir biçimde dağıtılması (Alomaliye, 2008: 24) dönemsellik ilkesine göre sağlanmış olacaktır (Dündar, 2010: 72).

Örnek: ABC işletmesi, 01.01.2010 tarihinde XYZ bankasından yıllık %10 faiz oranlı, 4 yıl vadeli 5.000,- TL tutarında banka kredisi kullanmıştır. Faiz ödemeleri her yılın sonunda ve anapara ödemesi ise vade bitiminde gerçekleşecektir. Kredi borcuna ilişkin erken ödeme seçeneği bulunmamaktadır.

İstenen: Tam Set TFRS, KOBİ TFRS ve Türk Vergi Mevzuatı'na göre alınan banka kredisini muhasebeleştiriniz.

Çözüm: Banka kredilerinin ilk kayda alınmasında Standartlar ile VUK arasında fark bulunmamaktadır. Standartlara göre gerçeğe uygun değeri üzerinden kayda alınırken, VUK'a göre mukayyet (kayıtlı) değeri ile kayda alınır. Sonraki kayıtlarda ise, Standartlar açısından ilgili kredinin itfa edilmiş maliyet bedeli hesaplanarak ilgili döneme ilişkin faiz giderleri bu değerler üzerinden

belirlenmektedir. VUK'a göre ise dönemsellik kavramı gereği hesaplanan faiz giderleri, kredinin alındığı tarihten dönem sonuna kadar olan süreye kadar tahakkuk eden faizler hesaplanarak, ilgili dönemin finansman gideri olarak muhasebeleştirilmektedir. İlgili muhasebeleştirme kayıtları aşağıdaki gibidir:

- Standartlara ve VUK'a göre banka kredilerinin ilk kayda alınması:

Standartlara göre, banka kredileri ilk kayda alınırken gerçeğe uygun değeri üzerinden muhasebeleştirilirler, VUK'a göre ise mukayyet değeri üzerinden kayda alınırlar. Standartlar ile VUK arasında banka kredilerinin ilk kayda alınmasında fark bulunmamaktadır. İlgili muhasebeleştirme kaydı aşağıdaki gibidir:

01/01/2010	
100 KASA HESABI	5.000,-
100.10 Merkez Kasa (TL)	
300 BANKA KREDİLERİ HESABI	5.000,-
300.10 XYZ Bankası	
XYZ Bankasından kredi alımı	

- Standartlara ve VUK'a göre banka kredilerinin sonraki ölçümü:

Standartlara göre sonraki ölçümlerde, kredinin itfa edilmiş maliyet bedeli hesaplanarak, kredinin borç ve itfa tablosu hazırlanmaktadır. Hesaplanan bu değerler üzerinden, dönemler itibarıyla ilgili muhasebeleştirme kayıtları yapılmaktadır.

$$\text{İtfa edilmiş maliyet değeri} = \sum_{t=0}^n \frac{\text{Nakit Akışı}}{(1 + \text{Faiz Oranı})^t}$$

$$5.000 = \frac{500}{(1+x)^1} + \frac{500}{(1+x)^2} + \frac{500}{(1+x)^3} + \frac{500 + 5.000}{(1+x)^4} \gg x = 0,10$$

VUK'a göre sonraki ölçümlerde, dönemsellik ilkesi gereği dönem sonuna kadar tahakkuk eden faizler hesaplanarak kredinin borç ve itfa tablosu hazırlanmaktadır. Hesaplanan bu değerler üzerinden, dönemler itibariyle ilgili muhasebeleştirme kayıtları yapılmaktadır.

$$\text{Faiz} = \frac{\text{Anapara} \times \text{Faiz} \times \text{Vade (gün)}}{100 \times 365} = \frac{5.000 \times 10 \times 365}{100 \times 365} = 500, -\text{TL}$$

Standartlar ile VUK arasında hesaplama teknikleri arasında farklar bulunmakla birlikte, örnekteki veriler kullanılarak hesaplanan tutarlar açısından bakıldığında benzerlik göstermektedirler. Bu sebeple de, oluşturulacak borç ve itfa tablosu ile muhasebeleştirme kayıtları, Standartlar ile VUK arasında benzerlik gösterecektir.

Alınan banka kredisine ilişkin hesaplanan faiz giderleri ve nakit çıkışları aşağıdaki tablodaki gibidir:

Yıl	Dönem Başı Defter Değeri	Faiz Gideri (%10)	Nakit Çıkışları	Dönem Sonu Defter Değeri
01.01.2010	5.000,-	-	-	-
31.12.2010	5.000,-	500,- (5.000×0,10)	(500,-)	5.000,-
31.12.2011	5.000,-	500,- (5.000×0,10)	(500,-)	5.000,-
31.12.2012	5.000,-	500,- (5.000×0,10)	(500,-)	5.000,-
31.12.2013	5.000,-	500,- (5.000×0,10)	(5.500,-)	-
Toplam		2.000,-	7.000,-	

Banka kredisine ilişkin oluşturulan borç ve itfa tablosundaki değerler üzerinden dönemler itibariyle, Standartlar ile VUK'a göre yapılacak muhasebeleştirme kayıtları aşağıdaki gibidir:

31/12/2010	
780 FİNANSMAN GİDERLERİ HESABI	500,-
300 BANKA KREDİLERİ HESABI	
300.10 XYZ Bankası	
2010 dönemine tahakkuk eden faiz gideri	500,-

31/12/2010	
300 BANKA KREDİLERİ HESABI	500,-
300.10 XYZ Bankası	
100 KASA HESABI	
Tahakkuk eden faizin ödenmesi	500,-

İzleyen üç yıl boyunca dönem sonlarında yukarıdaki gibi muhasebeleştirme uygulamaları yapılacaktır. Vade bitiminde ise yapılacak kayıtlar aşağıdaki gibidir:

31/12/2013	
780 FİNANSMAN GİDERLERİ HESABI	500,-
300 BANKA KREDİLERİ HESABI	
300.10 XYZ Bankası	
2013 dönemine tahakkuk eden faiz gideri	500,-

31/12/2013	
300 BANKA KREDİLERİ HESABI	5.500,-
300.10 XYZ Bankası	
100 KASA HESABI	
Vade bitiminde tahakkuk eden faizin ve anaparanın ödenmesi	5.500,-

Örnekteki verilere göre, Standartlar açısından hesaplanan itfa edilmiş maliyet değerindeki etkin faiz oranı, piyasa faiz oranını yakaladığı için, Standartlara ve VUK'a göre hesaplanan değerler benzerlik göstermektedir. Bu da, yapılacak muhasebeleştirme uygulamalarında benzerliklere sebep olmaktadır. Standartlara göre, tahmini nakit akışlarında değişikliklerin olması durumunda ise, bu değişiklikler dikkate alınarak etkin faiz oranı yeniden hesaplanmaktadır. Değişiklikler ile birlikte yeniden hesaplanan etkin faiz oranı üzerinden belirlenen faiz gelir veya giderleri tekrar gözden geçirilerek, farklar kar veya zararda gelir veya gider olarak muhasebeleştirilmesi gerekmektedir (Karapınar vd, 2012: 181). VUK'a göre de, nakit akışlarında değişikliklerin olması durumunda, dönemlere tahakkuk ettirilecek faiz giderleri yeniden hesaplanarak, farkların kar veya zararda gelir veya gider olarak muhasebeleştirilmesi gerekmektedir.

2.3.2.3.3. Satıcılar Hesabının İncelenmesi

Bu bölümde satıcılar hesabı ile ilgili Tam Set TFRS, KOBİ TFRS ve Türk Vergi Mevzuatı açısından muhasebeleştirme uygulamalarına değinilecektir.

Satıcılar hesabı işletmenin, faaliyet konusu ile ilgili mal ve hizmet alımlarından kaynaklanan senetsiz borçları için kullanılmaktadır. Satış sözleşmesi hükümlerine göre, alışın gerçekleşmesi üzerine kayda alınmaktadır. Her ne kadar alışla ilgili olarak çek veya senet gibi bir ödeme aracı verilmese de, yapılan alışın sözleşmesine göre ödemenin ne zaman yapılacağı, dolayısıyla vadesi bellidir (Güler, 2012: 878).

Standartlara göre ilk kayda alınırken, alış sözleşmesinde belirlenmiş olan tutar etkin faiz yöntemine göre reeskonta tabi tutularak içerisindeki faiz ayıklanmaktadır. Hesaplanan faiz, sözleşme bedelinden indirildikten sonra kalan tutar gider veya maliyet unsuru olarak kaydedilir. Faiz ise, önce ertelenmiş giderler hesabına alınır daha sonra işlemiş faizler, finansman giderlerine aktararak ertelenmiş giderler hesabı kapatılır. VUK açısından bakıldığında senetsiz borçlara reeskont yapılamaz. Dolayısıyla, Standarda göre yapılan reeskont işlemi neticesinde hesaplanan faizin, ertelenmiş giderler hesabına alınıp daha sonra finansman gideri olarak kaydedilmesi VUK'a göre terstir. Alınan mal veya hizmetin dönem içinde satılması veya satılamaması durumuna göre gider olarak kaydedilen finansman giderlerinin mali karın tespitinde ticari kazançta ilave edilmesi veya düşülmesi gerekmektedir (Güler, 2012: 878-879).

Satıcılar hesabı Türk Vergi Mevzuatı'na göre, VUK'un 281. maddesi gereği mukayyet değerle değerlendirileceği belirtilmiştir. Buna göre satıcılar hesabının doğruluğu sağlandıktan sonra satıcılara olan borçlar, hesap kalanının tutarı üzerinden bilançoda gösterilir. Bu açıdan bakıldığında senetsiz borçlara reeskont yapılamayacağı anlaşılmaktadır. Senetsiz borçların değerlemesinde muhasebe kayıtlarında gözükten tutarlar esas alındığı için dönem sonunda başka bir işlemin yapılmasına gerek yoktur (Dokur vd, 2013: 134-135).

Örnek: ABC işletmesi, 01.09.2013 tarihinde satıcısı Bay E'den kredili olarak 30.000,- TL tutarında mal (kumaş) satın alınmıştır (KDV ihmal edilmiştir). Sözleşme hükümlerine göre vade 9 ay olup, piyasadaki benzer borçlanma araçları için ödenen faiz oranı ise %15 olduğu bilinmektedir (Karapınar vd, 2012: 176-177).

İstenen: Tam Set TFRS, KOBİ TFRS ve Türk Vergi Mevzuatı'na göre kredili mal alınışına ilişkin Bay E'ye ait satıcı hesabını muhasebeleştiriniz.

Çözüm: Standartlara göre, ilk olarak satış sözleşmesi tutarından ilgili faiz geliri ayıklanarak kalan tutar maliyet veya gider unsuru olarak kaydedilmeli, faiz gideri ise ilk olarak ertelenmiş vade farkları giderleri hesabında izlenmeli ve vade sonunda bu hesap tamamen kapatılmalıdır. Tekdüzen Hesap Planında ertelenmiş vade farkları giderleri hesabı adında bir hesap bulunmadığından dolayı bu hesap yerine ticari borçlar hesap grubu içerisinde bulunan "322 Borç Senetleri Reeskontu" hesabı da kullanılabilir. VUK'a göre ise, kredili borçlar, mukayyet değeri ile değerlendirilir. Dönem sonunda ise, herhangi bir değerlendirme işlemi yapılmadan doğrudan mukayyet değerleri ile değerlendirilerek kayda alınmalıdırlar. İlgili muhasebeleştirme kayıtları aşağıdaki gibidir:

- Tam Set TFRS'ye ve KOBİ TFRS'ye göre kayıtlar:

$$\text{İtfa Edilmiş Maliyet Değeri} = \sum_{t=0}^n \frac{\text{Nakit Akışı}}{(1 + \text{Faiz Oranı})^t}$$

$$\text{İtfa Edilmiş Maliyet Değeri} = \frac{30.000}{(1 + 0,15)^{\frac{9}{12}}} \cong 27.015, -\text{TL}$$

Standartlara göre, ilgili kredili borca ilişkin itfa edilmiş maliyet değerine göre hesaplanan faiz giderleri aşağıdaki tablodaki gibidir:

Yıl	Dönem Başı Defter Değeri	Faiz Giderleri	Nakit Çıkışı	Dönem Sonu Defter Değeri
01.09.2013	27.015,-	-	-	-
31.12.2013	27.015,-	1.288,-	-	28.303,-
01.06.2014	28.303,-	1.697,-	(30.000,-)	30.000,-
Toplam		2.985,-		

Tablodaki verilere göre, 2013 dönemine isabet eden faiz gideri 1.288,- TL ve 2014 dönemine isabet eden faiz gideri 1.697,- TL olarak hesaplanmıştır. Bu bilgiler doğrultusunda, Standartlara göre yapılacak muhasebeleştirme kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır:

01/09/2013	
150 İLK MADDE VE MALZEME HESABI	27.015,-
150.10 Kumaş	
322 BORÇ SENETLERİ REESKONTU HESABI	2.985,-
320 SATICILAR HESABI	
320.10 Satıcı Bay E	
Mal alımı ve faiz giderinin kaydı	30.000,-

31/12/2013	
780 FİNANSMAN GİDERLERİ HESABI	1.288,-
780.10 Satıcı Bay E	
322 BORÇ SENETLERİ REESKONTU HESABI	1.288,-
322.10 Satıcı Bay E	
Dönem sonu faiz tahakkuku	

01/06/2014	
320 SATICILAR HESABI	30.000,-
320.10 Satıcı Bay E	
780 FİNANSMAN GİDERLERİ HESABI	1.697,-
100 KASA HESABI	30.000,-
322 BORÇ SENETLERİ REESKONTU HESABI	1.697,-
Vade sonu faiz tahakkuku ve borcun ödenmesi	

- VUK'a göre kayıtlar: Türk Vergi Mevzuatı'na göre, kredili borçlar dönem sonu değerlemelerinde, ilk kayda alındığı değerdeki gibi mukayyet (kayıtlı) değeri ile kayda alınır. Vade bitiminde ise, borçlanılan tutar kadar ödemede bulunularak, satıcı hesabı kapatılmaktadır. İlgili muhasebeleştirme kayıtları aşağıdaki gibidir:

01/09/2013	
150 İLK MADDE VE MALZEME HESABI	30.000,-
150.10 Kumaş	
320 SATICILAR HESABI	30.000,-
320.10 Satıcı Bay E	
Kredili olarak mal alış kaydı	

01/06/2014	
320 SATICILAR HESABI	30.000,-
320.10 Satıcı Bay E	
100 KASA HESABI	30.000,-
100.10 Merkez Kasa (TL)	
Satıcıya olan borcun ödenmesi kaydı	

2.3.2.3.4. Borç Senetleri Hesabının İncelenmesi

Bu bölümde borç senetleri hesabı ile ilgili Tam Set TFRS, KOBİ TFRS ve Vergi Mevzuatı açısından muhasebeleştirme uygulamalarına değinilecektir.

İşletmenin faaliyet konusu ile ilgili her türlü mal ve hizmet alımlarından kaynaklanan senede bağlanmış ticari borçların incelendiği hesaptır (Altuncu ve Kütük, 2009: 173). Borç senetleri, işletme yetkilileri tarafınca imzalanmış bonolar ve kabul edilmiş poliçelerdir (Dokur vd, 2013: 137).

Borç senetleri Standartlara göre, ilk kayda alınırken senet üzerindeki yazılı tutar, etkin faiz yöntemine göre reeskonta tabi tutularak içerisindeki faiz ayıklanır. Hesaplanan faiz, senedin yazılı tutarından indirildikten sonra kalan tutar gider veya maliyet unsuru olarak kaydedilir. Faiz ise, önce ertelenmiş giderler hesabına alınır daha sonra işlemiş faizler, finansman giderlerine aktararak ertelenmiş giderler hesabı kapatılır. VUK açısından bakıldığında reeskont, vadesi gelmemiş senede bağlı borcun, iskonto suretiyle değerlendirme gününün kıymetine indirgenmesi demektir. VUK'a göre yapılan reeskontta iç iskonto formülü uygulanır. Hesaplanan vade farkı (faiz) önce gelir, takip eden yılda gider kaydedilir. Standarda göre alış anında vade farkı ayıklanmakta ve ertelenmiş giderler hesabına alınmaktadır. Hesaplama tekniği farklıdır. Dolayısıyla kar/zarara giden tutar da farklıdır. İki hesaplama tekniği arasındaki farkın duruma göre, mali karın tespitinde ticari kazanca ilave edilmesi veya düşülmesi gerekmektedir (Güler, 2012: 879).

VUK'un 281. maddesine göre bankalar, bankerler veya sigorta şirketleri dışında kalan işletmeler borç senetlerini değerlemede mukayyet (kayıtlı) değer ya da tasarruf (peşin) değeri ölçüsünden birini esas alabileceklerdir (Dokur vd, 2013: 137). Senede bağlı borçların değerlendirme günü itibariyle vadesi henüz gelmemiş olanların değerlendirme günündeki değerlerine indirgenmesine reeskont işlemi denilmektedir. Reeskont işleminde amaç, senede bağlı borcun değerlendirme günü itibariyle net değerinin tespiti ve dolayısıyla dönem kar veya zararının hesaplanmasında, tespit edilen net değerinin dikkate alınmasını sağlamaktır. Cari dönem reeskont hesapları, izleyen dönemde kapatılır. Reeskont uygulaması ihtiyaridir. Banka, bankerler ve sigorta şirketleri tüm alacak ve borçlarını reeskonta tabi tutmak zorundadır. Alacak senetlerini reeskonta tutan işletmeler ise borç senetlerini de reeskonta tabi tutmak mecburiyetindedir. Reeskont hesaplamasında alacak senetlerinde olduğu gibi borç senetlerinde de iç iskonto formülü uygulanır. Borç senetlerinde faiz oranı

belirtilmişse, üzerindeki yazılı olan oran dikkate alınır. Eğer belirtilmemişse, TL olarak düzenlenen senetlerde değerlendirme günü itibariyle geçerli olan Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası kısa vadeli avans işlemlerinde uygulanan faiz oranı dikkate alınır, dövizli senetlerde LIBOR esas alınır. Borç senetlerinde uygulanacak iç iskonto formülü ise aşağıdaki gibidir (Alomaliye, 2008: 11):

$$\text{Reeskont Tutarı} = \frac{\text{Nominal Değer} \times \text{Faiz Oranı} \times \text{Gün Sayısı}}{36.000 + (\text{Faiz Oranı} \times \text{Gün Sayısı})}$$

Nominal değer, senet üzerindeki yazılı tutardır. Faiz oranı, senet üzerindeki orandır, senet üzerinde oran olmaması halinde ise TL cinsinden geçerli olan senetlerde değerlendirme gününde geçerli olan Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası kısa vadeli avans oranı, yabancı paralar üzerinden değerlendirilen senetler için LIBOR (Londra bankalar arası faiz oranı) esas alınır. Gün sayısı ise, yılsonundan veya geçici vergi dönemi sonundan senedin vade tarihine kadar geçecek gün sayısıdır.

Örnek: ABC işletmesi, 01.12.2013 tarihinde peşin bedeli 1.700,- TL olan hammaddeyi (kumaş) Bay E'den 6 ay vadeli olarak bir borçlanma senedi karşılığında 2.000,- TL karşılığında satın almıştır.

İstenen: Tam Set TFRS, KOBİ TFRS ve Türk Vergi Mevzuatı'na göre borç senedini muhasebeleştiriniz.

Çözüm: Standartlara göre, borç senetleri ilk kayda alınırken gerçeğe uygun değeri üzerinden kayda alınır. Sonraki ölçümlerinde ise, etkin faiz yöntemine göre itfa edilmiş maliyet bedeli hesaplanarak içerisindeki faiz ayıklanmakta ve kalan tutar maliyet veya gider unsuru olarak kaydedilmektedir. Faiz ise, ilk olarak ertelenmiş vade farkları giderleri hesabında izlenmekte, ilgili dönemlere isabet eden faiz giderleri ilgili dönemlere uygun bir biçimde dağıtılarak, vade bitiminde ise bu hesap tamamen kapatılmaktadır. Tekdüzen Hesap Planı'nda ertelenmiş vade farkları adı altında bir hesap bulunmadığı için bu hesap yerine "322 Borç Senetleri Reeskontu" hesabı da kullanılabilir. VUK'a göre ise, ilk kayda alınırken mukayyet değeri ile değerlendirilerek kayda alınmaktadır. VUK'a göre borç senetlerinin sonraki değerlemelerinde ise, dönem sonunda ilgili senede iç iskonto formülüne göre

reeskont hesaplanmakta, hesaplanan reeskont geliri bir sonraki dönemde gider olarak kaydedilerek etki ortadan kaldırılmaktadır. Standartlara göre hesaplanan reeskont ile VUK'a göre hesaplanan reeskont arasında hesaplama tekniği açısından farklar bulunmaktadır. Dolayısıyla da kar veya zarara giden tutar da farklıdır. İki hesaplama tekniği arasındaki farkın mali karın tespitinde ticari kazançta ilave edilmesi veya düşülmesi gerekmektedir. Örneğin çözümünü kolaylaştırmak amacıyla, Standartlara göre hesaplanacak faiz oranı, VUK'a göre hesaplanacak faiz oranı olarak kabul edilecektir. İlgili hesaplamalar ve muhasebeleştirme kayıtları aşağıdaki gibidir.

- Tam Set TFRS'ye ve KOBİ TFRS'ye göre kayıtlar:

$$1.700 = \frac{2.000}{(1 + \text{EFO})^{\frac{6}{12}}} \gg \text{EFO} = 0,384$$

Etkin faiz oranı belirlendikten sonra, ilgili dönemlere isabet eden faiz giderleri hesaplanmalıdır. İlgili hesaplamalar aşağıdaki gibidir:

$$\text{İtfa Edilmiş Maliyet Değeri} = \frac{2.000}{(1 + 0,384)^{\frac{5}{12}}} = 1.746,72 \text{ TL}$$

$$\text{Faiz Gideri}_{2013} = 1.746,72 - 1.700,00 = 46,72 \text{ TL}$$

$$\text{Faiz Gideri}_{2014} = 2.000 - 1.746,72 = 253,28 \text{ TL}$$

01/12/2013	
150 İLK MADDE VE MALZEME HESABI	1.700,-
150.10 Kumaş	
322 BORÇ SENETLERİ REESKONTU HESABI	300,-
322.10 Satıcı Bay E	
321 BORÇ SENETLERİ HESABI	2.000,-
321.10 Satıcı Bay E	
Borç senedinin ilk kayda alınması	

31/12/2013	
780 FİNANSMAN GİDERLERİ HESABI	46,72
780.10 Satıcı Bay E	
322 BORÇ SENETLERİ REESKONTU HESABI	46,72
Dönem sonu ilgili faiz giderinin kaydı	

31/05/2014	
780 FİNANSMAN GİDERLERİ HESABI	253,28
780.10 Satıcı Bay E	
322 BORÇ SENETLERİ REESKONTU HESABI	253,28
Vade sonu ilgili faiz giderinin kaydı	

31/05/2014	
321 BORÇ SENETLERİ HESABI	2.000,-
321.10 Satıcı Bay E	
100 KASA HESABI	2.000,-
100.10 Merkez Kasa (TL)	
Vade sonu ilgili borç senedinin ödenmesi	

- VUK'a göre kayıtlar: VUK'a göre reeskont, ilgili borcun dönem sonundaki değerine indirgenmesi demektir. Bu sebeple ilgili borç senedine, dönem sonundan vadeye kadar olan süreye göre (150 gün) reeskont hesaplanmalıdır.

$$\text{Reeskont Tutarı} = \frac{\text{Nominal Değer} \times \text{Faiz Oranı} \times \text{Gün Sayısı}}{36.000 + (\text{Faiz Oranı} \times \text{Gün Sayısı})}$$

$$\text{Reeskont Tutarı} = \frac{2.000 \times 38,4 \times 150}{36.000 + (38,4 \times 150)} \cong 276, -\text{TL}$$

01/12/2013	
150 İLK MADDE VE MALZEME HESABI	2.000,-
150.10 Kumaş	
321 BORÇ SENETLERİ HESABI	2.000,-
321.10 Satıcı Bay E	
Borç senedinin ilk kayda alınması	

31/12/2013	
322 BORÇ SENETLERİ REESKONTU HESABI	276,-
647 REESKONT FAİZ GELİRLERİ HESABI	276,-
Borç senedinin dönem sonu değerlemesi	

01/01/2014	
657 REESKONT FAİZ GİDERLERİ HESABI	276,-
322 BORÇ SENETLERİ REESKONTU HESABI	276,-
Borç senedinin yeniden değerlemesi	

31/05/2014	
321 BORÇ SENETLERİ HESABI	2.000,-
321.10 Satıcı Bay E	
100 KASA HESABI	2.000,-
100.10 Merkez Kasa (TL)	
Vade sonu ilgili borç senedinin ödenmesi	

2.3.2.3.5. Çıkarılmış Tahviller Hesabının İncelenmesi

Bu bölümde tahviller hesabı ile ilgili Tam Set TFRS, KOBİ TFRS ve Vergi Mevzuatı açısından muhasebeleştirme uygulamalarına değinilecektir.

Bir finansal borçlanma aracı olarak çıkarılan tahviller, işletmelerin fon temini bakımından çıkardıkları ve vadesi bir yılı aşan uzun vadeli fon sağlayan finansal araçlardandır. Borçlanma aracı olarak çıkarılabilen senet ve bonolar da, vadesi bir yıldan az olarak çıkarılan kısa vadeli fon sağlayan finansal araçlardandır. Hem Standartlar açısından hem de VUK açısından çıkarılan senet ve bonolar, tahviller gibi değerlendirilir ve muhasebeleştirilirler. Aralarındaki tek fark, senet ve bonolar bir yıldan az vadeli olarak ihraç edilir iken, tahviller ise bir yıldan daha uzun vadeli olarak ihraç edilirler.

Standartlara göre, tahviller ilk kayda alınırken gerçeğe uygun değeri üzerinden değerlendirilerek kayda alınır. İlk muhasebeleştirme sırasında tahvilin ihracı sırasında tahvillerle doğrudan ilişkilendirilebilen işlem maliyetleri, bunların gerçeğe uygun değerinden düşülür. Tahvillerin sonraki ölçümünde ise, etkin faiz yöntemine göre itfa edilmiş maliyet değeri hesaplanarak kayda alınır. İtfa edilmiş maliyet değeri ile gösterilen tahvillerin ihracı nedeniyle ortaya çıkan kazanç veya kayıplar, kar veya zararda muhasebeleştirilirler (Ayçiçek, 2011: 64).

Uzun vadeli bir borçlanma aracı olarak çıkarılan tahviller VUK'a göre, ülkemizde yalnızca anonim şirketler ve kamu iktisadi teşebbüsleri tahvil ihraç edebilirler (Dokur vd, 2013: 141). Çıkarılan tahviller itibari değeri ile değerlendirilerek muhasebeleştirilirler (İmamoğlu vd, 2013: 78). Tahvil ihraç eden işletme, vade bitiminde üzerinde yazılı olan nominal değer ve faizi öder. Tekdüzen Muhasebe Sistemi'ne göre ihraç edilen tahviller "405 Çıkarılmış Tahviller" hesabında izlenmektedir. İşletmeler nominal değerle veya günlük piyasa faizine bağlı olarak nominal değerinin altında veya üzerinde bir değerle ihraç edebilir (Dokur vd, 2013: 141).

Örnek: ABC işletmesi, 01.01.2009 tarihinde 5 yıl vadeli ve nominal bedeli 30.000,- TL olan, dönem sonu kupon ödemeli ve nominal faiz oranı %10 olan tahvilini 24.972,- TL'ye iskontolu olarak ihraç etmiştir.

İstenen: Tam Set TFRS, KOBİ TFRS ve Türk Vergi Mevzuatı'na göre ABC işletmesinin çıkarmış olduğu tahvili muhasebeleştiriniz.

Çözüm: Standartlara göre çıkarılmış tahviller ilk kayda alınırken gerçeğe uygun değeri ile kayda alınırlar. VUK'a göre ise, itibari değeri (üzerinde yazılı olan değer) ile kayda alınırlar. Standartlar ile VUK arasında, çıkarılan tahvillerin ilk kayda alınmasında farklılık bulunmamaktadır. Standartlara göre çıkarılmış tahvillerin sonraki ölçümleri ise, etkin faiz yöntemine göre itfa edilmiş maliyet değerleri ile hesaplanmaktadır. VUK'a göre ise, anuite formülüne göre hesaplanmaktadır. Belirli bir süre boyunca faizin değişmediği, eşit zaman aralıklarıyla ve eşit taksitler ile yapılan ödemeler dizisine anuite denilmektedir (Sürmen, 2011b: 178). Standartlara göre hesaplanan itfa edilmiş maliyet değeri ile VUK'a göre hesaplanan anuite formülü benzerlik gösterdiği için, değerlendirme ve muhasebeleştirme uygulamaları açısından da benzerlik göstermektedir. Kısaca, Standartlar ile VUK arasında tahvillerin sonraki ölçümlerinde farklılık bulunmamaktadır. İlgili hesaplamalar ve muhasebeleştirme kayıtları aşağıdaki gibidir:

$$24.972 = \frac{3.000}{(1 + EFO)^1} + \frac{3.000}{(1 + EFO)^2} + \frac{3.000}{(1 + EFO)^3} + \frac{3.000}{(1 + EFO)^4} + \frac{33.000}{(1 + EFO)^5} \gg EFO = 0,15 \text{ yani } \%15' \text{tir.}$$

Yıllar	(A) Nakit Ol. Öd. Faizler	(B) Faiz Giderleri	(C) İskonto İtfa Tutarları	(D) Tahvilin Taşıdığı Değer
-	(30.000×0,10)	(D × 0,15)	(B – A)	(C + D)
01.01.2009	-	-	-	24.972,-
31.12.2009	3.000,-	3.746,-	746,-	25.718,-
31.12.2010	3.000,-	3.858,-	858,-	26.576,-
31.12.2011	3.000,-	3.986,-	986,-	27.562,-
31.12.2012	3.000,-	4.134,-	1.134,-	28.696,-
31.12.2013	3.000,-	4.304,-	1.304,-	30.000,-
Toplam	15.000,-	20.028,-	5.028,-	-

- Standartlar ile VUK'a göre, çıkarılan tahvilin ilk kayda alınması:

01/01/2009	
100 KASA HESABI	24.972,-
100.10 Merkez Kasa (TL)	
408 MENKUL KIYMET İHRAÇ FARKI HESABI	5.028,-
405 ÇIKARILMIŞ TAHVİLLER HESABI	
Tahvilin ihraç (çıkartılma) kaydı	30.000,-

Standartlar ile VUK arasında, çıkarılmış tahvillerin ilk kayda alınmasında farklılık bulunmamaktadır. Sonraki kayıtlar ise aşağıdaki gibidir:

- Standartlar ile VUK'a göre, çıkarılan tahvillerin sonraki kayıtları:

31/12/2009	
308 MENKUL KIYMET İHRAÇ FARKLARI HESABI	746,-
408 MENKUL KIYMET İHRAÇ FARKI HESABI	
2009 dönem sonu faiz tahakkuku yansıtma	746,-

31/12/2009	
780 FİNANSMAN GİDERLERİ HESABI	3.746,-
304 TAHVİL ANAPARA BORÇ TAKSİT VE FAİZLERİ HESABI	
308 MENKUL KIYMET İHRAÇ FARKLARI HESABI	
2009 dönem sonu faiz tahakkuku	3.000,-
308 MENKUL KIYMET İHRAÇ FARKLARI HESABI	746,-

31/12/2009	
304 TAHVİL ANAPARA BORÇ TAKSİT VE FAİZLERİ HESABI	3.000,-
100 KASA HESABI	
100.10 Merkez Kasa (TL)	
2009 dönem sonu kupon ödemesi	3.000,-

İzleyen dört yıl boyunca yukarıdaki gibi benzer muhasebeleştirme kayıtları yapılarak, ilgili dönemlere isabet eden faiz tahakkukları ve dönem sonu tahvil kupon ödeme kayıtları yapılması gerekmektedir. Vade bitiminde ise, dönem sonu faiz tahakkuku ve kupon ödemesinin yanı sıra, çıkarılan tahvilin anapara ödemesi de gerçekleştirilecektir. Vade sonu yapılacak muhasebeleştirme kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır:

31/12/2013	
308 MENKUL KIYMET İHRAÇ FARKLARI HESABI	1.304,-
408 MENKUL KIYMET İHRAÇ FARKI HESABI	
2013 dönem sonu faiz tahakkuku yansıtma	1.304,-

31/12/2013	
780 FİNANSMAN GİDERLERİ HESABI	4.304,-
304 TAHVİL ANAPARA BORÇ TAKSİT VE FAİZLERİ HESABI	3.000,-
308 MENKUL KIYMET İHRAÇ FARKLARI HESABI	1.304,-
2013 dönem sonu faiz tahakkuku	

31/12/2013	
304 TAHVİL ANAPARA BORÇ TAKSİT VE FAİZLERİ HESABI	3.000,-
405 ÇIKARILMIŞ TAHVİLLER HESABI	30.000,-
100 KASA HESABI	33.000,-
100.10 Merkez Kasa (TL)	
2013 dönem sonu kupon ve anapara ödemesi	

Vade bitiminde, ilgili kupon ödemesi ile birlikte anapara ödemesi de gerçekleştirilerek, çıkarılmış tahviller hesabı kapatılmış ve ilgili borç ödenmiş olacaktır.

2.3.2.4. Finansal Borçların Dipnotlarda Açıklanması

Bu bölümde, finansal borçlara ilişkin finansal araçların Tam Set TFRS ve KOBİ TFRS açısından dipnotlarda açıklanacak hükümlere ilişkin bilgiler açıklanmaya çalışılacaktır.

- Tam Set TFRS'ye göre finansal borçların dipnotlarda açıklanması ile ilgili hükümler şöyledir:

Tam Set TFRS'ye göre, finansal araç sınıfları itibariyle kamuoyuna açıklama yapılması gerektiği durumlarda işletme, açıklanan bilginin niteliğine uygun bir şekilde ve finansal araçların özelliklerini de dikkate almak suretiyle finansal araçları sınıflara ayırır. İşletme, finansal durum tablosunda (bilançoda) sunulan gerekli kalemler ile gerekli mutabakatın yapılmasına yönelik yeterli düzeyde bilgi sunar (KGK, 2013f: 5).

TMS-39'da tanımlanan aşağıdaki sınıflardan her birine ilişkin defter değeri, finansal durum tablosu (bilanço) veya dipnotlarda kamuoyuna açıklanır (KGK, 2013f: 5).

- Gerçeğe uygun değer farkı kar veya zarara yansıtılan finansal borçlar;
 - a) İlk muhasebeleştirmede, bu şekilde muhasebeleştirilenler ile

- b) TMS-39'a göre alım satım amaçlı olarak elde tutulan olarak sınıflananlar ayrı ayrı gösterilmek suretiyle ve
- İtfa edilmiş maliyetinden ölçülen finansal borçlar.

Gerçeğe uygun değer farkı kar veya zarara yansıtılan finansal borçlarda açıklanacak bilgiler (KGGK, 2013f: 7);

- Bir finansal borcun, TMS-39'un 9. paragrafı uyarınca gerçeğe uygun değer farkı kar veya zarara yansıtılan olarak sınıflanmış olması durumunda aşağıda belirtilen hususlara ilişkin olarak kamuoyuna açıklamalar yapılır;
 - a) Bir finansal borcun kredi riskindeki değişimlerden kaynaklanan gerçeğe uygun değer değişikliğinin aşağıda belirtilen iki yöntemden biri kullanılmak suretiyle tespit edilecek dönem içerisinde gerçekleşen tutarı ile birikmiş tutarı,
 - i. Gerçeğe uygun değerde meydana gelen ve piyasa riskine yol açan piyasa koşullarındaki değişiklikler ile ilişkilendirilemeyen değişiklik tutarı olarak veya
 - ii. Bir borcun gerçeğe uygun değerinde meydana gelen değişikliğin, ilgili borcun kredi riskindeki değişimlerden kaynaklanan kısmını daha doğru bir şekilde yansıttığı düşünülen alternatif bir yöntem aracılığıyla.
 - b) Finansal borcun defter değeri ile işletmenin sözleşme hükümlerine göre vade tarihinde hak sahibine ödemek zorunda olduğu tutar arasındaki fark.

Finansal borçların netleştirilmesi ile ilgili açıklamalar (KGGK, 2013f: 11-12);

- TFRS-7'nin 13B paragrafında belirtilen amacı yerine getirmek üzere, işletmeler raporlama dönemi sonunda, finansal tablolara yansıtılmış TFRS-7'nin 13A paragrafı kapsamındaki finansal borçları için aşağıda yer alan sayısal bilgileri ayrı ayrı açıklar;
 - a) Söz konusu finansal borçların brüt tutarları,
 - b) Finansal durum tablosunda sunulan net tutarı belirlerken, TMS-32'nin 42. paragrafında yer alan kriterlere göre netleştirilen tutarları,
 - c) Finansal durum tablosunda sunulan net tutarları,

d) Karşılıklı işlemlerin netleştirilmesine imkân veren ve yasal olarak uygulanabilir nitelikteki bir anlaşmaya ya da benzer bir sözleşmeye konu olan ancak bu maddenin (b) bendi kapsamında yer almayan tutarları. Bu tutarlar aşağıdakileri içerir;

i. TMS-32'nin 42. Paragrafında yer alan netleştirme kriterlerinin tamamını ya da bir kısmını karşılamamakla birlikte finansal tablolara yansıtılmış finansal araçlara ilişkin tutarlar ile

ii. Finansal teminatlara (nakit teminatlar da dâhil olmak üzere) ilişkin tutarlar.

e) Bu maddenin (c) bendinde belirtilen tutarlardan (d) bendinde belirtilenlerin düşülmesi sonucu elde edilen net tutarı.

- Bir finansal araç için TFRS-7'nin 13C paragrafının (d) bendine göre açıklanan toplam tutar, söz konusu finansal araç için aynı paragrafın (c) bendinde belirtilen tutar ile sınırlıdır.
- İşletmeler, TFRS-7'nin 13C paragrafının (d) bendine göre açıklama yapılan, karşılıklı işlemlerin netleştirilmesine imkân veren, yasal olarak uygulanabilir nitelikteki bir anlaşmaya ve benzer bir sözleşmeye konu olan finansal tablolarına yansıtılmış finansal borçlarıyla ilgili netleştirme haklarını, bu hakların niteliklerini de belirtecek şekilde açıklar.
- TFRS-7'nin 13B ve 13E paragraflarına göre, açıklanması gerekli bilgilerin finansal tablolara ilişkin birden fazla dipnotta açıklanması durumunda, işletme bu dipnotların her birinde diğer dipnotlara atıflarda bulunurlar.

Temerrüt ve ihalelere ilişkin açıklamalar (KGK, 2013f: 12-13);

- İşletmeler, raporlama dönemi sonu itibariyle finansal tablolarında yer almakta olan kredi borçları için aşağıdaki açıklamalarda bulunur:
 - a) Anapara, faiz ve borç itfa fonu ödemelerinde dönem içerisinde meydana gelen temerrütlere ilişkin detaylı bilgiler veya sözü edilen borçların itfa koşulları,
 - b) Raporlama dönemi sonu itibariyle temerrüde düşülmüş bulunan kredi borçlarının defter değeri ve

c) Finansal tabloların yayınlanmak üzere onaylanmasından önce söz konusu temerrüdün giderilip giderilmediği veya anılan kredi borçlarına ilişkin şartların, yeniden görüşülüp görüşülmediği.

- Dönem içerisinde ilgili kredi anlaşmasının koşullarında yukarıdaki maddede (TFRS-7'nin 18. paragrafı) açıklananlar dışında bir ihlalin meydana gelmesi ve anılan ihlallerin borç verenin hızlandırılmış geri ödeme veya erken itfayı talep etmesine imkân vermesi durumunda (raporlama dönemi sonu itibariyle ya da raporlama dönemi sonu öncesinde bu ihlaller giderilmediği veya ilgili kredi anlaşmasının koşullarının yeniden görüşülmediği takdirde), işletme yukarıdaki maddede açıklanması istenen bilgilerin aynılarını hakkında kamuoyuna açıklamalarda bulunur.

Kapsamlı gelir tablosuna ilişkin gelir, gider, kazanç ve kayıp kalemlerine ilişkin açıklamalar (KGK, 2013f: 13);

- İşletme aşağıda yer alan gelir, gider, kazanç ve kayıp kalemleri hakkında kapsamlı gelir tablosunda veya dipnotlarda kamuoyuna açıklamalarda bulunur:
 - a) Aşağıda elde edilen net kazanç veya kayıplar;
 - i. İlk muhasebeleştirme sırasında gerçeğe uygun değeri kar veya zarara yansıtılmış finansal borçlar ile TMS-39 uyarınca alım satım amaçlı elde tutulan olarak sınıflandırılan finansal borçlar ayrı ayrı gösterilmek suretiyle, gerçeğe uygun değeri kar veya zarara yansıtılan finansal borçlar,
 - b) Gerçeğe uygun değer farkı kar veya zarara yansıtılmayan finansal borçlara ilişkin toplam faiz gideri (etkin faiz yöntemi kullanılarak hesaplanan),
 - c) Aşağıdakilerden kaynaklanan ücret giderleri (etkin faiz oranının belirlenmesinde kullanılan tutarların dışında kalan);
 - i. Gerçeğe uygun değer farkı kar veya zarara yansıtılmayan finansal borçlar ve
 - ii. Varlıkların bireyler, vakıflar, emeklilik fayda planları ve kurumlar adına saklanması veya yatırım olarak değerlendirilmesi sonucunu doğuran emanet ve diğer saklama faaliyetleri.

- KOBİ TFRS'ye göre finansal borçların dipnotlarda açıklanması ile ilgili hükümler şöyledir:

KOBİ TFRS'nin Bölüm-11 Temel Finansal Araçlar Açıklamalar bölümüne göre, gerçeğe uygun değer farkı kar veya zarara yansıtılarak muhasebeleştirilen finansal borçların açıklamalarına atıfta bulunulur. Sadece temel finansal araçları olan işletmelerin (türev finansal araçları olmayan) gerçeğe uygun değer farkı kar veya zarara yansıtılarak ölçülen finansal borçları yoktur (ve dolayısıyla da Bölüm-12'yi uygulayamazlar) ve bu yüzden bu tür finansal borçlara ilişkin açıklamalar yapamazlar (KGK, 2013c: 60).

Finansal araçlara ilişkin muhasebe politikalarının açıklanması; KOBİ TFRS'nin paragraf 8.5 uyarınca önemli muhasebe politikalarının özeti kısmında, finansal araçlar için kullanılan ölçüm esası (veya esasları) ve finansal araçlarda kullanılan, finansal tabloların anlaşılmasına ilişkin diğer muhasebe politikaları açıklanır (KGK, 2013c: 60).

Finansal borç kategorilerinin, finansal durum tablosunda ve dipnotlarda açıklanacak bilgileri (KGK, 2013c: 60-61);

- Aşağıdaki finansal borç kategorilerinin her birinin raporlama tarihindeki defter değeri, toplam olarak, finansal durum tablosunda veya dipnotlarda açıklanır:
 - a) Gerçeğe uygun değer farkı kar veya zarara yansıtılarak ölçülen finansal borçlar,
 - b) İtfa edilmiş maliyet bedeli üzerinden ölçülen finansal borçlar,
 - c) Maliyet bedelinden değer düşüklüğü tutarı indirilerek ölçülen kredi taahhütleri.
- Finansal tablo kullanıcılarının, işletmenin finansal durumu ve performansı için finansal araçların önemini değerlendirmelerini sağlayan bilgiler açıklanır. Örneğin; uzun vadeli bir borç için bu bilgiler, normalde borçlanma aracının koşul ve şartlarını içerir (faiz oranı, vade, geri ödeme takvimi ve borçlanma aracının işletme üzerine getirdiği kısıtlamalar gibi).
- Gerçeğe uygun değerinden ölçülen tüm finansal borçlar için, gerçeğe uygun değerinin belirlenmesinde kullanılan esas ve bir değerlendirme tekniği kullanıldığında, finansal borç sınıfının her biri için gerçeğe uygun değerinin belirlenmesinde uygulanan varsayımlar açıklanır. Örneğin; uygulanabilir

olduğu durumlarda, peşin ödeme oranlarına, tahmini kredi zararlarına ilişkin oranlara ve faiz ya da iskonto oranlarına ilişkin varsayımlar hakkındaki bilgiler açıklanır.

- Gerçeğe uygun değer farkı kar veya zarara yansıtılarak ölçülen özkaynağa dayalı bir finansal araç için gerçeğe uygun değerinin güvenilir bir şekilde ölçümü artık mevcut değilse, bu durum açıklanır.

Ödenecek kredilerde, temerrüt ve ihlallere ilişkin açıklamalar (KGK, 2013c: 61-62);

- Raporlama tarihi itibariyle muhasebeleştirilmiş olan; koşullarında ihlaller veya anapara, faiz, borç itfa fonu veya geri ödeme vadelerinde temerrütler ortaya çıkan ve koşullarında ihlaller meydana gelmiş olan ve söz konusu ihlal ve temerrütlerin raporlama tarihi itibariyle giderilmediği kredi borçları için aşığıdaki açıklamalarda bulunulur:
 - a) Temerrütler veya ihlallerin ayrıntıları,
 - b) Raporlama tarihi itibariyle ilgili kredi borçlarının defter değerı ve
 - c) Finansal tabloların yayımlanmak üzere onaylanmasından önce söz konusu ihlal veya temerrüdün giderilip giderilmediği veya anılan kredi borçlarına ilişkin şartların yeniden görüşülüp görüşülmediği açıklanır.

Gelir, gider, kazanç veya kayıp kalemlere ilişkin açıklamalar (KGK, 2013c: 62);

- Aşığıda yer alan gelir, gider, kazanç veya kayıp kalemleri açıklanır:
 - a) Aşığıdakilerde muhasebeleştirilmiş, gerçeğe uygun değerdeki değişiklikler de dâhil olmak üzere gelir, gider, kazanç veya kayıplar:
 - i. Gerçeğe uygun değer farkı kar veya zarara yansıtılarak ölçülen finansal borçlar,
 - ii. İtfa edilmiş maliyet bedeli üzerinden ölçülen finansal borçlar.
 - b) Gerçeğe uygun değer farkı kar veya zarara yansıtılarak ölçülemeyen finansal borçlar için toplam faiz gideri (etkin faiz yöntemi kullanılarak hesaplanan).

3. SONUÇ

Her ülkenin kendine özgü mali mevzuatlarının bulunması, tüm dünyada mali düzen açısından ortak bir yapının önüne geçmekte ve bu da uyum sorununu beraberinde getirmektedir. Uyum sorunun çözülmesi amacıyla da geçmişten günümüze dek birçok kurum ve kuruluş tarafından yapılan çalışmalar neticesinde, tüm ülkelerin mali mevzuatlarını ortak bir payda da buluşturabilecekleri, çok uluslu büyük ölçekli işletmelere yönelik olarak hazırlanan Tam Set UFRS/TFRS'ler ve ülke ekonomileri içerisinde göreceli olarak önemli bir paya sahip olan KOBİ'lere yönelik olarak hazırlanan KOBİ UFRS/TFRS'ler yayımlanarak, uyum sorununun çözülmesi hedefine ulaşmaya çalışmışlardır. Kullanıcı ülkeler de, bu Standartlar setlerinin ya bir çevirisini kullanmakta ya da Standartlara paralel düzenlemeler ile kendi mali mevzuatlarıyla uyumlaştırmaya çalışmaktadırlar.

Finansal piyasaların gittikçe uluslararası bir boyut kazanması ve yatırımların küreselleşmesi, işletmelerin finansal araçları ile ilgili varlık ve yükümlülüklerinin raporlanması açısından bir standartlaşma düzenine olan ihtiyacın kaçınılmaz bir gerçek olduğu muhakkaktır. Bu ihtiyaç da, Standartlar dâhilinde oluşturulan Finansal Araçlar Standartları ile çözülmesi hedeflenmiştir.

Finansal araçlar; TMS/TFRS'ler dikkate alındıklarında, Standartlar arasında en fazla yer kaplayan konulardan birisi olduğu görülmektedir. Öyle ki, Tam Set TMS/TFRS'ler bu konuyla ilgili olarak, biri henüz tam anlamıyla yürürlüğe girmemiş olan, toplamda dört adet Standart başlığı altında konuyu ele alınmaktadır. Bunlar; “TMS-32 Finansal Araçlar Sunum, TMS-39 Finansal Araçlar Muhasebeleştirme ve Ölçme, TFRS-7 Finansal Araçlar Açıklamalar ve son olarak henüz yürürlüğe girmemiş olan TFRS-9 Finansal Araçlar” şeklinde dört ana bölüm başlığı altında incelenmektedir. KOBİ TFRS'ler ise bu konuyu “Bölüm-11 Temel Finansal Araçlar ve Bölüm-12 Diğer Finansal Araçlar” başlıkları altında iki ayrı bölümde incelemektedir. Finansal araçlar; Türk Vergi Mevzuatı dikkate alındığında ise, Standartlar gibi ayrı bir bölümlenmeye gidilmeden, kalemler itibarıyla

sınıflandırılan hesaplar içerisinde finansal araç olarak nitelendirilen hisse senedi, tahvil, senet, bono vb. gibi araçlar, finansal araç olarak nitelendirilmektedir.

Standartlara göre finansal araçlar, dönem sonu değerlendirme yöntemlerine göre sınıflandırılarak, bu sınıflandırmaya göre değerlendirilip muhasebeleştirilirken, VUK'a göre ise finansal araçlar, tahakkuk esas ve dönemsel ilkesi dikkate alınarak kalemler itibarıyla sınıflandırılan hesaplar, bu sınıflandırmaya göre değerlendirilip muhasebeleştirilmektedir.

Sınıflandırma açısından finansal araçlar incelendiğinde; VUK'a göre daha dar kapsamlı olarak ele alındığı, Standartlara göre ise daha geniş bir biçimde ele alındığı görülmektedir. VUK'a göre finansal araç olarak kabul edilen menkul kıymetlerin (hisse senetleri, tahviller, bonolar vb.) yanında iktisadi kıymet olarak da nitelendirilen (kasa, çek, banka, kredili alacak ve borçlar vb.) kıymetler de, Standartlara göre finansal araç olarak kabul edilmektedir. Tam Set TFRS ile KOBİ TFRS açısından finansal araçlar incelendiğinde ise, KOBİ TFRS'ye göre kabul edilen finansal araçların (kasa, banka, çekler, kredili ve borçlu olunan hesaplar, menkul kıymetler, banka kredileri vb.) tamamı Tam Set TFRS'ye göre de finansal araç olarak kabul edilmekte ve KOBİ TFRS'den farklı olarak türev finansal araçlar, iştirak ve ortaklık yatırımları vb. gibi finansal araçlar da, Tam Set TFRS'ye göre finansal araç olarak kabul edilmektedir.

Değerleme yöntemleri açısından finansal araçlar incelendiğinde; Standartların getirdiği en önemli yenilikler olarak gerçeğe uygun değer ve itfa edilmiş maliyet bedeli kavramları karşımıza çıkmaktadır. Gerçeğe uygun değer; piyasa katılımcıları arasında ölçüm tarihinde gerçekleşecek olan bir işlemde, bir varlığın satışında elde edilecek veya bir borcun devrinde ödenecek fiyattır. İtfa edilmiş maliyet bedeli ise; finansal varlık veya borcun itfa edilmiş maliyetlerinin etkin faiz yöntemine göre hesaplanması ve ilgili faiz gelir veya giderlerinin ilişkili olduğu döneme dağıtılması yöntemidir. Standartlara göre finansal araçlar, ilk ve sonraki ölçümlerinde değerlendirme yöntemleri arasında paralellik bulunmakla birlikte, finansal araçlar ilk kayda alınırken gerçeğe uygun değeri ile değerlendirilip muhasebeleştirilmekte, sonraki ölçümlerinde ise bazı finansal araçlar (nakit değerler, alınan ve verilen vadesiz çekler, hisse senetleri vb.) gerçeğe uygun değeri ile değerlendirilip muhasebeleştirilmekte ve bunların dışında kalan diğer finansal araçlar da (özel ve kamu kesimi tahvil senet ve bonoları, alacak ve borç senetleri, banka kredileri, çıkarılmış tahviller vb.) etkin faiz yöntemine göre itfa edilmiş maliyet bedeli ile

değerlenerek muhasebeleştirilmektedir. VUK'a göre finansal araçlar ise, alış bedeli (hisse senetleri, tahvil, senet ve bonolar), mukayyet değer (kredili alacaklar ve borçlar, vadesiz TL mevduat), itibari değer (alınan ve verilen çekler, nakit TL), borsa rayici (nakit dövizler, vadeli döviz mevduat), tasarruf değer (alacak ve borç senetleri, şüpheli alacaklar) gibi değerlendirme yöntemlerine göre finansal araçları ve iktisadi kıymetleri değerlendirilerek muhasebeleştirilmektedir. Standartlar ile VUK arasında bazı değerlendirme yöntemleri açısından benzerlik olmakla birlikte, çoğu yöntemler açısından farklılıkların olduğu görülmektedir.

Muhasebeleştirme yöntemleri açısından finansal araçlar incelendiğinde; Standartlara göre dönemlere isabet eden gelir ve gider unsurları, o dönemin bir parçası olarak kabul edilmekte ve gerçekleştiği dönemlerin mali karının tespitinde ticari kazancında raporlanmaktadır. VUK'a göre ise, tahakkuk esas ve dönemsellik ilkesi kavramı gereğince gelir ve gider unsurları, tahakkuk ettikleri dönemin bir unsuru olarak kabul edilmekte ve ilgili oluşumların gerçekleştiği dönemin mali karının tespitinde ticari kazancında raporlanmaktadır. Tam Set TFRS ile KOBİ TFRS'nin muhasebeleştirme yöntemleri karşılaştırıldıklarında ise, finansal araçların aynı değerlendirme yöntemlerine tabi tutuldukları ve bu sebeple de muhasebeleştirme yöntemleri arasında paralellik gösterdiği görülmektedir.

Dipnotlarda açıklanacak bilgiler açısından finansal araçlar incelendiğinde; Tam Set TFRS'ye göre konu ayrı bir standart dâhilinde (TFRS-7 Finansal Araçlar: Açıklamalar) oldukça geniş ve detaylı bir biçimde ele alınmakta iken, KOBİ TFRS'ye göre ise, ilgili standart bölümünün açıklamalar kısmında, uygulayıcıların kolayca anlayabilip uygulayabileceği bir şekilde oldukça basit ve yalın bir biçimde konu ele alınmıştır. Türk Vergi Mevzuatı açısından bakıldığında ise, Standartlar gibi ayrı bir bölümlenmeye gidilmeden, bilanço dipnotlarında gerekli bilgilerin açıklanması şeklinde konu ele alındığı görülmektedir.

Genel olarak, Tam Set TFRS ile KOBİ TFRS arasındaki düzenlemelerin paralellik gösterdiği, VUK ile Standartlar arasında ise birçok farklılaşan yönlerin olduğu söylenebilir. Temelde bu farklılaşma nedeninin, vergi kanunlarının muhasebede düzenleme esaslarının vergilemeye yönelik olması iken; Standartlar ile amaçlananına ise, işletmenin mali durumunun gerçek, tarafsız ve doğru bir biçimde bilgi kullanıcılarına sunulması isteğinden kaynaklanması gösterilebilir. Muhasebenin finansal raporlama sürecinde, her bir mevzuatı esas alarak bilgi üretebileceği bir raporlama yazılımı, mevcut durum itibarıyla bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

- Ağaoğlu Grubu. (2010). 2010 Topluca Türk Vergi Kanunları. Ankara: Yaklaşım Yayıncılık San. Ve Tic. A.Ş.
- Akbulut, Y. Ö. (02-06 Mart 2008). Vergi Usul Kanunu'ndaki Değerleme Hükümlerinin Türkiye Finansal Raporlama Standartları Kapsamında Değerlendirilmesi. Ankara Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası Muhasebe Uygulamaları ve Vergi Mevzuatı Sempozyumunda sunuldu, Antalya.
- Akgün, A. İ. (2012). TMS-2 Stoklar Standardı Kapsamında Tam Maliyet ve Normal Maliyete Göre Düzenlenen Gelir Tabloları Karşılaştırılması. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt: 17, Sayı: 2; 229-246.
- Aksoy, T. (2005). Finansal Muhasebe ve Raporlama Standartlarında Uyumlaştırma ve UMS/UFRS Bazında Küresel Muhasebe Standartları Setine Yöneliş Eğilimi. Mali Çözüm Dergisi, Sayı: 71; 182-199.
- Alomaliye. (2008). Dönem Sonu İşlemleri Muhasebe ve Vergisel Boyutu. Web: http://www.alomaliye.com/donem_sonu_islemleri.pdf adresinden 3 Ocak 2014'te alınmıştır.
- Altuncu, H. Kütük, Z. (2009). Vergisel İşlemlerin Muhasebeleştirilmesi. Ankara Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası (E-Kitaplar). Sayı: 69: 1-320.
- Ankara Ticaret Odası [ATO]. (2007). Basel II KOBİ'lerin Kredi Riski ve Derecelendirilmesi. Ankara: Yorum Basım Yayım Sanayii Web: http://www.atonet.org.tr/yeni/files/_files/ozel_ ihtisas_komisyonlari/files/ato_b asel.pdf-matbaa.pdf adresinden 20 Ağustos 2013'te alınmıştır.
- Arsoy, A. P. Bora, T. (2012). KOBİ Muhasebe Standartlarının Gelişimi ve Türkiye Uygulaması Üzerine Bir Araştırma. Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı: 56; 17-28.
- Aslan, S. (2007). Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ) için Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) ile Global Uyum Süreci. Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt: 23, Sayı: 2; 203-221.
- Aslanertik, B. E. Yapan, A. (2012). TMS 2 Stoklar Standardı Hükümlerinin Türk Vergi Usul Kanunu Hükümleri ile Karşılaştırılması. MuhasebeTR. Web:

<http://www.muhasabetr.com/yazarlarimiz/ahmetyapan/002/> adresinden 29 Ağustos 2013'te alınmıştır.

- Ayçiçek, Fahri. (2011). TMS 39 Çerçevesinde Bir Finansal Araç Olarak Tahviller. Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı: 50; 59-76.
- Aydın, Y. Z. (2009). Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerde (KOBİ) Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Taslağı ve Bir Endüstri İşletmesi Örneğı. (Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, 2009). Uluslararası Tez Özeti, 139, 241970.
- Başpınar, A. (2004). Türkiye'de ve Dünyada Muhasebe Standartlarının Oluşumuna Genel Bir Bakış. Maliye Dergisi, Sayı: 146; 42-57.
- Bahadır, O. (2012). KOBİ'ler için UFRS/TFRS Kapsamında Temel Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçüm. Mali Çözüm Dergisi, Sayı: 111; 43-60.
- Canbazoğlu, C. (2012). Borçlanma Maliyetlerinin Muhasebe Standartları ve KOBİ'ler için UFRS-TFRS, Vergi Mevzuatı Kapsamında Değerlendirilmesi. (Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, 2012). Uluslararası Tez Özeti, 206, 325044.
- Cemalcılar, Ö. Benligiray, Y. Sürmeli, F. (2006). Genel Muhasebe. Sürmeli, F. (Editör). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Web-Ofset Tesisleri.
- Çevre, Volkan. (2013). Vergi Usul Kanunu Yönünden Reeskont Uygulaması. Web: http://www.dengeymm.com.tr/userfiles/File/vergi%20usul%20kanunu%20yonden%20reeskont%20uygulamasi_volkan%20cevre.pdf adresinden 25 Aralık 2013'te alınmıştır.
- Demir, Volkan. (2007). KOBİ'ler için UFRS'nin Son Taslağı ve Değerlendirmeler. Mali Çözüm Dergisi, Sayı: 80; 43-58.
- Demir, Volkan. (2008). Finansal Araçlar. İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası Yayınları (E-Kitaplar), Sayı: 40; 123-144.
- Demir, Volkan. (2009). TFRS/UFRS Kapsamında Finansal Araçlar. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Dokur, Ş. Banar, K. Ekergil V. Erdoğan, N. Sağlam, N. (2013). Dönem Sonu İşlemleri. Başar, A. B. (Editör). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Web-Ofset Tesisleri.
- Dündar, M. (2010). 2009 Yılı Dönem Sonu Envanter ve Değerleme İşlemleri. Ankara Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası (E-Kitaplar). Sayı: 71; 1-160.
- Ekodialog. (2013). Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler (KOBİ'ler). Web: http://www.ekodialog.com/isletme_ekonomisi/kobiler_ve_ozellikleri.html adresinden 19 Ağustos 2013'te alınmıştır.

- Fidan, M. E. Cinit, H. (2013). 01 Ocak 2013 Öncesinde Türkiye Finansal Raporlama Standartları Çerçevesinde KOBİ Muhasebe Standartlarının Muhasebe Meslek Mensupları Tarafından Algı Düzeylerinin Tespitine Yönelik Uygulama (Yalova İli Örneği). Akademik Yaklaşımlar Dergisi, Cilt: 4, Sayı: 1; 51-79.
- Gençtürk, M. Çelik, İ. Karaman, N. (2011). Maddi Duran Varlıkların KOBİ'ler için UFRS ve Vergi Usul Kanunu'nda (VUK) Araştırılması. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 14; 269-290.
- Gökgöz, A. (2012). KOBİ TFRS Çerçevesinde Stokların Muhasebeleştirilmesi. Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt: 14, Sayı: 2; 243-258.
- Güler, İbrahim. (2012). Türkiye Finansal Raporlama Standartları ve KOBİ TFRS Uygulaması TMS – TFRS – KOBİ TFRS. Ankara: Yaklaşım Yayıncılık.
- Güney, S. Yiğiter, Ş. Korkmaz, M. Ceylan, N. (2012). Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye Muhasebe Standartlarının Uluslararası Muhasebe Standartlarına Uyumlaştırılmasında Geline Son Nokta. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl: 5, Sayı: 10; 109-128.
- Hatunoğlu, Z. Uçaktürk, M. Kılıç, M. (2013). Türkiye Finansal Raporlama Standartları'nın Bilinirlik Düzeyi Üzerine Kahramanmaraş'ta Bir Alan Çalışması. Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 1; 51-62.
- IFRS Vakfı. (2009). IFRS for SME's Eğitim Materyali Modül-11 Temel Finansal Araçlar. Web: <http://www.ifrs.org/IFRS-for-SMEs/Documents/Turkish%20IFRS%20for%20SMEs%20Modules/modul11.pdf> adresinden 1 Aralık 2013'te alınmıştır.
- İmamoğlu, A. Altun, N. S. Bağdat, A. (2013). Dönem Sonu Muhasebe İşlemleri Ders Notu. Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu. Web: http://www.sbmyo.duzce.edu.tr/Dokumanlar/302f1b4c-aafd-450a-b5d3-6a27064ac101_D.SONU%20MUHASEBE%20%C4%B0%C5%9EELEMLER%20%C4%B0%20DERS%20NOTLARI.pdf adresinden 3 Ocak 2014'te alınmıştır.
- Kamu Gözetimi Kurumu [KGK]. (2013a). Vizyonumuz/Misyonumuz. Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu. Web: http://www.kgk.gov.tr/custom_page-210-vizyon---misyon.html adresinden 6 Kasım 2013'te alınmıştır.
- Kamu Gözetimi Kurumu [KGK]. (2013b). Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu. Web: http://www.kgk.gov.tr/contents/files/mevzuat/660_khk.pdf adresinden 6 Kasım 2013'te alınmıştır.
- Kamu Gözetimi Kurumu [KGK]. (2013c). Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler için Türkiye Finansal Raporlama Standardı (KOBİ TFRS). Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu. Web:

http://www.kgk.gov.tr/contents/files/KOBI_TFRS.pdf adresinden 19 Ağustos 2013'te alınmıştır.

Kamu Gözetimi Kurumu [KGK]. (2013d). TMS-32 Finansal Araçlar: Sunum. Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu. Web: http://www.kgk.gov.tr/contents/files/TFRS_2013/TMS/TMS32.pdf adresinden 8 Kasım 2013'te alınmıştır.

Kamu Gözetimi Kurumu [KGK]. (2013e). TMS-39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme. Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu. Web: http://www.kgk.gov.tr/contents/files/TFRS_2013/TMS/TMS39.pdf adresinden 9 Kasım 2013'te alınmıştır.

Kamu Gözetimi Kurumu [KGK]. (2013f). TFRS-7 Finansal Araçlar: Açıklamalar. Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu. Web: http://www.kgk.gov.tr/contents/files/TFRS_2013/TFRS/TFRS_7.pdf adresinden 8 Kasım 2013'te alınmıştır.

Kara, E. (2012). KOBİ'ler için Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'nın Uygulanabilirliği Algısının Tespitine Yönelik Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Bir Araştırma. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 32; 209-216.

Karakaya, M. (2010). KOBİ'lerin Küresel Ekonomik İklimde Uyumunda Uluslararası Finansal Raporlama Standartları. Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 2; 1-25.

Karapınar, A. Zaif, F. A. Bayırlı, R. Altay, A. Torun, S. (2012). KOBİ TFRS Uygulama ve Yorumları. Ankara: Gazi Kitabevi.

Karataş, M. (2010). Borçlanma Maliyetlerinin UMS 23, KOBİ'ler için UFRS ve Vergi Usul Kanunu Kapsamında Değerlendirilmesi. Mali Çözüm Dergisi, Sayı: 98; 117-142.

Kırloğlu, H. Şenol, A. (2011a). KOBİ'lerde UFRS ve Basel II Düzenlemelerinin Farkındalığının Araştırılması: Doğu Marmara Örneği. Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı: 52; 25-46.

Kırloğlu, H. Şenol, A. (2011b). Basel II ve UFRS'nin KOBİ'lere Beklenen Etkileri Üzerine SWOT Analizi. Düzce Üniversitesi Düzce Üniversitesi Yönetim ve Eğitim Bilimleri Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 1; 1-20.

Kobi Bilgi Sitesi. (2012a). Türkiye'deki KOBİ Tanımı. Web: http://www.kobi.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=133&Itemid=233 adresinden 17 Ağustos 2013'te alınmıştır.

Kobi Bilgi Sitesi. (2012b). AB'deki KOBİ Tanımı. Web: http://www.kobi.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=134&Itemid=226 adresinden 17 Ağustos 2013'te alınmıştır.

- Kocamaz, H. (2012). Uluslararası Muhasebe Standartlarının Dünyada ve Türkiye’de Oluşum ve Gelişim Süreci. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı: 2; 105-120.
- Kurtçu, E. Akdoğan, H. (2011). KOBİ’lerde UFRS Uygulamalarının Denetim Üzerine Olası Etkilerini Görmek Amacıyla Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavir ile Yeminli Mali Müşavirler Üzerine Bir Araştırma. Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl: 4, Sayı: 2; 63-85.
- Muhasebedersleri. (2013). KOBİ’lerin Özellikleri. Web: <http://www.muhasabedersleri.com/ekonomi/sanayi.html> adresinden 19 Ağustos 2013’te alınmıştır.
- Özdemir, F. S. (2013). KOBİ Sınıflandırmaları ve KOBİ’ler için Finansal Raporlama Standardını Uygulama Gereksiniminin Değerlendirilmesi. Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt: 14, Sayı: 1; 461-485.
- Özdemir, S. Ersöz, H.Y. Sarıoğlu, H.İ. (2006). İşsizlik Sorununun Çözümünde KOBİ’lerin Desteklenmesi. İstanbul Ticaret Odası, Yayın No: 2006-45; 1-276. Web: <http://makale.suleymanozdemir.com/Kitap3-IssizlikveKOBiler.pdf> adresinden 19 Ağustos 2013’te alınmıştır.
- Özerhan, Y. Yanık, S. (2012). Açıklamalı ve Örnek Uygulamalı Türkiye Muhasebe Standartları, Türkiye Finansal Raporlama Standartları TMS/TFRS. Ankara: TÜRMOB Yayınları.
- Özerhan, Y. (2013). UFRS 9 Finansal Araçlar. Yükçü, Süleyman (Editör). Türkiye Muhasebe Standartları Seçilmiş Uygulama Önerileri Bildiriler Kitabı. Ankara: TDV Yayın Matbaacılık.
- Sürmen, Yusuf. (2011a). Muhasebe – 1. Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- Sürmen, Yusuf. (2011b). Muhasebe – 2. Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- Şahin, D. Pazarçeviren, S. (2007). TFRS (TMS-1, TMS-2, TMS-7, TMS-18, TMS-24, TMS-40) ve SPK Muhasebe Standartlarının IFRS ile Karşılaştırılması. Akademik İncelemeler Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 2; 129-146.
- Şensoy, N. Perek. A. A. (2010). KOBİ’ler için Uluslararası Finansal Raporlama Standartları ve Vergi Usul Kanunu’ndaki Değerleme Esaslarına Toplu Bakış. Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 2; 47-73.
- Timur, Mehmet. (1997). Şüpheli Alacaklar Karşılığı Ayırma Koşulları. Mali Çözüm Dergisi, Sayı: 41.
- Utku, B.D. Gürsoy, K. (2011). KOBİ’ler için Türkiye Finansal Raporlama Standartlarının (KOBİ TFRS) Tam Set TFRS ile Karşılaştırılarak Değerlendirilmesi. Mali Çözüm Dergisi, Sayı: 103; 19-42.

- Ülkü, S. (2008). KOBİ'ler için UFRS Taslağının Muhasebe Mesleği Mensupları Tarafından Algılanışına Yönelik Bir Araştırma (İstanbul Örneği). (Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, 2008). Uluslararası Tez Özeti, 103, 228571.
- Yalkın, Y. Demir, V. Demir, D. (2006). Uluslararası Finansal Raporlama Standartları ve Türkiye'de Finansal Raporlama Standartlarının Gelişimi. Mali Çözüm Dergisi, Sayı: 76; 291-307.
- Yazıcı, Ü. (2013). KOBİ'lerin Tanımı, Özellikleri ve Dezavantajları. Web: <http://www.uzeyiryazici.com.tr/kobiler-bilisim-sistemleri/40-kobi-tanimi-ozellikleri-dezavantajlari.html> adresinden 19 Ağustos 2013'te alınmıştır.
- Yıldırım, H. (2012). Tahakkuk İlkesinin Türkiye Muhasebe Standartları ve Vergi Mevzuatı Açısından İçeriği ve Aralarındaki Farklılık. Merge Müşavirlik. Web: <http://www.mergemusavirlik.com/tr/tahakkuk-ilkesinin-turkiye-muhasebe-standartlari-ve-vergi-mevzuati-acisindan-icerigi-ve-aralarindaki-farklilik> adresinden 4 Ocak 2014'te alınmıştır.
- Yıldız, A. M. (2009). Dönem Sonu İşlemlerinin Vergisel Boyutu. Yıldız Yeminli Mali Müşavirlik Denetim ve Danışmanlık. Web: <http://www.yildizymm.com/YILDIZ%20YMM%20INTERNET/YAYINLARI/MIZ/KITAPLAR/2008%20D%C3%96NEM%20SONU%20KITAP%20YILDIZYMM-MY.pdf> adresinden 3 Ocak 2013'te alınmıştır.
- Yıldız, A. M. (2010). Dönem Sonu İşlemlerinin Vergisel Boyutu. Ankara Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası Yayınları. Web: http://www.asmmmo.org.tr/asmmmo/files_yayinlar/file_222.pdf adresinden 3 Ocak 2014'te alınmıştır.
- Yılmaz, B. (2007). Muhasebe Standartlarının Oluşumu ve Uygulama Alanı. Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 13; 139-155.
- Yılmaz, R. (2010). UFRS Çerçevesinde KOBİ Standartlarının İncelenmesi ve Bir Uygulama. (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2010). Uluslararası Tez Özeti, 150, 273798.